

quot erant de genere sacerdotali.

7 Et statuentes eos in medio, interrogabant. In qua virtute, aut in quo nomine fecistis hoc vos?

8 Tunc repletus Spiritu sancto Petrus, dixit ad eos: Principes populi, & seniores audite:

9 Si nos hodie dijudicamur in beneficio hominis infirmi, in quo iste salvus factus est,

10 Notum sit omnibus vobis, & omni plebi Israël: quia in nomine Domini nostri Iesu Christi Nazareni, quem vos crucifixistis, quem Deus suscitavit a mortuis, in hoc iste astat coram vobis sanus.

11 Hic est lapis, qui reprobatus est a vobis ædificantibus, qui factus est in caput anguli:

12 Et non est in alio aliquo salus. Nec enim aliud nomen est sub celo datum hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri.

13 Videntes autem Petri constantiam & Ioannis, cōperto quod homines essent sine literis, & idioræ, admirabantur, & cognoscebant eos quoniam cum Iesu fuerant:

14 Hominem quoque videntes stantem contra eis, qui curatus fuerat, nihil poterant contradicere.

15 Iusserunt autem eos foras extra concilium sedere: & conferebant ad invicem,

16 Dicentes: quid faciemus hominibus istis? quoniam quidem notum signum factum est per eos, omnibus habitantibus Ierusalem: manifestum est, & non Possumus negare.

17 Sed ne amplius divulgetur in populum, comminemur eis, ne ultra loquantur nomine hoc ulli hominum.

18 Et vocantes eos, denuntiaverunt ne omnino loquerentur, neque docerent in nomine Iesu.

19 Petrus verò & Ioannes respondentes: dixerunt ad eos: Si iustum est in conspectu Dei, vos potius audire quam Deum, iudicate:

20 Non enim possumus quæ vidimus & audivimus non loqui.

21 At illi cōminantes dimiserunt eos: non inveniētes quomodo punirent eos, propter populum, quia omnes clarificabant id quod factum fuerat in eo quod acciderat.

22 Annorum enim erat amplius quadraginta homo, in quo factum fuerat signum illud sanitatis.

23 Dimissi autem venerunt ad suos & annuntiaverunt eis, quanta ad eos principes sacerdotum & seniores dixissent.

24 Qui cum audissent, unanimiter levaverunt vocem ad Deum, & dixerunt: Domine, tu es qui fecisti cælum, & terram, mare, & omnia quæ in eis sunt.

25 Qui Spiritu sancto per os patris nostri David, pueri tui, dixisti: 6 Quare fremuerunt Genes, & populi meditati sunt inania?

26 Assiterunt reges terræ, & principes convenerunt in unum, adversus Dominum, & adversus Christum ejus.

27 Convenerunt enim verò in civitate ista adversus sanctum puerum tuum Iesum,

quem unxisti, Herodes, & Pontius Pilatus, cum Gentibus, & populis Israël,

28 Facere quæ manus tua & consilium tuum decreverunt fieri.

29 Et nunc Domine respice in minas eorum, & da servis tuis cum omni fiducia loqui verbum tuum,

30 In eo quod manum tuam extendas ad sanitates, & signa & prodigia fieri per nomen sancti filii tui Iesu.

31 Et cum orassent, motus est locus, in quo erant congregati: & repleti sunt omnes Spiritu sancto, & loquebantur verbum Dei cum fiducia.

32 Multitudinis autem credentium erat cor unum, & anima una: nec quicquam eorum, quæ possidebat, aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia.

33 Et virtute magna reddebant Apostoli testimonium resurrectionis Iesu Christi Domini nostri: & gratia magna erat in omnibus illis.

34 Neque enim quisquam egens erat inter illos. Quotquot enim possessores agrorum aut domorum erant, vendentes afferbant pretia eorum quæ vendebant,

35 Et ponebant ante pedes Apostolorum. Dividebatur autem singulis prout cuique opus erat.

36 Ioseph autem, qui cognominatus est Barnabas ab Apostolis (quod est interpretatum Filius consolationis) Levites, Cyprius genere,

37 Cum haberet agrum, vendidit eum, & attulit pretium, & posuit ante pedes Apostolorum.

C A P V T V.

Ananias & uxor eius Saphira agro divendito pretii partem sibi servant; quod tamen interrogante Petro factum esse negant: quam ob causam ad verbum Petri uxor post maritum subita morte percutitur: multa per Apostolos, & maxime per Petrum fiunt signa; ipsique in custodia reclusi ab Angelo educuntur, & rursus apprehensi non consentiunt ut à predicatione nominis Christi cessent: Gamalielis autem consilio cæsi dimittuntur, gaudentes quod pro Christi nomine cædi meruissent, quem continuo annuntiant.

1 Vir autem quidam nomine Ananias, cum Saphira uxore sua, vendidit agrum,

2 Et fraudavit de pretio agri, conscia uxore sua: & afferens partem quandam, ad pedes Apostolorum posuit.

3 Dixit autem Petrus: Anania, cur tentavit satanas cor tuum, mentiri te Spiritui sancto, & fraudare de pretio agri?

4 Nonne manens tibi manebat, & venundatum in tua erat potestate? Quare posuisti in corde tuo hanc rem? Non es mentitus hominibus, sed Deo.

5 Audientes autem Ananias hæc verba, cecidit & expiravit. Et factus est timor magnus super omnes qui audierunt.

6 Surgebant autem juvenes amoverunt eum, & effidentes sepelierunt.

7 Factum est autem quasi horarum trium spatium, & uxor ipsius, nesciens quod factum fuerat introlvit.

8 Dixit autem ei Petrus: Dic mihi mulier,

4 Psal.

117.

22.

Matth.

21.41.

Matth.

12.10.

Luc.

20.17.

Isaia

28.16.

2 Petr.

2.7.

Rom. 9.

33.

4 Psal.

2.1.

*Si vocis pueri
8' dicitur in 17. 17. 17.*

10. Et si tanti agrum vendidistis? At illa dixit: Etiam tanti.

9. Petrus autem ad eam: Quid utique convenit vobis tentare Spiritum Domini? Ecce pedes eorum, qui sepelierunt virum tuum, ad ostium, & efferent te.

10. Confestim cecidit ante pedes ejus, & expiravit. Intranses autem juvenes invenerunt illam mortuam, & extulerunt, & sepelierunt ad virum suum.

11. Et factus est timor magnus in universa Ecclesia, & in omnes qui audierunt hæc.

12. Per manus autem Apostolorum fiebant signa & prodigia multa in plebe. Et erant unanimiter omnes in porticu Salomonis.

13. Cæterorum autem nemo audebat se conjungere illis: sed magnificabat eos populus.

14. Magis autem augebatur credentium in Domino multitudo virorum, ac mulierum.

15. Ita ut in plateas ejicerent infirmos, & ponerent in lectulis ac grabatis, ut, veniente Petro, saltem umbra illius obumbraret quemquam illorum, & liberarentur ab infirmitatibus suis.

16. Concurrebat autem & multitudo vicinarum civitatum Jerusalem, afferentes ægros, & vexatos à spiritibus immundis: qui curabantur omnes.

17. Exurgens autem princeps sacerdotum, & omnes qui cum illo erant (quæ est hæresis Sadducæorum) repleti sunt zelo:

18. Et injecerunt manus in Apostolos, & posuerunt eos in custodia publica.

19. Angelus autem Domini per noctem aperiens januas carceris, & educens eos, dixit:

20. Ite, & stantes loquimini in templo plebi omnia verba viæ hujus.

21. Qui cum audissent, intraverunt dilutulo in templum, & docebant. Adveniens autem princeps sacerdotum, & qui cum eo erant, convocaverunt concilium, & omnes seniores filiorum Israel: & miserunt ad carcerem ut adducerentur.

22. Cum autem venissent ministri, & aperto carcere non invenissent illos, reversi nuntiaverunt,

23. Dicentes: carcerem quidem invenimus clausum cum omni diligentia, & custodes stantes ante januas: aperientes autem neminem intus invenimus.

24. Ut autem audierunt hos sermones magistratus templi, & principes sacerdotum, ambigebant de illis quidnam fieret.

25. Adveniens autem quidam nuntiavit eis: Quia ecce viri quos posuistis in carcerem, sunt in templo stantes, & docentes populum.

26. Tunc abiit magistratus cum ministris, & adduxit illos sine vi: timebant enim populum ne lapidarentur.

27. Et cum adduxissent illos, statuerunt in concilio: Et interrogavit eos princeps sacerdotum.

28. Dicens: Præcipiendo præcepimus vobis ne doceretis in nomine isto: & ecce repletis Jerusalem doctrina vestra: & vultis inducere super nos sanguinem hominis istius.

29. Respondens autem Petrus, & Apostoli dixerunt: Obedire oportet Deo magis quam hominibus.

30. Deus patrum nostrorum suscitavit Iesum, quem vos interemistis, suspendentes in ligno.

31. Hunc principem & salvatorem Deus exaltavit dextera sua, ad dandam poenitentiam Israeli, & remissionem peccatorum.

32. Et nos sumus testes horum verborum, & Spiritus sanctus, quem dedit Deus omnibus obedientibus sibi.

33. Hæc cum audissent, dissecabantur, & cogitabant interficere illos.

34. Surgens autem quidam in concilio, Phariseus, nomine Gamaliel, legis doctor honorabilis universæ plebi, jussit foras ad breve homines fieri.

35. Dixi que ad illos: Viri Israëlitarum, attendite vobis super hominibus istis quid acturi sitis.

36. Ante hos enim dies exiit Theodas, dicens se esse aliquem, cui consentit numerus virorum circiter quadringentorum: qui occisus est: & omnes, qui credebant ei, dissipati sunt, & redacti ad nihilum.

37. Post hunc exiit Iudas Galilæus in diebus professionis, & avertit populum post se, & ipse periit: & omnes, quotquot consenserunt ei, dispersi sunt.

38. Et nunc itaque dico vobis, discedite ab hominibus istis, & finite illos: quoniam si est ex hominibus consilium hoc, aut opus dissolvetur:

39. Si verò ex Deo est, non poteritis dissolvere illud, ne forte & Deo repugnare inveniamini. Consenserunt autem illi.

40. Et convocantes Apostolos, cæsis denuntiaverunt ne omnino loquerentur in nomine Iesu, & dimiserunt eos.

41. Et illi quidem ibant gaudentes à conspectu concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati.

42. Omni autem die non cessabant, in templo & circa domos docentes, & evangelizantes Christum Iesum.

C A P V T VI.

Electio septem diaconorum, crescente in dies credentium numero: Stephani vehementia cum signis & prodigiis, in quem plurimi insurgunt iudei: cumque eum non possent convincere, falsis testimoniis opprimere.

1. In diebus autem illis, crescente numero discipulorum, factum est murmur Græcorum adversus Hebræos, eo quod despicerentur in ministerio quotidiano viduæ eorum.

2. Convocantes autem duodecim multitudinem discipulorum, dixerunt: Non est æquum nos derelinquere verbum Dei, & ministrare mensis.

3. Considerate ergo fratres, viros ex vobis boni testimonii septem, plenos Spiritu sancto, & sapientia, quos constituamus super hoc opus.

4. Nos verò orationi, & ministerio verbi instantes erimus.

5. Et placuit sermo coram omni multitudine. Et elegerunt Stephanum, virum plenum fide & Spiritu sancto, & Philippum,

& Prochorum, & Nicanorem, & Timonem, & Parthenam, & Nicolaum advenam Antiochenum.

6 Hos statuerunt ante conspectum Apostolorum: & orantes imposuerunt eis manus.

7 Et verbum Domini crescebat, & multiplicabatur numerus discipulorum in Ierusalem valde: multa etiam turba sacerdotum obediebat fidei.

8 Stephanus autem plenus gratia & fortitudine, faciebat prodigia & signa magna in populo.

9 Surrexerunt autem quidam de Synagoga, quæ appellatur Libertinorum, & Cyrenensium, & Alexandrinorum, & eorum qui erant à Cilicia, & Asia, disputantes cum Stephano:

10 Et non poterant resistere sapientiæ, & Spiritui, qui loquebatur.

11 Tunc summisserunt viros, qui dicerent se audivisse eum dicentem verba blasphemiz in Moysen, & in Deum.

12 Commoverunt itaque plebem, & seniores, & Scribas: & concurrentes rapuerunt eum, & adduxerunt in concilium.

13 Et statuerunt falsos testes, qui dicerent: Homo iste non cessat loqui verba adversus locum sanctum, & legem.

14 Audivimus enim eum dicentem: Quoniam Iesus Nazarenus hic, destruet locum istum, & mutabit traditiones, quas tradidit nobis Moyses.

15 Et intuentes eum omnes, qui sedebant in concilio, viderunt faciem ejus tanquam faciem Angeli.

C A P V T VII.

Stephanus, data respondendi facultate multa refert de pacto Dei cum Abraham ejusque minoribus, de Moyse & egressione filiorum Israel de Aegypto, de tabernaculo testimonii & templo per Salomonem adificato, Iudæos reprehendens quod isti & patres eorum Spiritui sancto semper resisterint: cum autem diceret se Iesum à dextris Dei videre, lapidatur, testibus vestimenta ad pedes Sauli deponentibus: oratque pro lapidantibus.

1 **D**ixit autem princeps sacerdotum: Si hæc ira se habent?

2 Qui ait: Viri fratres, & patres, audite: Deus gloriæ apparuit patri nostro Abraham cum esset in Mesopotamia, prius quam moreretur in Charan.

3 Et dixit ad illum: Exi de terra tua, & de cognatione tua, & veni in terram, quam monstravero tibi.

4 Tunc exiit de terra Chaldæorum, & habitavit in Charan. Et inde postquam mortuus est pater ejus, transtulit illum in terram istam, in qua nunc vos habitatis.

5 Et non dedit illi hæreditatem in ea, nec passum pedis: sed repromisit dare illi eam in possessionem, & semini ejus post ipsum, cum non haberet filium.

6 Locutus est autem ei Deus: & quia erit semen ejus accola in terra aliena, & servituti eos subicient, & male tractabunt eos annis quadringentis:

7 Et gentem cui servierint, judicabo ego, dicit Dominus: & post hæc exhibunt, & servient mihi in loco isto.

8 Et dedit illi testamentum circumcisionis & sic genuit Isaac, & circumcidit eum die octavo: & Isaac, Iacob: & Iacob duodecim Patriarchas.

9 Et Patriarchæ æmulantes, f Ioseph vendiderunt in Aegyptum: & erat Deus cum eo:

10 Et eripuit eum ex omnibus tribulationibus ejus: & g dedit ei gratiam & sapientiam in conspectu Pharaonis regis Aegypti, & constituit eum præpositum super Aegyptum, & super omnem domum suam.

11 Venit autem fames in universam Aegyptum & Chanaan, & tribulatio magna: & non inveniebant cibos patres nostri.

12 h Cum audisset autem Iacob esse frumentum in Aegypto: misit patres nostros, primum:

13 i Et in secundo cognitus est Ioseph à fratribus suis, & manifestatum est Pharaoni genus ejus.

14 Mittens autem Ioseph accersivit Iacob patrem suum, & omnem cognationem suam in animabus septuagintaquinque.

15 k Et descendit Iacob in Aegyptum, & l defunctus est ipse, & patres nostri.

16 Et translati sunt in Sichem, & positi sunt in sepulchro, m quod emit Abraham pretio argenti à filiis Hemor filii Sichem.

17 Cum autem appropinquaret tempus promissionis, quam confessus erat Deus Abraham n crevit populus, & multiplicatus est in Aegypto,

18 Quoadusque surrexit alius rex in Aegypto, qui non sciebat Ioseph.

19 Hic circumveniens genus nostrum, afflixit patres nostros, ut exponerent infantes suos ne vivificarentur.

20 n Eodem tempore natus est Moyses, & fuit gratus Deo, qui nutritus est tribus mensibus in domo patris sui.

21 Exposito autem illo, sustulit eum filia Pharaonis, & nutriti eum sibi in filium.

22 Et eruditus est Moyses omni sapientia Aegyptiorum, & erat potens in verbis & in operibus suis.

23 Cum autem impleretur ei quadraginta annorum tempus, ascendit in cor ejus ut visitaret fratres suos filios Israel.

24 p Et cum vidisset quemdam injuriam patientem, vindicavit illum: & fecit ultionem ei qui injuriam sustinebat, percussio Aegypto.

25 Existimabat autem intelligere fratres, quoniam Deus per manum ipsius daret salutem illis: at illi non intellexerunt.

26 q Sequenti verò die apparuit illis litigantibus: & reconciliabat eos in pace, dicens: Viri, fratres estis, ut quid nocetis alterutrum.

27 Qui autem injuriam faciebat proximo repulit eum, dicens: Quis te constituit principem & judicem super nos?

28 Numquid interficere me tu vis, quem admodum interfecisti heri Aegyptium?

29 Fugit autem Moyses in verbo isto: & factus est advena in terra Madian, ubi generavit filios duos,

30 Et expletis annis quadraginta, apparuit

e Gen.

17. 10.

d Gen.

21. 24.

e Gen.

25. 25.

f Gen.

29. 12.

g 35.

22.

h Gen.

37. 28.

i Gen.

41. 37.

h Gen.

42. 2.

i Gen.

45. 3.

k Gen.

46. 5.

l Gen.

49. 32.

m Gen.

50. 5.

n Jos. 24.

32.

Genes.

23. 16.

o Exod.

1. 7.

p Exod.

2. 3.

Hebr.

11. 23.

q Exod.

2. 12.

r Exod.

3. 12.

s Exod.

2. 12.

t Exod.

2. 12.

u Exod.

2. 12.

v Exod.

2. 12.

w Exod.

2. 12.

x Exod.

2. 12.

y Exod.

2. 12.

z Exod.

2. 12.

aa Exod.

2. 12.

ab Exod.

2. 12.

ac Exod.

2. 12.

ad Exod.

2. 12.

ae Exod.

2. 12.

af Exod.

2. 12.

ag Exod.

2. 12.

ah Exod.

2. 12.

ai Exod.

2. 12.

aj Exod.

2. 12.

ak Exod.

2. 12.

al Exod.

2. 12.

am Exod.

2. 12.

20th on 27th main

ruit illi in deserto montis Sina Angelus in igne flammæ rubi.

31 Moyses autem videns, admiratus est visum, & accedente illo ut consideraret, facta est ad eum vox Domini, dicens:

32 Ego sum Deus patrum tuorum, Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Iacob. Tremefactus autem Moyses, non audebat considerare.

33 Dixit autem illi Dominus: Solve calcementum pedum tuorum: locus enim in quo stas, terra sancta est.

34 Videns vidi afflictionem populi mei, qui est in Aegypto, & gemitum eorum audiui, & descendi liberare eos. Et nunc veni, & mittam te in Aegyptum.

35 Hunc Moysen, quem negaverunt, dicentes: Quis te constituit principem & iudicem? hunc Deus principem & redemptorem misit, cum manu Angeli, qui apparuit illi in rubo.

Exod. 36 *a* Hic eduxit illos faciens prodigia & signa in terra Aegypti, & in rubro mari, & in deserto annis quadraginta.

Deut. 37 Hic est Moyses qui dixit filiis Israël: *b* Prophetam suscitabit vobis Deus de fratribus vestris, tanquam me, ipsum audieris.

Exod. 38 *c* Hic est, qui fuit in Ecclesia in solitudine cum Angelo qui loquebatur ei in monte Sina, & cum patribus nostris: qui accepit verba vitæ dare nobis.

39 Cui noluerunt obedire patres nostri: sed repulerunt, & aversi sunt cordibus suis in Aegyptum.

Exod. 40 Dicentes ad Aaron: *d* fac nobis deos, qui præcedant nos: Moyses enim hic, qui eduxit nos de terra Aegypti, nescimus quid factum sit ei.

41 Et vitulum fecerunt in diebus illis, & obtulerunt hostiam simulachro, & lætabantur in operibus manuum suarum.

Amos 42 Convertit autem Deus, & tradidit eos servire militiæ cæli, sicut scriptum est in Libro Prophetarum: *e* Numquid victimas & hostias obtulistis mihi annis quadraginta in deserto, domus Israël?

43 Et suscepistis tabernaculum Moloch, & sidus Dei vestri Remphan, figuras, quas fecistis, adorare eas. Et transferam vos trans Babylonem.

Exod. 44 Tabernaculum testimonii fuit cum patribus nostris in deserto, sicut disposuit illis Deus, *f* loquens ad Moysen, ut faceret illud secundum formam quam viderat.

Hebr. 45 *g* Quod & induxerunt, suscipientes patres nostri cum Iesu in possessionem Gentium, quas expulit Deus à facie patrum nostrorum, usque in diebus David.

Psalm. 46 *h* Qui invenit gratiam ante Deum, *i* & petiit ut inveniret tabernaculum Deo Iacob.

1. Par. 47 *k* Salomon autem ædificavit illi domum.

3. Re. 48 *l* Sed non excelsus in manufactis habitat, sicut Propheta dicit:

Infra 49 *m* Cælum mihi sedes est: terra autem scabellum pedum meorum. Quam domum ædificabitis mihi, dicit Dominus? aut quis locus requietionis meæ est?

50 Nonne manus mea fecit hæc omnia?

51 Dura cervice, & incircumcisis cordibus & auribus, vos semper Spiritui sancto resistitis, sicut patres vestri, ita & vos.

52 Quem Prophetarum non sunt persecuti patres vestri? Et occiderunt eos, qui prænuntiabant de adventu Iusti, cuius vos nunc proditores & homicidæ fuistis:

53 Qui accepistis legem in dispositione Angelorum, & non custodistis.

54 Audientes autem hæc dissecabantur cordibus suis, & stridebant dentibus in eum.

55 Cum autem esset plenus Spiritu sancto intendens in cælum, vidit gloriam Dei, & Iesum stantem à dextris Dei. Et ait: Ecce video calos apertos, & Filium hominis stantem à dextris Dei.

56 Exclamantes autem voce magna continuerunt aures suas, & impetum fecerunt unanimiter in eum.

57 Et eicientes eum extra civitatem lapidabant: & testes deposuerunt vestimenta sua, secus pedes adolescentis, qui vocabatur Saulus.

58 Et lapidabant Stephanum invocantem, & dicentem: Domine Iesu suscipe spiritum meum.

59 Positis autem genibus, clamavit voce magna, dicens: Domine ne statuas illis hoc peccatum. Et cum hoc dixisset, obdormivit in Domino. Saulus autem erat consentiens neci ejus.

C A P V T V I I I .

In persecutione disperguntur omnes præter Apostolos, Saulo devastante Ecclesiam: Philippus plurimos in Samaria convertit, & in his Simonem magum baptizat, missi ab Apostolis Petrus & Ioannes, oratione ac manuum impositione impetrans credentibus Samaritanis Spiritum sanctum: Simon autem volens Spiritus sancti donationem pecunia emere, dure à Petro corripitur: Philippus ab Angelo mittitur ad Eunucho: quem ubi credentem baptizasset, à Spiritu raptus deferretur in Azotum.

1 Facta est autem in illa die persecutio magna in Ecclesia, quæ erat Ierosolymis, & omnes dispersi sunt per regiones Iudææ & Samariæ, præter Apostolos.

2 Curaverunt autem Stephanum viri timorati, & fecerunt planctum magnum super eum.

3 Saulus autem devastabat Ecclesiam, per domos intrans, & trahens viros ac mulieres, tradebat in custodiam.

4 Igitur qui dispersi erant pertransibant, evangelizantes verbum Dei.

5 Philippus autem descendens in civitatem Samariæ, prædicabat illis Christum.

6 Intendebant autem turbæ his quæ à Philippo dicebantur, unanimiter audientes, & videntes signa quæ faciebat.

7 Multi enim eorum, qui habebant spiritus immundos, clamantes voce magna exhibant.

8 Multi autem paralytici & claudi curati sunt.

9 Factum est ergo gaudium magnum in illa civitate. Vir autem quidam nomine

Simon, qui ante fuerat in civitate magus, seducens gentem Samaritæ, dicens se esse aliquem magnum:

10 Cui auscultabant omnes à minimo usque ad maximum, dicentes: Hic est virtus Dei, quæ vocatur magna.

11 Attendebant autem eum, propter quod multo tempore magis suis dementasset eos.

12 Cùm verò credidissent Philippo evangelizanti de regno Dei, in nomine Iesu Christi baptizabantur viri ac mulieres.

13 Tunc Simon & ipse credidit, & cum baptizatus esset, adhærebat Philippo. Videntes etiam signa & virtutes maximas fieri: stupens admirabatur.

14 Cùm autem audissent Apostoli, qui erant Ierosolymis, quod recepisset Samaria verbum Dei, miserunt ad eos Petrum & Ioannem.

15 Qui cum venissent, oraverunt pro ipsis ut acciperent Spiritum sanctum.

16 Nondum enim in quemquam illorum venerat, sed baptizati tantum erant in nomine Domini Iesu.

17 Tunc imponebant manus super illos, & accipiebant Spiritum sanctum.

18 Cùm vidisset autem Simon, quia per impositionem manus Apostolorum daretur Spiritus sanctus, obtulit eis pecuniam,

19 Dicens: Date & mihi hanc potestatem, ut cuicumque imposuero manus, accipiat Spiritum sanctum. Petrus autem dixit ad eum:

20 Pecunia tua tecum sit in perditionem: quoniam donum Dei existimasti pecunia possideri.

21 Non est tibi pars, neque sors in sermone isto; cor enim tuum non est rectum coram Deo.

22 Pœnitentiam itaque age ab hac nequitia tua: & roga Deum, si forte remittatur tibi hæc cogitatio cordis tui.

23 In felle enim amaritudinis, & obligatione iniquitatis video te esse.

24 Respondens autem Simon, dixit: Precamini vos pro me ad Dominum, ut nihil veniat super me horum quæ dixistis.

25 Et illi quidem testificati & locuti verbum Domini, redibant Ierosolymam, & multis regionibus Samaritanorum evangelizabant.

26 Angelus autem Domini locutus est ad Philippum, dicens: Surge, & vade contra meridianum, ad viam quæ descendit ab Ierusalem in Gazam: hæc est deserta.

27 Et surgens abiit. Et ecce vir Æthiops, eunuchus, potens Candacis reginæ Æthiopum, qui erat super omnes gazas ejus, venerat adorare in Ierusalem.

28 Et revertebatur sedens super currum suum: legensque Isaiam prophetam.

29 Dixit autem Spiritus Philippo: Accede, & adjuuge te ad currum istum.

30 Accurrens autem Philippus, audivit eum legentem Isaiam Prophetam, & dixit: Putasne intelligis quæ legis?

31 Qui ait: Et quomodo possum, si non aliquis ostenderit mihi? Rogavitque Philippum ut ascenderet, & sederet secum.

32 Locus autem Scripturæ, quem legebat, erat hic: & Tanquam ovis ad occisionem ductus est: & sicut agnus coram tondente se, sine voce, sic non aperuit os suum.

33 In humilitate iudicium ejus sublatum est. Generationem ejus quis enarrabit, quoniam tolletur de terra vita ejus?

34 Respondens autem eunuchus Philippo, dixit: Obsecro te de quo propheta dicit hoc? de se, an de alio aliquo?

35 Aperiens autem Philippus os suum, & incipiens à Scriptura ista, evangelizavit illi Iesum.

36 Et dum irent per viam, venerunt ad quandam aquam: & ait Eunuchus: Ecce aqua, quid prohibet me baptizari?

37 Dixit autem Philippus: Si credis ex toto corde, licet. Et respondens ait: Credo, Filium Dei esse Iesum Christum.

38 Et iussit stare currum: & descenderunt uterque in aquam, Philippus, & Eunuchus, & baptizavit eum.

39 Cùm autem ascendissent de aqua, Spiritus Domini rapuit Philippum, & amplius non vidit eum Eunuchus. Ibat autem per viam suam gaudens.

40 Philippus autem inventus est in Azoto, & pertransiens evangelizabat civitatibus cunctis, donec veniret Cæsaream.

C A P V T IX.

Admiranda Sauli persecutoris conversio, Dominus ei apparente, & Anania ad ipsum missi, à quo baptizatus cepit Damasci acerrime heri Iesum esse Christum: discipuli verò ipsum demittunt per murum propter Iudeorum insidias: quem Barnabas Ierosolyma ducit ad Apostolos, unde rursus propter insidias dimittitur Tarsum: Petrus Lydda sanat Aeneam paralyticum, & in Ioppe Tabitham resuscitat.

1 **S**aulus autem adhuc spirans minas, & cædis in discipulos Domini, accessit ad Principem sacerdotum,

2 Et petiit ab eo epistolas in Damascum ad synagogas: ut si quos invenisset hujus viæ viros, ac mulieres, viñctos perduceret in Ierusalem.

3 **E**t cùm iter faceret, contigit ut appropinquaret Damasco: & subito circumfulsit eum lux de cælo.

4 Et cadens in terram audivit vocem dicentem sibi: Saule, Saule, quid me persequeris?

5 Qui dixit: Quis es Domine? Et ille: Ego sum Iesus, quem tu persequeris. Durum est tibi contra stimulum calcitrare.

6 Et tremens, ac stupens dixit: Domine, quid me vis facere?

7 Et Dominus ad eum: Surge, & ingredere civitatem: & ibi dicetur tibi quid te oporteat facere. Viri autem illi, qui comitabantur cum eo, stabant stupefacti, audientes quidem vocem, neminem autem videntes.

8 Surrexit autem Saulus de terra, aperissetque oculis nihil videbat. Ad manus autem illum trahentes, introduxerunt Damascum.

9 Et erat ibi tribus diebus non viciens, & non manducavit, neque bibit.

10 Erat autem quidam discipulus Damasci, nomine Ananias: & dixit ad illum in visu

4 Gal.
5:27.

4 Gal.
1:13.

6 Infid.
22:6.
1 Cor.
15:8.
2. Cor.
12:29.

visu Dominus: Anania. At ille ait: Ecce ego, Domine.

11 Et Dominus ad eum: Surge, & vade in vicum, qui vocatur rectus: & quæte in domo Iudæ Saulum nomine Tarsensem: ecce enim orat.

12 (Et vidit virum Ananiam nomine, introeuntem, & imponentem sibi manus ut visum recipiat.)

13 Respondit autem Ananias: Domine, audiui à multis de viro hoc, quanta mala fecerit sanctis tuis in Ierusalem:

14 Et hic habet potestatem à principibus sacerdotum alligandi omnes, qui invocant nomen tuum.

15 Dixit autem ad eum Dominus: Vade, quoniam vas electionis est mihi iste, ut portet nomen meum coram gentibus, & regibus, & filiis Israel.

16 Ego enim ostendam illi, quanta oporteat eum pro nomine meo pati.

17 Et abiit Ananias, & introivit in domum & imponens ei manus, dixit: Saule frater, Dominus misit me Iesus, qui apparuit tibi in via qua veniebas, ut videas, & implearis Spiritu sancto.

18 Et confestim ceciderunt ab oculis ejus tanquam quædam, & visum recepit: & surgens baptizatus est.

19 Et cum accepisset cibum, confortatus est. Fuit autem cum discipulis, qui erant Damasci, per dies aliquot.

20 Et continuo in synagogis prædicabat Iesum, quoniam hic est Filius Dei.

21 Superabant autem omnes qui audiebant, & dicebant: Nonne hic est, qui expugnabat in Ierusalem eos, qui invocabant nomen istud: & huc ad hoc venit, ut vinclos illos duceret ad principes sacerdotum?

22 Saulus autem multo magis convalescebat, & confundebat Iudæos, qui habitabant Damasci, affirmans quoniam hic est Christus.

23 Cum autem implerentur dies multi, concilium fecerunt in unum Iudæi ut eum interficerent.

22 Cor. 11. 32. 24 Notæ autem factæ sunt Saulo insidiæ eorum. Custodiebant autem & portas die ac nocte, ut eum interficerent.

25 Accipientes autem eum discipuli nocte, per murum dimiserunt eum, submittentibus in sporta.

26 Cum autem venisset in Ierusalem, tentabat se jungere discipulis, & omnes timebant eum, non credentes quod esset discipulus.

27 Barnabas autem apprehensum illum duxit ad Apostolos: & narravit illis quomodo in via vidisset Dominum, & quia locutus est ei, & quomodo in Damasco fiducialiter egerit in nomine Iesu.

28 Et erat cum illis intrans & exiens in Ierusalem, & fiducialiter agens in nomine Domini.

29 Loquebatur quoque gentibus: & disputabat cum Græcis: illi autem quærebant occidere eum.

30 Quod cum cognovissent fratres, deduxerunt eum Cæsaream, & dimiserunt Tarsum.

31 Ecclesia quidem per totam Iudæam, &

Galilæam, & Samariam, habebat pacem, & edificabatur ambulans in timore Domini, & consolatione sancti Spiritus replebatur.

32 Factum est autem, ut Petrus dum pertransiret universos, deveniret ad sanctos, qui habitabant Lyddæ.

33 Invenit autem ibi hominem quendam nomine Æneam, ab annis octo jacentem in grabato, qui erat paralyticus.

34 Et ait illi Petrus: Ænea, sanat te Dominus Iesus Christus: surge, & sterne tibi. Et continuo surrexit.

35 Et viderunt eum omnes, qui habitabant Lyddæ & Saronæ: qui conversi sunt ad Dominum.

36 In Ioppe autem fuit quædam discipula nomine Tabitha, quæ interpretata dicitur Dorcas. Hæc erat plena operibus bonis, & eleemosynis, quas faciebat.

37 Factum est autem in diebus illis, ut infirmata moreretur. Quam cum lavissent, posuerunt eam in cœnaculo.

38 Cum autem proceisset Lydda ad Ioppen, discipuli audientes quia Petrus esset in ea, miserunt duos viros ad eum, rogantes: Ne pigrescis venire usque ad nos.

39 Exurgens autem Petrus venit cum illis: Et cum advenissent, duxerunt illum in cœnaculum: & circumsteterunt illum omnes viduæ senes, & ostendentes ei tunicas & vestes, quas faciebat illis Dorcas.

40 Ejectis autem omnibus foras, Petrus prostratus genua oravit: & conversus ad corpus dixit: Tabitha, surge. At illa aperuit oculos suos: & viso Petro, resedit.

41 Datis autem illi manum, erexit eam. Et cum vocasset sanctos, & viduas, assignavit eam vivam.

42 Notum autem factum est per universam Ioppen, & crediderunt multi in Dño.

43 Factum est autem, ut dies multos moraretur in Ioppe, apud Simonem quendam coriarium.

C A P V T X.

Iussu Angeli accessit Cornelius Centurio Petrum, qui per linteæ visionem admonitus Gentes ad Evangelium admittendæ esse: venit ad illum: cumque super omnes verbum ejus de Christo audientes Spiritus sanctus descendisset, iussit eos baptizari.

1 Vir autem, quidam erat in Cæsarea, nomine Cornelius, Centurio cohortis quæ dicitur Italica,

2 Religiosus, ac timens Deum cum omni domo sua, faciens eleemosynas multas plebi, & deprecans Deum semper:

3 Is vidit in visu manifestè, quasi hora diei nona, Angelum Dei introeuntem ad se, dicentem sibi: Corneli.

4 At ille intuens eum, timore correptus, dixit: Quid est, Domine? Dixit autem illi: Orationes tuæ, & eleemosynæ tuæ, ascenderunt in memoriam in conspectu Dei.

5 Et nunc mitte viros in Ioppen, & accersi Simonem quendam, qui cognominatur Petrus.

6 Hic hospitatur apud Simonem quendam coriarium, cujus est domus juxta mare: hic dicet tibi quid te oporteat facere.

7 Et cum discessisset Angelus, qui loquebatur illi, vocavit duos domesticos suos,

& militem metuentem Dominum, ex his qui illi parebant.

8 Quibus cum narraffet omnia, misit illos in Ioppen.

9 Postera autem die iter illis facientibus, & appropinquantibus civitati ascendit Petrus in superiora ut oraret circa horam sextam.

10 Et cum esuriret, voluit gustare. Parantibus autem illis, cecidit super eum mentis excessus:

11 Et vidit cælum apertum, & descendens vas quoddam, velut linteum magnum, quatuor initiis submitti de cælo in terram,

12 In quo erant omnia quadrupedia, & serpentina terræ, & volatilia cæli.

13 Et facta est vox ad eum: Surge Petre, occide, & manduca.

14 Atque ait Petrus: Absit Domine, quia nunquam manducavi omne commune & immundum.

15 Et vox iterum secundo ad eum: Quod Deus purificavit, tu commune ne dixeris.

16 Hoc autem factum est per te: & statim receptum est vas in cælum.

17 Et dum intra se hæsitaret Petrus, quidnam esset visio, quam vidisset: ecce viri, qui missi erant à Cornelio, inquirentes domum Simonis, astiterunt ad januam.

18 Et cum vocassent, interrogabant, si Simon, qui cognominatur Petrus, illic haberet hospitium.

19 Petro autem cogitante de visione, dixit Spiritus ei: Ecce viri tres quærent te.

20 Surge itaque, descende, & vade cum eis nihil dubitans: quia ego misi illos.

21 Descendens autem Petrus ad viros, dixit: Ecce ego sum, quem quæritis: quæ causa est, propter quam venistis?

22 Qui dixerunt: Cornelius Centurio, vir iustus, & timens Deum, & testimonium habens ab universa gente Iudæorum, responsum accepit ab Angelo sancto, accersire te in domum suam, & audire verba abs te.

23 Introducens ergo eos, recepit hospitio. Sequenti autem die surgens profectus est cum illis: & quidam ex fratribus ab Ioppe comitati sunt eum.

24 Altera autem die introivit Cæsaream. Cornelius vero expectabat illos, convocatis cognatis suis & necessariis amicis.

25 Et factum est cum introisset Petrus, obviavit ei Cornelius & procidens ad pedes eius adoravit.

26 Petrus vero elevavit eum, dicens: Surge, & ego ipse homo sum.

27 Et loquens cum illo introivit: & invenit multos qui convenerant.

28 Dixitque ad illos: Vos scitis quomodo abominatum sit viro Iudæo, conjungi aut accedere ad alienigenam: sed mihi ostendit Deus, neminem communem aut immundum dicere hominem.

29 Propter quod sine dubitatione veni accersitus. Interrogo ergo, quam ob causam accersistis me?

30 Et Cornelius ait: A nudiusquarta die usque ad hanc horam, orans eram hora nona in domo mea, & ecce vir stetit ante me in veste candida & ait:

31 Corneli, exaudita est oratio tua, &

elemosynæ tuæ commemoratæ sunt in conspectu Dei.

32 Mitte ergo in Ioppen, & accersi Simonem, qui cognominatur Petrus: hic hospitatur in domo Simonis coriarii juxta mare.

33 Confestim ergo misi ad te: & tu bene fecisti veniendo. Nunc ergo omnes nos in conspectu tuo adsumus, audire omnia quæcumque tibi præcepta sunt à Domino.

34 Aperiens autem Petrus os suum, dixit: In veritate comperi, quia non est personarum acceptor Deus:

35 Sed in omni gente, qui timet eum, & operatur iustitiam acceptus est illi.

36 Verbum misit Deus filiis Israël, annuntians pacem per Iesum Christum: (hic est omnium Dominus.)

37 Vos scitis quod factum est verbum per universam Iudæam: incipiens enim à Galilæa, post baptismum quod prædicavit Ioannes,

38 Iesum à Nazareth: quomodo unxit eum Deus Spiritu sancto, & virtute, qui pertransiit benefaciendo & sanando omnes oppressos à diabolo, quoniam Deus erat cum illo.

39 Et nos testes sumus omnium, quæ fecit in regione Iudæorum, & Ierusalem, quem occiderunt suspendentes in ligno.

40 Hunc Deus suscitavit tertia die & dedit eum manifestum fieri,

41 Non omni populo, sed testibus præordinatis à Deo: nobis, qui manducavimus & bibimus cum illo, postquam resurrexit à mortuis.

42 Et præcepit nobis prædicare populo, & testificari, quia ipse est, qui constitutus est à Deo iudex vivorum & mortuorum.

43 Huic omnes Prophetæ testimonium perhibent, remissionem peccatorum accipere per nomen ejus omnes, qui credunt in eum.

44 Adhuc loquente Petro verba hæc, cecidit Spiritus sanctus super omnes qui audiebant verbum.

45 Et obstupuerunt ex circumcisione fideles, qui venerant cum Petro: quia & in nationes gratia Spiritus sancti effusa est.

46 Audiebant enim illos loquentes linguis, & magnificantes Deum.

47 Tunc respondit Petrus: Numquid aquam quis prohibere potest, ut non baptizentur hi, qui Spiritum sanctum acceperunt sicut & nos?

48 Et iussit eos baptizari in nomine Domini Iesu Christi. Tunc rogaverunt eum ut maneret apud eos aliquot diebus.

C A P V T XI.

Petrus disceptantibus fratribus quod ad Gentes accessisset, rei ordinem exponit; multis Antiochia conversis predicatione discipulorum, mittitur ad eos Barnabas ab Ecclesia Ierosolymitana, qui multis conversis adducit eo & Saulum à Tarso: cum quo mittitur Ierusalem, ut in faciem ab Agabo propheta prædictam ferant fratribus elemosynam.

1 Audierunt autem Apostoli, & fratres qui erant in Iudæa: quoniam & Gentes receperunt verbum Dei.

2 Cum autem ascendisset Petrus Ierusalem, disceptabant adversus illum, qui erant ex circumcisione,

3 Dicentes: Quare introisti ad viros præ-

4 Deut. 10. 17.

2 Par. 19. 7.

Job. 34. 19.

5 1p. 6. 8.

6 Eccles. 35. 1.

7 Rom. 2. 11.

8 Gal. 2. 6.

9 Ephes. 6. 9.

10 Coloss. 3. 25.

11 1 Petr. 1. 17.

12 b Luca. 4. 14.

13 Jerem. 31. 34.

14 Mich. 7. 18.

patium habentes, & manducaſſi cum illis: & incipiens autem Petrus exponebat illis ordinem, dicens:

5 Ego etiam in civitate Ioppe orans, & vidi in excessu mentis visionem, descendens vas quoddam velut linteum magnum quatuor initiis summitti de celo, & venit usque ad me.

6 In quod intuens considerabam, & vidi quadrupedia terræ, & bestias, & reptilia, & volatilia cæli.

7 Audivi autem & vocem dicentem mihi: Surge Petre, occide, & manduca.

8 Dixi autem: Nequaquam Domine: quia commune aut immundum nunquam introivit in os meum.

9 Respondit autem vox secundo de celo: Quæ Deus mundavit, tu ne cōmune dixeris.

10 Hoc autem factum est per te: & recepta sunt omnia rursum in cælum.

11 Et ecce viri tres confestim astiterunt in domo, in qua eram, missi à Cæsarea ad me.

12 Dixit autem Spiritus mihi, ut item cum illis, nihil hæsitans. Venerunt autem mecum & sex fratres isti, & ingressi sumus in domum viri.

13 Narravit autem nobis, quomodo vidisset Angelum, in domo sua, stantem & dicentem sibi: Mitte in Ioppen, & accersi Simonem, qui cognominatur Petrus,

14 Qui loquetur tibi verba, in quibus salvus eris tu, & universa domus tua.

15 Cū autē cœpisssem loqui, cecidit Spiritus sanctus super eos, sicut & in nos in initio.

16 Recordatus sum autem verbi Domini, sicut dicebat: & Ioannes quidem baptizavit aqua, vos autem baptizamini Spiritu sancto.

17 Si ergo eandem gratiam dedit illis Deus, sicut & nobis, qui credidimus in Dominum Iesum Christum: ego quis eram, qui possem prohibere Deum?

18 His auditis, tacuerunt: & glorificaverunt Deum, dicentes: Ergo & Gentibus poenitentiam dedit Deus ad vitam.

19 Et illi quidem, qui dispersi fuerant à tribulatione, quæ facta fuerat sub Stephano, perambulaverunt usque Phœnicen, & Cyprum, & Antiochiam, nemini loquentes verbum, nisi solis Iudæis.

20 Erant autem quidam ex eis viri Cyprii, & Cyrenæi, qui cum introissent Antiochiam, loquebantur & ad Græcos, annuntiantes Dominum Iesum.

21 Et erat manus Domini cum eis: multusque numerus credentium conversus est ad Dominum.

22 Pervenit autem sermo ad aures Ecclesiæ, quæ erat Ierosolymis, super istis: & miserunt Barnabam usque ad Antiochiam.

23 Quia cum pervenisset, & vidisset gratiam Dei, gavisus est: & hortabatur omnes in proposito cordis permanere in Domino.

24 Quia erat vir bonus, & plenus Spiritu sancto, & fide. Et appositæ est multa turba Domino.

25 Profectus est autem Barnabas Tarsum, ut quæreret Saulum: quem cum invenisset, perduxit Antiochiam.

26 Et annum totum conversati sunt ibi

in Ecclesia: & docuerunt turbam multam, ita ut cognominarentur primum Antiochiæ discipuli, Christiani.

27 In his autem diebus supervenerunt ab Ierosolymis prophete Antiochiam,

28 Et surgens unus ex eis nomine Agabus, significabat per spiritum famem magnam futuram in universo orbe terrarum, quæ facta est sub Claudio.

29 Discipuli autem, prout quis habebat, proposuerunt singuli in ministerium mittere habitantibus in Iudæa fratribus:

30 Quod & fecerunt, mittentes ad seniores per manus Barnabæ & Sauli.

C A P V T XII.

† Herodes occiso Iacobo Petrum retrudit in carcerem, cupiens post Pascha eum tradere populo occidendum; sed orante pro eo sine intermissione Ecclesia, Angelicoeductus auxilio, fratribus magnum attulit gaudium: facta autem de carceris custodibus inquisitione, Herodes proficiscitur Cæsaream: cumque divinos honores à populo oblatos non respiceret, percussus est ab Angelo, & consumptus à vermibus exspiravit.

† Eodem autem tempore misit Herodes Rex manus, ut affligeret quosdam de Ecclesia.

2 Occidit autem Iacobum fratrem Ioannis gladio.

3 Videns autem quia placeret Iudæis, apposuit ut apprehenderet & Petrum. Erant autem dies Azymorum.

4 Quem cum apprehendisset, misit in carcerem, tradens quatuor quaternionibus militum custodiendum, volens post Pascha producere eum populo.

5 Et Petrus quidem servabatur in carcere: Oratio autem fiebat sine intermissione ab Ecclesia ad Deum pro eo.

6 Cum autem producturus eum esset Herodes, in ipsa nocte erat Petrus dormiens inter duos milites, vinctus catenis duabus: & custodes ante ostium custodiebant carcerem.

7 Et ecce Angelus Domini astitit: & lumen refulsit in habitaculo: percussioque latere Petri, excitavit eum dicens: Surge velociter. Et ceciderunt catenæ de manibus eius.

8 Dixit autem Angelus ad eum: Præcingere, & calcea te caligas tuas. Et fecit sic. Et dixit illi: Circumda tibi vestimentum tuum, & sequere me.

9 Et exiens sequebatur eum, & nesciebat quia verum est, quod fiebat per Angelum: existimabat autem se visum videre.

10 Transeuntes autem primam & secundam custodiam, venerunt ad portam ferream, quæ ducit ad civitatem: quæ ultro aperta est eis. Et exeuntes processerunt vicum unum: & continuo discessit Angelus ab eo.

11 Et Petrus ad se reversus, dixit: Nunc scio verè, quia misit Dominus Angelum suum, & eripuit me de manu Herodis, & de omni expectatione plebis Iudæorum.

12 Consideransque venit ad domum Maræ maris Ioannis, qui cognominatus est Marcus, ubi erant multi congregati, & omnes.

13 Pulsante autem eo ostium januæ, processit puerula ad audiendum, nomine Rhode

14 Et ut cognovit vocem Petri, præ gaudio non aperuit januam, sed intro currens nuntiavit stare Petrum ante januam.

15 At illi dixerunt ad eam: Infanis. Illa autem affirmabat sic se habere. Illi autem dicebant: Angelus ejus est.

16 Petrus autem perseverabat pulsans. Cum autem aperuissent, viderunt eum, & obstupuerunt.

17 Veniens autem eis manu ut tacerent, narravit quomodo Dominus eduxisset eum de carcere, dixitque: Nuntiate Jacob, & fratribus huius. Et egressus abiit in alium locum.

18 Facta autem die, erat non parva turbatio inter milites, quidnam factum esset de Petro.

19 Herodes autem cum requisisset eum, & non invenisset, inquisitione facta de custodibus, iussit eos duci: descendensque à Iudæa in Cæsaream, ibi commoratus est.

20 Erat autem iratus Tyrus, & Sidonius. At illi unanimiter venerunt ad eum, & persuaso Blasto, qui erat super cubiculum regis, postulabant pacem, eo quod alerentur regiones eorum ab illo:

21 Statuto autem die, Herodes vestitus veste regia, sedit pro tribunali, & concionabatur ad eos.

22 Populus autem acclamabat: Dei voces, & non hominis.

23 Confestim autem percussit eum Angelus Domini, eo quod non dedisset honorem Deo: & consumptus à vermibus, expiravit.

24 Verbum autem Domini crescebat, & multiplicabatur.

Supra 11.29. 25 Barnabas autem & Saulus reversi sunt ab Ierofolymis, expleto ministerio, assumpto Ioanne, qui cognominatus est Marcus.

C A P V T XIII.

Saulus & Barnabas jubentur à spiritu sancto segregari ad opus predicationis inter Gentes. Barnabas sive Elymas magus, qui eorum predicationi resistebat, ad Pauli verbum excacatus, cecidit. Sergius Paulus: in Antiochia Pisidia Paulus in Synagoga laus de Christo differt: sed Iudeis blasphemantibus, & persecutionem in eis excitantibus, convertuntur ad Gentes juxta Isaiæ vaticinium.

1 ERANT autem in Ecclesia, quæ erat in Antiochiæ, prophetae, & doctores, in quibus Barnabas, & Simon, qui vocabatur Niger, & Lucius Cyrenensis, & Manahen, qui erat Herodis Terrarchæ collator, & Saulus.

2 Ministrantibus autem illis Domino, & jejunantibus, dixit illis Spiritus sanctus: Segregate mihi Saulum & Barnabam, in opus ad quod assumpsi eos.

3 Tunc jejunantes, & orantes, imponentesque eis manus, dimiserunt illos.

4 Et ipsi quidem missi à Spiritu sancto abierunt Seleuciam: & inde navigaverunt Cyprum.

5 Et cum venissent Salaminam, prædabant verbum Dei in Synagogis Iudeorum, habebant autem & Ioannem in ministerio.

6 Et cum perambulassent universam insulam usque Paphum, invenerunt quemdam virum magum pseudoprophetam, Iudæum, cui nomen erat Barjesu.

7 Quierat cum Proconsule Sergio Paulo

viro prudente. Hic, accersitis Barnaba & Saulo, desiderabat audire verbum Dei.

8 Resistebat autem illis Elymas magus (sic enim interpretatur nomen ejus) querens avertere Proconsulem à fide.

9 Saulus autem, qui & Paulus, repletus Spiritu sancto, intuens in eum,

10 Dixit: O plene omni dolo, & omni fallacia, fili diaboli, inimice omnis iustitiæ, non desinis subvertere vias Domini rectas.

11 Et nunc ecce manus Domini super te, & eris cæcus, non videntem solem usque ad tempus. Et confestim cecidit in eum caligo, & tenebræ, & circuiens quærebat qui ei manum daret.

12 Tunc Proconsul cum vidisset factum, credidit admirans super doctrinam Domini.

13 Et cum à Papho navigassent, Paulus & qui cum eo erant, venerunt Pergen Pamphylæ, Ioannes autem discedens ab eis, reversus est Ierofolymam.

14 Illi vero pertranseuntes Pergen, venerunt Antiochiam Pisidiæ: & ingressi synagogam die sabbatorum, sederunt.

15 Post lectonem autem legis, & Prophetarum, miserunt principes synagogæ ad eos, dicentes: Viri fratres, si quis est in vobis sermo exhortationis ad plebem, dicite.

16 Surgens autem Paulus, & manu silentium indicens, ait: Viri Israëlitarum: & qui timetis Deum, audite:

17 Deus plebis Israel elegit patres nostros, & plebem exaltavit cum essent incolæ in terra Egypti, & in brachio excelso eduxit eos ex ea.

18 Et per quadraginta annorum tempus mores eorum sustinuit in deserto.

19 Et destruens gentes septem in terra Chanaan, & sorte distribuit eis terram eorum,

20 Quasi post quadringentos & quinquaginta annos: & post hæc dedit iudices usque ad Samuel Prophetam.

21 Et exinde postulaverunt regem: & dedit illis Deus Saul filium Cis, virum de tribu Benjamin, annis quadraginta.

22 Et amoto illo, & succitavit illis David regem: cui testimonium perhibens, dixit: Inveni David filium Iesse, virum secundum cor meum, qui faciet omnes voluntates meas.

23 Hujus Deus ex semine: secundum promissionem eduxit Israel salvatorem Iesum,

24 Prædicante Ioanne ante faciem adventus ejus baptismum poenitentiae omni populo Israel.

25 Cum impleteret autem Ioannes cursum suum, dicebat: Quem me arbitramini esse: Non sum ego, sed ecce venit post me, cuius non sum dignus calcementa pedum solvere.

26 Viri fratres, filii generis Abraham, & qui in vobis timent Deum, vobis verbum salutis hujus missum est.

27 Qui enim habitabant Ierusalem, & principes ejus, hunc ignorantes, & voces prophetarum, quæ per omne sabbatum leguntur, iudicantes impleverunt:

28 Et nullam causam mortis invenientes in eo, petierunt à Pilato, ut interficerent eum.

29 Cumque

a Exod.

1. 1.

b Exod.

13. 21.

12.

c Exod.

16. 30.

d Isai.

14. 30.

e Iud.

3. 9.

f 1 Reg.

8. 5.

6. 9.

16. 6.

10. 1.

g 1 Reg.

13. 14.

h Psal.

88. 23.

i Isai.

11. 1.

k Math.

3. 1.

Mar. 1.

4.

Luc. 3.

3.

l Ioan.

1. 27.

Mar. 1.

7.

Math.

3. 11.

m Mar.

17. 20.

23.

Mar.

15. 13.

Luc.

23. 27.

Ioan.

19. 15.

19 Cumque consummassent omnia, quæ de eo scripta erant deponentes eum de ligno, posuerunt eum in monumento.

20 Deus vero suscitavit eum à mortuis tertia die: qui visus est per dies multos his.

21 Qui simul ascenderant cum eo de Galilæa in Ierusalem, qui usque nunc sunt testes ejus ad plebem.

22 Et nos vobis annuntiamus eam, quæ ad patres nostros repromissio facta est:

23 Quoniam hanc Deus, adimplevit filiis nostris, resuscitans Iesum, sicut & in Psalm. secundo scriptum est: *o Filius meus es tu, ego hodie genui te.*

24 Quod autem suscitavit eum à mortuis, amplius jam non reversurum in corruptionem ita dixit: *p Quia dabo vobis sancta David fidelia.*

25 Idemque & alias dixit: *q Non dabis sanctum tuum videre corruptionem.*

26 David enim in sua generatione cum administrasset, voluntati Dei dormivit: & appositus est ad patres suos, & vidit corruptionem.

27 Quem vero Deus suscitavit à mortuis, non vidit corruptionem.

28 Notum igitur sit vobis viri fratres, quia per hunc vobis remissionem peccatorum annuntiatur: & ab omnibus quibus non potuistis in lege Moyse justificari:

29 In hoc omnis, qui credit, justificatur.

30 Videte ergo ne superveniat vobis quod dictum est in Prophetis:

31 Videte contemptores, & admiramini, & disperdimini: quia opus operor ego in diebus vestris, opus quod non crederis, si quis enarraverit vobis.

32 Exentibus autem illis rogabant ut sequenti sabbato loquerentur sibi verba hæc.

33 Cumque dimissa esset synagoga, secuti sunt multi Iudæorum, & colentium advenarum, Paulum & Barnabam: qui loquentes suadebant eis ut permanerent in gratia Dei.

34 Sequenti vero Sabbato pæne universa civitas convenit audire verbum Dei.

35 Videntes autem turbas Iudæi, repleti sunt zelo, & contradicebant his, quæ à Paulo dicebantur: blasphemantes.

36 Tunc constanter, Paulus & Barnabas dixerunt: Vobis oportebat primum loqui verbum Dei: sed quoniam repellitis illud, & indignos vos iudicatis æternæ vitæ, ecce convertimur ad Gentes.

37 Sic enim præcepit nobis Dominus: *p Posui te in lucem Gentium, ut sis in salutem usque ad extremum terræ.*

38 Audientes autem Gentes gavisæ sunt, & glorificabant verbum Domini: & crediderunt quotquot erant præordinati ad vitam æternam.

39 Disseminabatur autem verbum Domini per universam regionem.

40 Iudæi autem concitaverunt mulieres religiofas, & honestas, & primos civitatis, & excitaverunt persecutionem in Paulum & Barnabam: & eiecerunt eos de finibus suis.

41 At illi, excusso pulvere pedum in eos, venerunt Iconium.

42 Discipuli quoque replebantur gaudio, & Spiritu sancto.

Multis Iudæorum ac Ethnicorum Iconii fidem in Christum suscipiensibus, concitatur à Iudæis multitudo in Apostolos, qui Lystram fugiunt, ubi Paulus claudum à matris utero curas: populum ac sacerdotes ob id ipsis tanquam diis sacrificare volentes agre compefcunt: sed concitata à Iudæis supervenientibus turba, Paulus lapidatur, & pro mortuo relinquitur: cumque surrexisset, ipse & Barnabas discipulos per varia loca exhortantes, & presbyteros ordinantes, revertuntur Antiochiam.

1 Factum est autem Iconii, ut simul introirent in synagogam Iudæorum, & loquerentur, ita ut crederet Iudæorum & Græcorum copiosa multitudo.

2 Qui vero increduli fuerunt Iudæi, suscitaverunt, & ad iracundiam concitaverunt animas Gentium adversus fratres.

3 Multo igitur tempore demorati sunt, fiducialiter agentes in Domino, testimonium perhibente verbo gratiæ suæ, dante signa & prodigia fieri per manus eorum.

4 Divisa est autem multitudo civitatis: & quidam quidem erant cum Iudæis, quidam vero cum Apostolis.

5 Cum autem factus esset impetus Gentilium & Iudæorum cum principibus suis, ut contumeliis afficerent, & lapidarent eos.

6 Intelligentes confugerunt ad civitates Lycaoniæ, Lystram & Derben, & universam in circuitu regionem, & ibi evangelizantes erant.

7 Et quidam vir Lystris infirmus pedibus sedebat, claudus ex utero matris suæ, qui nunquam ambulaverat.

8 Hic audivit Paulum loquentem. Qui intuitus eum, & videns quia fidem haberet ut salvus fieret,

9 Dixit magna voce: Surge super pedes tuos rectus. Et exilivit, & ambulabat.

10 Turbæ autem cum vidissent, quod fecerat Paulus, levaverunt vocem suam, Lycaonice dicentes: Dii similes facti hominibus, descenderunt ad nos.

11 Et vocabant Barnabam Iovem, Paulum vero Mercurium: quoniam ipse erat dux verbi.

12 Sacerdos quoque Iovis, qui erat ante civitatem, tauros, & coronas ante januas afferens, cum populis volebat sacrificare.

13 Quod ubi audierunt Apostoli, Barnabas & Paulus, conscissis tunicis suis exilierunt in turbas, clamantes,

14 Et dicentes: Viri, quid hæc facitis: & nos mortales sumus, similes vobis homines, annuntiantes vobis ab his vanis converti ad Deum vivum, & qui fecit cælum, & terram, & mare, & omnia quæ in eis sunt:

15 Qui in præteritis generationibus dimisit omnes gentes ingredi vias suas.

16 Et quidem non sine testimonio semetipsum reliquit, benefaciens de cælo, dans pluvias, & tempora fructifera: implens cibo & lætitia corda nostra.

17 Et hæc dicentes, vix sedaverunt turbas ne sibi immolarent.

18 Supervenerunt autem quidam ab Antiochia & Iconio Iudæi: & persuasis turbis, lapidantesque Paulum, traxerunt extra civitatem, existimantes eum mortuum esse.

19 Circumdantibus autem eum discipulis, surgens

a Psal. 145.6.

Apoc. 14.7.

urgens intravit civitatem, & postera die profectus est cum Barnaba in Derben.

20 Cumque evangelizassent civitati illi, & docuissent multos, reversi sunt Lystram, & Iconium, & Antiochiam,

21 Confirmantes animas discipulorum, exhortantesque ut permanerent in fide: & quoniam per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei.

22 Et cum constitulissent illis per singulas ecclesias presbyteros, & orassent cum ieiunationibus, commendaverunt eos Domino, in quem crediderunt.

23 Transeuntesque Pisidiam, venerunt in Pamphyliam,

24 Et loquentes verbum Domini in Perge, descenderunt in Attaliam:

L. Supra 13.1. 25 *b* Et inde navigaverunt Antiochiam, unde erant traditi gratia Dei, in opus quod compleverunt.

26 Cum autem venissent, & congregassent Ecclesiam, retulerunt quanta fecisset Deus cum illis, & quia aperuisset Gentibus ostium fidei.

27 Morati sunt autem tempus non modicum cum discipulis.

C A P V T X V.

Orta Antiochie seditione propter Iudeos, volentes Gentes ad Deum conversas circumcidi, Paulus & Barnabas vem ad Apostolos referunt: qui post Petri & Iacobi suffragia, communi decreto per litteras statuunt, Gentes conversas non ligari lege Moysi: Paulus cupiens ab Antiochia invisere loca in quibus predicaverat, separatur a Barnaba, eo quod nollet Ioannem assumi.

a Gal. 5. 2. 1 **E**T quidam descendentes de Iudæa, edocebant fratres: *a* Quia nisi circumcidamini secundum morem Moysi, non potestis salvari.

2 Facta ergo seditione non minima Paulo & Barnabæ adversus illos, statuerunt ut ascenderent Paulus & Barnabas, & quidam alii ex aliis, ad Apostolos & presbyteros in Ierusalem, si per hanc quæstione.

3 Illi ergo deducti ab Ecclesia pertransibant Phœnicem & Samariam, narrantes conversionem Gentium: & faciebant gaudium magnum omnibus fratribus.

4 Cum autem venissent Ierosolymam, suscepti sunt ab Ecclesia, & ab Apostolis, & senioribus, annuntiantes quanta Deus fecisset cum illis.

5 Surrexerunt autem quidam de hæresi Phariseorum, qui crediderunt, dicentes: quia oportet circumcili eos, præcipere quoque servare legem Moysi.

6 Conveneruntque Apostoli & seniores videre de verbo hoc.

b Supra 10. 20. 7 Cum autem magna conquisitio fieret, sergeus Petrus dixit ad eos: *b* Viri fratres, vos scitis quoniam ab antiquis diebus Deus in nobis elegit, per eos meum audire Gentes verbum Evangelii, & credere.

c Supra 10. 45. 8 *c* Qui novit corda Deus, testimonium perhibuit, edans illis Spiritum sanctum, sicut & vobis:

9 Idcirco nihil differo inter nos & illos, sed purificans corda eorum.

10 Nunc ergo quid tentatis Deum, imponere iugum super cervices discipulorum,

quod neque patres nostri, neque nos portare potuimus?

11 Sed per gratiam Domini Iesu Christi credimus salvari quemadmodum & illi.

12 Tacuit autem omnis multitudo, & audiebant Barnabam & Paulum, narrantes quanta Deus fecisset signa & prodigia in Gentibus per eos.

13 Et postquam tacuerunt, respondit Iacobus: dicens: Viri fratres, audite me.

14 Simon narravit quemadmodum primum Deus visitavit sumere ex Gentibus populum nomini suo.

15 Et huic concordant verba Prophetarum: sicut scriptum est:

16 *d* Post hæc revertar, & reedificabo tabernaculum David, quod decidit: & dirui *d. Amos 9. 11.* 12 ejus reedificabo, & erigam illud:

17 Ut requirant ceteri hominum Dominum, & omnes gentes, super quas invocatum est nomen meum, dicit Dominus faciens hæc.

18 Notum à sæculo est Dño opus suum.

19 Propter quod ego iudico, non inquiri eos qui ex Gentibus convertuntur ad Deum.

20 Sed scribere ad eos ut abstineant se à contaminationibus simulachrorum, & fornicatione, & suffocatis, & sanguine.

21 Moyses enim à temporibus antiquis habet in singulis civitatibus qui eum prædicet in synagogis, ubi per omne sabbatum legitur.

22 Tunc placuit Apostolis: & senioribus cum omni Ecclesia, eligere viros ex eis, & mittere Antiochiam cum Paulo & Barnaba, Iudam, qui cognominabatur Barsabas, & Silam, viros primos in fratribus.

23 Scribentes per manus eorum. APOSTOLI & seniores, his, qui sunt Antiochie, & Syriæ, & Ciliciæ, fratribus ex Gentibus, salutem.

24 Quoniam audivimus quia quidam ex nobis exeuntes, turbaverunt vos verbis: evertentibus animas vestras, quibus non mâ lavimus:

25 Placuit nobis collectis in unum, eligere viros, & mittere ad vos, cum charissimis nostris Barnaba & Paulo,

26 Hominibus, qui tradiderunt animas suas pro nomine Dñi nostri Iesu Christi.

27 Misimus ergo Iudam & Silam, qui & ipsi vobis verbis referent eadem.

28 Visum est enim Spiritui sancto, & nobis, nihil ultra imponere vobis operis quam hæc necessaria:

29 Ut abstineatis vos ab immolatis simulachrorum, & sanguine, & suffocato, & fornicatione: à quibus custodientes vos, bene agetis. Valete.

30 Illi ergo dimissi, descenderunt Antiochiam: & congregata multitudo tradiderunt epistolam.

31 Quam cum legissent, gavisi sunt super consolatione.

32 Iudas autem & Silas, & ipsi cum essent Prophetæ, verbo plurimo consolati sunt fratres & confirmaverunt.

33 Facto autem ibi aliquanto tempore, dimissi sunt cum pace à fratribus ad eos qui miserant illos.

34 Visum est autem Silæ ibi remanere: Iudas autem solus abiit Ierusalem.

35 Paulus autem & Barnabas demorabantur

Paulus Antiochus, docentes, & evangelizantes cum multis pluribus verbum Domini.
36 Post aliquot autem dies, dixit ad Barnabam Paulus Revertentes visitemus fratres per universas civitates, in quibus predicavimus verbum Domini, quos odo se habeant.
37 Barnabas autem volebat secum assumere & Ioannem, qui cognominabatur Marcus.

38 Paulus autem rogabat eum (in qui dicebatur ab eis de Pamphylia, & non esset cum eis in opus) non debere recipi.

39 Facta est autem dissensio, ita ut discederent ab invicem, & Barnabas quidem assumpto Marco navigaret Cyprum.

40 Paulus vero electo Sila profectus est, traditus gratiæ Dei à fratribus.

41 Perambulabat autem Syriam, & Ciliciam, confirmans Ecclesias: præcipiens custodire præcepta Apostolorum, & seniorum.

C A P V T XVI.

Paulus Iysti in assumptum Timotheum circumcidit, & per varias civitates tradit servanda Apostolorum dogmata: verantur à Spiritu sancto prædicare in Asia & Bithynia: vocato autem per visionem Paulo in Macedoniam, proficiscuntur; primumque Philippis prædicantes, hospitio excipiuntur apud Lydum: sed ejusdem per Paulum spiritus pythone, virgis casti mittuntur in carcerem: ubi facto terramotu, solutisque eorum vinculis, eussor carceris convertitur: posteroque die magistratus orant ut civitate egrediantur.

1 Pervenit autem Derben, & Lystram. Et ecce discipulus quidam erat ibi, nomine Timotheus, filius mulieris Iudææ fidelis, patre Gentili.

2 Huic testimonium bonum reddebant, qui in Lystris erant, & Iconio fratres.

3 Hunc voluit Paulus secum proficisci: & assumens circumcidit eum, propter Iudæos qui erant in illis locis. Sciebant enim omnes quod pater ejus erat Gentilis.

4 Cum autem pertransirent civitates, tradebant eis custodire dogmata, quæ erant decreta ab Apostolis & senioribus, qui erant Ierosolymis.

5 Et Ecclesiæ quidem confirmabantur fide, & abundabant numero quotidie.

6 Transiunt autem Phrygiam, & Galatiæ regionem, verati sunt à Spiritu sancto loqui verbum Dei in Asia.

7 Cum venissent autem in Mysiam, tentabant ire in Bithyniam: & non permisit eos Spiritus Iesu.

8 Cum autem pertransissent Mysiam, descenderunt Troadem.

9 Et visio per noctem Paulo ostensa est: Vir Macedo quidam erat stans, & deprecans eum, & dicens, transiens in Macedoniam, adjuva nos.

10 Ut autem visum vidit, statim quæsiimus proficisci in Macedoniam, certi facti quod vocasset nos Deus evangelizare eis.

11 Navigantes autem à Troade, recto cursu, venimus Samothraciam, & sequenti die Neapolim:

12 Et inde Phil'ppos, quæ est prima partis Macedoniæ civitas, colonia. Eramus autem in hac urbe diebus aliquot, conferentes.

13 Die autem sabbatorum egrediens sumus

foras portam iuxta flumen, ubi videtur oratio esse: & selemus loquibamur mulieribus, quæ conveniebant.

14 Et quædam mulier nomine Lydia, purpuraria civitatis Thyatirorum, cum Deum audiret, apertis auribus intendere his quæ dicebantur à Paulo.

15 Cum autem lapidaretur, & domus Iesu, deprecata est de eum: Si iudicasti me fidelem Domino esse, introire in domum meam, & manere. Et coegit nos.

16 Factum est autem euntibus nobis ad orationem, puellam quandam habentem spiritum pythone obviare nobis, quæ quæstum magnum præstabat Dominis suis divinando.

17 Hæc subsecuta Paulum, & nos, clamabat dicens: Isti homines servi Dei excelsi sunt, qui annuntiant vobis viam salutis.

18 Hoc autem faciebat multis diebus. Dolens autem Paulus, & conversus, spiritui dixit: Præcipio tibi in nomine Iesu Christi exire ab ea. Et exiit eadem hora.

19 Videntes autem Dñi ejus quia exivit spes quæstus eorum, apprehendentes Paulum & Silam, perduxerunt in forum ad principes.

20 Et offerentes eos magistratibus, dixerunt. Hi homines conturbant civitatem nostram, cum sint Iudæi.

21 Et annuntiant non licet nobis suscipere, neque facere, cum simus Romani.

22 Et cucurrit plebs adversus eos: & magistratus scissis tunicis eorum: & iusserunt eos virgis cædi.

23 Et cum multas plagas eis imposuissent, miserunt eos in carcerem, præcipientes custodi ut diligenter custodiret eos.

24 Qui cum tale præceptum accepisset, misit eos in interiorem carcerem, & pedes eorum strinxit ligno.

25 Media autem nocte Paulus & Silas orantes laudabant Deum: & audiebant eos, qui in custodia erant.

26 Subito vero terræmotus factus est magnus, ita ut moverentur fundamenta carceris. Et statim aperta sunt omnia ostia: & universorum vincula soluta sunt.

27 Experges factus autem custos carceris & videns januas apertas carceris, evaginato gladio volebat se interficere, æstimans fugisse vinctos.

28 Clamavit autem Paulus voce magna, dicens: Nihil tibi mali feceris: universi enim hic sumus.

29 Petitoque lumine, introgressus est: & tremefactus procidit Paulo & Silæ ad pedes:

30 Et producens eos foras, ait: Domini, quid me oportet facere, ut salvus fiam?

31 At illi dixerunt: Crede in Dominum Iesum: & salvus eris tu, & domus tua.

32 Et locuti sunt ei verbum Domini, cum omnibus qui erant in domo ejus.

33 Et tollens eos in illa hora noctis, lavit plagas eorum: & baptizatus est ipse & omnis domus ejus continuo.

34 Cuique perduxisset eos in domum suam, apposuit eis mensam, & lætatus est cum omni domo sua credens Deo.

35 Et cum dies factus esset, miserunt magistratus

42. Cor. 11. 25.

1 Thess. 2. 2.

Phil. 1. 13.

Phil. 1. 13.

Phil. 1. 13.

Phil. 1. 13.

Phil. 1. 13.

Phil. 1. 13.

Phil. 1. 13.

Phil. 1. 13.

Phil. 1. 13.

Phil. 1. 13.

Phil. 1. 13.

Phil. 1. 13.

Phil. 1. 13.

Phil. 1. 13.

Phil. 1. 13.

Phil. 1. 13.

Phil. 1. 13.

Phil. 1. 13.

Phil. 1. 13.

Phil. 1. 13.

Phil. 1. 13.

Phil. 1. 13.

Phil. 1. 13.

Phil. 1. 13.

Phil. 1. 13.

Phil. 1. 13.

Phil. 1. 13.

Phil. 1. 13.

Phil. 1. 13.

Phil. 1. 13.

Phil. 1. 13.

Phil. 1. 13.

Phil. 1. 13.

Phil. 1. 13.

Phil. 1. 13.

Phil. 1. 13.

magistratus lictores, dicentes, dimitte homines illos.

36 Nuntiavit autem custos carceris verba hæc Paulo: Quia miserunt magistratus ut dimitteremini: nunc igitur exeuntes, ite in pace.

37 Paulus autem dixit eis: Cæsos nos publice, indemnatos, homines Romanos miserunt in carcerem, & nunc occulte nos ejiciunt? Non ita: sed veniant.

38 Et ipsi nos ejiciant. Nuntiaverunt autem magistratibus lictores verba hæc. Timotheumque audito quod Romani essent:

39 Et venientes deprecantur sint eos: & educentes rogabant ut egrederentur de urbe.

40 Exeuntes autem de carcere, introierunt ad Lydiam: & visis fratribus consolati sunt eos, & profecti sunt.

C A P V T XVII.

Facto Thessalonica magno fructu per Pauli prædicationem, concitatus adversus eum a Judæis seditio, similiter & Perse: Paulus Athenis cum Lydia & Thimotheo discessit. Dionysium, Areopagum ad Christum convertit, cum quodam donatist.

1 C V, autem perambulabant Amphipolim, & Appolloniam, venerunt Thessalonicam, ubi erat synagoga Judæorum.

2 Secundum consuetudinem autem Paulus introivit ad eos, & per sabbata illa diserebat eis de Scripturis.

3 Adaperiens & insinuans quia Christum oportuit pati, & resurgere à mortuis: & quia hic est Iesus Christus, quem ego annuntio vobis.

4 Et quidam ex eis crediderunt, & adjuncti sunt Paulo & Silæ, & de colentibus Gentilibusque multitudo magna, & mulieres nobiles non paucæ:

5 Zelantes autem Judæi, assumptesque de vulgo viros quosdam malos, & turba facta, concitaverunt civitatem: & assistentes domui Iasonis quærebant eos producere in populum.

6 Et cum non invenissent eos, trahebant Iasonem & quosdam fratres ad principes civitatis, clamantes: Quoniam hi, qui urbem concitant, & huc venerunt,

7 Quos suscepit Iason, & hi omnes contra decreta Cæsaris faciunt, regem alium dicentes esse, Iesum.

8 Concitaverunt autem plebem, & principes civitatis audientes hæc.

9 Et accepta satisfactione à Iasone, & à ceteris, dimiserunt eos.

10 Fratres vero confestim per noctem dimiserunt Paulum & Silam in Beræam: qui cum venissent, in synagoga Judæorum in roierunt.

11 Illi autem erant nobiliores eorum, qui sunt Thessalonice, qui susceperunt verbum cum omni aviditate, quod die scrutantes Scripturas, si hæc ita se haberent.

12 Et multi quidem crediderunt ex eis: & mulierum Gentilium honestarum, & virorum non pauci.

13 Cum autem cognovissent in Thessalonica Judæi, quia & Berææ prædicatum est à Paulo verbum Dei, venerunt & illuc comitantibus & turbantes in laudem suam.

14 Statimque tunc Paulum dimiserunt

fratres, ut iret usque ad mare: Silas autem & Timotheus remanserunt ibi.

15 Qui autem deducebant Paulum, perduxerunt eum usque Athenas, & accepto mandato ab eo ad Silam & Timotheum, ut quam celeriter venirent ad illum, profecti sunt.

16 Paulus autem cum Athenis eos expectaret, incitabatur spiritus ejus in ipso, videns idololatriæ deditam civitatem.

17 Disputabat igitur in synagoga cum Judæis & colentibus, & in foro, per omnes dies ad eos qui aderant.

18 Quidam autem Epicurei, & Stoici philosophi diserebant cum eo, & quidam dicebant: Quid vult seminiverbius hic dicere? Alii vero: Novorum demoniorum videtur annuntiator esse: quia Iesum, & resurrectionem annuntiabat eis.

19 Et apprehensum eum ad Areopagum duxerunt, dicentes: Possumus scire quæ est hæc nova, quæ à te dicitur, doctrina?

20 Nova enim quædam inferi auribus nostris: Volumus ergo scire quidnam velint hæc esse:

21 Athenienses autem omnes, & adventæ hospites, ad nihil aliud vacabant nisi aut dicere, aut audire aliquid novi.)

22 Stans autem Paulus in medio Areopagi, ait: Viri Athenienses per omnia quasi supersticiosiores vos video.

23 Præteriens enim, & videns simulachra vestra, inveni & aram, in qua scriptum erat: **IGNOTO DEO.** Quod ergo ignorantes colitis, hoc ego annuntio vobis.

24 *a* Deus, qui fecit mundum, & omnia quæ in eo sunt, hic cæli & terræ cum sit Dominus, *b* non in manufactis templis habitat.

25 Nec manibus humanis colitur indigens aliquo, cum ipse det omnibus vitam: & inspirationem, & omnia:

26 Feci quæ ex uno omne genus hominum inhabitare super universam faciem terræ, definiens statuta tempora, & terminos habitationis eorum.

27 Quærere Deum, si forte attingent eum, aut inveniant, quamvis non longe sit ab unoquoque nostro.

28 In ipso enim vivimus, & movemur, & sumus: sicut & quidam vestrorum Poetarum dixerunt: Ipsius enim & genus sumus,

29 Genus ergo cum simus Dei, non debemus æstimare, auro, & argento, aut lapidi, sculpturæ artis & cogitationis hominis, Divinum esse simile.

30 Et tempora quidem hujus ignorantia despiciens Deus, nunc annuntiat hominibus ut omnes ubique pœnitentiam agant.

31 To quod statuit diem, in quo iudicaturus est orbem in æquitate, in viro, in quo statuit fidem præbens omnibus, iustitiam cum à mortuis.

32 Cum audissent autem resurrectionem mortuorum, quidam quidem irridebant, quidam vero dixerunt: audienus te de hoc iterum.

33 Sic Paulus exivit de medio eorum.

34 Quidam vero viri adhaerentes chetodotæ.

in quibus & Dionysius Areopagita, & mulier nomine Damaris, & alii cunctis.

CAPUT XVIII.

Paulus Corinthios non exierat antequam apud eos periret, ut per quem ad eos predicacione nuntiaretur. Sed cum ibi esset, audire tamen in visione multos ad fidem convertendum: venit per eum ad eos, & ad iudeos apud Gallionem, & ceteros. Et post multos dies venit Ephesum, & in variis regionibus fratres confirmat: & eos vehementer iudeos convincit, ostendens ex scriptis, & ratione, Iesum esse Christum, quamquam tantum nescit baptisma Joannis.

1 Post hac egressus ab Athenis, venit Corinthum:

2 Et inveniens quemdam Iudeum nomine Aquilam, Ponticum genere, qui nuper venerat ab Italia, & Priscillam uxorem ejus, (eo quod praecepisset Claudius discedere omnes Iudeos à Roma) accessit ad eos.

3 Et quia ejusdem erat artis, manebat apud eos, & operabatur (erant autem sectatores artis).

4 Et disputabat in synagoga per omne sabbatum, interponens non enim Domini Iesu, suadebatque Iudeis, & Graecis.

5 Cum venissent autem de Macedonia Silas & Timotheus, instabat verbo Paulus, testificans Iudeis esse Christum Iesum.

6 Contradicientibus autem eis, & blasphemantibus, excutens vestimenta sua, dixit ad eos: Sanguis vester super caput vestrum: in nudus ego, ex hoc ad Gentes vadam.

7 Et migrans inde, intravit in domum cuiusdam, nomine Titi Justo, colentis Deum, cuius domus erat conjuncta synagoga.

8 Crispus autem archisynagogus credidit Domino cum omni domo sua: & multi Corinthiorum audientes credebant, & baptizabantur.

9 Dixit autem Dominus nocte per visionem Paulo: Noli timere, sed loquere, & ne taceas:

10 Propter quod ego sum tecum: & nemo apponetur tibi ut noceat te: quoniam populus est mihi multus in hac civitate.

11 Sedit autem ibi annum & sex menses, docens apud eos verbum Dei.

12 Gallione autem proconsule Achaiae, insurrexerunt uno animo Iudei in Paulum, & adduxerunt eum ad tribunal.

13 Dicentes: Quia contra legem hic persuadet hominibus colere Deum.

14 Incipiente autem Paulo aperire os: dixit Gallio ad Iudeos: Si quidem esset iniquum aliquid, aut facinus pessimum, & viti Iudei, recte vos sustinerem.

15 Sed vero quaestiones sunt de verbo, & nominibus, & lege vestra, vos ipsi videtis: Iudex ego horum nolo esse.

16 Et relinavit eos à tribunali.

17 Apprehendentes autem omnes Sosthenes principem synagoga, percutiebant eum ante tribunal: & nihil eorum Gallioni curae erat.

18 Paulus vero cum adhuc sustinisset dies multos, fratribus valefaciens, navigavit in Syriam, (& cum eo Priscilla, & Aquila) qui sibi à Iohanne ponderat in Cenchris caput: habebat enim vorum.

19 Devenitque Ephesum, & illos ibi reli-

quit. Ipse vero ingressus synagogam, disputabat cum Iudeis.

20 Rogantibus autem eis ut ampliori tempore maneret, non concessit.

21 Sed valefaciens & dicens: Iterum revertar ad vos Deo volente, profectus est ab Epheso.

22 Et descendens Caesaream, ascendit & salutavit Ecclesiam, & descendit Antiochiam.

23 Et factò ibi aliquanto tempore profectus est, perambulans ex ordine Galaticam regionem, & Phrygiam, confirmans omnes discipulos.

24 Iudeos autem quidam, Appollo non inae, Alexandrinus genere, vir eloquens, devenit Ephesum, potens in scripturis.

25 Hic erat doctus viam Domini: & fervens spiritu loquebatur, & docebat diligenter ea quae sunt Iesu, sciens tantum baptisma Joannis.

26 Hic ergo cepit fiducialiter agere in synagoga. Quem cum audissent Priscilla & Aquila, assumpserunt eum, & diligentius exposuerunt ei viam Domini.

27 Cum autem vellet ire Achaiam, exhortati fratres, scupserunt discipulis ut susciperent eum. Qui cum venisset, contulit ultimum his qui crediderant.

28 Vehementer enim Iudeos revincebat publice, ostendens per Scripturas, esse Christum Iesum.

CAPUT XIX.

Paulus Ephesi quosdam discipulos Joannis tantum baptismo baptizatos, jubet in Iesu nomine baptizari, ac manuum impositione Spiritum sanctum accipere: ibique predicans multos edidit signa: de Iudeis qui non credentes convalescebant nomine Iesu à Paulo predicati adquirebant damna: multi peccata confessantes cibos superstitiosos exuerunt: Demetrius argentarius gravem adversus Paulum seditionem excitavit, quam egre tandem sedavit Alexander.

1 Factum est autem, cum Apollo esset Corinthi, ut Paulus peragratis superioribus partibus veniret Ephesum, & inveniret quosdam discipulos:

2 Dixitque ad eos: Si Spiritum sanctum accepistis credentes? At illi dixerunt ad eum: Sed neque si Spiritus sanctus est, audivimus.

3 Ille vero ait: In quo ergo baptizati estis? Qui dixerunt: In Joannis baptismo.

4 Dixit autem Paulus: Joannes baptizavit baptisma poenitentiae populum, dicens: In eum, qui venturus esset post ipsum, ut crederent, hoc est, in Iesum.

5 His auditis, baptizati sunt in nomine Domini Iesu.

6 Et cum in posuisset illis manus Paulus, venit Spiritus sanctus super eos, & loquebantur linguis, & prophetabant.

7 Erant autem omnes viri duodecim.

8 Introgressus autem synagogam, cum fiducia loquebatur per res mentes, disputans, & suadens de regno Dei.

9 Cum autem quidam indurarentur, & non crederent, maledicentes viam Domini coram multitudo, discedens ab eis, segregavit discipulos, quotidie disputans in schola tyranni cuiusdam.

10 Hoc autem factum est per biennium, ita

4 Mas.
3. 11.
Marc.
1. 8.
Luc. 3.
16.
Joann.
1. 26.
Iup. 1.
5. 6.
11. 16.

Num.

18.

Iuda.

21 24.

ut omnes, qui habitabant in Asia, audirent verbum Domini, Iudæi atque Gentiles.

11 Virutesque non quilibet faciebat Deus per manum Pauli:

12 Ita ut etiam super languidos deferrentur à corpore eius iudæi, & leuitici, & recedebant ab eis languores, & spiritus nequam egrediebantur.

13 Tentaverunt autem quidam & de circumcunctis Iudæis exorcistis, invocare super eos, qui habebant spiritus malos, nomen Domini Iesu, dicentes: Adiuro vos per Iesum quem Paulus prædicat.

14 Erant autem quidam Iudæi Scevæ principis sacerdotum septem filii, qui hoc faciebant.

15 Respondens autem spiritus nequam dixit eis: Iesum novi, & Paulum scio: vos autem qui estis?

16 Et insiliens in eos homo, in quo erat demonium pessimum, & dominatus amborum, invaluit contra eos, ita ut nudi & vulnerati effugerent de domo illa.

17 Hoc autem notum factum est omnibus Iudæis, atque Gentilibus, qui habitabant Ephesi: & cecidit timor super omnes illos, & magnificabatur nomen Domini Iesu.

18 Multique credentium veniebant, confitentes & annuntiantes actus suos.

19 Multi autem ex eis, qui fuerant curiosi sectati, contulerunt libros, & combusserunt coram omnibus: & computatis pretiis illorum, invenerunt pecuniam denariorum quinquaginta millium.

20 Ita fortiter crescebat verbum Dei, & confirmabatur.

21 His autem expletis, proposuit Paulus in spiritu, transire Macedonia & Achaia ire Ierosolymam; dicens: Quoniam postquam fuero ibi oportet me & Romam videre.

22 Mitens autem in Macedoniam duos ex ministrantibus sibi, Timotheum & Erastum, ipse remansit ad tempus in Asia.

23 Facta est autem illo tempore turbatio non minima de via Domini.

24 Demetrius enim quidam nomine, argentarius, faciens ædes argenteas Dianæ, præstabat artificibus non modicum quæstus:

25 Quos convocans, & eos qui huiusmodi erant opifices, dixit: Viri, scitis quia de hoc artificio est nobis acquisitio:

26 Et videtis, & auditis, quia non solum Iphesi, sed pene totius Asiæ, Paulus hic suadens avertit cultum vestrum; dicens: Quoniam non sunt dii, qui manibus fiunt.

27 Non solum autem hæc periclitabimur nobis pars in redargutionem venire, sed & magnæ Dianæ templum in nihilum reputabitur, sed & destrui incipiet maiestas eius, quam tota Asia, & orbis colit.

28 His auditis, repleti sunt ira, & exclamaverunt dicentes: Magna Diana Ephesiorum.

29 Et impleta est civitas confusione, & in periculum fecerunt uno animo in theatrum rapto Gaio & Aristarcho Macedonibus, comitibus Pauli.

30 Paulo autem volente intrare in populum non permiserunt discipuli.

31 Quidam autem & de Asiæ principibus, qui erant amici ejus, miserunt ad eum rogantes ne se daret in theatrum:

32 Alii autem aliud clamabant. Erat enim Ecclesia confusa: & plures nesciebant quæ ex causa convenissent.

33 De turba autem detraxerunt Alexandrum, propellentibus eum Iudæis. Alexander autem manu silentio postulato, volebat reddere rationem populo:

34 Quem ut cognoverunt Iudæum esse, vox facta una est omnium quasi per horas duas clamantium: Magna Diana Ephesiorum.

35 Et cum sedasset scriba turbas, dixit: Viri Ephesi, quis enim est hominum, qui nesciat Ephesiorum civitatem cultricem esse magnæ Dianæ, Iovisque prolis?

36 Cum ergo his contradici non possit, oportet vos sedatos esse, & nihil temere agere.

37 Adduxistis enim homines istos, neque sacrilegos, neque blasphemantes deam vestri.

38 Quod si Demetrius, & qui cum eo sunt artifices, habent adversus aliquem causam, conventus forenses aguntur, & proconsules sunt, accusent invicem.

39 Si quid autem alterius rei quæritis: in legitima Ecclesia poterit absolvi.

40 Nam & periclitamur argui seditionis hodiernæ: cum nullus obnoxius sit (de quo possimus reddere rationem) concursus istius. Et cum hæc dixisset, dimisit Ecclesiam.

C A P V T XX.

Paulus Peragratis variis partibus Macedonia & Græcia, concionatur Troade in mediam noctem: cumque adolescens Eutychus, cadens à tertio coenaculo mortuus esset, Paulus eum resuscitavit: & variis locis peragratis, advocator ex Epheso presbyteros exhortatur ut vigilantes sint in regenda Ecclesia: prædicans quod non essent amplius eum visuri.

1 Postquam autem cessavit tumultus: vocatis Paulus discipulis, & exhortatus eos, valedixit, & profectus est ut iret in Macedoniam.

2 Cum autem perambulasset partes illas, & exhortatus eos fuisset multo sermone, venit ad Græciam:

3 Vbi cum fecisset menses tres, factæ sunt illi insidiæ à Iudæis navigaturo in Syriam: habuitque consilium ut reverteretur per Macedoniam.

4 Comitatus est autem eum Sopater Pyrrhi Bereensis: Thessalonicenium vero Aristarchus, & Secundus, & Gaius Derbeus, & Timotheus: Asiani vero Tychicus & Trophimus.

5 Hi cum præcessissent, sustinuerunt nos Troade.

6 Nos vero navigavimus post dies apyromum à Philippis, & venimus ad eos Troadem in diebus quinque, ubi deo orati sumus diebus septem.

7 Una autem Sabbati cum convenissemus ad frangendum panem, Paulus disputabat cum eis, protecturus in crastinum, proraxitque sermone utque in mediam noctem.

8 Tran autem lampades copiose in coenaculo, ubi erant congregati.

¶ Sedens

9 Scilicet autem quidam adolescens nomine Trophimus super te nentem, cum me periret facinus gravi, disputante dum Paulo, deest in loco, ecce de tertio concubulo deorsum, & sublatus est eorum.

10 Ad quem cum descendisset Paulus, incipit super eum: & complexus dixit: Noli te turbare, anima enim ipsius in ipso est.

11 Ascendens autem, tangensque panem, & gallas, tacisque allocutus usque in lucem, sic protectus est.

12 Adixerunt autem pueri in ventrem, & consolati sunt non minime.

13 Nos autem ascendentes navem, navigavimus in Asson, inde suscepimus Paulum sic enim disposuerat ipse per terram iter facturum.

14 Cum autem cognovisset nos in Asson, allapso eo, venimus Mylenen.

15 Et inde navigantes sequenti die venimus contra Chum, & alia applicuimus Samum, & sequenti die venimus Miletum.

16 Proposuerat enim Paulus transnavigare Ephesum, ne qua mora illi fieret in Asia. Festinabat enim, si possibile sibi esset, ut diem Pentecostes faceret Ierosolymis.

17 A Miletis autem mitters Ephesum, vocavit maiores natu Ecclesie.

18 Qui cum venissent ad eum & simul essent, dixit eis: Vos scitis, a prima die, qua ingressus sum in Asiam, qualiter vobiscum per omne tempus fuerim.

19 Serviens Domino cum omni humilitate, & lacrymis, & tentationibus, quæ mihi acciderunt ex insidiis Iudeorum.

20 Quomodo nihil subtraxerim utilium, quo minus annuntiarem vobis, & docerem vos publice, & per domos,

21 Testificans Iudæis atque Gentilibus in Deum pœnitentiam, & fidem in Dominum nostrum Iesum Christum.

22 E nunc ecce alligatus ego spiritu, vado in Iusalem: quæ in ea ventura sunt mihi, ignorans:

23 Nisi quod Spiritus sanctus per omnes civitates mihi protestatur, dicens: quoniam vincula & tribulationes Ierosolymis me manent.

24 Sed nihil horum vereor: nec facio animam meam pretiosiores quam me, dummodo consuam curam meam, & ministerium verbi, quod accepi a Domino Iesu testificari Evangelium gratiæ Dei.

25 Et nunc ecce ego scio, quia amplius non videbitis faciem meam vos omnes, per quos transivi prædicans regnum Dei.

26 Quapropter confessor vos hodie a die, quia mundus sum a sanguine omnium.

27 Non enim subterfugi, quos minus annuntiarem omne consilium Dei vobis.

28 Attendite vobis, & universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos, regere Ecclesiam Dei, quam acquisivit sanguine suo.

29 Ego scio quoniam intrabunt post dissolutionem meam lupi rapaces in vos, non parcemes gregi.

30 Et ex vobis ipsis exurgent viri loquentes perversa, ut abducant discipulos post se.

31 Propter quod vigilate, memoria retinentes, quoniam per triennium nocte & die

non cessavi, cum lacrymis monens unumquemque vestrum.

32 Tunc cum monendo vos Deo, & vestigia ipsius, qui potest & vobis facere & dare hereditatem in sancta Ecclesia omnium.

33 Argentum & aurum, aut vellem nullius concupivi, sicut

34 Ipsi scitis: & quoniam ad ea, quæ mihi opus erant, & his qui mecum sunt, ministraverunt manus istæ.

35 Omnia ostendi vobis, quoniam sic laborantes, oportet suscipere infirmos, ac neminisse verba Domini Iesu, quoniam ipse dixit: Beatius est magis dare, quam accipere.

36 Et cum hæc dixisset, positis genibus suis oravit cum omnibus illis.

37 Magnus autem fletus factus est omnium: & procumbentes super collum Pauli, osculabantur eum,

38 Dolentes maxime in verbo, quod dixerat, quoniam amplius faciem ejus non essent visuri. Et deducebant eum ad navem.

C A P I T U L U M X X I.

Paulo Ierosolymam tendenti sunt varias navigationes, & vicinatur, & igitur propterea afflictiones quas passus erat Ierosolymis: nec tamen amicorum lacrymis are si potest ne ascendat Ierosolymam paratus pro Christo etiam mortem subire: cumque Ierosolymam pervenisset, Iacobus ipsi suadet ut cum quinque viris veterum habeatibus se insinuet: quod cum faceret, venit a Iudæis, sed ex eorum manibus eripitur a tribuna, a quo c. tenet aliquid de cetero in castro: impetrat tamen facultatem loquendi ad populum.

1 Cum autem factum esset ut navigaremus abstracti ab eis, recto cursu venimus Coum, & sequenti die Rhodum, & inde Pataram.

2 Et cum invenissemus navem transferentem in Phœniciam, ascendentes navigavimus.

3 Cum apparuissimus autem Cipro, relinquentes eam ad sinistram, navigavimus in Syriam, & venimus Tyrum: ibi enim navis expositura erat onus.

4 Inventis autem discipulis, mansimus ibi diebus septem: qui Paulo dicebant per Spiritum ne ascenderet Ierosolymam.

5 Et explicitis diebus protecti itan us, deducens nos omnibus cum uxore & filiis usque totam civitatem: & positis genibus in limore, oravimus.

6 Et cum valefcessimus invicem, ascendimus navem: illi autem redierunt in sua.

7 Nos vero navigatione expleta a Tyro descendimus in Ptolemaidam: & alutatis tractibus, mansimus die una apud illos:

8 Alia autem die profecti, venimus Cæsaream. Et intrantes domum Philippi evangelistæ, qui erat unus de septem, mansimus apud eum.

9 Huic autem erant quatuor filie virginis prophetantes,

10 Et cum moraretur per dies aliquot, supervenit quidam a Iudæa propheta, nomine Agabus.

11 Et cum venisset ad nos, tulit zonam Pauli: & alligans sibi pedes & manus, dixit: Hæc dicit Spiritus sanctus: Virum, cuius est zona hæc, sic alligabunt in Ierosolyma Iudæi, & tradent in manus Gentium.

41. Cor.
4. 12.
2. Thes.
3. 8.

2. Supra
6. 5.

12 Quod cum audissemus, rogabamus nos, & qui loci illius erant, ne ascenderet Ierosolymam.

13 Tunc respondit Paulus, & dixit: Quid facitis stultos, & attigentes cornu? Ego enim non solum alligari, sed & mori in Ierosolyma paratus sum, propter nomen Domini Iesu.

14 Et cum ei suadere non possemus, quiescimus, dicentes: Domini voluntas fiat.

15 Post dies autem istos preparati, ascendebamus in Ierosolymam.

16 Venerunt autem ex discipulis à Caesarea nobiscum adducentes secum apud quem hospitaremur Mnasonem quendam Cyprium, antiquum discipulum.

17 Et cum venissemus Ierosolymam, libenter exceperunt nos fratres.

18 Sequenti autem die introibat Paulus nobiscum ad Iacobum, omnesque collecti sunt seniores.

19 Quos cum salutasset, narrabat per singula, quæ Deus fecisset in Gentibus per ministerium ipsius.

20 At illi cum audissent, magnificabant Deum, dixeruntque ei: Vides frater, quot millia sunt in Iudæis, qui crediderunt, & omnes æmulatores sunt legis.

21 Audierunt autem de te, quia discessionem doceas à Moysæ eorum, qui per Gentes sunt, Iudæorum: dicens non debere eos circumcidere filios suos, neque secundum consuetudinem ingredi.

22 Quid ergo est? utique oportet convenire multitudinem: audient enim te supervenisse.

23 Hoc ergo fac quod tibi dicimus: Sunt nobis viri quatuor, votum habentes super se.

24 His assumptis, sanctifica te cum illis: & impende de illis, ut radant capita, & scient omnes quia quæ de te audierunt, falsa sunt, sed ambulas & ipse custodiens legem.

25 De his autem qui crediderunt ex Gentibus, eos scripsimus, iudicantes ut abstineant se ab idolis, immolato, & sanguine, & suffocato, & fornicatione.

26 Tunc Paulus, assumptis viris, postera die purificatus cum illis intravit in templum annuntians expirationem dierum purificationis, donec offerretur pro unoquoque eorum oblatio.

27 Dum autem septem dies consummarentur, hi qui de Asia erant Iudæi, cum vidissent eum in templo, concitaverunt omnem populum, & iniecerunt ei manus, clamantes:

28 Viri Israël, adjuvate: hic est homo, qui adversus populum, & legem, & locum hunc, omnes ubique docens, insuper & Gentem induxit in templum, & violavit sanctum locum istum.

29 Viderant enim Trophimum Iphesium in civitate cum ipso, quem assumaverunt quod cum in templum introductus esset Paulus.

30 Cum motusque esset civitas tota, & facta esset confusio populi. Et appropinquantes Paulum, circuebant eum ex omni templum: & clamabant: claudite templum.

31 Quærentibus autem eum occidere, non erat ibi tribuno cohortis: Quia tota confunditur Ierosolyma.

32 Qui statim assumptis militibus, & centurionibus, decurrunt ad illos. Qui cum vidissent tribunum, & milites, cessaverunt percutere Paulum.

33 Tunc accedens tribunus apprehendit eum, & iussit eum alligari catenis pedibus: & interrogabat quis esset, & quid fecisset.

34 Alii autem aliud clamabant in turba. Et cum non posset certum cognoscere tumultu, iussit duci eum in castra.

35 Et cum venisset ad gradus, contigit ut portaretur à militibus propter vim populi.

36 Sequebatur enim multitudo populi, clamans: Tolle eum.

37 Et cum cõpisset induci in castra Paulus dixit tribuno: Si licet mihi loqui aliquid ad te? Qui dixit: Græce nosti?

38 Nonne tu es Ægyptius, qui ante hos dies tumultum concitasti, & eduxisti in desertum quatuor millia virorum sicariorum?

39 Et dixit ad eum Paulus: Ego homo sum quidem Iudæus à Tarsis Ciliciæ, non ignota civitatis municeps. Rogo autem te, permitte mihi loqui ad populum.

40 Et cum ille permisisset, Paulus stans in gradibus, annuit manu ad plebem, & magno silentio facto, allocutus est lingua Hebræa, dicens:

C A P V T XXII.

Vbi Paulus in sui excusationem narrasset suam conversionis ordinem, vociferantur Iudæi ipsum de terra iollendum, eo quod diceret se à Deo missum fuisse ad prædicandum Gentibus, à tribuno autem in iussus flagellis eadi & torqueri, liberatus est dicendo se civem Romanum esse.

1 Viri fratres, & patres, audite quam ad vos nunc reddo rationem.

2 Cum audissent autem quia Hebræa lingua loqueretur ad illos, magis præstiterunt silentium.

3 Et dicit: Ego sum vir Iudæus, natus in Tarsis Ciliciæ, nutritus autem in ista civitate, secus pedes Gamaliel eruditus juxta veritatem paternæ legis, sicut & vos omnes estis hodie.

4 Qui hanc viam persecutus sum usque ad mortem, alligans & tradens in custodias viros ac mulieres.

5 Sicut princeps sacerdotum mihi testimonium reddidit, & omnes maiores natum à quibus & epistolas accipiens, ad fratres Dario acceperam, ut adducerem inde viros in Ierosolymam ut punirentur.

6 Factum est autem, cuncte me, & appropinquante Paracletico die, subito de celo circumfuit me lux copiosa:

7 Et decidens in terram audi vi vocem dicentem mihi: Saule, Saule, quid me persequeris?

8 Ego autem respondi: Quis es Domine? Dixi que ad me? Ego sum Iesus Nazarenus, quem tu persequeris.

9 Et qui mecum erant, lumen quidem viderunt, vocem autem non audierunt, qui loquebatur mihi.

10 Et dixi: Quid facies Domine? Dixit autem dicit ad me: Surge, vade in Ierosolymam.

11 Et cum:

maior & illi tibi dicitur de omnibus, quare oportet tacere.

11. Et cum non viderem prae claritate luminis illius, & timor me deiecit à comitibus, venit Paulus ad me.

12. Atque cum esset quidam, virtutem suam habens ab omnibus habitantibus in eis,

13. Veniens ad me, & astans dixit mihi: Sane hanc respice. Et ego eadem hora respexi eum.

14. At ille dixit: Deus patrum nostrorum praeparavit te, ut cognosceres voluntatem eius, & videres iustum, & audires vocem ex ore eius:

15. Quia testis illius ad omnes homines, eorum quae vidisti & audisti.

16. Et cum quid moraris? Exurge, & baptizare, & ablue peccata tua, invocato nomine ipsius.

17. Factum est autem revertenti mihi in Ierusalem, & transiens in templo, fieri me in stipore mentis,

18. & videre illum dicentem mihi: Festina, & exi velociter ex Ierusalem: quoniam non recipient testimonium tuum de me.

19. Et ego dixi: Domine ipsi sciunt, quia ego eram concludens in carcerem, & cadens per synagogas eos qui credebant in te:

20. Et cum funderetur sanguis Stephani testis tuus, ego astabam, & consensiebam, & custodiebam vestimenta interficientium illum.

21. Et dixit ad me: Vade: quoniam ego in nationes longe mittam te.

22. Audiebant autem eum usque ad hoc verbum, & levaverunt vocem dicentes: Tolle de terra huiusmodi: non enim fas est eum vivere.

23. Vociferantibus autem eis, & projicientibus vestimenta sua, & pulverem iactantibus in aërem.

24. Iussit tribunus induci eum in castra, & flagellis caedi, & torqueri eum, ut sciret propter quam causam sic clamarent ei:

25. Et cum astrinxissent eum loris: dicit astans sibi Centurioni Paulus: S. hominem Romanum & indemnatum licet vobis flagellare?

26. Quo audito, Centurio accessit ad tribunum, & nuntiavit ei, dicens: Quid aclusus es? hic enim homo, civis Romanus est.

27. Accedens autem tribunus, dixit illi: Dic mihi si tu Romanus es? At ille dixit: Ego sum.

28. Et respondit tribunus: Ego multa summa & litarem hanc consecutus sum. Et Paulus ait: Ego autem & natus sum.

29. Protinus ergo discesserunt ab illo, qui eum toruri erant. Tribunus quoque timuit postquam nescivit, quia civis Romanus esset, & quia alligasset eum.

30. Postera autem die volens scire diligentius, quare ex causa accusaretur à Iudeis, solvit eum, & iussit sacerdotes convenire, & omne concilium, & producit Paulum, stavit inter illos.

C A P V T XXIII.

Paulus coram sacerdotibus & toto concilio praecepit sacerdotum qui ipsum iusserat in faciem percuti, dicens parietem dealbatum, sed excusas se

quod nescisset esse principem sacerdotum: cumque in domum duxisset, & Paulus coram eis de rebus suis monitionem indicavit, orta est inter Iudeos & Sadduceos magna dissensio: Dominus vero Paulum confortavit, predicans quod etiam Roma esset de ipso testificaturus: & de ceteris multis de occidendo Paulo conjunctione, tribuens missis eum Casarem militibus stipatum ad Felicem praesidem, scripsit ad eum litteris quae hic referuntur.

1. Intendens autem in concilium Paulus ait: Viri fratres, ego omni conscientia bona conversatus sum ante Deum, usque in hodiernum diem.

2. Princeps autem sacerdotum Ananias praecipit astantibus sibi percutere os ejus.

3. Tunc Paulus dixit ad eum: Percutiet te Deus, paries dealbata. Et tu sedens iudicas me secundum legem, & contra legem iubes me percuti?

4. Et qui astabant dixerunt: Summum sacerdotem Dei maledicis?

5. Dixit autem Paulus: Nesciebam fratres quia princeps est sacerdotum. Scriptum est enim, Principem populi tui non maledices.

6. Sciens autem Paulus, quia una pars esset Sadduceorum, & altera Phariseorum, exclamavit in concilio: Viri fratres, ego Phariseus sum, filius Phariseorum, de spe & resurrectione mortuorum ego iudico.

7. Et cum haec dixisset, facta est dissensio inter Phariseos & Sadduceos, & soluta est multitudo.

8. Sadducei enim dicunt, non esse resurrectionem, neque Angelum, neque Spiritum: Pharisei autem utraque confitentur.

9. Factas est autem clamor magnus. Et surgebant quidam Phariseorum, pugnant, dicentes: Nihil mali invenimus in homine illo: quid si Spiritus locatus est ei, aut Angelus?

10. Et cum magna dissensio facta esset, timens tribunus ne discerneretur Paulus ab ipsis, iussit milites descendere, & rapere eum de medio eorum, ac deducere eum in castra.

11. Sequenti autem nocte assistens ei Dominus, ait: Constans esto: sicut enim testificatus es de me in Ierusalem, sic te oportet & Romae testificari.

12. Facta autem die collegerunt se quidam ex Iudeis, & devoverunt se dicentes: neque manducatuos, neque bibituos, donec occiderent Paulum.

13. Erant autem plus quam quadraginta viri, qui hanc conjunctionem fecerant:

14. Qui accesserunt ad principes sacerdotum, & seniores, & dixerunt: Devotione devovimus nos nihil gustatuos, donec occidamus Paulum.

15. Nunc ergo vos norum facite tribuno cum concilio, ut producat illum ad vos, tanquam aliquid certius cognituri de eo. Nos vero prius quam appropiet, parati sumus interficere illum.

16. Quod cum audisset filius sororis Pauli insidias, venit, & intravit in castra, nuntiavitque Paulo.

17. Vocans autem Paulus ad se unum ex Centurionibus, ait: Adolescentem hunc

perduc ad tribunalum, habent enim aliquid indicare illi.

18 Et ille quidem assumens eum, duxit ad tribunal, & ait: Vincit Paulus rogavit me hunc adolescentem perducere ad te, habentem aliquid loqui tibi.

19 Apprehendens autem tribunus manum illius, secessit cum eo seorsum, & interrogavit illum: Quid est, quod habes indicare mihi?

20 Ille autem dixit: Iudæis convenit rogare te, ut crastina die producas Paulum in concilium quasi aliquid certius inquisituri sint de illo:

21 Tu vero ne credideris illis, insidiantur enim ei ex eis viri amplius quam quadraginta, qui se devoverunt non manducare, neque bibere, donec interficiant eum: & nunc parati sunt, expectantes promissum tuum.

22 Tribunus igitur dimisit adolescentem, præcipiens ne cui loqueretur quoniam hæc nota sibi fecisset.

23 Et vocatis duobus Centurionibus, dixit illis: Parate milites ducentos, ut eant usque Cæsaream, & equites septuaginta, & lancearios ducentos, à tertia hora noctis:

24 Et jumenta præparare, ut in ponentes Paulum, salvum perducerent ad Felicem præsidem.

25 (Timuit enim ne forte raperent eum Iudæi, & occiderent, & ipse postea calumniam sustineret, tamquam accepturus pecuniam) scribens epistolam continentem hæc:

26 **CLAUDIVS** Lysias optimo præsidi, Felici, salutem.

27 Virum hunc comprehensum à Iudæis, & incipientem interfici ab eis: superveniens cum exercitu eripui, cognito quia Romanus est:

28 Volensque scire causam quam objiciebant illi, deduxit eum in concilium eorum.

29 Quem inveni accusari de questionibus legis ipsorum, nihil vero dignum morte aut vinculis habentem criminis.

30 Et cum mihi perlatum esset de insidiis, quas paraverant illi, misi eum ad te, denuntiatis & accusatoribus ut dicant apud te. Vale.

31 Milites ergo secundum præceptum sibi, assumentes Paulum, duxerunt per noctem in Antipatridem.

32 Et postera die dimissis equitibus ut cum eo irent, reversi sunt ad castra.

33 Qui cum venissent Cæsaream, & tradidissent epistolam præsidi, statuerunt ante illum & Paulum.

34 Cum legisset autem & interrogasset de qua provincia esset: & cognoscens quia de Cilicia,

35 Audiam te, inquit, cum accusatores tui venerint. Iussitque in prætorio Herodis custodiri eum.

C A P V T XXIV.

Accusatus Paulus coram Felice præside à Tertullo Iudæorum oratore, respondet negans imposita sibi crimina, confitens tamen se Christianum, & dixisse se de resurrectione mortuorum judicari: Tertullus Iudæi orator uxore Iudæa audiens Paulum de fide Christiana; cum angustiam non acciperet à Pauli

lo Pecuniam reliquit eum vinculum successore suo Porcio Felice

1 Post quinque autem dies descendit princeps sacerdotum Ananias, cum senioribus quibusdam, & Tertullo quodam oratore, qui adierunt præsidem adversus Paulum.

2 Et citato Paulo coepit accusare Tertullus, dicens: Cum in multa pace agamus per te, & multa corrigantur per tuam providentiam;

3 Semper & ubique suscipimus, optime Felix, cum omni gratiarum actione.

4 Ne diutius autem te protraham, oro breviter audias nos pro tua clementia.

5 Invenimus hunc hominem pestiferum & concitantem seditiones omnibus Iudæis in universo orbe, & auctorem seditionis sectæ Nazaræorum:

6 Qui etiam templum violare conatus est, quem & apprehensum volumus secundam legem nostram judicare.

7 Superveniens autem tribunus Lysias, cum vi magna eripuit eum de manibus nostris,

8 Iubens accusatores ejus ad te venire: à quo poteris ipse iudicans, de omnibus istis cognoscere, de quibus nos accusamus eum.

9 Adjecerunt autem & Iudæi, dicentes hæc ita se habere.

10 Respondit autem Paulus, (annuente sibi præside dicere:) Ex multis annis te esse iudicem genti huic sciens, bono animo pro me satisfaciam.

11 Potes enim cognoscere quia non plus sunt mihi dies, quam duodecim, ex quo ascendi adorare in Jerusalem.

12 Et neque in templo invenerunt me cum aliquo disputantem, aut concitulum facientem turbæ, neque in synagogis.

13 Neque in civitate: neque probare possunt tibi de quibus nunc me accusant.

14 Confiteor autem hoc tibi, quod secundum sectam, quam dicunt hæresim, sic deservio Patri & Deo nostro, credens omnibus, quæ in Lege & Prophetis scripta sunt:

15 Spem habens in Deum, quam & hi ipsi expectant, resurrectionem futuram iustorum, & iniquorum.

16 In hoc & ipse studeo sine offendiculo conscientiam habere ad Deum, & ad homines semper.

17 Post annos autem plures elemosynas facturus in gentem meam veni, & oblationes, & vota.

18 In quibus invenerunt me purificatum in templo: non cum turba, neque cum tumultu:

19 Quidam autem ex Asia Iudæi, quos oportebat apud te prælo esse, & accitate si quid haberent adversum me:

20 Aut hi ipsi dicant si quid invenerunt in me iniquitatis, cum te nunc in concilio.

21 Nisi de una hac solummodo voce, qua clamavi inter eos stans, & Quoniam de resurrectione mortuorum ego iudicor hodie à vobis.

22 Dissuulit autem illos Felix, credens de via hac, dicens: Cui tribus Lysias descenderit, audias vos.

23 Iussitque Centurioni custodire eum,

21:16

23:2

&

& habere requiem, nec quemquam de suis prohibere ministrare ei:

24. Post aliquot autem dies veniens Felix cum Drusilla uxore sua, quæ erat Iudæa, vocavit Paulum, & audivit ab eo fidem, quæ est in Iesum Christum.

25. Disputante autem illo de iustitia, & castitate, & de iudicio futuro, tremetactus Felix respondit: Quod nunc attiner, vade: tempore autem opportuno accersam te.

26. Simul & sperans, quod pecunia ei daretur à Paulo, propter quod & frequenter accersens eum, loquebatur cum eo.

27. Biennio autem expleto, accepit successorem Felix Porcium Festum. Volens autem gratiam præstare Iudæis Felix, reliquit Paulum vi cum.

C A P V T X X V.

Festus non obsequitur Iudæis insidiosæ potestibus ut Paulus Ierosolimam ducatur: sed Cæsarea audit ejus accusatores & Pauli responsionem: qui à Festo requisitus an vellet de his judicari Ierosolymis, appellat Cæsarem: Festus Pauli causam regi Agrippa indicat, qui ipsum audire cupit, posteroque die jubente Festo adducitur coram Agrippa & Bernice.

1. Festus ergo cum venisset in provinciam, post triduum ascendit Ierosolimam à Cæsarea.

2. Adieruntque eum principes sacerdotum, & primi Iudæorum, adversus Paulum: & rogabant eum,

3. Postulantes gratiam adversus eum, ut juberet perducere eum in Ierusalem, insidias tendentes ut interficerent eum in via.

4. Festus autem respondit, servari Paulum in Cæsarea: se autem maturius profecturum.

5. Qui ergo in vobis (ait) potentes sunt, descendentes simul, si quod est in viro crimen, accusent eum.

6. Demoratus autem inter eos dies non amplius quam octo, aut decem, descendit Cæsaream, & altera die sedit pro tribunali, & iussit Paulum adduci.

7. Qui cum perductus esset, circumsteterunt eum, qui ad Ierosolimam descenderant Iudæi, multas & graves causas obijcientes, quas non poterant probare.

8. Paulo rationem addente: Quoniam neque in legem Iudæorum, neque in templum neque in Cæsarem quidquam percavi.

9. Festus autem volens gratiam præstare Iudæis, respondens Paulo, dixit: Vis Ierosolimam ascendere, & ibi de his judicari apud me?

10. Dixit autem Paulus Ad tribunal Cæsaris sto, ibi me oportet judicari: Iudæis non nocui, sicut tu melius nosti.

11. Si enim novi, aut dignum morte aliquid feci, non recuso mori: si verò nihil est eorum, quæ hi accusant me, nemo potest me illis donare. Cæsarem appello.

12. Tunc Festus cum concilio locutus, respondit: Cæsa em appellasti? ad Cæsarem ibis.

13. Et cum dies aliquot transisset, Agrippa rex & Bernice descenderunt Cæsaream ad salutandum Festum.

14. Et cum dies plures ibi demorarentur Festus regi indicavit de Paulo, dicens: Vir

quidam & derelictus à Felice vinculus,

15. De quo cum esset Ierosolymis, adierunt me principes sacerdotum, & seniores Iudæorum, postulantes adversus illum damnationem.

16. Ad quos respondi: quia non est Romanis consuetudo damnare aliquem hominem, priusquam is qui accusatur, præsentibus habeat accusatores, locumque defendendi accipiat ad abluenda crimina.

17. Cum ergo huc convenissent sine ulla dilatione, sequenti die sedens pro tribunali, iussi adduci virum.

18. De quo, cum steterint accusatores, nullam causam deferrebant, de quibus ego suspicabar nullum:

19. Quæstiones verò quasdam de sua superstitione habebant adversus eum, & de quodam Iesu defuncto, quem affirmabat Paulus vivere.

20. Hæsitans autem ego de huiusmodi quæstione, dicebam si vellet ire Ierosolimam, & ibi judicari de istis.

21. Paulo autem appellante ut servaretur ad Augusti cognitionem, iussi servari eum, donec mittam eum ad Cæsarem.

22. Agrippa autem dixit ad Festum: Volebam, & ipse hominem audire. Cras, inquit, audies eum.

23. Altera autem die, cum venisset Agrippa, & Bernice, cum multa ambitione, & introissent in auditorium cum tribunis & viris principalibus civitatis, jubente Festo, adductus est Paulus.

24. Et dicit Festus: Agrippa rex, & omnes, qui simul adestis nobiscum viri, videtis hunc, de quo omnis multitudo Iudæorum interpellavit me Ierosolymis, petentes & acclamantes non oportere eum vivere amplius.

25. Ego vero comperi nihil dignum morte eum admisisse. Ipso autem hoc appellante ad Augustum, iudicavi mittere.

26. De quo quid certum scribam domino, non habeo. Propter quod produxi eum ad vos, & maxime ad te rex Agrippa, ut in interrogatione facta habeam quid scribam.

27. Sine ratione enim mihi videtur mittere vincitum, & causas ejus non significare.

C A P V T X X V I.

Paulus coram Agrippa suam causam defendit, & referens sua ad Christum conversionis ordinem, & se Iudæis ac Gensibus sub divina protectione predicasse ostendit: Festoque ipsum ex nimia scientia insanire dicenti respondet: omnesque optat esse Christianos: Agrippa dicit eum potuisse dimitti, nisi Cæsarem appellasset.

1. Agrippa vero ad Paulum ait: Permittitur tibi loqui pro te me ipso. Tunc Paulus extenta manu cœpit rationem reddere.

2. De omnibus, quibus accusor à Iudæis, rex Agrippa, æstimo me beatum, apud te cum sim defensurus me hodie,

3. Maxime te sciente omnia, & quæ apud Iudæos sunt consuetudines, & quæstiones: propter quod obsecro patienter me audias;

4. Et quidem vitam meam à juventute,

12 Et cum apertus portus non esset ad hiemandum, plurimi statuerunt consilium navigare inde, si quomodo possint devenire in Phœnicem, hiemare, portum Cretæ respicientem ad Africam & ad Corin.

13 Aspirante autem Austro, & timantes propositum se tenere, cum sustulissent de Aulon, legebant Cretam.

14 Non post multum autem misit se contra ipsam ventus Typhonicus, qui vocatur Eurus, pulso.

15 Cuiusque arrepta esset navis, & non potuit onari in ventum, data nave flabibus precepsa.

16 In insulam autem quandam decurrentes, quæ vocatur Cauda, potuimus vix obtinere scapham.

17 Qui sublati, adiutoris utebantur, accingentes navem, timentes, ne in Syrtim inciderent, cum non valeat transiri.

18 Valida autem nobis tempesta e iactata, sequenti die iactu fecerunt.

19 Et tertia die suis manibus armamenta navis projecerunt.

20 Neque autem sole neque sideribus apparentibus per plures dies, & tempesta non exigua imminente, jam ablata erat spes omnis salutis nostræ.

21 Et cum multa periclitatio fuisset, tunc stans Paulus in medio coram, dixit, Oportebat quidem, & viri, audire, non tollere à Creta, lucrique facere injuriam hanc, & iacturam.

22 Et nunc suadeo vobis bono animo esse, amissio enim nullius animæ erit ex vobis, præterquam navis.

23 Assurrit enim mihi hac nocte Angelus Dei, cuius sum ego, & cui deservio.

24 Dicens: Ne timeas Paule, Cæsari te oportet assistere: & ecce donavit tibi Deus omnes qui navigant tecum.

25 Propter quod bono animo estote viri: credo enim Deo, quia sic erit, quemadmodum dictum est mihi.

26 In insulam autem quandam oportet nos devenire.

27 Sed posteaquam quartadecima nox supervenit, navigantibus nobis in Adria circa mediam noctem, suspicabamur nautæ apparere sibi aliquam regionem.

28 Qui & summittentes holidem, invenerunt passus viginti: & pusillum inde separati, invenerunt passus quindecim.

29 Timentes autem ne in aspera loca incidereamus, de puppi mittentes anchoras quatuor, optabant idem fieri.

30 Nautis vero quærentibus fugere de navi, cum misissent scapham in mare, sub obtentu quasi inciperent à prora anchoras extendere.

31 Dixit Paulus centurioni, & militibus: Nisi hi in navi manserint, vos salvi fieri non potestis.

32 Tunc absciderunt milites funes scaphæ, & passi sunt eam excidere.

33 Et cum lux inciperet fieri, rogabat Paulus omnes sumere cibum, dicens: Quartadecima die hodie expectantes jejuni permanetis, nihil accipientes.

34 Propter quod rogo vos accipere ci-

bum pro salute vestra: quia nullius vestrum capillus de capite peribit.

35 Et cum hæc dixisset, survens panem, gratias egit Deo in conspectu omnium: & cum tregisset, cepit manducare.

36 Animæ quiores autem facti omnes, & ipsi sumplerunt cibum.

37 Erant vero universæ animæ in navē ducentæ septuaginta sex.

38 Et satiati cibo alleviabant navem, iactantes triticum in mare.

39 Cum autem dies factus esset, terram non agnoscebant: si tamen quemdam considerabant habentem litus, in quem cogitabant, si possent, eicere navem.

40 Et cum anchoras sustulissent, committebant se mari, simul laxantes juncturas gubernaculorum: & levato arceione secundum auræ flatum tendebant ad litus.

41 Et cum incidissemus in locum dithalassam, impogemus navem: & prora quidem fixa, stabat immobilis, puppis vero solvebatur à vi maris.

42 Milium autem consilium fuit ut custodias occiderent: ne quis cum enatasset, effugeret.

43 Centurio autem volens servare Paulum, prohibuit fieri: iussitque eos, quod possent, navigare, emittere se prius, & evadere, & ad terram exire.

44 Et ceteros alios in tabulis ferelant, quodammodo per ea, quæ de navi erant. Et hæc factum est, ut omnes animæ evaderent ad terram.

C A P V T XXVIII.

Paulus ceterique ipsius comites humane à Barbaris excipiuntur in insula Melita, in qua percussus à vipera Paulus nihil mali patitur, patremque Publici principis in sole sanitati restituit: & alios multos curat: & ab eo loco navi inter eandem Romam perveniunt, ubi Paulus convocatis primis sacerdotum causam exponit cur Cæsarem a se latere: dieque ab ipsis constituto prædicat de Christo, cujus verbis multi non credunt, quod Paulus ostendit ab Isaia prædictum esse: & per biennium de fide in Christum prædicat omnibus ad ipsum accedentibus.

1 ET cum evasissemus, tunc cognovimus quia Melita insula vocabatur. Barbari vero præstabant non modicam humanitatem nobis.

2 Accensa enim pyra, reficiebant nos omnes, propter imbrem, qui imminebat, & frigus.

3 Cum congregasset autem Paulus samentorum aliquam multitudinem, & imposuisset super ignem, vipera à calore cum processisset, invasit manum eius.

4 Ut vero viderunt Barbari pendentem bestiam de manu eius, ad invicem dicebant: Utique homicida est homo hic, qui cum evaserit de mari, ultio non sinit eum vivere.

5 Et ille quidem excutens bestiam in ignem, nihil mali passus est.

6 At illi existimabant eum in tumorem convertendum, & subito casurum, & mori. Diu autem illis expectantibus, & videntibus nihil mali in eo fieri, convertentes se, dicebant eum esse Deum.

7 In locis autem illis erat prælati præsidi.

pis insulæ, nomine Publii, qui nos susci-
piens triduo benigne exhibuit.

8 Contigit autem, patrem Publii febribus
& dysenteria vexatum jacere. Ad quem Pau-
lus intravit: & cum orasset, & imposuisset
ei manus, salvavit eum.

9 Quo facto, omnes, qui in insula habebant
infirmos, accedebant, & curabantur.

10 Qui etiam multis honoribus nos ho-
noraverunt, & navigantibus imposuerunt
quæ necessaria erant.

11 Post menses autem tres, navigavimus
in navē Alexandrinā, quæ in insula hiema-
verat, cui erat insigne Castrorum.

12 Et cum venissemus Sy-acusam, mansi-
mus ibi triduo.

13 Inde circumlegentes devenimus Rhe-
gium: & post unum diem stante Austro, se-
cunda die venimus Puteolos;

14 Vbi inventis fratribus rogati sumus
manere apud eos dies septem: & sic veni-
mus Romanam.

15 Et inde cum audissent fratres, occurre-
runt nobis usque ad Appii forum, ac trēs
Tabernas. Quos cum vidisset Paulus, gra-
tias agens Deo, accepit fiduciam.

16 Cum autem venissemus Romanam, per-
missum est Paulo manere sibi, cum cu-
stodiente se milite.

17 Post tertium autem diem convocavit
primos Iudæorum. Cumque convenissent,
dicebat eis: Ego, viri fratres, nihil adver-
sus plebem faciens, aut morem paternum,
vinculus ab Ierosolymis traditus sum in ma-
nus Romanorum;

18 Qui cum interrogationem de me ha-
buissent, voluerunt me dimittere, eo quod
nulla esset causa mortis in me.

19 Contradicens autem Iudæis, co-
actus sum appellare Cæsarem, non quasi gen-
tem meam habens aliquid accusare.

20 Propter hanc igitur causam rogavi vos
videre, & alloqui. Propter spem enim Israël
catena hac circumdatus sum.

21 At illi dixerunt ad eum: Nos neque lit-
teras accepimus de te à Iudæa, neque adve-
niens aliquis fratrum nuntiavit, aut locutus
est quid de te malum.

22 Rogamus autem à te audire, quæ sentis:
nam de secta hac notum est nobis quia ubi-
que ei contradicuntur.

23 Cum constituissem autem illi diem, ve-
nerunt ad eum in hospitium plurimi, qui-
bus exponebat testificans regnum Dei, sua-
densque ei de Iesu ex lege Moyli & Pro-
phetis, à mane usque ad vespem.

24 Et quidam credebant his quæ diceban-
tur: quidam vero non credebant.

25 Cumque invicem non essent consentien-
tes, discedebant, dicente Paulo unum ver-
bum. Quia bene Spiritus sanctus locutus est
per Iliam prophetam ad patres nostros,

26 Dicens: & vade ad populum istum,
& dic ad eos: Aure audietis: & non intel-
ligetis: & videntes videbitis, & non per-
spicietis.

27 Incurassum est enim cor populi huius,
& auribus graviter audierunt, & oculos
suos compresserunt: ne forte videant, ocu-
lis, & auribus audiant, & corde intelligant,

& convertantur, & sanem eos.

28 Notum ergo sit vobis, quoniam Gen-
tibus missum est hoc salutare Dei, & ipsi
audient.

29 Et cum hæc dixisset, exierunt ab eo
Iudæi, multam habentes inter se quæ-
stionem.

30 Mansit autem biennio toto in suo
conducto: & suscipiebat omnes, qui ingre-
diebantur ad eum.

31 Predicans regnum Dei, & docens quæ
sunt de Domino Iesu Christo, cum omni
fiducia, sine prohibitione.

EPISTOLA

BEATI PAULI

APOSTOLI

AD ROMANOS.

CAPITULUM I.

*Paulus commendato suo munere Evangelico, ob
magnum prædicandi Evangelii zelum, optabat Ro-
manos invisere: ostendens ethnicos qui ex creaturis
Deum cognoscunt, illius cultum à se abiecerant,
colendo creaturarum imagines, merito à Deo deser-
turi: & in penam illius in abominanda, qua hic
reconsentur, incidisse scelera.*

1 Paulus, servus Iesu Christi, vocatus
Apostolus, & segregatus in Evan-
gelium Dei, & c.

2 Quod ante promiserat per Prophetas
suos in scripturis sanctis.

3 De filio suo, qui factus est ei ex semine
David secundum carnem.

4 Qui prædestinatus est Filius Dei in vir-
tute secundum spiritum: sanctificationis ex
resurrectione mortuorum Iesu Christi Do-
mini nostri;

5 Per quem accepimus gratiam, & Apo-
stolatum ad obediendum fidei in omnibus
Gentibus pro nomine ejus.

6 In quibus estis & vos vocati Iesu
Christi:

7 Omnibus qui sunt Romæ, dilectis Dei,
vocatis sanctis. Gratia vobis & pax à Deo
Patre nostro, & Domino Iesu Christo.

8 Primum quidem gratias ago Deo meo
per Iesum Christum pro omnibus vobis:
quia fides vestra annuntiabitur in universo
mundo.

9 Testis enim mihi est Deus, cui servo in
spiritu meo in Evangelio Filii ejus, quod si-
ne intermissione memoriam vestri facio.

10 Semper in orationibus vobis, obse-
rans, si quo modo tandem aliquando
prosperum iter habeam in voluntate Dei
venienti ad vos.

11 Desidero enim videre vos, ut aliquid
imperet vobis gratia spiritualis ad confir-
mandos vos:

12 Id est, simul consolari in vobis, per
eam quæ invenietur, sedam vestram à que
meam.

13 Nolo autem vos ignorare fratres quia

Joann.
12. 40.
Rom.
11. 2.

Act.
13. 2.

1. 1. 1.

6. 9.

2. 1. 1.

13. 14.

2. 1. 1.

4. 12.

1. 1. 1.

2. 1. 1.

sed proposui verice ad vos, (& prohibui
tamquam adhuc) ut aliquam tunc iohab-
beam & a vobis, sicut & in ceteris gen-
tibus.

14 Græcis ac Barbaris, sapientibus & in-
sapientibus, deus est eundem:

15 Ita (quid in me) promptum est &
vobis, qui Romæ estis, evangelizare.

16 Non enim erit alio Evangelium Vir-
tutum Dei est in salutem omni credenti,
Iudæo primum, & Græco.

17 Iustitia enim Dei in eo revelatur ex
fide in fidem: sicut scriptum est: *6* iustus
autem ex fide vivit.

18 Revelatur enim ira Dei de cælo, su-
per omnia impietatem & iniquitatem ho-
minum eorum, qui veritatem Dei in inju-
sticia detineant:

19 Quia quod notum est Dei, manifestum
est in illis: Deuse enim illis manifestavit.

20 Invisibilia enim ipsius à creatura mû-
di, per ea quæ facta sunt, intellecta, conspi-
ciumur: sempiterna quoque ejus virtus, &
divinitas: ita ut sint inexcusabiles.

21 & Quia cum cognovissent Deum, non
sicut Deum glorificaverunt, aut gratias ege-
runt, sed evanuerunt in cogitationibus suis,
& obliuiscuntur est insipiens cor eorum:

22 Dicentes enim se esse sapientes, stulti
facti sunt.

23 Et mutaverunt gloriam incorruptibi-
lis Dei, in similitudinem imaginis corru-
ptibilis hominis, & volucrum, & quadru-
pedum, & serpentium.

24 Propter quod tradidit illos Deus in de-
sideria cordis eorum, in immunditatem con-
tumeliosam afficiant corpora sua in semetipsis:

25 Qui commutaverunt veritatem Dei in
mendacium: & coluerunt, & servierunt
creaturæ potius quam Creatori, qui est be-
nedictus in sæcula. Amen.

26 Propterea tradidit illos Deus in pas-
siones ignominie. Nam femine eorum im-
mutaverunt naturalem usum, in eum usum
qui est contra naturam.

27 Similiter autem & masculi, relicto
naturalis usus femine, exarserunt in deside-
riis suis in invicem, masculi in masculos
turpitudinem operantes, & mercedem,
quam operuit, erroris sui in semetipsis
recipientes.

28 Et sicut non probaverunt Deum habere
in notitiam tradidit illos Deus in reprobum
sensum, ut facerent ea quæ non conveniunt.

29 Repletos omni iniquitate, malitia, for-
nicatione, avaritia, nequitia, plenos invi-
dia, homicidio, conventionem, dolo, ma-
liginitate, susurriones,

30 Detractores, Deo odibiles, contume-
liones, superbos, elatos, inventores ma-
lorum, parentibus non obediētes.

31 Insipientes, in compositos, sine affectio-
ne, absque fide, sine misericordia.

32 Qui cum iustitiam Dei cognovissent, non
dilexerunt, quoniam nesciunt, qui talia agunt, di-
guntur morte, & non solum qui ea faciunt,
sed etiam qui consentiunt facientibus.

CAPUT II.

In laudem dei patris dei filii dei Genesim
demonstrat, eademque, quæ in Genesi, cum Deus natus est,

que redduntur per se in fine operis, et deus ut in
Genesi, et per legem sunt natura et bene propo-
tes, per circumcisi habenda sunt, et per legem,
qui ex sola legis cognitione et carnis circumcisi
sunt, et deus deus, et deus.

1 Propter quod et excent oculis ex & ho-
mo omnes, qui iudicas & in quo enim
iudicas alterum, teipsum condemnas: ea-
dem enim agis quæ iudicas.

2 Scimus enim quoniam iudicium Dei est
secundum veritatem in eos qui alia agunt.

3 Existimas autem hoc, o homo, qui iudi-
cas eos qui alia agunt, & facis ea quia tu
effugies iudicium Dei?

4 An divitias bonitatis ejus, & patientiæ,
& longanimitatis contemnīs? ignoras
quoniam benignitas Dei ad penitentiam
te adducit?

5 Secundum autem duritiam tuam, & im-
penitens cor, thesaurizas tibi iram in die
iræ, & revelationis iusti iudicii Dei,

6 Qui reddet unicuique secundum ope-
ras ejus:

7 Iis quidem, qui secundum patientiam
boni operis, gloriam, & honorem, & incor-
ruptionem quærent, vitam æternam:

8 Iis autem, qui sunt ex contumacia, &
qui non acquiescunt veritati, credunt au-
tem iniquitati, ira & indignatio.

9 Tribulatio & angustia in omnem ani-
mam hominis operantis malum, Iudæi pri-
mum, & Græci:

10 Gloria autem, & honor, & pax omni
operanti bonum, Iudæo primum, & Græco:

11 & Non enim est acceptio personarum
apud Deum.

12 Quicumque enim sine lege peccave-
runt, sine lege peribunt, & quicumque in le-
ge peccaverunt, per legem iudicabuntur.

13 & Non enim auditores legis iusti sunt
apud Deum, sed factores legis iustificabuntur.

14 Cum enim Gentes, quæ legem non
habent, naturaliter ea, quæ legis sunt, fa-
ciunt, ejusmodi legem non habentes, ipsi
sibi sunt lex:

15 Qui ostendunt opus legis scriptum in
cordibus suis, testimonium reddente illis
conscientia ipsorum, & inter se invicem
cogitationibus accusantibus, aut etiam de-
fendentibus.

16 In die, cum iudicabit Deus occulta
hominum, secundum Evangelium meum
per Iesum Christum.

17 Si autem tu Iudæus cogitominaris, &
requiescis in lege, & gloriaris in Deo,

18 Et nosse voluntatem ejus, & probas
utiliora, instructus per legem,

19 Confidis teipsum esse ducem cæcorum,
lumen eorum qui in tenebris sunt,

20 Eruditorum insipientium, magistrum
infantium, habentem formam scientiæ &
veritatis in lege.

21 Qui ergo alium doces, teipsum non do-
ces: qui prædicas non furtivum, furaris:

22 Qui dicis non a mandatum, mæcharis:
qui a omnia ista idola, sacrilegium facis.

23 Qui in lege gloriaris, per pravaria-
tionem legis Deum inhonoras.

24 (& Non enim Dei per vos blasphe-
matum inter Gentes, si non scriptum est.)

E E C 3

4 Mat.
7. 2.6 Mat.
16. 27.e Deut.
10. 17.2 Par.
19. 7.Job. 34.
19Altit.
10. 14.d Mat.
7. 21.1 Pet.
1. 22.e Mat.
5. 20.Eccl.
36. 20.

25 Circumcisio quidem prodest, si legem
obserues: hanc imitator legis sis.
circumcisio enim propositum facta est

26 si igitur preputium iustitias legis
custodiat: nonne preputium illius in cir-
cuncisionem reputabitur?

27 Et iudicabit id quod ex natura est
preputium, legem consummans, te, qui per
legem & circuncisionem praevaricator
legis es?

28 Non enim qui in manifesto, Iudaeus
est: neque qui in manifesto, in carne, est
circumcisus.

29 Sed qui in abscondito, Iudaeus est, &
circumcisio cordis in spiritu, non littera:
cujus laus non ex hominibus, sed ex Deo est.

CAPUT III.

Quodam modo praecellunt Iudaei propter factas
illis à Deo promissiones, quae complebuntur, quam
quam nonnulli eorum fuerint increduli: omnes au-
tem & Iudaei & Gentiles peccato sunt obnoxii:
& quo non liberat lex, sed fides in Christum pro-
pitiatorem, ut non sit cuiquam de legis operibus
gloriandum.

1 Quid ergo amplius Iudaeus est? aut
quae utilitas circuncisionis?

2 Multum per omnem modum. Primum
quidem, quia credita sunt illis eloquia Dei.

3 Quid enim si quidam illorum non cre-
diderunt? Numquid incredulitas illorum

2. 13. fidem Dei evacuabit? Absit.

4 Est autem Deus verax; omnis autem
homo mendax, sicut scriptum est: & verum ju-
stus. Itaque si feceris in sermonibus tuis: & vincas cum
iudicaris.

5 Si autem iniquitas nostra iustitiam Dei
commendat, quid dicemus? Numquid ini-
quitas est Deus, qui infert iram?

6 d. (Secundum hominem dico,) Absit.

7 alioquin quomodo iudicabit Deus hunc
mundum?

8 Si enim veritas Dei in medio mendacio
abundavit in gloriam ipsius: quid adhuc
& ego tanquam peccator iudicor?

9 Et non (sicut blasphemamur, & sicut
aiunt quidam noster dicere) faciamus mala ut
veniamur bona: quorum damnatio iusta est.

10 Quod ergo? praecellimus eos? Nequa-
quam. Causati enim sumus, Iudaeos &

11. 22. Græcos omnes sub peccato esse,

12. 3. Sicut scriptum est: f Quia non est
justus quisquam.

13. 11. Non est intelligens, non est requiescens Deus.

14. 12. Omnes declinaverunt, simul inutiles
facti sunt, non est qui faciat bonum, non
est usque ad unum.

15. 13. Sepulchrum parens est guttur eo-
rum, lingua sua dolose agebant: b Vene-
num aspidum sub labiis eorum:

16. 14. Quorum os maledictione, & amari-
tudine plenum est:

17. 15. Veloces pedes eorum ad effunden-
dum sanguinem:

18. 16. Contritio & infelicitas in viis eorum:

19. 17. In viam pacis non cognoverunt:

20. 18. Non est timor Dei ante oculos eorum.

21. 19. Sciunt autem, quoniam quicun-
que lex loquitur eis, qui in lege sunt, lo-
quuntur: ut omnes obnoxii fiant, & subdi-
tus fiat omnis mundus Deo:

20 Quia ex operibus legis non iustificatur
omnis caro coram illo. Per legem
enim cognoscitur peccatum.

21 Nunc autem sine lege iustitia Dei ma-
nifesta est: testati sunt & Prophetæ.

22 Iustitia autem Dei per fidem Iesu Chri-
sti in omnes & super omnes qui credunt in
eum: non enim est distinctio:

23 Omnes enim peccaverunt, & egent
gloria Dei.

24 Iustificati gratis per gratiam ipsius per
redemptionem, quæ est in Christo Iesu,

25 Quem propositum Deus propositum iuram
per sanguinem ipsius, ad ostensio-
nem iustitiæ suæ, propter remissionem præ-
cedentium delictorum.

26 In sustentatione Dei, ad ostensionem iu-
stitiæ eius in hoc tempore ut sit ipse iustus,

27 Vbi et ergo gloriatur omnis? Exclama est.

28 Per quam legem? Factorum? Non: sed
per legem fidei.

29 Arbitramur enim iustificari hominem
per fidem sine operibus legis.

30 An Iudaeorum Deus tantum? nonne
& Gentium? Immo & Gentium.

31 Quoniam quidem unus est Deus, qui
iustificat circuncisionem ex fide: & præ-
putium per fidem.

32 Legem ergo destruimus per fidem?
Absit: sed legem statuimus.

CAPUT IV.

Non ex legis operibus contingit iustificatio: sed
ex fide in Deum, quæ Abraham reputata fuit ad ius-
tificationem ante datam ipsi circuncisionem, quam postea
accepit: futurus, non lege sed iustitia filius, pater
omnium qui ipsius fidem imitarentur: credidit
autem Deo se patrem fore multarum gentium per
promissionem sibi semini, cum tam ipse quam uxores &
sava annos excessissent aptos ad generandum.

1 Quid ergo dicemus invenisse Abraham
patrem nostrum secundum carnem?

2 Si enim Abraham ex operibus iustifica-
tus est: habet gloriam, sed non apud Deum.

3 Quid enim dicit Scriptura? a Credidit a. Gen.
Abraham Deo: & reputatum est illi ad ius-
tificationem. Gal. 3.

4 Ei autem qui operatur, merces non
imputatur secundum gratiam, sed secun-
dum debitum.

5 Ei vero qui non operatur, credenti au-
tem in eum, qui iustificat impium, repa-
tur fides eius ad iustitiam secundum pro-
positum gratiæ Dei.

6 Sicut & David dicit beatitudinem ho-
minis, cui Deus accepto fert iustitiam sine
operibus.

7 b Beati, quorum remissa sunt iniquitates, & fide-
tes, & quorum tectum sunt peccata.

8 Beatus vir, cui non imputavit Dominus
peccatum.

9 Beatitudo ergo hæc in circuncisione
tantum manet, an etiam in præputio? Di-
cimus enim quia reputata est Abraham fides
ad iustitiam.

10 Quomodo ergo reputata est? in cir-
cuncisione, an in præputio? Non in cir-
cuncisione, sed in præputio.

11 Et signum accepit circuncisionis, si-
gnaculum iustitiæ fidei, quæ est in præputio.

12 Et signum accepit circuncisionis, si-
gnaculum iustitiæ fidei, quæ est in præputio.

13 Et signum accepit circuncisionis, si-
gnaculum iustitiæ fidei, quæ est in præputio.

14 Et signum accepit circuncisionis, si-
gnaculum iustitiæ fidei, quæ est in præputio.

15 Et signum accepit circuncisionis, si-
gnaculum iustitiæ fidei, quæ est in præputio.

16 Et signum accepit circuncisionis, si-
gnaculum iustitiæ fidei, quæ est in præputio.

17 Et signum accepit circuncisionis, si-
gnaculum iustitiæ fidei, quæ est in præputio.

18 Et signum accepit circuncisionis, si-
gnaculum iustitiæ fidei, quæ est in præputio.

19 Et signum accepit circuncisionis, si-
gnaculum iustitiæ fidei, quæ est in præputio.

20 Et signum accepit circuncisionis, si-
gnaculum iustitiæ fidei, quæ est in præputio.

12 ut sit pater omnium credentium per praprium, ut reputetur & illi ad iustitiam: 13 ut sit pater circumcisionis, non iis tantum qui sunt ex circumcisione, sed iis qui sunt in vestigia filii qui est in praprio patris nostri Abraham.

14 Non enim per legem promissio Abraham, aut hereditas eius, ut heres esset mundi: sed per iustitiam fidei.

15 Si enim qui ex lege, heredes sunt: eximata est fides, abolita est promissio.

16 Lex enim ita operatur. Vbi enim non est lex; nec pravaricatio.

17 Ideo ex fide, ut secundum gratiam firmata sit promissio omni semini, non ei qui ex lege est solum, sed & ei qui ex fide est Abraham, qui pater est omnium nostrorum.

18 (Sicut scriptum est: & Quia patrem nostrum gentium posuisti) ante Deum, cui credidit, qui vivificat mortuos, & vocat ea quae non sunt, tanquam ea quae sunt:

19 Qui contra spem, in spe credidit, ut fieret pater multarum gentium, secundum quod dictum est ei: Sic erit semen tuum.

20 Et non infirmatus est fide, nec confidit: corpus suum emortuum, cum iam fere centum esset annorum, & emortuam vulvam Sarae.

21 In reprobatione etiam Dei non hesitavit diffidentia, sed confortatus est fide, dans gloriam Deo:

22 Plenissime scitis quia quaecunque promissit, potens est & facere.

23 Ideo & reputatum est illi ad iustitiam.

24 Non est autem scriptum tamen propter ipsum, quia reputatum est illi ad iustitiam:

25 Sed & propter nos quibus reputabitur credentibus in eum, qui suscitavit Iesum Christum Dominum nostrum a mortuis.

26 Qui traditus est propter delicta nostra, & resurrexit propter justificationem nostram.

C A P V T V.

Ex fide, inquit, iustificati, non solum spe gloriamur, verum etiam in adversitatibus: nam si Christus pro nobis adhuc impius mortuus est, multo magis salvabitur iam iustificatus per sanguinem suum: & sicut per unam inobedientiam omnes peccavimus, ac mortui sumus: ita per unius Christi obedientiam, ex multis delictis iustificamur ad vitam.

1 Iustificati ergo ex fide, pacem habemus cum Deo per Dominum nostrum Iesum Christum:

2 Per quem & habemus accessum per fidem in gratiam istam, in quam stamus, & gloriamur in spe gloriae filiorum Dei.

3 Non solum autem, sed & gloriamur in tribulationibus: scilicet quod tribulatio patientiam operatur.

4 Patientia autem probationem, probatio vero spem.

5 Spes autem non confundit: quia charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis.

6 Vt quid enim Christus, cum adhuc infirmus esset, nos secundum tempus pro impiis mortuus est.

7 Vix enim pro iusto quis moritur: nam pro bono forsitan quis aut levi mori.

8 Commendat autem charitatem suam Deus in nobis: quod omnia sunt a tunc peccato: et essent secundum tempus.

9 Christus pro nobis non tantum est: sed magis, cum iustitiam in sanguine ipsius, salvi erimus ab ira per ipsum.

10 Si enim cum inimici essemus, reconciliati sumus Deo per mortem filii eius: multo magis reconciliati, servemus vitam ipsius.

11 Non solum autem: sed & gloriamur in Deo per Dominum nostrum Iesum Christum, per quem tunc reconciliationem accepimus.

12 Propterea sicut per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt.

13 Usque ad legem enim peccatum erat in mundo: peccatum autem eo non imputabatur, cum lex non esset.

14 Sed regnavit mors ab Adam usque ad Moysen etiam in eos, qui non peccaverunt in similitudinem pravaricationis Adae, qui est forma futuri.

15 Sed non sicut delictum, ita & donum. Si enim unius delicto multi mortui sunt: multo magis gratia Dei & donum in gratia unius hominis Iesu Christi in plures abundavit.

16 Et non sicut per unum peccatum, ita & donum. Nam iudicium quidem ex uno in condemnationem: gratia autem ex multis delictis in justificationem.

17 Si enim unius delicto mors regnavit per unum: multo magis abundavit gratia, & donationis, & iustitiae acipientes, in vita regnabunt per unum Iesum Christum.

18 Igitur sicut per unius delictum in omnes homines in condemnationem: sic & per unius iustitiam in omnes homines in justificationem vitae.

19 Sicut enim per inobedientiam unius hominis, peccatores constituti sunt multi, ita & per unius obedientiam, iusti constituentur multi.

20 Lex autem subintravit ut abundaret delictum. Vbi autem abundavit delictum, superabundavit gratia.

21 Vt si ut regnavit peccatum in mortem: ita & gratia regnet per iustitiam in vitam aeternam, per Iesum Christum Dominum nostrum.

C A P V T VI.

In Christo baptizati sumus, ut mortui peccatis deinceps in novitate vitae ambulemus: sicut Christus ex mortuis ac se ultor, ad novam vitam, non amplius mortuus resurrexit: non ergo iam habemus peccata aut concupiscentias, sed salvati a lege, & eripiti per Christi gratiam a peccatis, & vivi facti: sic, & vivamus in nobis & nobis in obsequium iustitiae ad vitam, qua prius tradideramus immunditiae ad mortem.

1 Quid ergo dicemus? permanebimus in peccato ut gratia abundet?

2 Absolutum. Qui enim mortui sumus peccatis, quo modo adhuc vivere in illis?

3 An ignoratis quia quicumque baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus?

2. Gal. 4. a. Conspulsi enim sumus cum illo per
3. 27. baptismum in mortem: ut quomodo Curi-
6. 2. sus surrexi à mortuis per gloriam Patris,
12. b. ita & nos in novitate viæ a nobis.
6. 5. 2. 5. Si enim complantati facti sumus si nili
4. 23. taliter mortis ejus: simul & resurrectionis
Hebr. erimus.

12. 1. 6. Hoc sciatis, quia verus homo noster
1. 1. 2. simul crucifixus est, ut destrueretur corpus
2. 1. peccati, & ultra non serviamus peccato.

7. Quia enim mortuus est, iustificatus est à
peccato.

8. Si autem mortui sumus cum CHRISTO:
SIT O: credimus quia si nunc etiam vivemus
cum Christo:

9. Sciatis quod Christus resurgens ex
mortuis iam non moritur, mors illi ultra
non dominabitur.

10. Quod enim mortuus est peccato mor-
tuus est semel: quod autem vivit, vivit Deo.

11. Ita & vos existimate, vos mortuos qui-
dem esse peccato, viventes autem Deo in
Christo Iesu Domino nostro.

12. Non ergo regnet peccatum in vestro
mortali corpore, ut obediat concupiscen-
tiis ejus.

13. Sed neque exhibeatis membra vestra
arma iniquitatis peccato: sed exhibete vos
Deo tanquam ex mortuis viventes: &
membra vestra arma iustitiæ Deo.

14. Peccatum enim vobis non dominabi-
tur: non enim sub lege estis, sed sub gratia.

15. Quid ergo? peccabimus, quoniam
non sumus sub lege, sed sub gratia? Absit.

e Ioan. 2. 34. 16. Nescitis quoniam cui exhibetis vos
2. Pet. 2. 19. servos ad obediendum, servi estis ejus, cui
obeditis, sive peccati ad mortem, sive obe-
dientie ad iustitiam?

17. Gratias autem Deo, quod fuistis servi
peccati, obedistis autem ex corde in eam
formam doctrinæ, in quam traditi estis.

18. Liberati autem à peccato, servi facti
estis iustitiæ.

19. Humiliter dico, propter infirmitatem
carnis vestræ, sicut enim exhibuistis membra
vestra servire immunditiæ, & iniquitati ad
iniquitatem, ita nunc exhibete membra ve-
stra servire iustitiæ in sanctificationem.

20. Cum enim servi essetis peccati, liberi
fuistis iustitiæ.

21. Quem ergo fructum habuistis nunc
in illis, in quibus nunc erubescitis? Nam
fuit illorum mors est.

22. Nunc vero liberati à peccato, servi
autem facti Deo habetis fructum vestrum
in sanctificationem, finem vero vitam æ-
ternam.

23. Spondenda enim peccati, mors. Gratia
autem Dei, vita æterna, in Christo Iesu
Domino nostro.

CAPITULUM VII.

In similitudinem mulieris cuius vis defunctus est,
nos per Christum soluti sumus à lege quæ peccato-
rum affectus reddebantur vehementiores, ut serva-
mus Christo in novitate spiritus. occasione autem
legis peccatum iudicantia, mors se exivit ex ore
vitæ carnis, quæ quædam lex sancta esset, & iusti-
cia, imò & nunc advenit, ut ea non solum alii
peccati, quæ contra repugnant, sed et ipsa secundum
alium detestamur, legemque sunt contraria.

1. A. Nignoratis fratres (scientibus enim
legem loquor) quia lex in homine
dam naturæ, quanto tempore vivit;

2. a. Num quæ sub viro est mulier, viven-
te viro, aliter a est legi: si autem mortuus
fuerit vir ejus, soluta est à lege viri.

+ 3. Igitur, vivente viro, vocabitur adultera
si fuerit cum alio viro: si autem mortuus
fuerit vir ejus, liberata est à lege viri, ut
non sit adultera si iterum cum alio viro.

4. Itaque fratres mei, & vos qui iustificati estis
legi per corpus Christi ut sitis alterius, qui
ex mortuis resurrexit, ut fructus faciat vobis Deo.

5. Cum enim essetis in carne, passionibus
peccatorum, quæ per legem erant, opera-
bantur in membris vestris, ut fructifica-
rent morti.

6. Nunc autem soluti sumus à lege mortis,
in qua detinebamur, ita ut servemus in no-
vitate spiritus, & non in vetustate literæ.

7. Quid ergo dicemus? lex peccatum est?
Absit. Sed peccatum non cognovi, nisi per
legem: nam concupiscentiam nesciebam,
nisi lex diceret: b. Non concupisces.

8. Occasione autem accepta, peccatum per
mandatum operatum est in me omnem con-
cupiscentiam. Sine lege enim peccatum
mortuum erat.

9. Ego autem vivebam sine lege aliquan-
do. Sed cum venisset mandatum, peccatum
revixit.

10. Ego autem mortuus sum: & inventum
est mihi mandatum, quod erat ad vitam,
hoc esse ad mortem.

11. Nam peccatum, occasione accepta per
mandatum, seduxit me, & per illud occidit.

12. c. Itaque lex quidem sancta, & manda-
tum sanctum, & iustum, & bonum.

13. Quid ergo bonum est, mihi factum
est mors? Absit. Sed peccatum, ut appareat
peccatum, per bonum operatum est mihi
mortem: ut fiat supra modum peccans pec-
catum per mandatum.

14. Scimus enim quia lex spiritualis est:
ego autem carnalis sum, venundatus sub
peccato.

15. Quod enim operor, non intelligo, non
enim quod volo bonum, hoc ago: sed
quod odi malum, illud facio.

16. Si autem quod nolo, illud facio: con-
sentio legi, quoniam bona est.

17. Nunc autem jam non ego operor il-
lud, sed quod habitat in me peccatum.

18. Scio enim quia non habitat in me,
hoc est in carne mea, bonum. Nam velle
adjacet mihi, perficere autem bonum, non
invenio.

19. Non enim quod volo bonum, hoc
facio: sed quod nolo malum, hoc ago.

20. Si autem quod volo, illud facio, jam
non ego operor illud, sed quod habitat in
me peccatum.

21. Invenio igitur legem, volenti mihi fa-
cere bonum, quoniam mihi malum adjacet:

22. Constat elector enim legi Dei testamini
interiore a hominem:

23. Vdeo autem a legem in membris
meis, repugnantem legi, ut sciamus, &
capivalem me in lege peccati, quæ est in
membris meis.

a. m. 70 f. 50 v. 17. 24. 1. 1. 1. 1.

non per similitudinem ad omnes carnales. *Abraham filius*, sed rationem ad eos. *ex Iudaeis*. *Gratia* est gratuita Dei electione filii Abraham per fidem con-
finitur. *Deus autem regit vult misericordiam*, & quoniam et iudicat: *Iudaei vero quia non ex fide*, & in quem reprobant, sed ex lege, & iudicant per meritum in quoque aut, sunt in sua imperitia reprobati, *Gratia per fidem* (habet) per fidem.

1 Veritatem dico in Christo, non mentior, est vero quia in hi perhibente confidentia mea in Spiritu sancto:

2 Quoniam trinitas nahi magna est, & contritus dolor cordis meo

Ad **3** Op abam enim ego ipse anathema esse a Christo pro meritis meis, qui sunt cognati mei secundum carnem.

15. 9. **4** Qui sunt Israelites, quorum adoptio est filiorum, & gloria, & testamentum, & legislatio, & obsequium, & promissa:

5 Quorum patres, & ex quibus est Christus, secundum carnem, qui est super omnia Deus benedictus in secula. Amen

6 Non autem quod exciderit verbum Dei. Non enim omnes qui ex Israel sunt, ii sunt Israelites.

7 Neque qui semen sunt Abraham, omnes filii: *b* sed in Isaac vocabitur tibi semen:

11. 12. **8** Ille est, non qui filii carnis, hi filii Dei, *c Gal.* sed qui filii sunt promissionis, aestimantur **4. 24.** in semine.

9 Promissionis enim verbum hoc est: *d Gen.* Secundum hoc tempus veniam, & erit **18. 10.** Sarre filius,

e Gen. **10** Non solum autem illa: *e* sed & Rebecca ex uno concubitu habens, Isaac patris nostri.

11 Cum enim nondum nati fuissent, aut aliquid boni egissent, aut mali, (ut secundum electionem propositum Dei maneret.)

12 Non ex operibus, sed ex vocante dictum est ei:

f Gen. **13** Quia major serviet minori sicut scriptum est: *g* Iacob dilexi, Esau autem odio habui.

14 Quid ergo dicemus? numquid iniquitas apud Deum? Absit.

15 Moyse enim dicit: *g* Miserebor cuius misereor: & Misericordiam prestabo cuius misereor.

16 Igitur non volentis, neque currentis: sed misereantis est Dei.

17 Dicit enim scriptura Pharaoni: *b* Quia in hoc ipsum excitavi te ut ostendam in te virtutem meam: & ut annuntietur nomen meum in universa terra

18 Ergo cuius vult misereatur, & quem vult indurat.

19 Dicis itaque mihi: Quid adhuc queritur? voluntatem enim eius quis resistit?

20 O homo, tu quis es, qui respondeas Deo? Non quid dicitur in fine entium, qui creavit: Quid me fecisti sic?

21 An non habet potentatem figulus lutum, ex eadem massa facere aliquid quidem vas in honorem, aliquid vero in contumeliam?

22 Quod si Deus vult ostendere iram, & notam facere potentiam suam sustinuit in multa patientia, vana etiam etiam in interitum,

23 Ut ostenderet divitias glorie sue in salutem cordis, quae preparavit in gloriam.

24 Quos & vocavit nos non solum ex Iudaeis, sed etiam ex Gentibus,

25 Sicut in Osee dicit: *k* Vocabo non plebem meam, plebem meam: & non dilectam dilectam: & non misericordiam concutiam, misericordiam consecram.

26 Et erit: In loco, ubi dictum est eis: Non plebs mea vos: ubi vocabamur filii Dei vivi.

27 Isaías autem clamat pro Israël: *m* Si fuerit numerus filiorum Israël tanquam arena maris, reliquae salvae fiunt.

28 Verbum enim condurmans, & aliter vias in equitate: quia verbum brevium faciet Dominus super terram:

29 Et sicut praedixit Isaías: *n* Nisi Dominus Sabaoth reliquisset nobis semen, sicut Sodoma facta essemus, & sicut Gomorrah similes fuissimus.

30 Quid ergo dicemus? Quod gentes, quae non sectabantur, iustitiam, apprehenderunt iustitiam, iustitiam autem, quae ex fide est.

31 Israel vero sectando legem iustitiae, in legem iustitiae non pervenit.

32 Quare? quia non ex fide sed quasi ex operibus: offenderunt enim in lapidem offensionis,

33 Sicut scriptum est: *o* Ecce pono in Sion lapidem offensionis, & petram scandalum: & omnis, qui credit in eum, non confundetur.

C A P V T X.

Orat Apostolus pro Iudaeis, quos velum Dei legis habere asserit non secundum scientiam, nam Christum finem legis ignorantes, ex legis operibus iustitiam querebant: de diversitate iustitiae ex operibus legis ad ea quae ex fide est, quae tunc Iudaeis quam Græcis in Christum credenti communis est: ubique autem terrarum predicata est. Constat fides: quae repentinis Iudaeis, suscepit Gentem.

1 Fratres, voluntas quidem cordis mei, & obsecratio ad Deum, sit pro illis in salutem.

2 Testimonium enim perhibeo illis quod annulationem Dei habent, sed non secundum scientiam.

3 Ignorantes enim iustitiam Dei, & suam quærentes statuere, iustitiae Dei non sunt subiecti.

4 Finis enim legis, Christus ad iustitiam omni credenti.

5 Moyses enim scripsit, quoniam iustitiam, quae ex lege est, & qui fecit homo vivet in ea.

6 Quae autem ex fide est iustitia, sic dicitur: *p* Ne dixeris in corde tuo: quis ascendet in caelum? id est, Christum deducere: *q* Ne dixeris in corde tuo: quis descendet in abyssum? id est, Christum a mortuis, revocare.

7 Aut quis de ceteris in Alysium: hoc est, Christum a mortuis, revocare.

8 Sed quid dicit Scriptura? *r* Prope est verbum in ore tuo, & in corde tuo: hoc est, *s* est verbum fidei, quod predicamus.

9 Quia si confitearis in ore tuo, & credideris in Iesum, & in corde tuo credideris, quod Deus Iesum filium suum a mortuis, revocavit.

10 Corde et in credentibus ad iustitiam: ore autem cor testatur in salutem.

11 Dicit enim Scriptura: *t* Omnis, qui credit in illum, non confundetur.

12 Non enim est distinctio Iudaei & Gentis:

Quare Dei gratia.

Gentili : nam idem Dominus omnium, dicitur etiam qui invocavit illum.

1. Jul. 13. Oportet enim, quicumque invocaverit non ea Domini, salvus erit.

2. 33. 14. Quomodo ergo invocabunt, in quem non crediderunt? Aut quomodo credent ei, quem non audierunt? Quomodo autem audient sine predicante?

3. 1. 15. Quomodo vero predicabunt nisi mittantur? sicut scriptum est: / Quam speciosi pedes evangelizantium pacem, evangelizantium bona.

4. 15. 16. Sed non omnes obediunt evangelio. Itaque enim dicit: g Domine quis credidit auditui nostro?

5. 1. 17. Ego fides ex auditu, auditus autem per verbum Christi.

6. 32. 18. Sed dico: Numquid non audierunt? *h* Et quidem in omnem terram exivit sonus eorum, & in fines orbis terra verba eorum.

7. 1. 19. Sed dico: Numquid Israel non cognovit? Prius Moyses dicit: Ego ad articulationem vos adducam in non gentem in gentem insipientem, in iram vos mittam.

8. 15. 20. Itaque autem audet, & dicit: k Inventus sum a non querentibus me: palam apparui illis, qui me non interrogabant.

9. 1. 21. Ad Israel autem dicit: l Tota die expandi manus meas ad populum non credentem, & contradicentem.

CAPUT XI.

Deus quosdam ex populo iudaeo gratuita sua electione sibi servavit, per fidem in Christum salvandos, reliquos ob incredulitatem in sua ecclesia iuxta Prophetarum vaticinia relictis, ac Gentilibus in locum ipsorum ex gratuita Dei bonitate assumptis: quas monuit Apostolus ne adversus Iudeos gloriantur: quodque Iudaei ad tempus defuncti tandem ad Christum converterentur: exclamans ob divina sapientia incomprehensibilitatem.

Dico ergo: Numquid Deus repulit populum suum? Absit. Nam & ego Israelitae sum ex semine Abraham, & de tribu Benjamin:

2 Non repulit Deus plebem suam, quam praescivit. An nescitis in Elia quid dicit Scriptura, quemadmodum interpellat Deum adversum Israel?

23. Reg. 3. Domine Prophetas tuos occiderunt, altaria tua suffoderunt: & ego relictus sum solus, & quaerunt animam meam.

19. 10. 4. Sed quid dicit illis divinum responsum? *h* Reliqui mihi septem millia virorum, qui non curvaverunt genua ante Baal.

63. Reg. 5. Sic ergo & in hoc tempore, reliquiae secundum electionem gratiae salvae factae sunt. *19. 18.* 6. Si autem gratia, iam non ex operibus: alioquin gratia iam non est gratia.

1. Isai. 7. Quid ergo? quod quaerebat Israel hoc non est consecutus: electio autem consecuta est: ceteri vero excidati sunt.

6. 9. 8. Sicut scriptum est: c Dedit illis Deus spiritum in compunctionem: oculos ut non viderent, & aures ut non audiant, usque ad hodie.

12. 40. 9. Et David dicit: d Fiat mensa eorum in laqueum: & in capiteum, & in scandalum & in retributionem illis.

1. Psal. 1. Obscurentur oculi eorum ne videant: *28. 13.* & detrahatur a conspectu meo.

11. Dico ergo: Numquid sic ceciderunt ut caderent? Absit. Sed illorum delicto, salus est Gentibus ut illos amarentur.

12. Quod si delictum illorum divitiae sunt mundi, & ditamentum eorum divitiae Gentium: quanto magis plenitudo eorum.

13. Vobis enim dico Gentiles. Quam diu quidem ego sum Gentium Apostolus, ministerium meum honorifico.

14. Si quomodo ad exultandum provocem carnem meam, & salvos faciam aliquos ex illis.

15. Si enim amissio eorum, reconciliatio est mundi: quae assumptio, nisi vita ex mortuis?

16. Quod si delibatio sancta est, & massa & si radix sancta, & rami.

17. Quod si aliqui ex ramis fracti sunt, tu autem cum olivaster es, insertus es in illis, & socius radicis & pinguedinis olivae factus es.

18. Noli gloriari adversus ramos. Quod si gloriaris: non tu tado portas, sed radix te.

19. Di es ergo: Fracti sunt rami ut ego inserar.

20. Bene: propter incredulitatem fracti sunt. Tu autem fide stas: noli altum sapere, sed time.

21. Si enim Deus naturalibus ramis non pepercit: ne torre nec tibi parcat.

22. Vide ergo bonitatem, & severitatem Dei: in eos quidem, qui ceciderunt: si veritatem: in te autem bonitatem, si permanse- ris in bonitate, alioquin & tu excideris.

23. Sed & illi, si non permanserint in incredulitate, inserentur: potens est enim Deus iterum inserere illos.

24. Nam si tu ex naturali excisus es oleastero, & contra naturam insertus es in bonam olivam, quanto magis ii, qui secundum naturam, inserentur suae olivae?

25. Nolo enim vos ignorare fratres mysterium hoc, (ut non sitis vobis ipsis sapientes) quia ceteritas ex parte condigit in Israel, donec plenitudo Gentium intraret,

26. Et sic omnis Israel salvus fieret, sicut scriptum est: e Venit ex Sion, qui eripiat, & avertat impietatem a Jacob.

27. Et hoc illis a me testamentum: cum abstrulero peccata eorum.

28. Secundum Evangelium quidem, inimici propter vos: secundum electionem autem, charissimi propter patres.

29. Sine poenitentia enim sunt dona & vocatio Dei.

30. Sicut enim aliquando & vos non credidistis Deo, nunc autem misericordiam consecuti estis propter incredulitatem illorum.

31. Ita & isti nunc non crediderunt in vestram misericordiam, ut & ipsi misericordiam consequantur.

32. Concluserunt enim Deus omnia in incredulitate: ut omnium nasceretur.

33. O altitudo divitiarum sapientiae, & scientiae Dei, quam inconprehensibilia sunt iudicia eius, & investigabiles viae eius.

34. / Quis enim cognovit sensum Domini? Aut quis consiliarius eius fuit?

35. Aut quis prior dedit illi, & retribuetur ei?

36. Quoniam ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia: ipsi gloria in saecula Amen.

CAPUT

6. xisto nostro capite frigitur in
gloria nostri & huius inquit Basilii

CAPVT XII.

Infirmis & moribundis a seculis viciis abstinentibus se Deo dedant, de susceptis donis non se efficientes, aut aliorum limites transgredientes, sed in eadem membrorum ex deo corporis omnia ad salutem ordinantes, ipsi quoque membra tenentes ob.

Phil. 4. 12. **O**mnem Deum, & ut exhibeatis corpora vestra hostiam viventem, sanctam, Deo placentem, rationabile obsequium vestrum.

Eph. 5. 17. **E**t nolite conformari huic saeculo, sed reformamini in novitate sensus vestri: ut probetis quae sit voluntas Dei bona, & beneplacens, & perfecta.

1. Thes. 4. 3. **D**ico enim per gratiam quae data est vobis, omnibus qui sunt inter vos: Non plus sapere quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem: & unusquisque sicut Deus divisit mensuram fidei.

1. Cor. 12. 11. **S**icut enim in uno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent:

Eph. 4. 7. **I**am uti unum corpus sumus in Christo singuli autem alter alterius membra.

Habentes autem donationes secundum gratiam, quae data est vobis discentes, sive prophetiam secundum rationem fidei.

Sive ministerium in ministrando, sive qui docet in doctrina.

Qui exhortatur in exhortando, qui tribuit in simplicitate, qui praestit in sollicitudine, qui miscetur in hilaritate.

Dilectio sine simulatione. **O**diētes malum, adherentes bono:

Anos 5. 15. **C**haritate fraternitatis invicem diligentes: Honore invicem praevinentes:

Eph. 4. 3. **S**ollicitudine non pigri: Spiritu ferventes: Domino servientes:

1. Pet. 2. 17. **S**pe gaudentes: In tribulatione patientes: Orationi instantes:

Necessitatibus sanctorum communicantes: g Hospitalitatem sectantes.

Hebr. 13. 2. **B**enedicite persequentibus vos: benedicite, & nolite maledicere.

1. Pet. 4. 9. **G**audere cum gaudentibus, flere cum flentibus:

Idem invicem sentientes: Non alta sapientes, sed humilibus consentientes. Nolite esse prudentes apud vosmetipsos:

Nulli malum pro malo reddentes. **P**rovidentes bona non tantum coram Deo, sed etiam coram omnibus hominibus.

2. Cor. 2. 21. **N**on fieri potest, quod ex vobis est, cum omnibus hominibus pacem habentes:

Hebr. 12. 14. **N**on volo ut ipsos defendentes charissimi, sed date locum irae, scriptum est enim: **M**ihi vindicta, ego retribuam, dicit Dominus.

Ecc. 28. 1. **S**ed si esurierit inimicus tuus, ciba illi: si sitis, potum da illi: hoc enim facies, caritatem tuam congeres super caput ejus.

Deut. 32. 35. **N**oli vinci a malo, sed vince in bono malum.

Hebr. 10. 30. **N**oli vinci a malo, sed vince in bono malum.

Prov. 25. 21. **N**oli vinci a malo, sed vince in bono malum.

CAPVT XIII.

Horatius ad personam temperantem infirmos, etiam propter continentiam, quoniam viciis tantum praestat in infirmitate, omniaque debita reddant: de proximo de corpore, ad quam viciis se

lex reducitur: & de tempore gratia, ut transactis tunc tenebris, relictis viciis, ampliantur Christi virtutes.

Omnis anima potestatibus subdita sit: Non est enim potestas nisi à Deo: quae autem sunt à Deo, ordinata sunt.

Iaque qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit. Qui autem resistunt, ipsi subdamaationem acquirunt:

Nam principes non sunt timori boni operis, sed mali. Vis autem non timere potestatem? Bonum fac; & habebis laudem ex illa:

Deus enim minister est tibi in bonum. Si autem malum feceris, time: non enim sine causa gladium portat. Deus enim minister est: vindex irae, qui malum agit.

Ideo necessitate subditi estote, non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam.

Ideo enim & tributa praestatis: ministri enim sunt, in hoc ipsum servientes.

Redдите ergo omnibus debita: cui tributum, tributum: cui vectigal, vectigal: cui timorem, timorem: cui honorem, honorem.

Nemini quidquam debeatis, nisi ut invicem diligatis: qui enim diligit proximum, legem implevit.

Nam: **N**on adulterabis: Non occides, Non furaberis: Non falsum testimonium dices: Non concupisces: & si quod est aliud mandatum, in hoc verbo instauratur: **D**iliges proximum tuum sicut teipsum.

Dilectio proximi malum non operatur. Plenitudo ergo legis est dilectio.

Et hoc scientes tempus: quia hora est jam nos de somno surgere. Nunc enim propior est nostra salus, quam cum credidimus.

Nox praecessit, dies autem appropinquavit. Abjiciamus ergo opera tenebrarum, & induamur arma lucis.

Sicut in die honestè ambulemus, & non in comessionibus, & ebrietatibus, non in cubilibus, & impudicitis, non in contumelia, & simulatione:

Sed induamini Dominum Iesum Christum, & carnis curam ne feceritis in desideriis.

CAPVT XIV.

Fide firmiores debent eos qui adhuc infirmi sunt fovere & non contemnere, & nec hi nec illi judicare praequam ob ciborum aut dietum discretionem, scientes quod omnes eundem habeamus Dominum, cui & vivimus & morimur, cui etiam rationem quique pro se redditurus est: & quoniam nullo cibo immundus, nemo tamen quidquam edere debet, cui non frater offendat, aut contra suam conscientiam.

Nirrum autem in fide assumere, non in discrepationibus cogitare debemus.

Alius enim credat se non manducare carnalia: qui autem infirmus est, olus manducat.

I qui manducat, non manducat in manducatione, sed in non manducatione manducationem non judicat: Deus enim illum attulit.

Et quis es, qui iudicas alterum? **N**on est enim tuus status, aut cadit, & non est tuus honor, aut exaltatur: sed est enim Deus stans, & cadit, & non est tuus honor, aut exaltatur.

Nam

memor du pro gain.

7 Nam alius iudicat diem inter diem :
2us autem autem iudicat omnem diem : unus-
quisque se in suo sensu abundat.

8 Qui sapit diem , Domino sapit . Et qui
manducat , Domino manducat : gratias
enim agit Deo . Et qui non manducat , Do-
mino non manducat , & gratias agit Deo .

9 Nemo enim nostrum sibi vivit , & nemo
sibi moritur .

10 Sive enim vivimus , Domino vivimus :
sive moriamur , Domino moriamur . Sive ergo
vivimus , sive moriamur , Domini sumus .

11 In hoc enim Christus mortuus est , &
resurrexit : ut & mortuorum & vivorum
dominetur .

12 Tu autem quid iudicas fratrem tuum ?
13 aut tu quare spernis fratrem tuum ? 6 Om-

14 nes enim stabimus ante tribunal Christi .
15 Scriptum est enim : Vivo ego , dicit

16 Dominus , quoniam mihi stectetur omne
17 Phil. genu : & omnis lingua confitebitur Deo .

18 Itaque unusquisque nostrum pro se
rationem reddet Deo .

19 Non ergo amplius invicem iudice-
mus : sed hoc iudicare magis , ne ponatis
offendiculum fratri , vel scandalum .

20 Scio , & confido in Domino Iesu , quia
nihil commune per ipsum , nisi ei qui existi-
mat quid commune esse , illi commune est .

21 Si enim propter ebum frater tuus con-
tristatur , iam non secundum charitatem
ambulas : 4 Noli cibo tuo illum perdere ,
pro quo Christus mortuus est .

22 Non ergo blasphemetur bonum nostrum .

23 Non est enim regnum Dei , esca & po-
tus : sed iustitia , & pax & gaudium in
Spiritu sancto .

24 Qui enim in hoc servit Christo , pla-
cet Deo , & probatus est hominibus .

25 Itaque quæ pacis sunt , sectemur : & quæ
ædificationis sunt , in invicem custodiamus .

26 Nobis propter escam destruere opus Dei .

27 Omnia qui sem sunt bona : sed malum
est homini , qui per offendiculum manducat .

28 Bonum est non manducare carnem ,
& non bibere vinum , neque in quo frater tuus
offenditur , aut scandalizatur , aut infirmatur .

29 Tu fidem habes ? penes te ipsum
habe coram Deo : Beatus , qui non iudicat
semetipsum in eo quod probat .

30 Qui autem discernit , si manducaverit ,
damnatus est : quia non ex fide . Omne au-
tem , quod non est ex fide , peccatum est .

C A P V T X V .

*Firmiores debent infirmorum ferro & sublevare
imperfectiores , non sua sed proximorum utilitati
et munera paci studentes : Christus per apostolos pa-
ribus promissiones predicavit Judæis ; Gentibus
vero ex misericordia . Apostoli , non praxia pro-
missionibus . Excusat se Paulus quod liberius Ro-
mæis se ipse , lingua Gentium . Apostoli ,
respondens quomodo sit hoc munus exequutus : dicens
quod id ei quoque sit venturus , ubi datam a
Macedonibus eleemosynam elargitus fuerit Ieroso-
lymitana Ecclesia , petens ut pro se interim oraret .*

1 Debetis autem nos firmiores im-
becilliores infirmos sustinere ,
& non nobis placere .

2 Unusquisque vestrum proximo suo pla-
ceat in bonum , ad edificationem .

3 Et enim Christus non sibi placuit , sed
sicut scriptum est : & in propria in prope-
rantium tibi ceciderunt super me .

4 Quæcumque enim scripta sunt , ad no-
stram doctrinam scripta sunt : ut per pa-
nientiam , & consolationem Scripturarum ,
spem habeamus .

5 Deus autem patientiæ & solatii , 6 det & vobis
idipsum sapere in alterutrum secun- 1. 19.
dum Iesum Christum :

6 Ut unanimiter , uno ore honorificetis
Deum , & Patrem Dñi nostri Iesu Christi .

7 Propter quod suscipite invicem , sicut &
Christus suscepit vos in honorem Dei .

8 Dico enim Christum Iesum ministrum
fuisse circumcisionis propter veritatem Dei ,
ad confirmandas promissiones patrum .

9 Gentes autem super misericordia ho-
norate Deum sicut scriptum est : 1 Pro-
pterea confitebor tibi in Gentibus Domine , 17. 50.
& nomini tuo cantabo . 2. Reg.

10 Et ecce iam dicit : Examinini Gentes cum
plebe ejus . 22. 50.

11 Et iterum : 4 Laudate omnes Gentes
Dñm : & magnificate eum omnes populi . d Psal. 191. 14

12 Et iustus Iaias ait : 1 erit radix Jesse , e Isai. 11. 10.
& qui exurget regere Gentes , in etna Gen.

13 Deus autem spei repleat vos omni
gaudio & pace in credendo : ut abundetis
in spe , & virtute Spiritus sancti .

14 Certus sum a nemine fratres mei & ego
ipse de vobis , quoniam & ipsi pleni estis
dilectione , repleti omni scientia , ita ut
possitis alterutrum monere .

15 Audacius autem scripsi vobis fratres ex
parte , tanquam in memoriam vos reducens :
propter gratiam quæ data est mihi à Deo ,

16 Ut sum minister Christi Iesu in Gen-
tilibus sanctificans Evangelium Dei , ut fiat
oblatio Gentium accepta , & sanctificata in
Spiritu sancto ,

17 Habeo igitur gloriam in Christo Iesu
ad Deum .

18 Non enim audeo aliquid loqui eorum ,
quæ per me non efficit Christus in obe-
dientiam Gentium , verbo & factis :

19 In virtute signorum & prodigiorum ,
in virtute Spiritus sancti : ita ut ab Ierusa-
lem per circuitum usque ad Illyricum re-
pleverim Evangelium Christi .

20 Sic autem predicavi Evangelium hoc ,
non ubi nominatus est Christus , ne super
alienum fundamentum ædificarem : sed si-
cut scriptum est :

21 / Quibus non est annuntiandum de eo , f Isai. 52. 15.
videbunt : & qui non audierunt , intelligent .

22 Propter quod & impediebam plurimum
venire ad vos , & prohibui sum usque
adhuc .

23 Nunc vero ulterius locum non ha-
bens in his regionibus , cupiditatem autem
habens veniendi ad vos ex multis iam
precedentibus annis :

24 Cum in Hispaniam proficiscer , cepe-
ro , spero quod præteriens videam vos , &
à vobis delectari illuc , si vobis primum ex
parte fruius fuero .

25 Nunc igitur proficiscar in Ierusalem
ministrare sanctis .

in Ierusalem , ubi autem

16 Probaverunt enim Macedonia & Achaia, collationem aliquam facere in pauperes sanctorum, qui sunt in Ierusalem.

17 Placuit enim eis : & debitores sunt eorum. Nam si spiritualium eorum participes facti sunt Gentiles : debent & in carnalibus ministrare illis.

18 Hoc igitur cum consummavero, & assignavero eis fructum hunc : per vos proficiam in Hispaniam.

19 Scio autem quoniam veniens ad vos, in abundantia benedictionis Evangelii Christi veniam.

20 Obsecro ergo vos fratres per Dominum nostrum Iesum Christum, & per charitatem sancti Spiritus, ut adjuvetis me in orationibus vestris pro me ad Deum.

21 Ut liberer ab infidelibus qui sunt in Iudæa, & obsequii mei oblatio accepta fiat in Ierusalem sanctis,

22 Ut veniam ad vos in gaudio per voluntatem Dei, & refrigerer vobiscum.

23 Deus autem pacis sit cum omnibus vobis. Amen.

CAPUT XVI.

Commendat Apostolus quosdam apud Romanos propter nonnullas eorum praeminentias nominatim salutandos ; quosdam vero vitandos hortatur, & de aliis dicit quod salutant Romanos.

1 Commendo autem vobis Phœben sororem nostram, quæ est in ministerio Ecclesiæ, quæ est in Cenchris :

2 Ut eam suscipiatis in Domino digne sanctis : & assistatis ei in quocumque negotio vestri indigerit : etenim ipsa quoque assistit multis, & mihi ipsi.

3 Salutate Priscam & Aquilam adiutores meos in Christo Iesu ;

4 (Qui pro anima mea suas cervices si posuerunt : quibus non solus ego gratias ago, sed & cunctæ Ecclesiæ Gentium)

5 Et domesticam Ecclesiam eorum. Salutate Epznerum dilectum mihi, qui est primitivus Asiæ in Christo.

6 Salutate Mariam, quæ multum laboravit in vobis.

7 Salutate Andronicum & Iuniam, cognatos & concarivos meos : qui sunt nobiles in Apostolis, qui & ante me fuerunt in Christo.

8 Salutate Ampliatum dilectissimum mihi in Domino.

9 Salutate Urbanum adiutorem nostrum in Christo Iesu, & Stachyn dilectum meum.

10 Salutate Apellen probum in Christo.

11 Salutate eos, qui sunt ex Aristoboli domo. Salutate Herodionem cognatum meum. Salutate eos, qui sunt ex Narcissi domo, qui sunt in Domino.

12 Salutate Tryphnam & Tryphosam, quæ laborant in Domino. Salutate Perfidem charissimam, quæ multum laboravit in Domino.

13 Salutate Rufum electum in Domino, & matrem ejus, & meam.

14 Salutate Asyncerum, Phlegontem, Hermam, Patroban, Hermen ; & qui cum eis sunt, fratres.

15 Salutate Philologum & Tulliam, Nereum & sororem ejus, & Olympadem, & omnes, qui cum eis sunt, sanctos.

16 Salutate invicem in osculo sancto salutant vos omnes Ecclesiæ Christi.

17 Rogo autem vos fratres, ut observetis eos, qui dissensiones & contumelias, præter doctrinam quam vos didicistis, faciunt : & declinate ab illis.

18 Hujusmodi enim Christo Domino nostro non serviunt, sed suo ventri : & per dulces sermones, & benedictiones, seducunt corda innocentium.

19 Vestra enim obedientia in omnem locum divulgata est. Gaudeo igitur in vobis. Sed volo vos sapientes esse in bono, & simplices in malo.

20 Deus autem pacis conterat Satanam sub pedibus vestris velociter. Gratia Domini nostri Iesu Christi vobiscum.

21 Salutatur vos Timotheus adiutor meus, & Lucius, & Iason, & Sosipater, cognati mei.

22 Saluto vos ego Tertius, qui scripsi epistolam, in Domino.

23 Salutat vos Caius hospes meus, & universæ Ecclesiæ. Salutat vos Erastus arcarius civitatis, & Quartus, frater,

24 Gratia Domini nostri Iesu Christi cum omnibus vobis. Amen.

25 El autem, qui potens est vos confirmare juxta Evangelium meum, & prædicationem Iesu Christi, secundum revelationem mysterii temporibus æternis taciti,

26 (Quod nunc patefactum est per Scripturas Prophetarum secundum præceptum æterni Dei, ad obeditionem fidei) in cunctis Gentibus cogniti,

27 Soli sapienti Deo, per Iesum Christum, cui honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

EPISTOLA

BEATI PAULI

APOSTOLI

AD CORINTHIOS

PRIMA.

CAPUT PRIMVM.

Paulus Deo gratias agit de donis datis Corinthiis : ceterum dolet quod de baptizatoribus essent inter ipsos schismata, gaudet quod missus ad prædicandum Evangelium paucos baptizaverit : ostendens etiam reprobam mundi sapientiam, & electos simplices : sicut & facta est salus in Corinthiis merito cupis prædicatione iudicatur mundo sua vitia evidentiis vero virtutis ac sapientie : idcirco enim contemptibilis mundi elegit Deus, ne quis in se gloriaretur.

1 Paulus vocatus Apostolus Iesu Christi per voluntatem Dei, & Sosthenes frater.

2 Ecclesiæ Dei, quæ est Corinthi, sanctificatis in Christo Iesu, vocatis sanctis, cum omnibus qui invocant nomen Domini nostri Iesu Christi, in omni loco ipso, & nostro :

3 Gratia vobis & pax a Deo Patre nostro & Domino Iesu Christo.

4 Gratias ago Deo meo semper pro vo-

11

his in gratia Dei, quæ data est vobis in Christo Iesu:

5 Quod in omnibus divites facti estis in illo, in omni verbo, & in omni scientia:

6 & scilicet testimonium Christi confirmatum est in vobis:

7 Ita ut nihil vobis desit in ulla gratia, expectantibus revelationem Domini nostri Iesu Christi.

8 Qui & confirmabit vos usque in finem sine crimine, in die adventus Domini nostri Iesu Christi.

9 Fidelis Deus: per quem vocati estis in societatem Filii ejus Iesu Christi Domini nostri.

10 Obsecro autem vos fratres per nomen Domini nostri Iesu Christi: ut idipsum dicatis omnes, & non sint in vobis schismata: sitis autem perfecti in eodem sensu, & in eadem sententia.

11 Significatum est enim mihi de vobis, fratres mei, ab iis qui sunt Chloës, quia contentiones sunt inter vos.

12 Hoc autem dico, quod unusquisque vestrum dicit: Ego quidem sum Pauli: ego autem b Apollo: ego vero Cepha: ego autem Christ.

13 Divisus est Christus? Numquid Paulus crucifixus est pro vobis? aut in nomine Pauli baptizati estis?

14 Gratias ago Deo, quod neminem vestrum baptizavi, nisi Crispum & Caiam:

15 Ne quis dicat quod in nomine meo baptizati estis.

16 Baptizavi autem & Stephanæ domum, & eum nescio si quem alium baptizaverim.

17 Non enim misit me Christus baptizare, sed evangelizare: & non in sapientia verbi, ut non evacuaretur crux Christi.

18 Verbum enim crucis, pereuntibus quidem stultitia est: iis autem qui salvi fiunt, id est nobis, Dei virtus est.

19 Scriptum est enim: Perdam sapientiam sapientium, & prudentiam prudentium reprobo.

20 Vbi sapiens? ubi scriba? ubi conquisitor hujus sæculi? Nonne stultitiam fecit Deus sapientiam hujus mundi?

21 Nam quia in Dei sapientia non cognovit mundus per sapientiam Deum: placuit Deo per stultitiam prædicationis salvos facere credentes.

22 Quoniam & Iudæi signa petunt, & Græci sapientiam quaerunt:

23 Nos autem prædicamus Christum crucifixum: Iudæis quidem scandalum, Gentibus autem stultitia.

24 Ipsi autem vocati Iudæis, atque Græcis, Christum Dei virtutem, & Dei sapientiam:

25 Quia quod stultum est Dei, sapientius est hominibus: & quod infirmum est Dei, fortius est hominibus.

26 Videte enim vocationem vestram fratres, quæ non in sapientia secundum carnem, non in multa potentia, non in multis nobilibus:

27 Sed quæ stulta sunt mundi elegit Deus, ut confundat sapientes: & infirma mundi elegit Deus, ut confundat fortia:

28 Et ignobilia mundi, & contemptibilia

elegit Deus, & ea quæ non sunt, ut ea quæ sunt destrueret:

29 Ut non gloriatur omnis caro in conspectu ejus.

30 Ex ipso autem vos estis in Christo Iesu, qui factus est nobis sapientia à Deo, & iustitia, & sanctificatio, & redemptio:

31 Ut quemadmodum scriptum est: Qui gloriatur in Domino gloriatur.

C A P V T II.

Ostendit Paulus se Christum & hunc crucifixum magis modesta verbisque simplicibus prædicasse Corinthios: quamquam perfectus loqueretur etiam scientiam mundo absconditam, quæ solo Dei spiritum cognoscere potest: animalis enim non percipit quæ Dei sunt.

1 Ego, cum venissem ad vos, fratres, veni non in sublimitate sermonis, aut sapientiæ, annuntians vobis testimonium Christi.

2 Non enim judicavi me scire aliquid inter vos, nisi Iesum Christum: & hunc crucifixum.

3 Et ego in infirmitate, & timore, & tremore multo fui apud vos:

4 Et sermo meus, & prædicatio mea, non in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis, sed in ostensione spiritus & virtutis:

5 Ut fides vestra non sit in sapientia hominum, sed in virtute Dei.

6 Sapientiam autem loquimur inter perfectos: sapientiam verò non huius sæculi, neque principum huius sæculi, qui destruuntur:

7 Sed loquimur Dei sapientiam in mysterio, quæ abscondita est, quam prædestinavit Deus ante sæcula in gloriam nostram,

8 Quam nemo principum huius sæculi cognovit: si enim cognovissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent.

9 Sed, sicut scriptum est: Quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus iis, qui diligunt illum:

10 Nobis autem revelavit Deus per spiritum suum. Spiritus enim omnia scrutatur etiam profunda Dei.

11 Quis enim hominum scit quæ sunt hominis, nisi spiritus hominis, qui in ipso est? ita & quæ Dei sunt, nemo cognovit, nisi spiritus Dei.

12 Nos autem non spiritum huius mundi accepimus, sed spiritum qui ex Deo est, ut sciamus quæ à Deo donata sunt nobis:

13 Quæ & loquimur non in doctis humanæ sapientiæ verbis, sed in doctrina spiritus, spiritualibus spiritualia comparantes.

14 Animalis autem homo, non percipit ea quæ sunt spiritus Dei: stultitia enim est illi, & non potest intelligere: quia spiritualiter examinatur.

15 Spiritualis autem iudicat omnia: & ipse à nemine iudicatur.

16 Quis enim cognovit sensum Domini, qui instruat eum? Nos autem sensum Christi habemus.

C A P V T III.

Corinthii adhuc carnaliter non possunt Paulus prædicare recondita fidei mysteria: contendebant enim ut non quæ tantum manifesti erant, sed etiam

Deus possit gratia ac virtutum dare incrementa, sed usque Christus sit fidei fundamentum: super quod quis bene aut male superadificaverit patebit in die examinis. Non est violandum Dei templum quod sumus nos, nec in ministris glorandum.

ET ego fratres, non potui vobis loqui quasi spiritualibus, sed quasi carnalibus. Tanquam parvulis in Christo.

1. Lac vobis potum dedi, non escam: nondum enim poteratis: sed nec nunc quidem potestis: adhuc enim carnales estis.

2. Cum enim sit inter vos zelus, & contentio: nonne carnales estis, & secundum hominem ambulatis?

3. Cum enim quis dicat: Ego quidem sum Pauli; alius autem: Ego Apollo: nonne homines estis? Quid igitur est Apollo? quid vero Paulus?

4. Ministri ejus, cui credidistis, & unicuique sicut Dominus dedit.

5. Ego plantavi, Apollo rigavit: sed Deus incrementum dedit.

6. Itaque neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat: sed, qui incrementum dat, Deus.

7. Qui autem plantat, & qui rigat, unum sunt, b. Vnusquisque autem propriam mercedem accipiet secundum suum laborem.

8. Dei enim sumus adjuutores: Dei agricultura estis, Dei ædificatio estis.

9. Secundum gratiam Dei, quæ data est mihi, ut sapiens architectus fundamentum posui: alius autem superædificat: unusquisque autem videat quomodo superædificet.

10. Fundamentum enim aliud nemo potest ponere, præter id quod positum est, quod est Christus Iesus.

11. Si quis autem superædificat super fundamentum hoc, aurum, argentum, lapides preciosos, ligna, fœnum, stipulam,

12. Unusquisque opus manifestum erit: dies eum (Domini) declarabit, quia in igne revelabitur: & unusquisque opus quale sit, ignis probabit.

13. Si cuius opus manserit quod superædificavit, mercedem accipiet.

14. Si cuius opus arserit, detrimentum patietur: ipse autem salvus erit, sic tamen quasi per ignem.

15. Nescitis quia templum Dei estis, & Spiritus Dei habitat in vobis:

16. Si quis autem templum Dei violaverit, disperdet illum Deus: templum enim Dei sanctum est, quod estis vos.

17. Nemo se seducat: si quis videtur inter vos sapiens esse in hoc sæculo, stultus fiat ut sit sapiens.

18. Sapientia enim hujus mundi, stultitia est apud Deum: Scriptum est enim: Comprehendam sapientes in astutia eorum.

19. Iterum: Dominus novit cogitationes sapientium, quoniam vanæ sunt.

20. Nemo itaque glorietur in hominibus.

21. Omnia enim vestra sunt, sive Paulus, sive Apollo, sive Cephas, sive mundus, sive vita, sive mors, sive præsentia, sive futura: omnia enim vestra sunt:

22. Vos autem Christi: Christus autem Dei.

Non temere judicandum est de Dei ministris: nonprehenduntur Corinthii qui de ministris & acceptis donis gloriabantur, ne si illa a se haberent, se excolentes contemnerent etiam Apostolos, quamquam Paulus illorum in Christo reverens: dicit se brevi venturum Corinthum, quo & pseudopostolos redarguat.

1. Sic nos existimet homo ut ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei.

2. Illic jam quaeritur inter dispensatores, ut fidelis quis inveniat.

3. Mihi autem pro minimo est ut à vobis judicer, aut ab humano die: sed neque meipsum judico.

4. Nihil enim mihi conscius sum: sed non in hoc justificatus sum: qui autem judicatur, Dominus est.

5. Itaque nolite ante tempus judicare, quoad usque veniat Dominus, qui & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium: & tunc laus erit unicuique à Deo.

6. Hæc autem, fratres, transfiguravi in me & Apollo, propter vos: ut in nobis discatis, ne supra quàm scriptum est, unus adversus alterum inbetur pro alio.

7. Quis enim te discernit? Quid autem habes quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis?

8. Jam saturati estis, jam divites facti estis: sine nobis regnatis: & utinam regnetis, ut & nos vobiscum regnemus.

9. Puto enim quod Deus nos Apostolos novissimos ostendit, tanquam in orti destinatos: quia spectaculum facti sumus mundo, & Angelis, & hominibus.

10. Nos stulti propter Christum, vos autem prudentes in Christo: nos infirmi, vos autem fortes: vos nobiles, nos autem ignobiles.

11. Usque in hanc horam & esurimus, & sitimus, & nudi sumus, & colaphis cædimur, & instabiles sumus,

12. Et laboramus operantes manibus nostris: maledicimur, & benedicimus: persecutionem patimur, & sustinemus:

13. Blasphemamur, & obsecramus: tanquam purgamenta hujus mundi facti sumus, omnium peripsema usque adhuc.

14. Non ut confundam vos, hæc scribo, sed ut filios meos charissimos moneo.

15. Nam si decem millia pedagorum habeatis in Christo, sed non multos patres. Nam in Christo Iesu per Evangelium ego vos genui.

16. Rogo ergo vos, imitatores mei estote, sicut & ego Christi.

17. Ideo misi ad vos Timotheum, qui est filius meus charissimus, & fidelis in Domino: qui vos commonet acies vestras, quæ sunt in Christo Iesu, sicut utique in omni Ecclesia docet.

18. Tanquam non venturus sim ad vos, sic inflat sunt quidam.

19. Veniam autem ad vos cito, si Dominus voluerit: & cognoscam non sermonem eorum qui inflati sunt, sed virtutem.

20. Non enim in sermone est regnum Dei, sed in virtute.

21. Quid

21 Quid vobis? in virga veniam ad vos,
22 in charitate, & in ipſius mansuetudinis?

C A P V T V

*Corinthios reprehendit quod in incestu publice
viventem tolerarent, quem a se tradidit Satana,
monens ut expurgato vitiorum fermento, puri Pas-
cha celebrent: nec vult eos commisceri Christianis
patrum criminosis.*

1. *Cor.* 14. **O** Mniſo auditur inter vos fornicatio,
18 7. **O**uo, & talis fornicatio, qualis nec
2. 20. inter Gentes, ita ut uxorem patris sui ali-
21. quis habeat.

2 Et vos inflati estis: & non magis lu-
ctum habuistis ut tollatur de medio ve-
ſtrum qui hoc opus fecit.

3. *Col.* 3. **E**go quidem abſens corpore, praeſens
2. 5. autem ſpiritu, jam iudicavi ut praeſens cum,
qui ſic operatus eſt,

4 In nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti,
congregatis vobis & meo ſpiritu, cum vir-
tute Domini noſtri Ieſu,

5 Tradere huiusmodi ſatanæ in interitum
carnis, ut ſpiritus ſalvus ſit in die Domini
noſtri Ieſu Chriſti.

6. *Gal.* 5. 9. Non eſt bona gloriatio veſtra. & Nesci-
tis quia modicum fermentum totam maſſam
corrumpit.

7 Expurgate vetus fermentum, ut ſitis no-
va conſperſio, ſicut eſtis azymi. Etenim
Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus

8 Itaque epulemur, non in fermento ve-
teri, neque in fermento malitiæ & nequi-
tiæ: ſed in azymis ſinceritatis & veritatis.

9 Scripſi vobis in epiſtola: Ne commiſ-
ceamini fornicariis.

10 Non utique fornicariis huius mundi,
aut avaris, aut rapacibus, aut idolis ſer-
vientibus: alioquin debueratis de hoc mun-
do exiſſe.

11 Nunc autem ſcripſi vobis non com-
miſceri: ſi is qui frater nominatur, eſt for-
nicator, aut avarus, aut idolis ſerviens, aut
maledicus, aut ebriofus, aut rapax: cum
ejuſmodi nec cibum ſumere.

12 Quid enim mihi de iis, qui foris ſunt,
iudicare? Nonne de iis, qui ianſ ſunt, vos
iudicatis?

13 Nam eos, qui foris ſunt, Deus iudi-
cabit. Auferte malum ex vobis ipſis.

C A P V T VI.

*Corripit eos quod iudicio contenderent coram ju-
dice ethnico: enumerans quadam peccata, quibus
indolenti regnum Dei non poſſidebunt: quadam li-
cere dicit quæ non expediant: & varias ob cauſas
oſtendit vitandam fornicationem*

1. **A** Vdet aliquis veſtrum habens nego-
tium adverſus alterum, iudicari
apud iniquos, & non apud ſanctos?

2 An nescitis quoniam ſancti de hoc mun-
do iudicabunt? Et ſi in vobis iudicabitur
mundus, indigni eſtis qui de minimis iudi-
cetis?

3 Nescitis quoniam Angelos iudicabimus?
quanto magis ſecularia?

4 Sæcularia igitur iudicia ſi habueritis:
contemptibiles qui ſunt in Eccleſia, illos
conſtituite ad iudicandum.

5 Ad verecundiam veſtram dico. Sic non
eſt inter vos ſapiens quiſquam, qui poſſit
iudicare inter fratrem ſuum.

6 Sed frater cum fratre iudicio conten-
dit: & hoc apud infideles?

7. *1. Cor.* 6. 1. **I**am quidem omnino delictum eſt in
vobis, quod iudicia haberis inter vos. Qua-
re non magis injuriam accipitis? quare non
magis fraudem patimini?

8 Sed vos injuriam facitis, & fraudatis: &
hoc fratribus,

9 An nescitis quia iniqui regnum Dei non
poſſidebunt? Nolite errare: Neque forni-
carii, neque idolis ſervientes, neque adulteri,

10 Neque molles, neque maleolorum
concubitores, neque fures, neque avari,
neque ebriof, neque maledici, neque ra-
paces, regnum Dei poſſidebunt.

11 Et hæc quidam fuiſtis, ſed abluti eſtis,
ſed ſanctificati eſtis, ſed juſtificati eſtis, in
nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, & in
ſpiritu Dei noſtri.

12 Omnia mihi licent, ſed non omnia
expediunt: Omnia mihi licent, ſed ego ſub
nullius redigar potestate.

13 Eſca ventri, & venter eſcis: Deus au-
tem & hunc & has deſtruet: corpus autem
non fornicationi, ſed Domino. & Dominus
corpori.

14 Deus verò & Dominum ſuſcitavit: &
nos ſuſcitabit per virtutem ſuam.

15 Nescitis quoniam corpora veſtra mem-
bra ſunt Chriſti? Tollens ergo membra
Chriſti, faciam membra meretricis? Abſit.

16 An nescitis quoniam qui adhæret me-
retatrici, unum corpus efficitur? *6. Erunt*
enim (inquit) duo in carne una.

17 Qui autem adhæret Domino, unus
ſpiritus eſt.

18 Fugite fornicationem. Omne peccatum,
quodcumque fecit homo, extra corpus eſt:
qui autem fornicatur, in corpus ſuum
peccat.

19 An nescitis quoniam membra veſtra
templum ſunt ſpiritus ſancti, qui in vobis
eſt, quem habetis à Deo, & non eſtis veſtri?

20. *1. Cor.* 6. 16. **E**mpti enim eſtis pretio magno. Glo-
rificate & portate Deum in corpore veſtro.

C A P V T VII.

*Corinthios inſtruit de matrimonio, ejuſque uſu &
indiffolubili vinculo, innuptis commendans caliba-
tum: & quomodo fidelis cum conjuge ſideli ſe ha-
bere debeat: quodque unusquiſque in quo viſa ſtatu
ad fidem vocatus eſt, permaneat: virginis autem
matrimonio præſere, uxorem mortuo marito liberam
dicens, ut cui velit in Domino nubat.*

1. **D**E quibus autem ſcripſiſtis mihi:
Bonum eſt homini nullam non
tangere.

2 Propter fornicationem autem unusquiſ-
que ſuam uxorem habeat, & unaquæque
ſuum virum habeat.

3. *1. Pe.* 3. 7. **V**xori vir debitum reddat: ſimiliter
autem & uxor viro.

4 Mulier ſui corporis poteſtatem non ha-
bet, ſed vir. Similiter autem & vir ſui cor-
poris poteſtatem non habet, ſed mulier.

5 Nolite fraudare invicem, niſi forte
ex conſenſu ad tempus, ne vacetis oratio-
ni: & iterum revertimini in idipſum, ne
teneat vos Satanas propter incontinentiam
veſtram.

6 Hoc autem dico ſecundum indulgentiam

etiam, non secundum imperium.

7 Volo enim omnes vos esse sicut meipsum: sed unusquisque proprium docum habet ex Deo: alius quidem sic, alius vero sic.

8 Dico autem non nuptis, & viduis: bonum est illis si sic permaneant, sicut & ego.

9 Quod si non se continent, nubant. Melius est enim nubere, quam uri.

10 His autem, qui matrimonio juncti sunt, praeceptum non ego, sed Dominus, & uxor-
rem a viro non discedere:

11 Quod si discesserit, manere in nuptam, aut viro suo reconciliari. Et vir uxorem non dimittat.

12 Nam ceteris ego dico, non Dominus, si quis frater uxorem habet infidelem, & haec consentit habitare cum illo, non dimittat illam.

13 Et si qua mulier fidelis habet virum infidelem, & hic consentit habitare cum illa, non dimittat virum.

14 Sancti si quis est enim vir infidelis per mulierem fidelem, & sanctificata est mulier infidelis per virum fidelem: alioquin filii vestri immundi essent, nunc autem sancti sunt.

15 Quod si infidelis discedit, discedat: non enim servituti subiectus est frater aut soror in huiusmodi: in pace autem vocavit nos Deus.

16 Unde enim scis mulier, si virum salvum facies? aut unde scis vir, si mulierem salvam facies.

17 Nisi unicuique sicut divisit Dominus, unumquemque sicut vocavit Deus: ita ambulet, & sicut in omnibus ecclesiis doceo.

18 Circumcissus aliquis vocatus est? non adducat praeputium. In praeputio aliquis vocatus est? non circumcidatur.

19 Circumcisio nihil est, & praeputium nihil est: sed observatio mandatorum Dei.

20 Unusquisque in qua vocatione vocatus est, in ea permaneat.

21 Servus vocatus es? non sit tibi curae: sed & si potes fieri liber, magis utere.

22 Qui enim in Domino vocatus est servus, libertus est Domini: si niliter qui liber vocatus est, servus est Christi.

23 a Pretio enim pui estis, nolite fieri servi hominum.

24 Unusquisque in quo vocatus est, fratres, in hoc permaneat apud Deum.

25 De virginibus autem praeceptum non Domini non habeo: concilium autem do, tamquam misericordiam consecutus a Domino, ut sim fidelis.

26 Existimo ergo hoc bonum esse propter instantem necessitatem, quoniam bonum est homini sic esse.

27 Alligatus es uxori? noli querere solutionem. Solutus es ab uxore? noli querere uxorem.

28 Si autem acceperis uxorem: non peccasti. Et si nupserit virgo, non peccavit: eturbationem tamen carnis habebunt huiusmodi. Ego autem vobis parco.

29 Haec itaque dico, fratres, tempus breve est: reliquum est, ut & qui habent uxores, tanquam non habentes sint:

30 Et qui flent, tamquam non flentes: &

qui gaudent, tamquam non gaudentes: & qui emunt, tamquam non possidentes:

31 Et qui utuntur hoc mundo, tamquam non utantur: praeterit enim figura huius mundi.

32 Volo autem vos sine sollicitudine esse. Qui sine uxore est, sollicitus est quae Domini sunt, quomodo placeat Deo.

33 Qui autem cum uxore est, sollicitus est quae sunt mundi, quomodo placeat uxori, & divisus est.

34 Et mulier innupta, & virgo, cogitat quae Domini sunt, ut sit sancta corpore, & spiritu. Quae autem nupta est, cogitat quae sunt mundi, quomodo placeat viro.

35 Porro hoc ad utilitatem vestram dico: non ut laqueum vobis injiciam, sed ad id quod honestum est, & quod faciliatem praebeat sine impedimento Dominum obsecrandi.

36 Si quis autem turpem se videri existimat super virgine sua, quod sit superadultera, & ita oportet fieri: quod vult faciat: non peccat, si nubat.

37 Nam qui statuit in corde suo firmus, non habens necessitatem, potestatem autem habens suae voluntatis, & hoc iudicavit in corde suo, servare virginem suam, bene facit.

38 Igitur & qui matrimonio jungit virginem suam, bene facit: & qui non jungit, melius facit.

39 Mulier alligata est legi quanto tempore vir eius vivit: quod si dormierit vir eius, liberata est: cui vult nubat: tantum in Domino.

40 Beatior autem erit si sic permanserit, secundum meum consilium: puto autem quod & ego Spiritum Dei habeam.

CAPITULUM VIII.

Quamquam idolothytis vesci non sit ex se illicitum, cum idolum nullius sit efficacia aut potestas, non sunt tamen illa edenda aut repugnante conscientia, aut cum infirmorum offendiculo: neque ea edere, aut non edere, hominem efficit meliorem.

1 De iis autem, quae idolis sacrificantur, scimus quia omnes scientiam habemus. Scientia inflat, charitas vero aedificat.

2 Si quis autem se exstimat scire aliquid, nondum cognovit quemadmodum oporteat eum scire.

3 Si quis autem diligit Deum, hic cognitus est ab eo.

4 De escis autem quae idolis immolantur, scimus quia nihil est idolum in mundo, & quod nullus est Deus, nisi unus.

5 Nam etsi sunt qui dicantur dii, sive in caelo, sive in terra (si quidem sunt divinitus, & domini multi.)

6 Nobis tamen unus Deus, Pater, ex quo omnia, & nos in illius: & unus Dominus Iesus Christus, per quem omnia, & nos per ipsum.

7 Sed non in omnibus est scientia. Quidam autem cum conscientia usque tunc idoli, quasi idolothytum manducant: & conscientia ipsorum cum sit infirma, polluitur.

8 Haec autem nos non commendat Deo. Neque enim si manducaverimus, ab eo tabimur, neque si non manducaverimus, deficiemus.

9 Videte autem ne forte haec li-

1. Rom. 7. 2.

tenia vestra offendiculum fiat infirmis.

10 Si enim quis viderit eum, qui habet scientiam, in idolo recubentem, nonne comitetur eum, cum sit infirma, edificabitur ad manducandum idolothyta?

a Rom. 14.15. 11 *a* Et peribit infirmus in tua scientia frater: propter quem Christus mortuus est.

12 Sic autem peccantes in fratres, & percutientes conscientiam eorum infirmam, in Christum peccatis.

b Rom. 14.21. 13 *b* Quapropter si esca scandalizat fratrem meum: non manducabo carnem in æternum, ne fratrem meum scandalizem.

CAPUT IX.

Non accipiebat Paulus vittā à Corinthiis quibus concionabatur, ut omnem amputaret offendiculi occasionem, licet hoc sibi fuisset licitum multis probet argumentis: ed in omnem formam se vertit quo plures ad Dei cultum adducit: Corinthios exhortando ad imitationem eorum qui in stadio currunt, aut in agone certant, suum quoque ait se domare corpus.

1 **N**on sum liber? Non sum Apostolus? Nonne Christum Iesum Dominum nostrum vidi? Nonne opus meum vos estis in Domino?

2 Et si aliis non sum Apostolus, sed tamen vobis sum: nam signaculum Apostolatus mei vos estis in Domino.

3 Mea defensio apud eos, qui me interrogant, hæc est,

4 Numquid non habemus potestatem manducandi, & bibendi?

5 Numquid non habemus potestatem mulierem sororem circumducendi, sicut & ceteri Apostoli, & fratres Domini, & Cephas?

6 Aut ego solus, & Barnabas, non habemus potestatem hoc operandi?

7 Quis militat suis stipendiis umquam? Quis plantat vineam, & de fructu ejus non edit? Quis pascit gregem, & de lacte gregis non manducat?

8 Numquid secundum hominem hæc dico? An lex hæc non dicit?

a Deut. 25. 4. 9 Scriptum est enim in lege Moyse: *x Tim. 5. 18.* Non alligabis os bovi trituranti. Numquid de bobus cura est Deo?

10 An propter nos urique hoc dicit? Nam propter nos scripta sunt, quoniam debet in spe, qui arat, arare: & qui triturat, in spe fructus percipiendi.

b Rom. 15.27. 11 *b* Si nos vobis spiritualia seminavimus, magnum est si nos carnalia vestra metamus;

12 Si alii potestatis vestre participes sunt, quare, non potius nos? sed non usi sumus hac potestate, sed omnia sustinentes, ne quod offendiculum demus Evangelio Christi.

c 1 Tim. 2. 1. 13 *c* Nescitis quoniam qui in sacrario operantur, quæ de sacratio sunt, edunt: & qui altari deserviunt, cum altari participant?

14 Ita & Dominus ordiatur iis, qui Evangelium annuntiant, de Evangelio vivere,

15 Ego autem nullo horum usus sum. Non autem scripsi hæc ut ita fiat in me: bonum est enim mihi magis mori, quam ut gloriam meam quis evacuet.

16 Nam si evangelizavero, non est mihi gloria: necessitas enim mihi in umbra: vix enim mihi est, si non evangelizavero.

17 Si enim volens hoc ago, mercedem

habeo: si autem invitatus, dispensatio mihi credita est:

18 Quæ est ergo merces mea? Ut Evangelium prædicans, sine sumptu ponam Evangelium, ut non abutar potestate mea in Evangelio.

19 Nam cum liber essem ex omnibus, omnium me servum feci, ut plures lucrificerem.

20 Et factus sum Iudæis tanquam Iudæus, ut Iudæos lucrater,

21 Iis qui sub lege sunt, quasi sub lege essem, (cum ipse non essem sub lege) ut eos, qui sub lege erant, lucrificerem, iis qui sine lege erant, tanquam sine lege essem (cum sine lege Dei non essem: sed in lege essem Christi) ut lucrificerem eos, qui sine lege erant.

22 Factus sum infirmis infirmus, ut infirmos lucrificerem. Omnibus omnia factus sum, ut omnes facerem salvos.

23 Omnia autem facio propter Evangelium: ut particeps ejus efficiar.

24 Nescitis quod ii qui in stadio currunt, omnes quidem currunt, sed unus accipit bravium? Sic currite ut comprehendatis.

25 Omnis autem, qui in agone contendit: ab omnibus se abstinere: & illi quidem ut corruptibilem coronam accipiant, nos autem incorruptam.

26 Ego igitur sic curro non quasi in incertum: sic pugno, non quasi aërem verberans.

27 Sed castigo corpus meum, & in servitutem redigo: ne forte cum aliis prædicaverim, ipse reprobus efficiar.

CAPUT X.

Commemoracione ingratorum Iudæorum frequenter ob vitia peccata à Deo punitorum, hos à similibus absterget: de tentatione humana, & Dei in tentationibus auxilio: non solum idololatriam fugiendam est, sed & mensa eorum qui idolothytis vescuntur: tum quod per hoc videantur aliquid idolis deferre, tum quod scandalo sint infirmioribus.

1 **N**olo enim vos ignorare fratres, quoniam patres nostri omnes a nube fuerunt, & omnes b mare transierunt;

2 *a* Et omnes in Moyse baptizati sunt, in nube, & in mari:

3 *a* Et omnes eandem escam spiritalem manducaverunt:

4 *a* Et omnes eundem potum spiritalem biberunt: (bibebant autem de spiritali, confluence eos petra: petra autem erat Christus.)

5 Sed non in pluribus eorum beneficiatum est Deo: f nam prostrati sunt in deserto.

6 Hæc autem in figura facta sunt nostri, ut non simus concupiscentes malorum, sicut & illi concupierunt.

7 Neque idololatriæ efficiamini, sicut quidam ex ipsis: quemadmodum scriptum est b Sedit populus manducare & bibere, & surrexerunt ludere.

8 Neque fornicemur: sicut quidam ex ipsis fornicati sunt, & ceciderunt una die viginti tria millia.

9 Neque tentemus Christum: sicut quidam eorum tentaverunt, & a serpentibus perierunt.

Num. 10 *I* Neque murmuraveritis, sicut quidam eorum murmuraverunt, & perierunt ab exterminatore.

I. 11 Hæc autem omnia in figura continebant illis: scripta sunt autem ad correptionem nostram, in quos fines sæculorum devenerunt.

12 Itaque qui se existimat stare, videat ne cadat.

13 Tentatio vos non apprehendat nisi humana: fidelis autem Deus est, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis, sed faciet etiam cum tentatione proventum ut possitis sustinere.

14 Propter quod charissimi mihi, fugite ab idolorum cultura:

15 Ut prudentibus loquor, vos ipsi iudicate quod dico.

16 Calix benedictionis, cui benedicimus, nonne communicatio sanguinis Christi est & panis, quem frangimus, nonne participatio corporis Domini est?

17 Quoniam unus panis, unum corpus multi sumus, omnes qui de uno pane participamus.

18 Videte Israel secundum carnem: nonne qui edunt hostias, participes sunt altaris?

19 Quid ergo? dico quod idolis immolatum sit aliquid? aut quod idolum, sit aliquid?

20 Sed quæ immolant Gentes, dæmonibus immolant, & non Deo. Nolo autem vos socios fieri dæmoniorum: non potestis calicem Domini bibere, & calicem dæmoniorum.

21 Non potestis mensæ Domini participes esse, & mensæ dæmoniorum:

Supr. 22 An æmulamur Dominum? Numquid fortiores illo sumus? *m* Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt.

12. 23 Omnia mihi licent, sed non omnia ædificant.

24 Nemo quod suum est quærat, sed quod alterius.

25 Omne, quod in macello venit, manducate, nihil interrogantes propter conscientiam.

n Psal. 26 Domini est terra, & plenitudo ejus.

27. 27 Si quis vocat vos infidelium, & vultis ire: omne, quod vobis apponitur, manducate, nihil interrogantes propter conscientiam.

27.31. 28 Si quis autem dixerit: Hoc immolatum est idolis: nolite manducare, propter illum qui iudicavit, & propter conscientiam.

29 Conscientiam autem dico non tuam, sed alienam. Ut quid enim libertas mea iudicatur ab aliena conscientia?

30 Si ego cum gratia participo, quid blasphemor pro eo quod gratias ago?

et al. 31 Sive ergo manducatis, sive bibitis, sive aliud quod facitis: omnia in gloriam Dei facite.

32 Sine offensione estote Iudæis, & Gentibus, & Ecclesiæ Dei:

33 Sicut & ego per omnia omnibus placeo, non quærens quod mihi utile est, sed quod vultis, ut salvi fiant.

C A P V T XI.

Vir aperte, mulier autem velato deus orare et.

pute: Corinthios respiciendo quod ad celebrandam eandem Dominicam invicem non ex ceteris ad invicem se displicent: & referent inter se. Sacramenti Eucharistia a Christo institutionem, & scilicet ac quoniam indigne ad illud accedunt.

1 Mutatores mei estote, sicut & ego Christi.

2 Laudo autem vos fratres, quod per omnia mei in emores estis: & sicut tradidi vobis, præcepta mea tenetis.

3 Volo autem vos scire, quod omnis viri caput Christus est: caput autem in multis, vir: caput verò Christi, Deus.

4 Omnis vir orans aut prophetans velato capite, deturpat caput suum.

5 Omnis autem mulier orans aut prophetans non velato capite, deturpat caput suum: unum enim est ac si decalvetur.

6 Nam si non velatur mulier, tondeatur. Si verò turpe est mulieri tonderi, aut decalvari, velet caput suum.

7 Vir quidem non debet velare caput suum quoniam imago & gloria Dei est, mulier autem gloria viri est.

8 Non enim vir ex muliere est, sed mulier ex viro.

9 Et enim non est creatus vir propter mulierem, sed mulier propter virum.

10 Ideo debet mulier potestatem habere supra caput propter Angelos.

11 Verumtamen neque vir sine muliere, neque mulier sine viro, in Domino.

12 Nam sicut mulier de viro, ita & vir per mulierem: omnia autem ex Deo.

13 Vos ipsi iudicare: decet mulierem non velatam orare Deum?

14 Nec ipsa natura docet vos, quod vir quidem si comam nutriat, ignominia est illi.

15 Mulier verò si comam nutriat, gloria est illi: quoniam capilli pro velamine ei dati sunt.

16 Si quis autem videtur contentiosus esse: nos talem consuetudinem non habemus, neque Ecclesia Dei.

17 Hoc autem præcipio non laudans, quod non in melius, sed in deterius converitis.

18 Primum quidem convenientibus vobis in Ecclesiam, audio scissuras esse inter vos, & ex parte credo.

19 Nam oportet & hæreses esse, ut & qui probati sunt, manifesti fiant in vobis.

20 Convenientibus ergo vobis in unum, jam non est Dominici cœnam manducare.

21 Unusquisque enim suam cœnam præsumit ad manducandum. Et alius quidem ebrius est, alius autem ebrius est.

22 Numquid domos non habetis ad manducandum & bibendum? aut Ecclesiam Dei contemnitis, & confunditis eos, qui non habent? Quid dicam vobis? Laudo vos? in hoc non laudo.

23 Ego enim accepi a Domino quod & tradidi vobis, quoniam Dominus Iesus in qua nocte tradebatur, accepi panem,

24 Et gratias agens fregit, & dixit: Accipite, & manducate: hoc est corpus meum, quod pro vobis traditur: hoc facite in meam commemorationem.

25 Similiter & calicem, postquam coenavit, dicens: Calix novum testamentum est in meo.

14.22.

meo sanguine, hoc facite quotiescumque bibetis. in meam commemorationem.

26 Quotiescumque enim manducabitis panem hunc, & calicem bibetis: mortem Domini annuntiabitis donec veniat.

27 Et si quis de aqua quicumque manducaverit panem hunc, vel biberit calicem Domini indigne: reus erit corporis & sanguinis Domini.

28 Probet autem seipsum homo: & sic de pane illo edat, & de calice bibat.

29 Qui enim manducat & bibit indigne, iudicium sibi manducat & bibit: non dijudicans corpus Domini.

30 Ideo inter vos multi infirmi & imbecilles, & dormiunt multi.

31 Quod si nosmetipsos dijudicaremus, non utique iudicemur.

32 Dum iudicamur autem, à Domino corripiamur, ut non cum hoc mundo damnemur.

33 Itaque fratres mei, cum convenitis ad manducandum, invicem expectate.

34 Si quis esuri, domi manducet: ut non in iudicium conveniatis. Cetera autem, cum venero disponam.

CAPUT XII.

Varia dantur varia ejusdem Spiritus sancti charismata, ut in modum humani corporis quisque suo fungatur officio, & mutua se opera omnes indigere cognoscentes, mutuo se foveant: & ita Christus sua providit Ecclesia de variis hominum statibus.

1 De spiritualibus autem, nolo vos ignorare fratres.

2 Scitis quoniam cum Gentes essetis, ad simulacra muta prout ducebamini euntes.

3 Ideo nunc in vobis facio, & quod nemo in Spiritu Dei loquens, dicit anachema Iesu. Et nemo potest dicere, Dominus Iesus, nisi in Spiritu sancto.

4 Divisiones verò gratiarum sunt, idem autem Spiritus:

5 Et divisiones ministrarum sunt, idem autem Dominus.

6 Et divisiones operationum sunt, idem verò Deus, qui operator omnia in omnibus.

7 Unicuique autem datur manifestatio Spiritus ad utilitatem.

8 Alii quidem per Spiritum datur sermo sapientiae: alii autem sermo scientiae secundum eundem Spiritum:

9 Alii fides in eodem Spiritu: alii gratia sanctorum in uno Spiritu:

10 Alii operatio virtutum, alii prophetia, alii discretio spirituum, alii genera linguarum, alii interpretatio sermonum.

11 Haec autem omnia operatur unus atque idem Spiritus, dividens singulis prout vult.

12 Sicut enim corpus unum est, & membra habet multa: omnia autem membra corporis cum sint multa, unum tamen corpus sunt: ita & Christus.

13 Et enim in uno Spiritu omnes nos in unum corpus baptizati sumus, sive Iudaei, sive Gentiles, sive servi, sive liberi: & omnes in uno Spiritu potati sumus.

14 Nam & corpus non est unum membrum, sed multa.

15 Si dixerit pes: Quoniam non sum ma-

nus, non sum de corpore, num ideo non est de corpore?

16 Et si dixerit, auris: Quoniam non sum oculus, non sum de corpore: num ideo non est de corpore?

17 Si totum corpus oculus: ubi auditus? Si totum auditus: ubi odoratus?

18 Nunc autem posuit Deus membra, unumquodque eorum in corpore sicut voluit.

19 Quod si essent omnia unum membrum, ubi corpus?

20 Nunc autem multa quidem membra, unum autem corpus.

21 Non potest autem oculus dicere manui: Opera tua non indigeo: aut iterum caput pedibus: non estis mihi necessarii.

22 Sed ut o magis quae videntur membra corporis infirmiora esse, necessarios sunt:

23 Et quae putamus ignobiliora membra esse corporis, his honorem abundantiorum circumdamus: & quae inhonesta sunt nostra abundantiorum honestatem habent.

24 Honestas autem nostra nullius egent: sed Deus temperavit corpus, ut, qui decrat, abundantiorum, tribuendo honorem,

25 Ut non sit schisma in corpore, sed id ipsum pro invicem sollicita sint membra.

26 Et si quid patitur unum membrum, cōpatuntur omnia membra: sive gloriatur unum membrum, congaudent omnia membra.

27 Vos autem estis corpus Christi, & membra de membris.

28 Et quosdam quidem posuit Deus in Ecclesia primum Apostolos, secundo Prophetas, tertio Doctores, deinde virtutes, exinde gratias curationum, opitulationes, gubernationes, genera linguarum interpretationes sermonum.

29 Numquid omnes Apostoli? numquid omnes Prophetae? numquid omnes Doctores?

30 Numquid omnes virtutes? numquid omnes gratiam habent curationum? numquid omnes linguis loquuntur? numquid omnes interpretantur?

31 Emulamini autem charismata meliora. Et adhuc excellentiorē viam vobis demonstro.

CAPUT XIII.

Ostendit, charitatis necessitatem, ipsius officia, perpetuitatem, ac praecellentiam supra fidem & spem, reliquaue Deidona.

1 Si linguis hominum loquar, & Angelorum, charitatem autem non habeam, factus sum velut aes sonans, aut cymbalum tinniens.

2 Et si habuero prophetiam, & noverim mysteria omnia, & omnem scientiam: & si habuero omnem fidem ita ut montes transferam, charitatem autem non habuero, nihil sum.

3 Et si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas: & si tradidero corpus meum ita ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest.

4 Caritas patiens est, benigna est: Caritas non zelatur, non agit perperam, non inflatur.

5 Non est ambiciosa, non querit quae sua sunt, non irritatur, non cogitat malum.

6 Non gaudet super iniquitate, congaudet autem veritati:

7 Omnia suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet.

8 Charitas nunquam excidit: siue prophetiae evacuabuntur, siue linguarum cessabunt, siue scientia destruetur.

9 Ex parte enim cognoscimus, & ex parte prophetamus.

10 Cum autem venerit quod perfectum est, evacuabitur quod ex parte est.

11 Cum essem parvulus, loquebar ut parvulus, sapiebam ut parvulus, cogitabam ut parvulus. Quando autem factus sum vir, evacuavi quae erant parvuli.

12 Videmus nunc per speculum in aenigmate: nunc autem facie ad faciem. Nunc cognosco ex parte: tunc autem cognoscam sicut & cognitus sum.

13 Nunc autem manent, fides, spes, charitas, tria haec: major autem horum est charitas.

CAPUT XIV.

Donum linguarum inferius esse dicitur dono prophetiae; imò inutile, si desit qui interpretetur: tradit ergo eis normam quae his donis ordinatè utantur: & mulieres in Ecclesiis silere iubet.

1 **S**ectamini charitatem, & emulamini spiritualia: magis autem ut propheteris.

2 Qui enim loquitur lingua, non hominibus loquitur, sed Deo: nemo enim audit. Spiritu autem loquitur mysteria.

3 Nam qui prophetat, hominibus loquitur ad aedificationem, & exhortationem, & consolationem.

4 Qui loquitur lingua, semetipsum aedificat: qui autem prophetat, Ecclesiam Dei aedificat.

5 Volo autem omnes vos loqui linguis: magis autem prophetare. Nam maior est, qui prophetat, quam qui loquitur linguis: nisi forte interpretetur, ut Ecclesia aedificationem accipiat.

6 Nunc autem, fratres, si venero ad vos linguis loquens; quid vobis prodero, nisi vobis loquar aut in revelatione, aut in scientia, aut in prophetia, aut in doctrina?

7 Tamen quae sine anima sunt vocem dantia, siue tibia, siue cithara, nisi distinctionem sonituum dederint; quomodo scietur id quod canitur, aut quod citharizatur?

8 Etenim si incertam vocem det tuba, quis parabit se ad bellum?

9 Ita & vos per linguam nisi manifestum sermonem dederitis; quomodo scietur id quod dicitur? eritis enim in aëre loquentes.

10 Tam multa, utpurà, genera linguarum sunt in hoc mundo: & nihil sine voce est.

11 Si ergo nesciero virtutem vocis, ero ei, cui loquor, barbarus: & qui loquitur, mihi barbarus.

12 Sic & vos quoniam aemulatores estis spirituum, ad aedificationem Ecclesiae quaeque ut abundetis.

13 Et ideo qui loquitur lingua, oret ut interpretetur.

14 Nam si orem lingua, spiritus meus orat, mens autem mea sine fructu est.

15 Qui ergo est? Orabo spiritum, orabo & mente psallam (per spiritum), psallam & mente.

16 Externè si benedixeris spiritui: qui supplet locum idiotae, quomodo dicet:

Amen, super tuam benedictionem? quoniam quid dicat, nescit.

17 Nam tu quidem benè gratias agis: sed alter non aedificatur.

18 Gratias ago Deo meo, quod omnium vestrum lingua loquor.

19 Sed in Ecclesia volo quinque verba sensu meo loqui, ut & alios instruam: quam decem millia verborum in lingua.

20 Fratres, nolite pueri effici sensibus, sed malitia parvuli estote: sensibus autem perfecti estote.

21 In lege scriptum est: Quoniam in aliis linguis & labiis aliis loquar populo huic: & nec sic exaudient me, dicit Dominus. 28.11.

22 Itaque linguarum in signum sunt non fidelibus, sed infidelibus: prophetiae autem non infidelibus, sed fidelibus.

23 Si ergo conveniat universa Ecclesia in unum, & omnes linguis loquantur, intrent autem idiotae, aut infideles: nonne dicent quod insanitis?

24 Si autem omnes propheterent, intret autem quis infidelis, vel idiota, convincitur ab omnibus, dijudicatur ab omnibus:

25 Oculi cordis eius manifesta fiunt, & ita cadens in faciem adorabit Deum, pronuntians quod verè Deus in vobis sit.

26 Quid ergo est, fratres? cum convenitis; unusquisque vestrum psalmum habet, doctrinam habet, apocalypsim habet, linguam habet, interpretationem habet: omnia ad aedificationem fiant.

27 Sive lingua quis loquitur, secundum duos, aut ut multum tres, & per partes, & unus interpretetur.

28 Si autem non fuerit interpretes, taceat in Ecclesia sibi autem loquatur, & Deo.

29 Prophetarum autem duo, aut tres dicant: & ceteri dijudicent.

30 Quod si alii revelatum fuerit sedenti, prior taceat.

31 Potestis autem omnes per singulos prophetare: ut omnes discant, & omnes exhortentur:

32 Et spiritus prophetarum prophetis subiecti sunt.

33 Non enim est dissensionis Deus, sed pacis: sicut & in omnibus Ecclesiis sanctorum doceo.

34 Mulieres in Ecclesiis taceant, non enim permittitur eis loqui, sed subditas esse, sicut & lex dicit. 6 Gen.

35 Si quid autem volunt discere, domi viros suos interrogent. Turpe est enim mulieri loqui in Ecclesia. 1. 16.

36 An à vobis verbum Dei processit? aut in vos solos pervenit?

37 Si quis videtur propheta esse, aut spiritualis, cognoscat quae scribo vobis, quia Domini sunt mandata.

38 Si quis autem ignorat, ignorabitur.

39 Itaque fratres aemulati prophetae: & loqui linguis nolite prohibere.

40 Omnia autem honestè, & secundum ordinem fiant.

CAPUT XV.

Christum dicit a mortuis revocari per nos, ut deum laudemus, qui se minimum dicit, & nos tam apparuisse: ac nos tam hic agimus, ut illi

non, & ordinem ac modum ejus, non cum di-
vinitate huiusmodi gloria; non in anima solum,
sed etiam in corpore & morte, autem in resurrectione
aurea celebratur.

Gal. 1.1. **N**unc autem vobis facio, fratres,
Evangelium, quod prædicavi vo-
bis, quod & accepistis, in quo & statis,
& per quod & salvamini: qua ratione
prædicaverim vobis, si tenetis, nisi frustra
credidistis.

3 Tradidi enim vobis in primis, quod &
accepit quoniam Christus mortuus est pro
peccatis nostris: secundum Scripturas:

6 Isai. 53. 5. **4** Et quia sepultus est, & quia resurre-
xit tertia die secundum Scripturas:

2. 2. **5** Et quia visus est Cephæ, & post hoc
undecim:

Joann. 20. 19. **6** Deinde visus est plus quam quingentis
fratribus simul: ex quibus multi manent
usque adhuc, quidam autem dormierunt:

7 Deinde visus est Iacobo, deinde Apo-
stolis omnibus:

8 Novissime autem omnium tanquam
aliorum, visus est & mihi.

1. 1. **9** & Ego enim sum minimus Apostolorum,
qui non sum dignus vocari Apostolus, quo-
niam persecutus sum Ecclesiam Dei.

3. 8. **10** Gratia autem Dei sum id quod sum,
& gratia ejus in me vacua non fuit, sed
abundantius illis omnibus laboravi: non
ego autem, sed gratia Dei mecum:

11 Sive enim ego, sive illi, sic prædica-
mus & sic credidistis.

12 Si autem Christus prædicatur quod
resurrexit à mortuis, quomodo quidam di-
cunt in vobis, quoniam resurrectio mor-
tuum non est?

13 Si autem resurrectio mortuorum non
est: neque Christus resurrexit.

14 Si autem Christus non resurrexit,
inanis est ergo prædicatio nostra, inanis est
& fides vestra:

15 Invenimur autem & falsi testes Dei;
quoniam testimonium diximus adversus
Deum, quod suscitaverit Christum; quem
non suscitavit, si mortui non resurgunt.

16 Nam si mortui non resurgunt, neque
Christus resurrexit.

17 Quod si Christus non resurrexit, va-
na est fides vestra, adhuc enim estis in
peccatis vestris.

18 Ergo & qui dormierunt in Christo,
perierunt.

19 Si in hac vita tantum in Christo spe-
rantes sumus, miserabiliores sumus omni-
bus hominibus.

20 Nunc autem Christus resurrexit à mor-
tuis primitiæ dormientium:

1. 18. **21** Quoniam quidem per hominē mors,
& per hominem resurrectio mortuorum.

Apoc. 2. 5. **22** Et sicut in Adam omnes moriuntur,
ita & in Christo omnes vivi abuntur.

1. 15. **23** Vnusquisque autem in suo ordine,
primitiæ Christus: deinde illi, qui sunt Chri-
sti, qui in adventu ejus crediderunt.

24 Deinde finis, cum tradiderit regnum
Deo & Patri, cum eva uaverit omnem prin-
cipatum, & potestatem, & virtutem.

1. 10. **25** Oportet autem illum regnare, & donec
ponat omnes inimicos sub pedibus ejus.

26 Novissima autem inimica destruetur
mors: b Omnia enim subiecit sub pedi-
bus ejus. Cū n autem dicat:

27 Omnia subiecta sunt ei, siac dubio
præter eum, qui subiecit ei omnia.

28 Cū n autem subiecta fuerint illi omnia:
tunc & pater Filius subiectus erit ei, qui
subiecit sibi omnia, ut sit Deus omnia in
omnibus.

29 Alioquin quid facient qui baptizantur
pro mortuis, si omnino mortui non resur-
gunt? ut quid & baptizantur pro illis?

30 Vt quid & nos periclitamur omni hora?

31 Quotidie morior per vestram gloriam,
fratres, quam habeo in Christo Iesu Domi-
no nostro.

32 Si (secundum hominem) ab bestiis
pugnaui Ephesi, quid mihi prodest, si mor-
tui non resurgunt? & manducemus, & bibe-
mus, cras enim moriemur.

33 Nolite seduci: Corumpunt mores
bonos colloquia mala.

34 Evigilate justi, & nolite peccare:
ignorantiam enim Dei quidam habent, ad
reverentiam vobis loquor.

35 Sed dicet aliquis: Quomodo resurgunt
mortui? qualive corpore venient?

36 Insipiens, tu quod seminas non vivifi-
ca ut, nisi prius moriatur.

37 Et quod seminas, non corpus, quod
futurum est, seminas, sed nudum granum,
ut puta tritici, aut alicujus cæterorum.

38 Deus autem dat illi corpus sic ut vult:
ut unicuique seminum proprium corpus.

39 Non omnis caro, eadem caro: sed alia
quidem hominum, alia verò pecorum, alia
voluerum, alia autem piscium,

40 Et corpora cælestia, & corpora ter-
restria: sed alia quidem cælestium gloria,
alia autem terrestrium.

41 Alia claritas solis, alia claritas lune,
& alia claritas stellarum. Stella enim à stel-
la differt in claritate:

42 Sic & resurrectio mortuorum. Semina-
tur in corruptione, surget in incorruptione.

43 Seminatur in ignobilitate, surget in
gloria: Seminatur in infirmitate, surget in
virtute.

44 Seminatur corpus animale, surget
corpus spiritale. Si est corpus animale, est
& spiritale, sicut scriptum est:

45 Factus est primus homo Adam in
animam viventem, novissimus Adam in
spiritum vivifi autem.

46 Sed non prius quod spiritale est, sed
quod animale: deinde quod spiritale.

47 Primus homo de terra, terrenus: se-
cundus homo de cælo, cælestis.

48 Qualis terrenus, tales & terrini: &
qualis cælestis, tales & cælestes.

49 Igur, sicut portavimus imaginem
terreni, portemus & imaginem cælestis.

50 Hoc autem dico fratres: quia caro &
sanguis regnum Dei possidere non possunt:
neque corruptio incorruptelam possit habere.

51 Ecce mysterium vobis dico: Omnes
quidem resurgemus, sed non omnes im-
mutabimur.

52 In momento, in ictu oculi, in novissi-
ma tuba: canet enim tuba, & mortui resur-
gent

Hebr. 1.
13. 6.
10. 13.
b Psal.
8. 8.
Hebr.
2. 8.

1. Isai.
22. 13.
Sap.
2. 6.

2. Gen.
2. 7.

gent incorrupti : & nos immutabimur.

53 Oportet enim corruptibile hoc induere incorruptionem : & mortale hoc induere immortalitatem.

54 Cum autem mortale hoc induerit immortalitatem, tunc fiet sermo, qui scriptus est : Absorpta est mors in victoria.

10re 55 Vbi est mors victoria tua ? ubi est mors stimulus tuus ?

13. 14. 56 Stimulus autem mortis peccatum est : virtus vero peccati lex.

2. 14. 57 in Deo autem gratias, qui dedit nobis victoriam per Dominum nostrum Iesum Christum.

58 Itaque fratres mei dilecti, stabiles estote, & immobiles : abundantes in opere Domini semper, scientes quod labor vester non est inanis in Domino.

CAPVT XVI.

1^a b' de colligenda pro Christianis qui Ierosolymis agebant elemosyna hortatus esset, commendat eis Timotheum ac Stephanam familiam : deinde salutationes subjungit.

1 Collectis autem, quæ sunt in sanctos, sicut ordinavi Ecclesiis Galatiz, ita & vos facite.

2 Per unam sabbati unusquisque vestrum apud se seponat, recondens quod ei bene placuerit : ut non, cum venero, tunc collectæ fiant.

3 Cum autem præsens fuero : quos probaveritis per epistolas, hos mittam perferre gratiam vestram in Ierusalem.

4 Quod si dignum fuerit ut & ego eam, mecum ibunt.

5 Veniam autem ad vos, cum Macedoniam pertransiero : nam Macedoniam pertransibo.

6 Apud vos autem forsitan manebo, vel etiam hiemabo : ut vos me deducatis quocumque iero.

7 Nolo enim vos modo in transitu videre, spero enim me aliquantulum temporis manere apud vos, si Dominus permiserit.

8 Permanebo autem Ephesi usque ad Pentecosten.

9 Ostium enim mihi apertum est magnum & evidens : & adversarii multi.

10 Si autem venerit Timotheus, videte ut sine timore sit apud vos : opus enim Domini operatur, sicut & ego.

11 Ne quis ergo illum spernat : deducite autem illum in pace, ut veniat ad me : expecto enim illum cum fratribus.

12 De Apollo autem fratre vobis notum facio, quoniam multum rogavi eum ut veniret ad vos cum fratribus : & utique non fuit voluntas ut nunc veniret : veniet autem, cum ei vacuum fuerit.

13 Vigilate, stete in fide, viriliter agite, & confortamini.

14 Omnia vestra in charitate fiant.

15 Obsecro autem vos fratres, nostis domum Stephanæ, & Fortunati, & Achaici : quoniam sunt primitiæ Achaiae, & in ministerium sanctorum ordinarunt se ipsos :

16 Ut & vos subditi sitis ejusmodi, & omni cooperanti : & laboranti.

17 Gaudeo autem in præsentia Stephanæ, & Fortunati, & Achaici : quoniam id, quod

vobis deerat, ipsi suppleverunt :

18 Refecerunt enim & meum spiritum, & vestrum. Cognoscite ergo qui huiusmodi sunt.

19 Salutant vos Ecclesiae Achaiae. Salutant vos in Domino multum, Aquila & Priscilla, cum Domestica sua Ecclesia : apud quos & hospior.

20 Salutant vos omnes fratres. Salutate invicem in osculo sancto.

21 Salutatio, mea manu Pauli.

22 Si quis non amat Dominum nostrum Iesum Christum sit anathema, Maran Acha.

23 Gratia Domini nostri Iesu Christi vobiscum.

24 Charitas mea cum omnibus vobis in Christo Iesu. Amen.

EPISTOLA

BEATI PAULI

APOSTOLI

AD CORINTHIOS

SECUNDA.

CAPVT PRIMVM.

Ostendit Apostolus ex quantis in Asia oris adversariis eripuerit eum Dominus, ut & ipse alios consoletur : deinde manifestans cordis sui ac Doctrina sinceritatem : ostendit quod licet juxta id quod proposuerat, ad eos non venerit, nulla ipsius ad adum esse levitate : afferens firmam esse sua praedicationis veritatem.

1 Paulus Apostolus Iesu Christi per voluntatem Dei, & Timotheus frater, Ecclesiae Dei, quæ est Corinthi, cum omnibus sanctis, qui sunt in universa Achaia :

2 Gratia vobis & pax à Deo Patre nostro & Domino Iesu Christo.

3 Benedictus Deus & Pater Domini nostri Iesu Christi, Pater misericordiarum, & Deus totius consolationis.

4 Qui consolatur nos in omni tribulatione nostra : ut possimus & ipsi consolari eos qui in omni pressura sunt, per exhortationem, qua exhortamur & ipsi à Deo.

5 Quoniam sicut abundant passionem Christi in nobis : ita & per Christum abundat consolatio nostra.

6 Sive autem tribulamur pro vestra exhortatione & salute, sive consolamur pro vestra consolatione, sive exhortamur pro vestra exhortatione & salute, quæ operatur tolerantiam earundem passionum, quas & nos patimur.

7 Ut spes nostra firma sit pro vobis : scientes quod sicut socii passionum estis, sic eritis, & consolationis.

8 Non enim volumus ignorare vos fratres de tribulatione nostra, quæ tacta est in Asia, quoniam supra modum grava & tanus supra virtutem, ut uteretur nos etiam vivere.

9 Sed ipsi in nobis seipsum & ipsam mortem habuimus, ut non si cavissimus in nobis, sed in Deo, qui salutem nostram

a 2^a h.
1. 3.
1. 1^a p.
1. 3.

10 Quod etiam periculum non eripuit, & tamen in quem speramus quoniam & adhuc eripuit.

11 Agerantur ut & vobis in oratione pro nobis; ut ex multorum personis, ejus quæ nobis est donationis, per multos gratia agantur pro nobis.

12 Non gloria nostra hæc est, testimonium conscientiarum nostrarum, quod in simplicitate cordis & sinceritate Dei, & non in sapientia carnali, sed in gratia Dei, convertamur in hoc mundo: abundantius autem ad vos.

13 Non enim alia scribimus vobis, quam quæ legistis, & cognovistis. Spero autem quod usque in finem cognoscetis,

14 Sicut & cognovistis nos ex parte, quod gloria vestra sumus, sicut & vos nostra, in die Domini nostri Iesu Christi.

15 Et hac confidentia volui prius venire ad vos ut secundam gratiam haberetis:

16 Et per vos transire in Macedoniam, & iterum a Macedonia venire ad vos, & à vobis deduci in Iudæam.

17 Cum ergo hoc voluissem, numquid levitate usus sum? Aut quæ cogito, secundum carnem cogito, ut sit apud me **EST & NON**?

18 Fidelis autem Deus, quia sermo noster, qui fuit apud vos, non est in illo **EST & NON**.

19 Dei enim filius Iesus Christus, qui in vobis per nos prædicatus est, per me, & Silvanum, & Timotheum, non fuit **EST & NON**, sed **EST** in illo fuit.

20 Quotquot enim promissiones Dei sunt; in illo **EST**: ideo & per ipsum Amen Deo ad gloriam nostram.

21 Qui autem confirmat nos vobiscum in Christo, & qui unxit nos Deus:

22 Qui & signavit nos, & dedit pignus Spiritus in cordibus nostris.

23 Ego autem testem Deum invoco in animam meam, quod parcens vobis, non veni ultra Corinthum: non quia dominamur fidei vestræ, sed adiutores sumus gaudii vestri: nam fide fratris.

C A P V T II.

Ostendit quod ad ipsos non venerit ne majoris esset causa tristitia, exhortans ut fornicatorem illum recipiant in gratiam: simul indicans quod magno quidem labore, magno tamen etiam fructu prædicaverit, licet prædicationis suæ fragrantia quibusdam mortis occasio fuerit.

1 Statui autem hoc ipsum apud me, ne iterum in tristitia venirem ad vos.

2 Si enim ego contristo vos: & quis est, qui me lætificet, nisi qui contristatur ex me?

3 Et hoc ipsum scripsi vobis, ut non cum venero tristitiam super tristitiam habeam, de quibus oportuerat me gaudere: confidens in omnibus vobis, quia meum gaudium, omnium vestrum est.

4 Nam ex multa tribulatione & angustia cordis scripsi vobis per multas lacrymas: non ut contristemini: sed ut sciatis, quam charitatem habeam abundantius in vobis.

5 Si quis autem contristavit, non me contristavit: sed ex parte, ut non onerem omnes vos.

6 Sufficit illi, qui ejusmodi est, ut iactatio hæc, quæ fit à pluribus.

7 Ita ut & contrario magis donetis, & consolemini, ne forte abundantiori tristitia absorbeat qui ejusmodi est.

8 Propter quod obsecro vos, ut confirmetis in illum charitatem.

9 Ideo enim & scripsi, ut cognoscam experimentum vestrum, an in omnibus obediens sitis.

10 Cui autem aliquid donastis, & ego: nam & ego quod donavi, si quid donavi, propter vos in persona Christi.

11 Ut non circumveniamur à satana: non enim ignoramus cogitationes ejus.

12 Cum venissem autem Troadem propter Evangelium Christi, & ostium mihi apertum esset in Domino,

13 Non habui requiem spiritui meo, eo quod non invenerim Titum fratrem meum, sed valefaciens eis, profectus sum in Macedoniam.

14 Deo autem gratias, qui semper triumphat nos in Christo Iesu, & odorem notitiae suæ manifestat per nos in omni loco:

15 Quia Christi bonus odor sumus Deo, in iis qui salvi fiunt, & in iis qui pereunt:

16 Aliis quidem odor mortis in mortem; aliis autem odor vitae in vitam: Et ad hæc quis tam idoneus?

17 Non enim sumus sicut plurimi, adulterantes verbum Dei, sed ex sinceritate, sed sicut ex Deo, coram Deo, in Christo loquimur.

C A P V T III.

Non eget Apostolus hominum commendatione, cum fructus suæ prædicationis eum commendet: multo enim majori in honore esse debent ministrum novæ testamenti ac Spiritus, quam veteris testamenti ac litteræ: & quod Iudæi velamen adhuc habeant super cor suum in lectione Scripturarum, quod fide in Christum auferatur.

1 Incipimus iterum nosmetipsos commendare? aut nunquid egemus (sicut quidam) commendationibus epistolis ad vos, aut ex vobis?

2 Epistola nostra vos estis, scripta in cordibus nostris, quæ scitur & legitur ab omnibus hominibus:

3 Manifestati quod epistola estis Christi, ministrata à nobis, & scripta non atramento, sed spiritu Dei vivi: non in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis carnalibus.

4 Fiduciam autem talem habemus per Christum ad Deum:

5 Non quod sufficientes sumus cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis: sed sufficientia nostra ex Deo est:

6 Qui & idoneos nos fecit ministros novi testamenti: non littera, sed Spiritu: littera enim occidit, Spiritus autem vivificat.

7 Quod si ministratio mortis, litteris deformata in lapidibus, fuit in gloria: ita ut non possent intendere filii Israel in faciem Moysi, propter gloriam vultus ejus, quæ evacuatur:

8 Quomodo non magis ministratio Spiritus erit in gloria?

9 Nam si ministratio damnationis gloria est: multo magis abundat ministerium iustitiæ in gloria.

10 Nam

10 Nam nec glorificatum est, quod claruit in hac parte, propter excellentem gloriam.

11 Si enim quod evacuatur, per gloriam est: multo magis quod manet, in gloria est:

12 Habentes igitur talem spem, multa fiducia utimur:

34-33. *Exid.* 13 & non sicut Moyses ponebat velamen super faciem suam, ut non intenderent filii Israel in faciem ejus, quod evacuatur,

14 Sed obtrusi sunt sensus eorum. Usque in hodiernum enim diem idipsum velamen in lectione veteris testamenti manet non revelatum, (quoniam in Christo evacuatur.)

15 Sed usque in hodiernum diem, cum legitur Moyses, velamen positum est super cor eorum.

16 Cum autem conversus fuerit ad Dominum, auferetur velamen.

6 Ioan. 4. 24. 17 b Dominus autem Spiritus est: Vbi autem Spiritus Domini, ibi libertas.

18 Nos vero omnes revelata facie gloriam Domini speculantes, in eandem imaginem transformamur à claritate in claritatem tanquam à Domini Spiritu.

C A P V T I V.

Quod sincera Apostolorum predicatione verbum Dei omnibus manifestatum est, praterquam iis quorum mentes excacatae sunt: quod multa adversa patiuntur Apostoli, numquam tamen succumbant: momentanea autem tribulatio parit magnam aeternamque gloriam.

1 Deo habentes administrationem, iuxta quod misericordiam consecuti sumus, non deficimus.

2 Sed abdicamus occulta dedecoris, non ambulantes in astutia, neque adulerantes verbum Dei, sed in manifestatione veritatis commendantes nosmetipsos ad omnem conscientiam hominum coram Deo.

3 Quod si etiam operum est Evangelium nostrum; in iis, qui per eunt, est opertum;

4 In quibus Deus huius saeculi excacavit mentes infidelium, ut non fulgeat illis illuminatio Evangelii gloriae Christi, qui est imago Dei.

5 Non enim nosmetipsos praedicamus, sed Iesum Christum Dominum nostrum; nos autem servos vestros per Iesum:

6 Quoniam Deus, qui dixit de tenebris luce o splendere, ipse illuxit in cordibus nostris, ad illuminationem scientiae claritatis Dei, in facie Christi Iesu.

7 Habemus autem thesaurum istum in vasculis fictilibus: ut sublimitas sit virtutis Dei, & non ex nobis.

8 In omnibus tribulationem patimur, sed non angustamur: aporiamur, sed non destituimur:

9 Persecutionem patimur, sed non derelinquimur: depicimur, sed non perimus:

10 Semper in oratione cum Iesu in corpore, circumferentes, ut & vita Iesu in nobis sit in corporibus nostris.

11 Semper propter eum, qui vivit in morte, propter eum, ut & vita Iesu in nobis sit in carne nostra à mortali.

12 Ergo: mors in nobis operatur, vita autem nobis.

13 Habentes autem eundem spiritum fidei, sicut scriptum est: 4 Credidi, propter

quod locutus sum: & nos credimus, propter quod & loquimur.

14 Scientes quoniam qui suscitavit Iesum, & nos cum Iesu suscitabit, & constituet vobiscum.

15 Omnia enim propter vos: ut gratia abundans, per multos in gratiarum actione, abundet in gloriam Dei.

16 Propter quod non deficimus: sed licet is, qui foris est, noster homo corrumpatur: tamen is, qui intus est, renovatur de die in diem.

17 Id enim, quod in presenti est momentaneum & leve tribulationis nostrae, supra modum in sublimitate aeternum gloriae pondus operatur in nobis,

18 Non contemplantibus nobis quae videntur, sed quae non videntur. Quae enim videntur, temporalia sunt: quae autem non videntur, aeterna sunt.

C A P V T V.

Ex certa spe futura gloria desiderant Apostoli absolvi à corpore, cum aliter ea fini non possint: semper autem cupientes Christo omnium iusto iudice placere suis discipulis occasionem de ijsis gloriandi coram adversariis: & legatione pro Christo fungentes: ne ipsum quidem Christum, quem praedicant, & cuius morte reconciliatus est Deus mundus, jam secundum carnem noverunt.

1 Scimus enim, quoniam si terrestris domus nostra huius habitationis dissolvatur, quod aedificationem ex Deo habemus, domum non manufactam, aeternam in caelis.

2 Nam & in hoc ingemiscimus, & habitationem nostram, quae de caelo est, superindui cupientes: *Apoc. 16. 15.*

3 Si tamen vestiti, non nudi inveniamur.

4 Nam & qui sumus in hoc tabernaculo, ingemiscimus gravati: eo quod nolumus expoliari, sed supervestiri: ut absorbeat quod mortale est, à vita.

5 Qui autem efficit nos in hoc ipsum, Deus, qui dedit nobis pignus spiritus.

6 Audentes igitur semper, scientes quoniam dum sumus in corpore, peregrinamur à Domino:

7 (Per fidem enim ambulamus, & non per speciem.)

8 Audemus autem, & bonam voluntatem habemus magis peregrinari à corpore, & praesentes esse ad Dominum.

9 Et ideo contendimus, sive absentes, sive praesentes, placere illi.

10 b Omnes enim nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis, prout gessit, sive bonum, sive malum. *6 Rom. 14. 10.*

11 Scientes ergo in orem Domini, hominibus suademus, Deo autem manifesti sumus. Spero autem, & in conscientia vestra manifestos nos esse.

12 Non iterum commendamus nos vobis, sed occasionem damus vobis gloriae de pro nobis: ut habeatis ad eos, qui in laetitia gloriantur, & non in corde.

13 Sive enim mente excedimus, Deo: sive lobis loquimur vobis.

14 Chama verum Christi urget eos: affirmantes hoc, quoniam si unus pro omnibus

mortuus est, ergo omnes mortui sunt.

15. Ite pro omnibus mortuus est Christus; ut, & qui vivunt, jam non sibi vivant, sed ei, qui pro ipsis mortuus est & resurrexit.

is itaque nos et hoc neminem novimus secundum carnem. Et si cognovimus secundum carnem Christum: sed nunc jam non novimus.

* *Isaia* 41. 19. 17 Si qua ergo in Christo nova creatura,
vetera transierunt: ecce facta sunt om-
nia nova.

21. 5. 18 Omnia autem ex Deo, qui nos reconciliavit sibi per Christum: & dedit nobis ministerium reconciliationis.

19 Quoniam quidem Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi, non repudi-ans illis delicta ipsorum, & posuit in nobis verbum reconciliationis.

20 Pro Christo ergo legatione fungimur,
tanquam Deo exhortante per nos. Obsecra-
mus pro Christo, reconciliamini Deo.

Et Eum, qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit, ut nos efficeremur justitia Dei in ipso.

C A P V T VI.

Exhortatur ne acceptam negligent gratiam, ostendens quantum laboraverit ut probatum se Dei ministrum exhiberet, & admonens ut à convivio & consortio infidelium separentur.

Aduerentes autem exhortamur, ne
in vacuum gratiam Dei recipiatis.

49. 8. te, & in die salutis adjuvi te. Ecce nunc tem-
pus acceptabile, ecce nunc dies salutis.

61. Co. 36 Nemini dantes ullam offensionem, ut
20.31. non viruperetur ministerium nostrum.

4 Sed in omnibus exhibeamus nolmet-
et Cori ipsoe sicut Dei ministros, in multa pa-
4. 1. tientia, in tribulationibus, in necessitati-
bus, in angustiis.

5 In plagis, in carceribus, in seditionibus,
in laboribus, in vigiliis, in jejuniis.

6 In castitate, in scientia, in longanimitate, in suavitate, in spiritu sancto, in charitate non ficta;

7 In verbo veritatis, in virtute Dei, per
arma iustitiæ à dextris, & à sinistris;

8 Per gloriam, & ignobilitatem; per infamiam, & bonam famam; ut seductores, & veraces, sicut qui ignoti, & cogniti:

7 Quasi morientes, & ecce vivimus: ut castigati, & non mortificati;

ro Quasi tristes, semper autem gauden-
tes: sicut egentes, multos autem locuple-
tantes: tanquam nihil habentes, & omnia
possidentes.

11 Os nostrum patet ad vos, & Corinthii,
cor nostrum dilatatum est.

12 Non angustiamini à nobis : angustiamini autem in visceribus vestris

13 Eandem autem habentes remunerationem, tanquam filiis dico, dilatamini & vos

14 Noli iugum ducere cum infidelibus.
Quæ enim participatio iustitiæ cum iniqui-
tate? Aut quæ societas luci ad tenebras?

3. 16. 15 Quæ autem conventio Christi ad
6. 6. Belial? Aut quæ pars fidei cum infideli?

19. 16 Qui autem consensu templo Dei cum
idolis? 17 Vos enim estis templum Dei vivi,

sicut dicit Deus, Quoniam inhabitabo in illis, & inambulabo inter eos, & ex illorum Deus, & ipsi erunt mihi populus.

17 Propter quod exite de medio eorum,
& separamini, dicit Dominus, & immu-
dum ne tetigeritis :

18 Et ego recipiam vos : f & ero vobis
in patrem, & vos eritis mihi in filios &
filias, dicit Dominus omnipotens.

С А Р В Т V I I.

Ostendit Apostolus quanto amore Corinthios prosequabatur, & quantum de correptione ipsorum visa in magnis suis tribulationibus gaudium acceperit, quamquam bonum pepererit tristitia, quam ex sua acceperant epistola.

HAs ergo habentes promissiones, charissimi, mundemus nos ab omni inquinamento carnis & spiritus, perficientes sanctificationem in timore Dei.

2 Capite nos Neminem laesimus, neminem corrupimus, neminem circumvenimus.

3 Non ad condemnationem vestram dico: prædiximus enim quod in cordibus nostris estis, ad commoriendum, & ad convivendum.

4 Multa mihi fiducia est apud vos, multa mihi gloriatio pro vobis, repletus sum consolatione, superabundo gaudio in omni tribulatione nostra.

5 Nam & cum venissemus in Macedoniam, nullam requiem habuit caro nostra, sed omnem tribulationem passi sumus: foris pugnae, intus timores.

6 Sed qui consolatur humiles, consolatus est nos Deus in adventu Titi :

† 7 Non solum autem in adventu ejus, sed etiam in consolatione, qua consolatus est in vobis, referens nobis vestrum desiderium, vestrum fletum, vestram æmulationem pro me, ita ut magis gauderem.

8 Quoniam etsi contristavi vos in epistola, non me poenitet: nisi poeniteret, videntis quod epistola illa (etsi ad horam) vos contristavit;

9 Nunc gaudeo non quia contristati estis, sed quia contristati estis ad poenitentiam. Contristati enim estis secundum Deum, ut in nullo detrimentum patiamini ex nobis.

to : Quæ enim secundum Deum tristitia est, poeniten iam in salutem stabilem operatur : sæculi autem tristitia mortem operatur.

11 Ecce enim hoc ipsum, secundum Deum
contristari vos, quantum in vobis operatur
solicitudinem : sed defensionem, sed in-
dignationem, sed timorem, sed desiderium,
sed emulationem, sed vindictam ; in om-
nibus exhibuistis vos : incontaminatos esse
negotio.

12 Igitur, etsi scripsi vobis, non propter
eum qui fecit injuriam; non propter eum
qui passus est; sed ad manifestandam sol-
licitudinem nostram, quam habemus pro
vobis.

13 Coram Deo: ideo consolati sumus. In consolatione autem nostra, abundantius magis gavisi sumus gaudio Titī, quia relictus est spiritus ejus ab omnibus vobis.

14 Et si quis apud illum de vobis gloria-
tus sum, non sum confusus : sed licet omnia
vobis

vobis in veritate locuti sumus, ita & gloria nostra quæ fuit ad Titum, veritas facta est:

15 Et viscera eius abundantius in vobis sunt: renuncians omnium vestrum obedientiam, quomodo cum timore & tremore excepistis illum.

16 Gaudeo quod in omnibus confido in vobis.

CAPUT VIII.

Mortatur eos ad eleemosynam pauperibus qui Ieropolymis ageant prompto animo tribuendam, tum discedentem commendatione, tum Christi exemplo, admonens ut quod jam dudum facere proposuerant, id nunc pro cuiusque facultate præstent: & ministros collaudat quos ad eam missis colligendam.

1 **N**oram autem facinus vobis, fratres, gratiam Dei, quæ data est in Ecclesijs Macedonia:

2 Quod in multo experimento tribulationis, abundantia gaudii ipsorum fuit; & altissima paupertas eorum, abundavit in divitias simplicitatis eorum:

3 Quia secundum virtutem testimonium illis reddo, & supra virtutem voluntarii fuerunt,

4 Cum multa exhortatione obsecrantes nos gratiam, & communicationem ministerii, quod sit in Sanctos.

5 Et non sicut speramus, sed semetipsos dederunt primum Domino, deinde nobis per voluntatem Dei;

6 Ita ut rogare ius Titum, ut quemadmodum cepit, ita & perficiat in vobis etiam gratiam istam.

7 Sed sicut in omnibus abundatis fide, & sermone, & scientia, & omni sollicitudine, insuper & charitate vestra in nos, ut & in hac gratia abundetis.

8 Non quasi imperans dico, sed per aliorum sollicitudinem, etiam vestræ charitatis ingenium bonum comprobans.

9 Scitis enim gratiam Domini nostri Iesu Christi, quoniam propter vos egenus factus est, cum esset dives, ut illius inopia vos divites efficitis.

10 Et consilium in hoc do: hoc enim vobis utile est, qui non solum facere, sed & velle cepistis ab anno prior:

11 Nunc verò & facto perficiet ut quemadmodum promptus est animus voluntatis, ita sit & perficiendi ex eo quod habetis.

12 Si enim voluntas prompta est; secundum id quod habet, accepta est, non secundum id quod non habet.

13 Non enim sit aliis sit remissio, vobis autem tribulatio, sed ex æqualitate.

14 In presenti tempore vestra abundantia illorum inopiam suppleat: ut & illorum abundantia vestræ inopie sit supplementum ut fiat æqualitas, sicut scriptum est:

Exod. 16.18. 15 Qui multum, non abundavit: & qui modicum, non iniquavit.

16 Gratas autem Deo, qui dedit eandem sollicitudinem pro vobis in corde Tui,

17 Quoniam exhortationem quidem suscepit: sed cum sollicitior esset, sua voluntate profectus est ad vos.

18 Missus est etiam cum illo fratrem, cujus

laus est in Evangelio per omnes Ecclesias:

19 Non solum autem, sed & ordinatus est ab Ecclesijs comes peregrinationis nostræ, in hanc gratiam, quæ ministratur à nobis ad Domini gloriam, & destinatum voluntatem nostram,

20 Devitantes hoc, ne quis nos vituperet in hac plenitudine, quæ ministratur à nobis.

21 *b* Providemus enim bona non solum coram Deo, sed etiam coram hominibus.

22 Misimus autem cum illis & fratrem nostrum, quem probavimus in multis sæpè sollicitum esse: nunc autem multo sollicitiorem, confidentia multa in vos,

23 Sive pro Tito, qui est socius meus, & in vos adiutor, sive fratres nostri Apostoli Ecclesiarum, gloria Christi.

24 Ostensionem ergo, quæ est charitatis vestræ, & nostræ gloriæ pro vobis, in illos ostendite in faciem Ecclesiarum.

CAPUT IX.

Prosequitur hortando ad eleemosynam prompto & abundanter tribuendam: admonens ne ex hoc inopiam metuant, sed divina fidant providentia, variosque recenset illius eleemosynæ fructus.

1 **N**am de ministerio, quod sit in sanctos, ex abundanti est mihi scribere vobis.

2 Scio enim promptum animum vestrum: pro quo de vobis glorior apud Macedones. Quoniam & Achaia parata est ab anno præterito, & vestra æmulatio provocavit plurimos.

3 Misi autem fratres: ut ne quod gloriamur de vobis, evacuetur in hac parte, ut (quemadmodum dixi) parati sitis.

4 Ne cum venerint Macedones mecum, & invenerint vos imparatos, erubescamus nos (ut non dicamus vos) in hac substantia.

5 Necessarium ergo existimavi rogare fratres, ut præveniant ad vos, & præparent repromissam benedictionem hanc paratam esse, sic quasi benedictionem, non tanquam avaritiam.

6 Hoc autem dico: Qui parce seminat, parce & metet, & qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet.

7 Unusquisque prout destinavit in corde suo, non ex tristitia, aut ex necessitate: a hilarem enim datorem diligit Deus.

8 Potens est autem Deus omnem gratiam abundare facere in vobis: ut in omnibus semper omnem sufficientiam habentes, abundetis in omne opus bonum:

9 Si ut scriptum est: *b* Dispersit, dedit pauperibus: iustitia ejus manet in sæculum sæculi.

10 Qui autem administrat semen seminanti: & panem ad manducandum præstabit, & multiplicabit semen vestrum, & auget incrementa frugum iustitiæ vestræ:

11 Ut in omnibus locupletati abundetis in omnem simplicitatem, quæ operatur per nos gratiarum actionem in eo.

12 Quoniam ministerium huius officii, non solum supplet ea quæ deficiunt factis, sed etiam abundat per multas gratiarum actiones in Domino.

13 Per probationem ministerii huius glorificantes Deum in obedientia coram vobis,

vultis,

b Rom. 12.27.

a Eccl. 35.11.

b Psal. 111.7.

et in Evangelio Christi, & in prophetia
te communi carnis in illos, & in omnes.

14 Et in ipsorum oblatione pro vobis
desiderantium vos propter evangeticam gra-
tiam Dei in vobis.

15 Gralias Deo super inenarrabili dono
ejus.

CAPUT X.

Iniciis suam aperire potestatem, & exaltatis
propter eos labores propter Pseudopostolos, qui
non de cunctis & alijum predicantes, su-
um predicationis que impediunt.

1 Pie autem ego Paulus obsecro vos, per
Iam fac ulinm & modum Christi
si qui in facie quidem humilis sum inter
vos, bens autem consilio in vobis.

2 Rogo autem vos ne præsens audeam, per
eam confidentiam qua existimor audere, in
quodam, qui arbitramur nos tanquam se-
cundum carnem ambulemus.

3 In carne enim ambulantes, non secun-
dum carnem militamus.

4 Nam arma militie nostrae non carnalia
sunt; sed potentia Deo ad destructionem
munitur, consilia destruentes,

5 Et omnem altitudinem extollentem se
adversus scientiam Dei, & in captivitatem
redigentes omnem intellectum in obse-
quium Christi,

6 Et in promptu habentes ulcisci omnem
inobedientiam, cum impleta fuerit vestra
obedientia,

7 Quae secundum faciem sunt, videte. Si
quis confidit sibi Christi se esse, hoc cogi-
tet iterum apud se: quia sicut ipse Christi
est, ita & nos.

8 Nam, & si amplius aliquid gloriarus
fuero de potestate nostra, quam dedit no-
bis Dominus in ædificationem, & non in
destructionem vestram: non erubescam.

9 Ut autem non existimer tamquam ter-
tere vos per epistolas:

10 Quoniam quidem epistolae, inquiunt,
graves sunt & fortes: praesentia autem cor-
poris infirma, & sermo contemptibilis:

11 Hoc cogitet qui ejus odi est, quia
qualescunque verbo per epistolas absentes,
tales & praesentes in factis.

12 Non enim audemus inferere, aut com-
parare nos quibusdam, qui seipsum commen-
dant: sed ipsi in nobis nosmetipsos metien-
tes, & comparantes nosmetipsos nobis.

13 Nos autem non in immensum gloria-
binur, sed secundum mensuram regulae,
qua mensus est nobis Deus, mensuram per-
tingendi usque ad vos.

14 Non enim quasi non pertingentes ad
vos, superextendimus nos: usque ad vos
enim pervenimus in Evangelio Christi.

15 Non in immensum gloriantes in alie-
nis laboribus: spem autem habentes cres-
centis fidei vestrae, in vobis magnificari se-
cundum regulam nostram in abundantiam.

16 Etiam in illa, quae ultra vos sunt, evan-
gelizate, non in aliena regula in iis quae
parata sunt gloriarum.

17 Qui autem gloriatur, in Domino
glorietur.

18 Non enim qui seipsum commendat, ille
probat, sed quem Deus commendat.

CAPUT XI.

Propter Pseudopostolos pervertentes Pauli pra-
dicationem metuentem Corinthios, ostendit quare nihil
subsidii ab eis acceperit, & deinde ut ostendat plas-
sidi sibi restituendum esse, quem illis, sua recenset
encomia, & primum adversa quae perpassus est
predicando Christi fidem, & labores ac sollici-
tudines.

1 Vtinam sustineretis modicum quid
insipientiae meae, sed & supporta-
te me:

2 Amulor enim vos Dei æmulatione.
Despondi enim vos uni viro virginem ca-
stam exhibere Christo.

3 Timeo autem, ne sicut sepe in Hevam
seduxit astutia sua, ita corrumpanter sen-
sus vestri; & excidant à simplicitate, quae
est in Christo.

4 Nam si is qui venit, alium Christum pra-
dicat, quem non praedicavimus, aut alium
spiritum accipitis, quem non accepistis;
aut aliud Evangelium quod non recepistis
recte patere mini.

5 Existimo enim nihil me minus fecisse à
magnis Apostolis.

6 Nam etsi imperitus sermone, sed non
scientia: in omnibus autem manifestati su-
mus vobis.

7 Aut numquid peccatum feci, me ipsum
humilians, ut vos exaltemini: quoniam gra-
tis Evangelium Dei evangelizavi vobis?

8 Alias Ecclesias expoliavi, accipiens sti-
pendium ad ministerium vestrum.

9 Et cum essem apud vos, & egerem, nul-
li onerosus fui: nam quod mihi deerat,
suppleverunt fratres, qui venerunt à Mace-
donia: & in omnibus sine onere nec vobis
servavi & servabo.

10 Est veritas Christi in me, quoniam hæc
gloratio, non infringetur in me in regio-
nibus Achaiae.

11 Quare? Quia non diligo vos? Deus
scit.

12 Quod autem facio, & faciam, ut am-
purem occasionem eorum, qui volun-
tatem, ut in quo gloriantur, invenian-
tur sicut & nos.

13 Nam ejusmodi Pseudopostoli, sunt
operarii subdoli, transfigurantes se in Apo-
stolos Christi.

14 Et non mirum: ipse enim Sathanas
transfigurat se in Angelum lucis.

15 Non est ergo magnum, si ministri ejus
transfigurentur velut ministri iustitiae: quo-
rum finis erit secundum opera ipsorum.

16 Iterum dico, (ne quis me puet insipien-
tem esse, alioquin velut insipientem accipi-
te me, ut & ego modicum quid glorier.)

17 Quod loquor, non loquor secundum
Deum, sed quasi in insipientia, in hac sub-
stantia gloriae.

18 Quoniam multi gloriantur secundum
carnem: & ego gloriabor,

19 Libenter enim sufferis insipientes, cum
sitis ipsi sapientes:

20 Sustinetis eam, si quis vos in servitute
redigit, si quis devorat, si quis accipit, si quis
extollitur, si quis in faciem vos cadit.

21 Secundum ignobilitatem dico, quasi nos
infirmi fuerimus in hac parte. In quo quæ-
ritur.

audeo (in insipientia dico,) audeo & ego :
 22 Hæc ita sunt, & ego : Israelitæ sunt, &
 ego : Semen Abrahæ sunt, & ego :
 23 Ministri Christi sunt, (ut minus sapiens
 dico) plus ego : in laboribus plurimis, in
 carceribus abundantius, in plagis supra
 modum, in moribus frequenter.

24 A Iudæis quinquies, 6 quadragenas,
 25. 3. una minus, accepi :

26 Ter virgis caesus sum, & semel lapida-
 tus sum, & ter naufragium feci, nocte & die
 in profundo maris fui,

27 In itineribus sæpè, periculis fluminum,
 periculis latronum, periculis ex genere, pe-
 riculis ex Gentibus, periculis in civitate,
 periculis in solitudine, periculis in mari,
 periculis in falsis fratribus :

28 In labore & ærumna in vigiliis mul-
 tis, in fame & siti, in jejuniis multis, in
 frigore & nuditate :

29 Præter illa quæ extrinsecus sunt, in-
 stantia mea quotidiana, sollicitudo om-
 nium Ecclesiarum.

30 Quis infirmatur : & ego non infirmor ?
 quis scandalizatur, & ego non uror ?

31 Si gloriari oportet, quæ infirmitatis
 meæ sunt, gloriabor.

32 Deus & Pater Domini nostri Iesu
 Christi, qui est benedictus in sæcula, scit
 quod non mentior.

33 f. Damasci præpositus Gentis Aræ-
 regis custodiebat civitatem Damasceno-
 rum, ut me comprehenderet :

34 Et per fenestram in porta dimissus
 sum per murum, & sic effugi manus ejus.

C A P V T XII.

Narrat facta sibi ante annos 14. divinitus visio-
 nes, & de dno suo carnis stimulo ostendens quod
 cum compulerent se lacerare, cum ab illis potius
 debuisset commendari propter accepta ab ipso bene-
 ficia, pro quorum salute adhuc immolari paratus est
 sed metuit ne ad eos veniens inveniat aliquos dis-
 sensibus attingere vitis adhuc involutas.

1 Si gloriari oportet. (non expedit qui-
 dem :) veniam autem ad visiones &
 revelationes Domini.

2 Scio hominem in Christo ante annos
 quatuordecim, (sive in corpore nescio, sive
 extra corpus nescio, Deus scit) raptum hu-
 iusmodi usque ad tertium cælum.

3 Et scio huiusmodi hominē, (sive in cor-
 pore, sive extra corpus, nescio, Deus scit.)

4 Quoniam raptus est in paradysum : &
 audivit arcana verba, quæ non licet ho-
 mini loqui.

5 Pro huiusmodi gloriabor pro me autem
 nihil gloriabor nisi in infirmitatibus meis.

6 Nam, & si voluero gloriari, non ero in-
 sapiens : veritatem enim dicam patco autem,
 ne quis me existimet supra id quod videt in
 me, aut aliquid audit ex me.

7 Et ne magnitudo revelationum extollat
 me, datus est mihi stimulus carnis meæ
 Angelus satanæ, qui me colaphizat :

8 Propter quod iter Dominum rogavi ut
 daretur mihi :

9 Et dixit mihi : Sufficit tibi gratia mea :
 nam virtus in infirmitate perficitur. Liben-
 ter igitur gloriabor in infirmitatibus meis,
 ut inhabitet in me virtus Christi.

10 Propter quod placeo mihi in infir-
 mitatibus meis, in contumeliis, in necessi-
 tatibus, in persecutionibus, in angustiis
 pro Christo : Cum enim infirmor, tunc
 potens sum.

11 Factus sum insapiens, vos me coëgissis.
 Ego enim à vobis debui commendari : nihil
 enim minus fui ab iis, qui sunt supra mo-
 dum Apostoli : tamen nihil sum :

12 Signa tamen Apostolatus mei facta
 sunt super vos, in omni patientia, in signis,
 & prodigiis, & virtutibus.

13 Quid est enim, quod minus habuistis
 præ cæteris Ecclesiis, nisi quod ego ipse non
 gravavi vos ? Donate mihi hanc injuriam.

14 Ecce, tertio hoc paratus sum venire
 ad vos : & non ero gravis vobis. Non enim
 quero quæ vestra sunt, sed vos. Nec enim
 debent filii parentibus thesaurizare, sed
 parentes filiis.

15 Ego autem libentissime impendam, &
 superimpendam ipse pro animabus vestris :
 licet plus vos diligens, minus diligar.

16 Sed esto : ego vos non gravavi : sed
 cum essem astutus, dolo vos cepi.

17 Numquid per aliquem eorum, quos
 misi ad vos, circumveni vos ?

18 Rogavi Titum, & misi cum illo fra-
 trem. Numquid Titus vos circumvenit ?
 nonne eodem spiritu ambulavimus ? non-
 ne iidem velligis ?

19 Olim putatis quod excusemus nos
 apud vos ? Coram Deo in Christo loqui-
 mur : omnia autem charissimi propter ædi-
 ficationem vestram.

20 Timeo enim, ne forte cum venero, non
 quales volo, inveniam vos, & ego inveniar
 à vobis, qualem non vultis : ne forte con-
 tentiones, emulationes, animositates, dissen-
 siones, detractiones, insurrectiones, inflatio-
 nes, seditiones sint inter vos :

21 Nec iterum cum venero, humiliet me
 Deus apud vos : & lugeam in oculis ex iis qui
 ante peccaverunt, & non egerunt peni-
 tentiam super immunditia, & fornicatione,
 & impudicitia, quam gesserunt.

C A P V T XIII.

Comminatur iis qui peccaverant, quæ ad peni-
 tentiam provocet, ne ad ipsos veniens cogant terrore
 eos castigare datus sibi à Christo potestate, cupit vir-
 tutem meritis debent in seipsis non esse, additque
 generalem exhortationem & salutationem.

1 Ecce tertio hoc venio ad vos : In
 ore duorum vel trium testium sta-
 bit onus verbum.

2 Prædixi, & prædico, ut præiens, & nunc
 abeo, ut is qui ante peccaverunt, & cæteris
 omnibus, quoniam si venero iterum, non
 parcam.

3 An experimentum queritis ejus, qui in
 me loquitur Christus, qui in vobis non in-
 firmatur, sed potens est in vobis ?

4 Nam etiam crucifixus est ex infirmitate :
 sed vivit ex virtute Dei. Nam & nos infir-
 mi sumus in illo : sed vivemus cum eo ex
 virtute Dei in vobis.

5 Vultis et potestatem si estis in fide : pñ
 vos probate. An non cognovistis volu-
 ntatem ipsos, quia Christus Iesus in vobis est ? nisi
 forte reprobi estis.

6 Spero

6 Spero autem quod cognoscitis, quia nos non in humis reprobi.

7 Omnes autem Deum ut nihil mali facias, non ut nos probari appareamus, sed ut vos quod bonum est facialis; nos autem ut reprobi simus.

8 Non enim possumus aliquid adversus veritatem, sed pro veritate.

9 Gaudemus enim, quoniam nos infirmi sumus, vos autem potentes estis. Hoc & oramus vestram confirmationem.

10 Ideo hæc absens scribo, ut non praesens durius agam, secundum potestatem, quam Dominus dedit mihi in ædificationem, & non in destructionem.

11 De cetero, fratres, gaudete, perfecti estote, exhortamini, idem sapite, pacem habete, & Deus pacis & dilectionis erit vobiscum.

12 Salutate invicem in osculo sancto. Salutant vos omnes sancti.

13 Gratia Domini nostri Iesu Christi, & charitas Dei, & communicatio sancti Spiritus sit cum omnibus vobis. Amen.

EPISTOLA

BEATI PAULI

APOSTOLI

AD GALATAS.

CAPUT I.

Reprehendit Galatas Apostolus quod abduci se permiserint à veritate quam ab ipso acceperant, cum scilicet hæc tenenda sit, eamque non ab homine, sed per Christi revelationem se didicerint, & tanta solertia postea illam docuerint, quanta ipsam antea in verbis addens quomodo ipsum Deus ad evangelizandum segregaverit.

1 **P**aulus Apostolus non ab hominibus, neque per hominem, sed per Iesum Christum, & Deum Patrem, qui suscitavit eum à mortuis:

2 Et qui mecum sunt omnes fratres, Ecclesiis Galatiz.

3 Gratia vobis & pax à Deo Patre, & Domino nostro Iesu Christo,

4 Qui de his seculis pro peccatis nostris, ut et per nos de presenti seculo nequam, secundam voluntatem Dei & Patris nostri,

5 Cui est gloria in secula seculorum. Amen.

6 Miror quod sic tam cito transverimini, ab eo cui vos vocavit in gratiam Christi, in aliud Evangelium:

7 Quod non est aliud, nisi si quis aliqui, qui vos conturbant, & volunt convertere Evangelium Christi.

8 Quod si quis, aut Angelus de celo Evangelizet vobis præterquam quod Evangelium prædicamus vobis, anathema sit.

9 Quod si quis prædicaverit, cuius iterum dico, quod si quis vobis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

10 Modo enim hominibus suadeo, an quid, nihil contulerunt.

Deo? An quæro hominibus placere? Si adhuc hominibus placerem, Christi servus non essem.

11 Notum enim vobis facio, fratres, Evangelium, quod evangelizatum est à me, quia non est secundum hominem:

12 Neque enim ego, ab homine accepi illud, neque didici, sed per revelationem Iesu Christi.

13 Audistis enim convocationem meam aliquando in Iudaismo: quoniam supra modum persequebar Ecclesiam Dei, & expugnabam illam,

14 Et proficiebam in Iudaismo supra multos contaneos meos in genere meo, abundantius amulator existens paternarum mearum traditionum.

15 Cum autem placuit ei, qui me segregavit ex utero matris meæ, & vocavit per gratiam suam,

16 Ut revelaret Filium suum in me, ut evangelizarem illum in Gentibus: continuo non acquievi carni & sanguini,

17 Neque veni Ierosolymam ad antecessores meos Apostolos: sed abii in Arabiam: & iterum reversus sum Damascum:

18 Deinde post annos tres veni Ierosolymam videre Petrum, & mansi apud eum diebus quindecim:

19 Alium autem Apostolorum vidi neminem, nisi Iacobum fratrem Domini.

20 Quæ autem scribo vobis; ecce coram Deo, quia non mentior.

21 Deinde veni in partem Syriæ, & Ciliciæ:

22 Eram autem ignotus facie Ecclesiis Iudææ, quæ erant in Christo:

23 Tantum autem auditum habebant: Quoniam qui persequebatur nos aliquando, nunc evangelizat suam, quam aliquando expugnabat:

24 Et in me clarificabant Deum.

CAPUT II.

Paulus Evangelii veritatem docere semper docuit inter Gentem, aspernantibus id primum Apostolis, & non ad id addentibus, sed Paulum in iocundum recipientibus: qui etiam paulum reprehendit Cepham, ostendens quod non ex legum operibus quæquam iustificetur, sed per fidem in Christum.

1 **D**einde post annos quatuordecim, iterum ascendi Ierosolymam cum Barnaba, assumpto & Tito.

2 Ascendi autem secundum revelationem: & constitui cum illis Evangelium, quod prædico in Gentibus, eorum autem is, qui videbantur aliquid esse: ne forte in vacuum currerem, aut cucurrissem.

3 Sed neque Titus qui mecum erat, cum esset Gentilis, circumcissus est circumcidere:

4 Sed propter eos introductos falsos fratres, qui subintroierunt explorare libertatem nostram, qui non habemus in Christo Iesu, ut nos in servitutem redigerent,

5 Quibus neque ad horam certus sum precesse, ut veritas Evangelii permaneat apud vos:

6 Ab his autem, qui videbantur esse all-

7 Quod si quis vobis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

8 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

9 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

10 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

11 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

12 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

13 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

14 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

15 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

16 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

17 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

18 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

19 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

20 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

21 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

22 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

23 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

24 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

25 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

26 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

27 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

28 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

29 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

30 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

31 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

32 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

33 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

34 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

35 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

36 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

37 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

38 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

39 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

40 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

41 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

42 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

43 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

44 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

45 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

46 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

47 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

48 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

49 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

50 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

51 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

52 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

53 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

54 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

55 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

56 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

57 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

58 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

59 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

60 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

61 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

62 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

63 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

64 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

65 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

66 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

67 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

68 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

69 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

70 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

71 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

72 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

73 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

74 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

75 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

76 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

77 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

78 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

79 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

80 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

81 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

82 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

83 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

84 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

85 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

86 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

87 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

88 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

89 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

90 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

91 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

92 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

93 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

94 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

95 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

96 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

97 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

98 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

99 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

100 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

101 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

102 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

103 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

104 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

105 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

106 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

107 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

108 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

109 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

110 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

111 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

112 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

113 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

114 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

115 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

116 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

117 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

118 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

119 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

120 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

121 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

122 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

123 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

124 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

125 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

126 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

127 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

128 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

129 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

130 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

131 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

132 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

133 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

134 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

135 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

136 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

137 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

138 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

139 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

140 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

141 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

142 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

143 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

144 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

145 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

146 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

147 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

148 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

149 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

150 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

151 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

152 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

153 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

154 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

155 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

156 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

157 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

158 Quod si quis prædicaverit, quod non est Evangelium, anathema sit.

3. 2. 7. Sed contra cum videretur, quod creditum est nobis Evangelium præputii, sicut & Petro circumcisionis:

36. 15. 8. (Quoniam operatus est Petro in Apostolum circumcisionis, operatus est & mihi inter Gentes.)

2. 11. 9. Et cum cognovissent gratiam, quæ data est illi, Jacobus, & Cephas, & Ioannes, qui videbantur columnæ illæ, dexteræ dederunt nobis & Barnabæ societatis, ut nos in Gentes, ipsi autem in circumcisionem.

10. 34. 10. Tantum ut pauperum memores essemus, quod etiam sollicitus sit hoc ipsum facere.

11. 17. 11. Cum autem venisset Cephas Antiochia, in faciem ei restiti, quia reprehensibilis erat.

12. 1. 12. Prius enim quam venirent quidam à Jacobo, cum Gentibus edebat: cum autem venissent, subtraherebat & segregabat se, timens eos qui ex circumcisione erant.

13. 1. 13. Et simulationi ejus consenserunt ceteri Iudæi, ita ut & Barnabas duceretur ab eis in illam simulationem:

14. 1. 14. Sed cum vidissem quod non rectè ambularent ad veritatem Evangelii, dixi Cephæ coram omnibus: Sit, cum Iudæis sit Gentiliter vivis, & non Iudaice: quomodo Gentes cogis Iudaizare?

15. 1. 15. Nos natura Iudæi, & non ex Gentibus peccatores.

16. 1. 16. Sciens autem quod non justificatur homo ex operibus legis, nisi per fidem Iesu Christi: & nos in Christo Iesu credimus, ut justificemur ex fide Christi, & non ex operibus legis: 6. 20. 17. propter quod ex operibus legis non justificabitur omnis caro:

17. 1. 17. Quod si quærentes justificari in Christo inventi sumus & ipsi peccatores, namquid Christus peccati minister est? Absit.

18. 1. 18. Si enim quæ destruxi, iterum iterum ædifico: prævaricatorem me constituo.

19. 1. 19. Ego enim per legem, legi mortuus sum, ut Deo vivam: Christo confixus sum cruci.

20. 1. 20. Vvo autem, jam non ego: vivit verò in me Christus. Quod autem nunc vivo in carne: in fide vivo filii Dei, qui dilexit me, & tradidit semetipsum pro me.

21. 1. 21. Non abicio gratiam Dei. Si enim per legem iustitia, ergo gratis Christus mortuus est.

CAPUT III.

Sicut Abraham, ita & postea, non ex legis operibus, sed ex fide in Christum datus est Spiritus sanctus: subditi autem legi, cum nemo præter legem, maledictus sit: sed hanc maledictionem Christus in se suscipiens, nos ab ea liberavit: promissiones verò facta Abraham per fidem complens, licet interim lex tanquam pedagógus datus fuerit, quæ non poterat justificare.

1. 1. O insensati Galatæ, quis vos fascina- vit non obedire veritati, ante quorum oculos Iesus Christus præscriptus est, in vobis crucifixus?

2. 1. Hoc solum à vobis volo discere: ex operibus legis Spiritum accepistis, an ex fili filii?

3. 1. Sic stulti estis, ut cum spiritu ceperitis, carere voluntatem eorum?

4. 1. Tanta passi estis sine causa? si tamen sine causa.

5. 1. Qui ergo tribuit vobis Spiritum, & operatur virtutes in vobis: ex operibus legis, an ex auditu fidei?

6. 1. Sicut scriptum est: Abraham credidit Deo, & reputatum est illi ad iustitiam.

7. 1. Cognoscite ergo, quia qui ex fide sunt, filii sunt filii Abraham.

8. 1. Providens autem Scriptura, quia ex fide justificati Gentes, Deos prænuntavit Abraham: 2. 23. 6. 1. Quia benedicentur in te omnes Gentes.

9. 1. Igitur qui ex fide sunt, benedicentur cum fidei Abraham.

10. 1. Quicumque enim ex operibus legis sunt, sub maledictio sunt: Scriptum est enim: maledictus omnis, qui non pertransierit in omnibus quæ scripta sunt in Libro legis, ut faciat ea.

11. 1. Quoniam autem in lege nemo justificatur apud Deum, manifestum est: quia iustus ex fide vivit.

12. 1. Lex autem non ex fide, sed, Qui fecerit ea, viveret in illis.

13. 1. Christus nos redemit de maledictio legis, factus pro nobis maledictum: quia scriptum est: Maledictus omnis qui pendet in ligno:

14. 1. Ut in Gentibus benedictio Abraham fieret in Christo Iesu, ut pollicitationem Spiritus acciperemus per fidem.

15. 1. Fratres (secundum hominem dico) gratiam hominis confirmatum testamentum nemo spernit, aut superordinat.

16. 1. Abraham dictæ sunt promissiones, & semini ejus. Non dicit: Le seminibus, quasi in multis: sed quasi in uno. Et semini tuo, qui est Christus.

17. 1. Hoc autem dico: testamentum confirmatum à Deo: quæ post quadraginta annos facta est Lex, non irritum facit ad evacuandam promissionem.

18. 1. Nam si ex lege hæreditas, jam non ex promissione. Abraham autem per repromissionem donavit Deus.

19. 1. Quid igitur lex? Propter transgressionem posita est, donec veniret semen, cui promiserat ordinata per Angelos, in manu mediatoris.

20. 1. Mediator autem unus non est: Deus autem unus est.

21. 1. Lex ergo adversus promissa Dei? Absit. Si enim data esset lex, quæ posset vivificare, verè ex lege esset iustitia.

22. 1. Sed conclusit Scriptura omnia sub peccato, ut promissio ex fide Iesu Christi: 3. 9. daretur creditibus.

23. 1. Prius autem quam veniret fides, sub lege custodiebantur conclusi, in eam fidem quæ revelanda erat.

24. 1. Itaque lex pedagógus noster, fuit in Christo, ut ex fide justificemur.

25. 1. At ubi venit fides, jam non sumus sub pedagogo.

26. 1. Omnes enim filii Dei estis per fidem, quæ est in Christo Iesu.

27. 1. Quicumque enim in Christo baptizati estis, Christiani induti estis.

28. 1. Non est Iudæus, neque Grecus: non est servus, neque liber: non est masculus, neque femina. Omnes enim vos unum estis in Christo Iesu.

Rom. 16 Dico autem : Spiritu ambulate, & desideria carnis non perficietis.

1. Petr. 17 Caro enim concupiscit adversus spiritum : spiritus autem adversus carnem : hæc enim sibi invicem adversantur : ut non quicquidque vultis, illa faciat.

18 Quod si spiritu ducimini, non estis sub lege.

19 Manifesta sunt autem opera carnis : quæ sunt fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria,

20 Idolorum servitus, veneficia, inimicitiae, contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, dissensiones, sectæ,

21 Invidiæ, homicidia, ebrietates, comestiones, & his similia : quæ prædico vobis, sicut prædixi, quoniam qui talia agunt, regnum Dei non consequentur.

22 Fructus autem Spiritus est : charitas, gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas, longanimitas,

23 Mansuetudo, fides, modestia, continentia castitas. Adversus huiusmodi non est lex.

24 Qui autem sunt Christi, carnem suam crucifixerunt cum vitiis & concupiscentiis.

25 Si spiritu vivimus, spiritu & ambulemus.

26 Non efficiamur inanis gloriæ cupidi, invicem provocantes, invicem invidentes.

CAPUT VI.

Cum humilitate servandus est proximus, nec aliorum laudes curanda : semperque bene operandum est, ut tempore suo mereamus vitam æternam : rursus moniti ut caveant a seductoribus, qui cum legem suadeant, ipsi illam non observant : Paulus autem in solo Christo crucifixo glorietur, ad quem nec circumcisio, nec præputium quidquam faciunt.

1 Fratres, & si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos, qui spirituales estis, huiusmodi instruite in spiritu lenitatis, considerans te ipsum, ne & tu teneris.

2 Alter alterius onera portate, & sic adimplebitis legem Christi.

3 Nam si quis existimat se aliquid esse, cum nihil sit, ipse se seducit.

4 Opus autem suum probet unusquisque, & sic in semetipso tantum gloriam habebit, & non in altero.

5 Unusquisque enim onus suum portabit.

6 Communicet autem, is qui catechizatur verbo, ei qui se catechizat, in omnibus bonis.

7 Nolite errare : Deus non irridetur.

8 Quæ enim seminaverit homo, hæc & metet. Quoniam qui seminat in carne sua, de carne & metet corruptionem : qui autem seminat in spiritu, de spiritu metet vitam æternam.

9 Bonum autem facientes, non deficiamus : tempore enim suo metemus non deficientes.

10 Ergo dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes, maxime autem ad domesticos fidei.

11 Videte qualibus litteris scripsi vobis mea manu.

12 Quicumque enim volunt placere in carne, hi cogunt vos circumcidi, tantum ut cru-

ci Christi persecutionem non patiantur.

13 Neque enim qui circumcidentur, legem custodiunt : sed volunt vos circumcidi, ut in carne vestra glorientur.

14 Mihi autem aliquid gloriari, nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi : per quem mihi mundus crucifixus est, & ego mundo.

15 In Christo enim Iesu, neque circumcisio aliquid valet, neque præputium, sed nova creatura.

16 Et quicumque hæc regulam secuti fuerint, pax super illos, & misericordia, & super Israël Dei.

17 De cætero nemo mihi molestus sit : ego enim stigma Domini Iesus in corpore meo porto.

18 Gratia Domini nostri Iesu Christi, cum spiritu vestro, fratres. Amen.

EPISTOLA

BEATI PAULI

APOSTOLI

AD EPHESIOS.

CAPUT I.

Deum benedicit, auctorem, qui prædestinator plurimis iisque maximis per Christum filium afficit beneficiis : agitque Deo gratias ob fidem ac dilectionem Ephesiorum erga proximos : orans ut perfectam adipiscantur sapientiam : ostendens etiam Christi à mortuis suscitati exaltationem, qui constitutus est caput super omnem Ecclesiam.

1 Paulus Apostolus Iesu Christi per voluntatem Dei omnibus sanctis, qui sunt Ephesi, & fidelibus in Christo Iesu.

2 Gratia vobis & pax à Deo Patre nostro, & Domino Iesu Christo.

3 Benedictus Deus & Pater Domini nostri Iesu Christi, qui benedixit nos in omni benedictione spirituali in caelestibus in Christo.

4 Sicut elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, ut essemus sancti & immaculati in conspectu eius in charitate.

5 Qui prædestinavit nos in adoptionem filiorum per Iesum Christum in ipsam, secundum propositum voluntatis suæ,

6 In laudem gloriæ gratiæ suæ, in qua gratificavit nos in dilecto filio suo.

7 In quo habemus redemptionem per sanguinem eius, remissionem peccatorum, secundum divitias gratiæ eius,

8 Quæ superabundavit in nobis, in omni sapientia & prudentia :

9 Ut novum faceret nobis sacramentum voluntatis suæ, secundum beneplacitum eius, quod proposuit in eo,

10 In dispensatione plenitudinis temporum, instantate omnia in Christo, quæ in caelis, & quæ in terra sunt, in ipso.

11 In quo circumcidi & nos fore volumus, prætestimoniarii secundum propositum eius, qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ :

12 Ut sumus in laudem gloriæ ejus nos, quæ a se operavimus in Christo :

13 In quo & vos, cum audissetis verbum veritatis, (Evangelium salutis vestræ) in quo & credentes signati estis Spiritu promissionis sancti,

14 Qui est pignus hereditatis nostræ, in redemptionem acquisitionis, in laudem gloriæ ipsius.

15 Propterea & ego audiens filem vestram, quæ est in Domino Iesu, & dilectionem in omnes sanctos.

16 Non cesso gratias agens pro vobis, memoriam vestri faciens in orationibus meis :

17 Ut Deus, Domini nostri Iesu Christi Pater gloriæ, det vobis spiritum sapientiæ & revelationis, in agnitione ejus,

18 Illuminatos oculos cordis vestri, ut sciatis quæ sit spes vocationis ejus, & quæ divitiæ gloriæ hereditatis ejus in sanctis,

19 Et quæ sit supereminens magnitudo virtutis ejus in nos, qui credimus & secundum operationem potentie virtutis ejus,

20 Quam operatus est in Christo, suscitans illum à mortuis, & constituens ad dexteram suam in cælestibus,

21 Supra omnem principatum, & potestatem, & virtutem, & dominationem, & omne nomen, quod nominatur non solum in hoc sæculo, sed etiam in futuro.

22 Et omnia subiecit sub pedibus ejus, & ipsum dedit caput supra omnem Ecclesiam,

23 Quæ est corpus ipsius, & plenitudo ejus, qui omnia in omnibus adimpletur.

C A P V T II.

Peccatis antea mortui, per Christum vivificati sunt, non suis operibus, sed gratis per fidem ostendit Gentes quæ prius alienæ erant à Dei promissionibus jam per Christum & fidem, quæ Dei donum est, factas esse sanctorum concives, idemque habere fundamentum cum Patriarchis & Prophetis.

2. 13. **E**T vos, cum essetis mortui delictis & peccatis vestris,

2 In quibus aliquando ambulastis secundum sæculum mundi hujus, secundum principem potestatis aeris hujus, spiritus, qui nunc operatur in filios diffidentie.

3 In quibus & nos omnes aliquando conversati sumus in desideriis carnis nostræ, facientes voluntatem carnis & cogitationum, & eramus natura filii iræ, sicut & ceteri :

4 Deus autem, qui dives est in misericordia, propter nimiam charitatem suam, quæ dilexit nos,

5 Et cum essemus mortui peccatis, convivificavit nos in Christo, (cujus gratia estis salvati.)

6 Et concitavit, & confedere fecit in cælestibus in Christo Iesu :

7 Ut ostenderet in sæculis supervenientibus abundantes divitias gratiæ suæ in bonitate super nos in Christo Iesu :

8 Gratia enim estis salvati per filem, & hoc non ex vobis, Dei enim donum est :

9 Non ex operibus, ut ne quis glorietur.

10 Ipse enim sumus factura, creati in Christo Iesu in operibus bonis, quæ præparavit Deus ut in illis ambulemus.

11 Propter quod memores estote, quod aliquando vos Gentes in carne, qui dicimur

ni præputium, ab ea quæ dicitur circumcisio in carne manu facta :

12 Quia eratis illo in tempore sine Christo, alienati à conversatione Israël, & hospites testamentorum, promissionis spem non habentes, & sine Deo in hoc mundo.

13 Nunc autem in Christo Iesu, vos, qui aliquando eratis longè facti estis propè in sanguine Christi

14 Ipse enim est pax nostra, qui fecit utraque unum, & medium parietem maceris solvens, inimicitias in carne sua :

15 Legem mandatorum decrevit evacuans, ut duos condat in semetipso in unum novum hominem, faciens pacem,

16 Et reconciliet ambos in uno corpore Deo per crucem, interficiens inimicitias in semetipso.

17 Et veniens evangelizavit pacem vobis, qui longè fuistis ; & pacem iis, qui propè.

18 Quoniam per ipsum habemus accessum ambo in uno Spiritu ad Patrem.

19 Ergo jam non estis hospites, & advenæ ; sed estis cives sanctorum, & domestici Dei :

20 Superædificati super fundamentum Apostolorum, & Prophetarum, ipso summo angulari lapide Christo Iesu :

21 In quo omnis ædificatio constructa crescit in templum sanctum in Domino :

22 In quo & vos coedificamini in habitaculum Dei in Spiritu.

C A P V T III.

Paulus docuit hoc mysterium, Prophetis & Apostolis revelatum, quod Gentes essent per Christum participes promissionum Dei ; quem orat ut spiritus corroborentur, & in charitate radicati, ad plenum in divinis mysteriis edocentur.

1 **H**ujus rei gratia, ego Paulus vinculus Christi Iesu, pro Gentibus,

2 Si tamen audistis dispensationem gratiæ Dei, quæ data est mihi in vobis :

3 Quoniam secundum revelationem notum mihi factum est sacramentum, sicut supra scripsi in brevi :

4 Prout potestis legentes intelligere prudentiam meam in mysterio Christi :

5 Quod aliis generationibus non est agnitus filiis hominum, sicut nunc revelatum est sanctis Apostolis ejus, & Prophetis in Spiritu,

6 Gentes esse cohæredes, & concorporales, & participes promissionis ejus in Christo Iesu per Evangelium :

7 Cujus factus sum minister, secundum donum gratiæ Dei, quæ data est mihi & secundum operationem virtutis ejus.

8 Mihi omnium sanctorum minimo data est gratia hæc, in Gentibus evangelizare investigabiles divitias Christi.

9 Et illuminare omnes, quæ sit dispensatio sacramenti absconditi à sæculis in Deo, qui omnia creavit.

10 Ut innotescat principatibus & potestatibus in cælestibus per Ecclesiam, multiformis sapientia Dei.

11 Secundum prædestinationem sæculorum, quam fecit in Christo Iesu Domino nostro :

12 In quo habemus fiduciam & accessum in confidentia per fidem ejus.

13 Propter quod peto ne deficiatis in

b Rom. 5. 2.

a Supra 1. 19d b 1. Cor. 15. 9.

tribulationibus meis pro vobis : quæ est gloria vestra.

14 Hujus rei gratia flectit genua mea ad Patrem Domini nostri Iesu Christi,

15 Ex quo omnis paternitas in cælis & in terra nominatur,

16 Videt vobis secundum divitias gloriæ suæ, vultu corroborati per spiritum eius in interiorum hominum,

17 Christum habitare per fidem in cordibus vestris : in charitate radicati, & fundati.

18 Ut possitis comprehendere cum omnibus sanctis, quæ sit latitudo, & longitudo & sublimitas, & profundum,

19 Scire etiam supereminentem scientiæ claritatem Christi, ut impleamini in omnem plenitudinem Dei.

20 Ei autem, qui potens est omnia facere superabundanter quam petimus, aut intelligimus, secundum virtutem, quæ operatur in nobis :

21 Ipsi gloria in Ecclesia, & in Christo Iesu, in omnes generationes sæculi sæculorum, Amen.

CAPUT IV.

Ad unitatem spiritus hortatur, ostendens Christum diversa diversis dedisse charismata, & ad sui corporis adificationem varios in Ecclesia instituisse ordines ad finem usque mundi, monet igitur ut exuto veteri homine novum induant, utriusque partes explicans : rursusque monet ut in hoc corpore manentes, separentur ab illis qui mente excacati sequuntur efficiant carnalis desideria, & novos induant mores, damnatis prioribus.

O Blestro itaque vos ego vinctus in Domino, & ut digne ambuletis vocatione, qua vocati estis.

27. 2. Cū omni humilitate, & mansuetudine, cum patientia, supportantes invicem in charitate,

3 b Solliciti servare unitatem Spiritus in vinculo pacis.

4 Unum corpus, & unus Spiritus, sicut vocati estis in una spe vocationis vestræ.

5 Unus Dominus, una fides, unum baptismus.

6 c Unus Deus & Pater omnium, qui est super omnes, & per omnia & in omnibus nobis.

7 d Unicusque autem nostrum data est gratia secundum mensuram donationis Christi.

8 Propter quod dicit : Ascendens in altum captivam duxit captivitatem : dedit dona hominibus.

9 Quod autem ascendit, quid est nisi quæ & descendit primum in inferiores partes terræ?

10 Qui descendit, ipse est & qui ascendit super omnes cælos, ut impletet omnia.

11 Et ipse dedit quosdam quidem Apostolos, alios, quosdam autem Prophetas, alios vero Evangelistas, alios autem pastores, & doctores.

12 Ad perfectionem sanctorum in opus ministerii, in adificationem corporis Christi.

13 Ut recedat unitatem omnes in unitatem fidei, & agnitionis filii Dei, in unum perfectum, in mensuram ætatis perfecti, in unitatem.

14 Ut iam non simus parvuli fluctuantes, & circumferamur omni vento doctrinæ in nequitia hominum, in astutia ad circumventionem erroris.

15 Veritatem autem facientes in charitate, crescemus in illo per omnia, qui est caput Christus.

16 Ex quo totum corpus compactum, & connexum per omnem iunctionem submistrationis, secundum operationem in mensuram uniuscuiusque membri, augmentum corporis facit in adificationem sui in charitate.

17 g Hoc igitur dico, & testificor in Domino, ut iam non ambuletis, sicut & Gentes ambulant in vanitate sensus sui,

18 Tenebris obscurarum habentes intellectum, alienati à vita Dei, per ignorantiam quæ est in illis, propter cæcitatem cordis ipsorum.

19 Qui desperantes, semetipsos tradiderunt impudiciæ, in operationem immunditiæ omnis, in avaritiam.

20 Vos autem non ita didicistis Christum,

21 Si tamen illum audistis, & in ipso edocti estis, sicut est veritas in Iesu.

22 h Deponere vos secundum pristinam conversationem veterem hominem, qui corrumpitur secundum desideria erroris.

23 i Renovamini autem spiritu mentis vestræ,

24 k Et induite novum hominem, qui secundum Deum creatus est in iustitia, & sanctitate veritatis.

25 l Propter quod deponentes mendacium, loquimini veritatem unusquisque cum proximo suo : quoniam sumus invicem membra.

26 m Irascimini, & nolite peccare, solum non occidat super iracundiam vestram.

27 Nolite locum dare diabolo.

28 n Qui furabatur, iam non furetur : magis autem laboret, operando manibus suis quod bonum est, ut habeat unde tribuat necessitatem patienti.

29 Omnis sermo malus ex ore vestro non procedat, sed si quis bonus ad edificationem fidei, ut det gratiam audientibus.

30 Et nolite contristare Spiritum sanctum Dei : in quo signati estis in dñem redemptionis.

31 Omnis amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor, & blasphemia tollatur à vobis, cum omni malitia.

32 o Estote autem invicem benigni, misericordes, donantes invicem, sicut & Deus in Christo donavit vobis.

CAPUT V.

Hortatur ut Christum imitentur, longe separent ab omni vitio ac seculato, & redine se invicem affectionibus unitatis, quæ tradit, exorta a sanctis, ut valeant sustinere se invicem, sicut & Christus dilexit Ecclesiam.

1 Ego ergo ita a vobis, sicut filii charitatis,

2 a Et ambulare in dilectione, sicut & Christus dilexit nos, & se dedit ut nos pro nobis oblationem & hostiam Deo in odorem suavitatis.

3 b Fornicatio autem, & omnis immunditia,

1. 21.

1. 21.

1. 21.

1. 21.

1. 21.

1. 21.

1. 21.

1. 21.

1. 21.

1. 21.

1. 21.

1. 21.

1. 21.

1. 21.

1. 21.

1. 21.

1. 21.

1. 21.

1. 21.

1. 21.

1. 21.

1. 21.

1. 21.

1. 21.

1. 21.

1. 21.

1. 21.

1. 21.

1. 21.

1. 21.

mundicia, aut avaritia, nec nomine tur in vobis, sicut decet sanctos:

4 Aut turpeditio, aut stultiloquium, aut futilitas, quæ ad rem non pertinet: sed magis gratiarum actio.

5 Hoc enim scitote intelligentes, quod omnis fornicator, aut inmundus, aut avarus, quod est idolorum servus non habet hereditatem in regno Christi & Dei.

6 *Matth.* 6. Nemo vos seducat in vanis verbis, 24. 4. propter hæc enim venit ira Dei in filios diffidentium.

7 Nolite ergo effici participes eorum.

8 *Luce.* 8. Eratis enim aliquando tenebræ, nunc

9. 8. autem lux in vobis. Ut filii lucis ambulare:

9. 9. Fructus enim lucis est in omni bonitate:

10. 3. te, & iustitia, & veritate:

10 Probanes quid sit beneplacitum Deo:

11 Et nolite communicare operibus infructuosis tenebrarum, magis autem redargui e.

12 Quæ enim in oculo fiunt ab ipsis, turpe est & dicere.

13 Omnia autem, quæ arguuntur, à lumine manifestantur: omne enim, quod manifestatur, lumen est.

14 Propter quod dicit: Surge qui dormis, & exurge à mortuis, & illuminabit te Christus.

15 Videte itaque fratres, quomodo caute ambuletis & non quasi insipientes,

16 Sed ut sapientes: redimentes tempus, quoniam dies mali sunt.

17 *Rom.* 12. Propterea nolite fieri imprudentes, 12. 2. sed intelligentes quæ sit voluntas Dei.

18 *1. Thes.* 5. Et nolite inebriari vino, in quo est 4. 3. luxuria: sed implemini Spiritu sancto,

19 Loquentes vobismetipsis in psalmis, & hymnis, & canticis spiritualibus cantantes & psallentes in cordibus vestris Domino,

20 Gratias agentes semper pro omnibus, in nomine Domini nostri Iesu Christi, Deo & Patri

21 Subjecti in vicem in timore Christi.

22 *Gen.* 3. 16. Mulieres viris suis subditæ sint, sicut 3. 16. Domino:

23 *Colos.* 3. 18. Quoniam vir caput est mulieris, sicut Christus caput est Ecclesiæ: Ipse, salvator corporis eius

24 Sed sicut Ecclesia subiecta est Christo, ita & mulieres viris suis in omnibus.

25 *1. Cor.* 11. 3. Vni diligite uxores vestras, sicut & 11. 3. Christus dilexit Ecclesiam, & seipsum

26 *Colos.* 3. 19. tradidit pro ea,

26 Ut illam sanctificaret, mundans lavacro aquæ in verbo viæ.

27 Ut exhiberet ipse sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid huiusmodi, sed ut sit sancta & immaculata.

28 Ita & vos debent diligere uxores suas ut corpora sua. Qui suam uxorem diligit, seipsum diligit.

29 *Gen.* 2. 24. Nemo enim unquam carnem suam odio habuit: sed nititur, & cohercet eam, sicut 2. 24. & Christus Ecclesiam:

30 Quia membra sumus corporis eius, de carne eius & de ossibus eius.

31 *1. Cor.* 6. 16. Propter hoc relinquet homo patrem, & matrem suam, & adheret uxori suæ: & erunt duo in carne una.

32 Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo & in Ecclesia.

33 Verumtamen & vos singuli, unusquisque uxorem suam sicut seipsum diligat: uxor autem timeat virum suum.

CAPUT VI.

Filii parentibus, servique dominis obediant, reverenturque parentes erga filios, & domini erga servos sui memores sint officii: monet Deus armaturam, cuius partes ex licet, induendum, ad resistendum spiritualibus inimicis, potens etiam ut pro se ornet.

1 Filii obedite parentibus vestris in Domino: hoc enim iustum est.

2 *Colos.* 3. 20. Honorate patrem tuum, & matrem tuam, quod est mandatum primum in promissione:

3 *Exod.* 20. 12. Ut bene sit tibi, & sis longævus in terram.

4 Et vos patres nolite ad iracundiam provocare filios vestros: sed educare illos in disciplina & correptione Domini

5 *Deut.* 5. 16. Servi obedite dominis carnalibus cum timore & tremore, in simplicitate cordis vestri, sicut Christo:

6 Non ad oculum servientes, quasi hominibus placentes, sed ut servi Christi, facientes voluntatem Dei ex animo,

7 Cum bona voluntate servientes, sicut Domino, & non hominibus:

8 Sciens quoniam unusquisque, quod cumque fecerit bonum, hoc recipiet à Domino, sive servus, sive liber.

9 Et vos domini eadem facite illis, remittentes minas: scientes quia & illorum, & vester Dominus est in cælis: & per sonatum acceptio non est apud eum.

10 De cetero fratres, co fortamini in Domino, & in potentia virtutis eius.

11 Induite vos armaturam Dei ut possitis stare adversus insidias diaboli.

12 Quoniam non est nobis colluctatio adversus carnem & sanguinem, sed adversus principes, & potestates, adversus mandatores reuelatum harum, contra spiritualia nequitia, in cælestibus.

13 Propterea accipite armaturam Dei, ut possitis resistere in die malo, & in omni nilis perfecti stare.

14 State ergo succincti lumbos vestros in veritate, & induite lorica iustitiæ,

15 Et calceati pedes in præparatione Evangelii pacis:

16 In omnibus sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere:

17 *1. Thes.* 5. 8. Et galeam salutis assumite: & gladius spiritus, (quod est verbum Dei)

18 Per omnem orationem & obsecrationem orantes omni tempore in spiritu: & in ipso & plantantes in omni instantia, & obsecratione pro omnibus sanctis:

19 *1. Thes.* 5. 17. Et pro me, ut detur mihi sermo in aperitione os mei cum fiducia, notum facere mysterium Evangelii:

20 Pro quo legaione languor in carcerem, ut in ipso adeam prout oportet me loqui.

21 *1. Thes.* 5. 27. Vultis enim & vos scire quæ circa me sunt, & quid agam: omnia vobis portabo et Tychicus charissimus frater, & fidelis minister in Domino:

22 Quem misi ad vos in hoc ipsum, ut

cognoscatis quæ circa nos sunt, & confortetur corda vestra.

23 Pax fratribus, & caritas cum fide, à Deo Patre, & Domino Iesu Christo.

24 Gratia cum omnibus, qui diligunt Dominum nostrum Iesum Christum in incorruptione. Amen.

EPISTOLA BEATI PAULI APOSTOLI AD PHILIPPENSES.

CAPUT I.

Ex magno affectu quem habet erga Philippenses, manifestat eis quod pressura sua in maiorem Evangelii fructum cesserint: quam utilitatem si non spectaret, omnino dissolvi cuperet, & esse cum Christo: eosque adhortatur, ut digne ad Christi Evangelium converterentur, dicens, quod pro ipso iam afflictiones sustinuerint.

1 **P**aulus & Timotheus, servi Iesu Christi, omnibus sanctis in Christo Iesu, qui sunt Philippis, cum Episcopis, & Diaconibus.

2 Gratia vobis & pax à Deo Patre nostro, & Domino Iesu Christo.

3 Gratias ago Deo meo in omni memoria vestra,

4 Semper in cunctis orationibus meis pro omnibus vobis, cum gaudio deprecationem faciens,

5 Super communicatione vestra in Evangelio Christi à prima die usque nunc.

6 Confidens hoc ipsum, quia qui cepit in vobis opus bonum, perficiet usque in diem Christi Iesu.

7 Sicut est mihi iustum hoc sentire pro omnibus vobis: eo quod habeam vos in corde, & in vinculis meis, & in defensione, & confirmatione Evangelii, socios gaudii mei omnes vos esse.

8 Testis enim mihi est Deus, quomodo cupiam omnes vos in visceribus Iesu Christi.

9 Et hoc oro, ut Caritas vestra magis ac magis abundet in scientia, & in omni sensu:

10 Ut probetis potiora, ut sitis sinceri, & sine offensa in diem Christi.

11 Repleti fructu iustitiæ per Iesum Christum, in gloriam & laudem Dei.

12 Scire autem vos volo fratres, quia quæ circa me sunt, magis ad profectum venerunt Evangelii:

13 Ita ut vincula mea manifesta fierent in Christo in omni prætorio, & in cæteris omnibus;

14 It plures è fratribus in Domino confidentes vinculis meis, abundantius audent sine timore verbum Dei loqui.

15 Quidam quidem & propter invidiam & contentionem, quidam autem & propter bonam voluntatem Christum prædicant:

16 Quidam ex charitate, sciens quoniam in defensionem Evangelii positus sum.

17 Quidam autem ex contentione Christum annuntiant non siccere, existimantes

pressuram se suffragare vinculis meis.

18 Quid enim? Dum omni modo, sive per occasionem sive per veritatem, Christus annuntietur; & in hoc gaudeo, sed & gaudio.

19 Scio enim quia hoc mihi provehit ad salutem, per vestram orationem, & substantiationem Spiritus Iesu Christi.

20 Secundum expectationem & spem meam, quia in nullo confundar: sed in omni fido ita sicut semper, & tunc magnificabitur Christus in corpore meo, sive per vitam, sive per mortem.

21 Mihi enim vivere Christus est, & mori lucrum.

22 Quod si vivere in carne, hic mihi fructus operis est, & quid eligam nescio.

23 Coarctor autem è duobus desiderium habens dissolvi, & esse cum Christo, multò magis melius:

24 Permanere autem in carne, necessarium propter vos.

25 Et hoc confidens scio quia manebo, & permanebo omnibus vobis, ad protectum vestrum, & gaudium vestrum:

26 Ut gratulatio vestra abundet in Christo Iesu in me, per meum adventum iterum ad vos.

27 Tantum dignè Evangelio Christi conversamini: ut sive cum venero, & videro vos, sive absens aulam de vobis, quia staretis in uno spiritu unanimes, collaborantes fidei Evangelii:

28 Et in nullo terreamini ab adversariis; quæ illis est causa perditionis, vobis autem salutis, & hoc à Deo:

29 Quia vobis donatum est pro Christo, non solum ut in eum credatis, sed ut etiam pro illo patiamini:

30 Idem certamen habentes, quale & vidistis in me, & nunc audistis de me.

CAPUT II.

Ad mutuam dilectionem & concordiam, animique modestiam miræ affectu eos hortatur, exemplo Christi, in cuius nomine omne genus stetit, neque suam in timore operentur salutem: congratulatur tum illis quod inter malos sanctè vivant, tum sibi quod tales habebat discipulos: Timotheum laudat à sincera Evangelii predicatione & obedientia; similiter & Epaphroditum: quem ad eos mittit, postquam ab ægitudine convalescit.

1 **S**i qua ergo consolatio in Christo, si quod solatium caritatis, si qua societas spiritus, si qua viscera miserationis:

2 Implete gaudium meum, undem sapientis, eandem charitatem habentes, unanimiter, id ipsum sentientes.

3 Nihil per conventionem, neque per inanem gloriam: sed in humilitate superiores sibi invicem arbitantes,

4 Non quæ sua sunt singuli considerantes sed ea quæ aliorum.

5 Hoc enim sentite in vobis, quod & in Christo Iesu:

6 Qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo:

7 Sed semetipsum exinanivit formam Dei accipiens, in similitudinem hominum factus, & habitum inveniens ut homo.

8 Humiliavit se ipse usque ad mortem, mortem autem crucis.

9 Pro

4 Eph.
4. 1.
Coloss.
1. 10.
1. 7. et
2. 13.

4 Eph.
1. 9.

o Propter quod & Deus exaltavit illum, & dedit illi nomen, quod est super omne nomen.

6. 7. 10. 1. Vt in nomine, Iesu omne genu flectatur cœli, terre, & infernorum:

11. Et omnis lingua confiteatur quia Dominus noster Iesus Christus in gloria est Dei Patris.

12. Itaque charissimi mei, (sicut scilicet per obediistis) non ut in presentia mei tantum, sed magis magis nunc in absentia mea, cum metu & tremore vestram salutem operamini.

13. Deus est enim, qui operatur in vobis & velle, & perficere, pro bona voluntate.

14. Omnia autem facite sine murmurationibus, & litationibus:

15. Vt sitis sine querela, & simplices filii Dei, sine reprehensione, in medio nationis prave & perverse: inter quos lucetis sicut luminaria in mundo.

16. Verbum vite continentes ad gloriam meam in die Christi, quia non in vacuum cucurri, neque in vacuum laboravi.

17. Sed & si immolor supra sacrificium, & obsequium fidei vestre & gaudeo, & congratulor omnibus vobis.

18. Idiplum autem & vos gaudete, & congratulamini mihi.

19. Spero autem in Domino Iesu, & Timotheum me citò mittere ad vos: ut & ego bono animo sim, cognitis quæ circa vos sunt;

20. Neminem enim habeo tam unanimem qui sincera affectione pro vobis sollicitus sit.

21. Omnes enim quæ sua sunt querunt, non quæ sunt Iesu Christi.

22. Experimentum autem ejus cognoscite, quia sicut pater filius mecum servivit in Evangelio.

23. Hunc igitur spero me mittere ad vos, mox ut videro quæ circa me sunt.

24. Confido autem in Domino, quoniam & ipse veniam ad vos citò.

25. Necessarium autem existimavi Epaphroditum fratrem, & cooperatorem, & commilitonem meum; vestrum autem Apostolum, & ministrum necessitatis meæ, mittere ad vos.

26. Quoniam quidem omnes vos desiderabat: & incensus erat, propterea quod audieratis illum infirmatum.

27. Nam & infirmatus est usque ad mortem: sed Deus misericors est ejus, non solum autem ejus, verum etiam & mei, ne tristitiam super tristitiam haberem.

28. Festinantius ergo misi illum, ut viso eo iterum gaudeatis, & ego sine tristitia sim.

29. Excipite itaque illum cum omni gaudio in Domino, & ejusmodi cum honore habetote.

30. Quoniam propter opus Christi usque ad mortem accessit, tradens animam suam, ut impleret id, quod ex vobis deerat erga meum obsequium.

C A P V T I I I.

Nemo in legalibus gloriari potest, alioqui Paulo id maxime conveniret: qui tamen omnia hæc detrimentum arbitratus est, quo Dei justitiam ex fide in Christum adipisceretur, semper proficiens ut tandem perfectionem consequeretur: quapropter Philippenses hoc sicut ut ipsum, & non dyabolos, cunctis Christi inimicos, imitentur.

1. De cetero fratres mei gaudete in Domino. Eadem vobis scribere, mihi quidem non pigrum, vobis autem necessarium.

2. Videte canes, videte malos operarios, videte concisionem.

3. Nos enim sumus circumcisio, qui spiritu servimus Deo, & gloriamur in Christo Iesu, & non in carne fiduciam habentes;

4. Quamquam ego habeam confidentiam & in carne. Si quis alius videtur confidere in carne, ego magis,

5. Circumcisus octavo die, ex genere Israël de tribu Benjamin, Hebræus ex Hebræis, secundum legem Phariseus,

6. Secundum emulationem persequens Ecclesiam Dei, secundum justitiam, quæ in lege est, conversatus sine querela.

7. Sed quæ mihi fuerunt lucra, hæc arbitratus sum propter Christum detrimenta.

8. Verumtamen existimo omnia detrimentum esse, propter eminentem scientiam Iesu Christi Domini mei: propter quem omnia detrimentum feci, & arbitror ut stercora, ut Christum lucrificam,

9. Et inveniar in illo, non habens meam justitiam, quæ ex lege est, sed illam, quæ ex fide est Christi Iesu: quæ ex Deo est justitia in fide,

10. Ad cognoscendum illum, & virtutem resurrectionis ejus, & societatem passionum illius: configuratus morti ejus:

11. Si quo modo occurram ad resurrectionem, quæ est ex mortuis.

12. Non quod jam acceperim, aut jam perfectus sim: sequor autem, si quo modo comprehendam, in quo & comprehensus sum à Christo Iesu,

13. Fratres, ego me non arbitror comprehendisse. Unum autem, quæ quidem retro sunt obliviscens, ad ea verò quæ sunt priora extendens meipsum,

14. Ad destinatum persequor, ad bravium supernæ votationis Dei in Christo Iesu.

15. Quicumque ergo perfecti sumus, hoc sentiamus: & si quid aliter sapitis, & hoc vobis Deus revelabit.

16. Verumtamen ad quod pervenimus, ut idem sapiamus: & in eadem permaneamus regula.

17. Imitatores mei estote fratres, & observate eos qui ita ambulant, sicut habetis formam nostram.

18. Multi enim ambulant, quos sæpè dicebam vobis (nunc autem & flens dico) inimicos crucis Christi:

19. Quoniam finis interitus: quorum Deus venter est: & gloria in confusione ipsorum, qui terrena sapiunt.

20. Nostra autem conversatio in cælis est: unde etiam Salvatorem expectamus Dominum nostrum Iesum Christum,

21. Qui reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ. secundum operationem, qua etiam posuit subjicere sibi omnia.

C A P V T I V.

Ad perseverantiam & spirituale gaudium, modestiam, preces & caritatem adhibere cor componis, pacem Dei ipsi exoptantesque mordicus teneant

quod in pre' Dei sunt; laudans ipse, quod per
Epaphroditum necessaria ad ipsum miserint.

1. Taque fratres mei charissimi, & desi-
deratissimi, gaudium meum, & corona
mea: sic stete in Domino, charissimi.

2. Evodiam rogo, & Syntychem deprecor,
idipsum sapere in Domino.

3. Etiam rogo & te germane compar, adju-
vallas quæ mecum laboraverunt in Evan-
gelio cum Clemente, & cæteris adiutoribus
meis, quorum nomina sunt in libro vitæ.

4. Gaudere in Domino semper: iterum
dico gaudete.

5. Modestia vestra nota sit omnibus ho-
minibus: Dominus propè est.

6. Nihil solliciti sitis: sed in omni oratione,
& obsecratione, cum gratiarum actione, pe-
titiones vestræ innotescant apud Deum.

7. Et pax Dei, quæ exuperat omnem sen-
sum, custodiat corda vestra, & intelligen-
tias vestras, in Christo Iesu.

8. De cætero fratres, quæcumque sunt ve-
ra quæcumque pudica, quæcumque iusta,
quæcumque sancta, quæcumque amabilia,
quæcumque bonæ tamen, siqua virtus, si-
qua laus disciplinæ, hæc cogitare.

9. Quæ & didicistis, & accepistis, & au-
distis, & vidistis in me, hæc agite: & Deus
paciis erit vobiscum.

10. Gavissus sum autem in Domino vehe-
menter, quoniam tandem aliquando reslo-
ruistis pro me sentire: sicut & sentiebam:
occupati autem era is.

11. Non quasi propter penuriam dico: ego
enim didici, in quibus sum, sufficiens esse.

12. Scio & humiliari, scio & abundare;
(ubique & in omnibus instructus sum) &
satiari, & esurire, & abundare, & penu-
riam pati.

13. Omnia possum in eo, qui me confortat.

14. Verumtamen bene fecistis, communi-
cantes tribulationi meæ.

15. Scitis autem & vos Philippenses, quod
in principio Evangelii, quando profectus
sum à Macedonia, nulla mihi ecclesia com-
municavit in ratione dati & accepti, nisi
vos soli:

16. Quia & Thessalonicam semel & bis in
usum mihi misistis.

17. Non quia quæro datum, sed requiro
fructum abundantem in ratione vestra.

18. Habeo autem omnia, & abundo: re-
pletus sum, acceptis ab Epaphrodito quæ
misistis, odorem suavitatis, hostiam acce-
ptam, placentem Deo.

19. Deus autem meus impleat omne de-
siderium vestrum, secundum divitias suas,
in gloria in Christo Iesu.

20. Deo autem & Patri nostro gloria in
secula seculorum: Amen.

21. Salutate omnem sanctum in Christo
Iesu.

22. Salutant vos, qui mecum sunt, fratres,
salutant vos omnes sancti, maxime autem
quodædam Galatis doctores.

23. Gratia Domini nostri Iesu Christi cum
spiritu vestro. Amen.

EPISTOLA

BEATI PAULI

APOSTOLI

AD COLOSSENSES.

CAPUT I.

*Audita fide, charitate ac spe Colossensium, præ
pro ipsis Apostolus, quæ in scientia Dei bonisque
operibus perficiantur: Christum Dei imaginem di-
cit, per quem omnia creata sunt, & qui caput est
Ecclesie, quo omnia perficiuntur: hortatur ergo
ut immobiles in fide permaneant: sequè dicit esse
illum Christi ministrum, ad prædicandum mysterium
a seculo absconditum, & nunc manifestatum.*

1. **P**aulus Apostolus Iesu Christi per
voluntatem Dei, & Timotheus
frater:

2. Eis, qui sunt Colossis, sanctis, & fide-
libusatribus in Christo Iesu.

3. Gratia vobis & pax à Deo Patre nostro
& Domino Iesu Christo. Græcias agimus
Deo, & Patri Domino nostro Iesu Christi,
semper per vobis orantes.

4. Audientes fidem vestram in Christo Ie-
su, & dilectionem quam habetis in sanctis
omnes,

5. Propter spem, quæ reposita est vobis
in cælis: quam audistis in verbo veritatis
Evangelii:

6. Quod pervenit ad vos, sicut & in uni-
verso mundo est, & fructificat, & crecit, si-
cut in vobis, ex ea die qua audistis, & co-
gnovistis gratiam Dei in veritate.

7. Sicut didicistis ab Epaphra charissimo
conservo nostro, qui est fidelis pro vobis
minister Christi Iesu.

8. Qui etiam manifestavit nobis dilectio-
nem vestram in spiritu.

9. Ideo & nos ex qua die audivimus non
cessamus pro vobis orantes, & postulantes
ut impleamini agnitione voluntatis ejus in
omni sapientia & intellectu spiritali:

10. Ut ambuletis digne Deo per omnia
placantes: in omni opere bono fructifican-
tes; & crescentes in scientia Dei:

11. In omni virtute confortati secundum
potentiam claritatis ejus, in omni pacien-
tia & longanimitate cum gaudio,

12. Gratias agentes Deo Patri, qui dignos
nos fecit in partem sortis sanctorum in
lumine.

13. Qui eripuit nos de potestate tenebra-
rum, & transfudit in regnum filii dilectio-
nis suæ,

14. In quo habemus redemptionem per
sanguinem ejus, remissionem peccatorum:

15. Qui est imago Dei invisibilis, primo-
genitus omnis creaturæ:

16. Quoniam in ipso creata sunt omnia
verba in cælis & in terra, visibilia, & invi-
sibilia, sive throni, sive domus, sive
sive principatus, sive potestates, omnia
per ipsum, & in ipso creata sunt:

17. In ipso etiam hæc omnia, & omnia in
ipso constant.

18. Et

61. Cr. 18 Triplex est caput corporis Ecclesie, 6
15. 20. 1. est principium in operibus ex mortuis:
ut sit in omni usque ipse principium tenens.

19 Quia in ipso coagulavit, omnem plenitudinem inhabitare.

20 Et per eum reconciliare omnia in ipsum, pacificans per se sanguinem crucis ejus, sive quæ in terra, sive quæ in celis sunt.

21 Et vos cum essetis aliquando alienati, & inimici sentiti in operibus malis:

22 Nunc autem reconciliavit in corpore carnis ejus per mortem, exhibere vos sanctos, & immaculatos, & irreprehensibiles coram ipso:

23 Si tamen permanetis in fide fundati, & stabiliti, & in motibus à ipse Evangelii, quod a deo est, quod prædicatum est in universa creatura, quæ sub celo est, cuius factus sum ego Paulus minister.

24 Qui nunc gaudeo in passionibus pro vobis, & adimpleo ea quæ desunt passionum Christi, in carne mea, pro corpore ejus, quod est Ecclesia:

25 Cuius factus sum ego minister secundum dispensationem Dei, quæ data est mihi in vos, ut impleam verbum Dei:

26 Mysterium, quod absconditum fuit à sæculis, & generationibus, nunc autem manifestatum est sanctis ejus.

27 Quibus voluit Deus notas facere divitias gloriæ sacramenti huius in Gentibus, quod est Christus, in vobis spes gloriæ,

28 Quem nos annuntiamus, corripientes omnem hominem, & docentes omnem hominem, in omni sapientia, ut exhibeamus omnem hominem perfectum in Christo Iesu.

29 In quo & laboro, certando secundum operationem ejus, quam operatur in me in virtute.

C A P V T I I.

Horatur ut caveant ne ullis aut persuasionibus aut imposturis philosophorum, seu legem inducere silentium, seducantur à Christi fide: per quem à peccatis, à potestate diaboli, & ab adverso iussu chirographi liberati sunt, ut nunc legalia decreta nulla in pretio sint habenda.

1 VO'o enim vos scire qualem sollicitudinem habeam pro vobis, & pro iis qui sunt Laodicæ, & quicumque non videntur faciem meam in carne:

2 Ut consolentur corda ipsorum, instructi in charitate, & in omnes divitias plenitudinis intellectus, in agnitionem mysterii Dei Patris & Christi Iesu:

3 In quo sunt omnes thesauri sapientiae & scientiae absconditi.

4 Hoc autem dico ut nemo vos decipiat in sublimitate sermionum.

5. 3. 5. Nam etsi corpore absens sum, sed spiritum vobiscum sum: gaudens, & videns ordinem vestrum, & firmamentum ejus, quæ in Christo est fidei vestra.

6 Sicut ergo accepistis Iesum Christum Domineum, in ipso ambulare,

7 Radicati, & superedificati in ipso, & confirmati fide, sicut & didicistis, abundantes in illo in gratiarum actione.

8 Videte ne quis vos decipiat per philosophiam, & inanem fallaciam, secundum traditionem hominum, secundum elementa

mundi, & non secundum Christum:

9 Quia in ipso habet omnis plenitudo divinitatis corporaliter.

10 Et esset in illo repleti, qui est caput omnis principatus, & potestatis:

11 In quo & circumcisi estis circumcisione non manu facta in expolatione corporis carnis, sed in circumcisione Christi:

12 Contemplati estis lapsum, in quo & resurrexistis per fidem operationis Dei, qui suscitavit illum à mortuis.

13. 6. Et vos cum mortui essetis in delictis, & præputio carnis vestrae, convivificavit 2. 1. cum illo, donans vobis omnia delicta.

14 Delens quod adversus nos erat chirographum decreti: quod erat contrarium nobis, & ipsum tulit de medio, affigens illud cruci:

15 Et expolians principatus, & potestates, traduxit confidenter, palam triumphans illos in semetipso.

16 Nemo ergo vos iudicet in cibo, aut in potu, aut in parte diei festi, aut neomeniæ, aut sabbatorum:

17 Quæ sunt umbra futurorum: corpus autem Christi.

18. 1. Nemo vos seducat volens in humilitate, & religione Angelorum, quæ non vidit ambulans; frustra inflatus sensu carnis suæ, 2. 1. 4.

19 Et non tenens caput, ex quo totum corpus, per nexus & conjunctiones subministratum & constructum, crescit in augmentum Dei.

20 Si ergo mortui estis cum Christo ab elementis huius mundi: quid adhuc tanquam viventes in mundo decernitis?

21 Ne tetigeritis, neque gustaveritis, neque contrectaveritis;

22 Quæ sunt omnia in interitum ipso usu, secundum præcepta & doctrinas hominum:

23 Quæ sunt rationem quidem habentia sapientiæ in superstitione, & humilitate, & non ad parcendum corpori, non in honore aliquo ad saturitatem carnis.

C A P V T I I I.

In moribus eos informat, ut exuto veteri homine cum actibus suis, quos hic explicat, novum induant, in quo non est distinctio nationis aut conditionis & assumantque virtutes, ac variis modis Deum laudent, cuncta ad ipsam referentes: docet deinde quomodo se habere debeant uxores & mariti, filii & patres, servi ac domini.

1 Igitur, si consurrexistis cum Christo, I quæ sursum sunt querite, ubi Christus est in dextera Dei sedens:

2 Quæ sursum sunt sapite, non quæ super terram.

3 Mortui enim estis, & vita vestra est abscondita cum Christo in Deo.

4 Cum Christus apparuerit, vita vestra; tunc & vos apparebitis cum ipso in gloria.

5. 4. Mortificate ergo membra vestra, quæ 4. Eph. 5. 3. sunt super terram, fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiscentiam malam, & avaritiam, quæ est simulacrorum servitus:

6 Propter quæ venit ira Dei super filios incredulitatis,

7 In quibus & vos ambulastis aliquando, cum viveretis in illis.

8. 6. Nunc

- 86 Nunc autem deponite & vos omnia ;
 1. 2. iram , indignationem , malitiam , blasphemiam , turpem sermonem de ore vestro
 Ephes. 9 Nolite mentiri invicem , expoliantes vos
 4. 22. veterem hominem cum actibus suis ,
 Hebr. 10 Et induentes novum , cum qui renova-
 12. 1. tur in agnitionem , secundum imaginem
 1. Petr. 1. ejus qui creavit illum.
 2. 1. 11 Vbi non est Gentilis , & Iudæus , cir-
 4. 2. cuncisio , & præputium , Barbarus , & Scy-
 tha , servus & liber ; sed omnia , & in omni-
 bus Christus.
 12. 1. Induite vos ergo sicut electi Dei ,
 Eph. sancti , & dilecti , viscera misericordiae , be-
 6. 12. nignitatem , humilitatem , modestiam , pa-
 tientiam ;
 13 Supportantes invicem , & donantes vo-
 bismetipsis , si quis adversus aliquem habet
 querelam : sicut & Dominus donavit vo-
 bis , ita & vos.
 14 Super omnia autem hæc , charitatem
 habete , quod est vinculum perfectionis :
 15 Et pax Christi exulet in cordibus ve-
 stris , in qua & vocati estis in uno corpore :
 & grati estote.
 16 Verbum Christi habite in vobis abun-
 danter , in omni sapientia , docentes , & com-
 monentes vosmetipsos , in psalmis , hymnis
 & canticis spiritualibus , in gratia cantantes
 in cordibus vestris Deo.
 17. 1. Omne quodcumque facitis in verbo
 10. 31. aut in opere , omnia in nomine Domini
 Iesu Christi , gratias agentes Deo & Patri
 per ipsum.
 Eph. 18. 1. Mulieres subditi estote viris , sicut
 5. 22. oportet , in Domino.
 1. Petr. 19 Viri diligite uxores vestras , & nolite
 3. 1. amari esse ad illas .
 Eph. 20. 1. Filii obedite parentibus per omnia :
 6. 1. hoc enim placitum est in Domino .
 Eph. 21. 1. Patres , nolite ad indignationem pro-
 6. 4. vocare filios vestros , ut non pusillo ani-
 Tit. 2. mo fiant .
 9. 22 Servi obedite per omnia dominis car-
 1. Petr. nalibus , non ad oculum servientes , quasi
 2. 18. hominibus placentes , sed in simplicitate
 cordis , timentes Deum .
 23 Quodcumque facitis , ex animo opera-
 mini , sicut Domino , & non hominibus :
 24 Scientes quod à Domino accipietis re-
 tributionem hæreditatis . Domino Christo
 servite .
 Rem. 25. 1. Qui enim injuriam facit , recipiet id
 2. 6. quod inique gessit : & non est personarum
 acceptio apud Deum .

CAPUT IV.

Pro se cupio ipsos precari , & causæ ac discretæ cum
 infidelibus conversari : missisque qui manifestent eis
 quæ apud ipsum agantur , & variorum salutationes
 adscribis , cupiens ut & hæc & similiter Laodice-
 num epistola apud utramque legatur Ecclesiam .

1 Domini ; quod iustum est & æquum ,
 2. 1. servis præstare scientes quod & vos
 Dominum habetis in celo .

2. 1. Orationi instate , vigilantes in ea in
 18. 1. gratia & actione :

1. 3. 1. Orantes simul & pro nobis , ut Deus
 5. 17. aperiat nobis othum sermonis ad loquen-
 Ephes. dum mysterium Christi (propter quod
 9. 19. etiam victus sum .)

4 Ut manifestem illud ita ut oportet me
 loqui .

5. 1. In sapientia ambulate ad eos qui foris
 sunt , ut non perredimemini ,

6 Sermo vester semper in gratia sale sit
 conditus , ut sciatis quomodo oporteat vos
 unicuique respondere .

7 Quæ circa me sunt , omnia vobis nota
 faciet Tychicus , charissimus frater , & fidelis
 minister , & conservus in Domino :

8 Quem misi ad vos ad hoc ipsum , ut
 cognoscat quæ circa vos sunt , & consoletur
 corda vestra .

9 Cum Onesimo charissimo , & fideli fra-
 tre , qui ex vobis est . Omnia , quæ hic agun-
 tur , nota facient vobis .

10 Salutat vos Aristarchus concaptivus
 meus , & Marcus consobrinus Barnabæ , de
 quo accepistis mandata : si venerit ad vos ,
 excipite illum ,

11 Et Iesus , qui dicitur Justus : qui sunt ex
 circumcissione : hi soli sunt adiutores mei in
 regno Dei , qui mihi fuerunt solatio .

12 Salutat vos Epaphras , qui ex vobis est ,
 servus Christi Iesu , semper sollicitus pro
 vobis in orationibus , ut stetis perfecti , &
 pleni in omni voluntate Dei .

13 Testimonium enim illi perhibeo , quod
 habet multum laborem pro vobis , & pro iis
 qui sunt Laodiciæ , & qui Hierapoli .

14 Salutat vos & Lucas medicus charissi-
 mus , & Demas .

15 Salutate fratres , qui sunt Laodiciæ ,
 & Nympham , & quæ in domo ejus est ,
 Ecclesiam .

16 Et cum lecta fuerit apud vos epistola
 hæc , facite ut & in Laodicensium Ecclesia
 legatur : & eam , quæ Laodicensium est ,
 vos legatis .

17 Et dicite Archippo : Vide ministerium
 quod accepisti in Domino , ut illud impleas .

18 Salutatio , mea manu Pauli . Memores
 estote vinculorum meorum . Gratia vobis-
 cum . Amen .

EPISTOLA

BEATI PAULI

APOSTOLI

A D

THESSALONICENSES

PRIMA.

CAPUT PRIMUM.

Thessalonicenses commendat , adis Deo gratias ,
 quod sapit , tam semel se in servitorem Pauli , tam
 i , suis Dominum imitantes esse eis , ac sicut ei
 credentibus , palam asserunt quoniam apud i , per
 fructum Pauli prædicatio habuit .

1 Paulus , & Silvanus , & Timotheus ,
 Ecclesiae Thessalonicenorum , in
 Deo Patre nostro , & Domino
 Iesu Christo .

2 Gratia vobis , & pax . Gratias agimus
 Deo semper pro omnibus vobis , nece-
 ssarium

2. Thes.

3. 1.

c. Eph.

5. 19.

d. 1. 77.

4. 18.

nam vestri facientes in orationibus nostris sine intermissione ;

3 Memores operis fidei vestre , & laboris , & charitatis , & sustinentie spei Domini nostri Iesu Christi , ante Deum & Patrem nostrum ;

4 Sciens fratres , dilecti à Deo , electionem vestram ;

5 Quia Evangelium nostrum non fuit ad vos in sermone tantum , sed & in virtute , & in Spiritu sancto , & in plenitudine multa , sicut scitis quales fuerimus in vobis propter vos.

6 Et vos imitatores nostri facti estis , & Domini , excipientes verbum in tribulatione multa , cum gaudio Spiritus sancti :

7 Ita ut facti sitis forma omnibus credentibus in Macedonia , & in Achaia.

8 A vobis enim diffamatus est sermo Domini , non solum in Macedonia , & in Achaia , sed & in omni loco fides vestra , quæ est ad Deum , profecta est , ita ut non sit nobis necesse quidquam loqui.

9 Ipsi enim de nobis annuntiant qualem introitum habuerimus ad vos : & quomodo conversi estis ad Deum à simulacris , servire Deo vivo , & vero.

10 Ut expectare Filium ejus de cælis (quem suscitavit ex mortuis) Iesum , qui eripuit nos ab ira veniura.

C A P V T II.

Ostendit quam sincerum se exhibuerit in predicando ipsis Evangelio , gratias Deo agens quod susceptum Dei verbum sedulo servaverint , passi multa à contumeliosis , sicut Ecclesia Iudæa à Iudæis , qui una cum Christo etiam pios omnes persequuntur : declarat etiam quam ardentem gerat erga ipsos affectum.

1 **N**am ipsi scitis , fratres , introitum nostrum ad vos , quia non inanis fuit :

2 Sed ante passi multa , & à contumeliosis affect (sicut scitis) in Philippis , fiduciam habuimus in Deo nostro , loqui ad vos Evangelium Dei in multa sollicitudine.

3 Exhortatio enim nostra non de errore , neque de immunditia , neque in dolo ,

4 Sed sicut probati sumus à Deo ut crederetur nobis Evangelium : ita loquimur , non quasi hominibus placentes , sed Deo , qui probat corda nostra.

5 Neque enim aliquando fuimus in sermone adulationis : sicut scitis : neque in occasione avaritiæ : Deus testis est :

6 Nec quærentes ab hominibus gloriam , neque à vobis , neque ab aliis.

7 Cum possemus vobis oneri esse ut Christi Apostoli : sed facti sumus parvuli in medio vestrum , tanquam si nutrix loveat filios suos.

8 Ita desiderantes vos , cupide volebamus tradere vobis non solum Evangelium Dei , sed etiam animas nostras : quoniam charissimi nobis facti estis.

9 Memores enim estis fratres laboris nostri , & fatigationis : à nocte ac die operantes , ne quem vestrum gravaremus , prædicavimus in vobis Evangelium Dei.

10 Vos testes estis , & Deus , quam sancte & iuste , & sine querela vobis , qui credidistis , sumus :

11 Sicut scitis , qualiter unumquemque vestrum (sicut pater filios suos ,)

12 Deprecantes vos & consolantes , testificati sumus , ut ambularetis digne Deo , qui vocavit vos in suum regnum & gloriam.

13 Ideo & nos gratias agimus Deo sine intermissione : quoniam cum accepissetis à nobis verbum auditus Dei , accepistis illud , non ut verbum hominum , sed (sicut est verum) verbum Dei , qui operatur in vobis , qui credidistis.

14 Vos enim imitatores facti estis fratres electarum Dei , quæ sunt in Iudæa in Christo Iesu : quia eadem passi estis & vos à contumeliosis vestris sicut & ipsi à Iudæis :

15 Qui & Dominum occiderunt Iesum , & Prophetas , & nos persecuti sunt , & Deo non placent , & omnibus hominibus adversantur ;

16 Prohibentes nos Gentibus loqui ut salvæ fiamus , ut impleamus peccata sua semper : pervenit enim ira Dei super illos usque in finem.

17 Nos autem fratres desolati à vobis ad tempus horæ , aspectu , non corde , abundantius testinavimus faciem vestram videre multo desiderio :

18 Quoniam volumus venire ad vos : ego quidem Paulus , & semel , & iterum , sed impedivit nos satanas.

19 Quæ est enim nostra spes , aut gaudium , aut corona gloriæ ? Nonne vos ante Dominum nostrum Iesum Christum estis in adventu ejus ?

20 Vos enim estis gloria nostra & gaudium.

C A P V T III.

Metuens ne propter suas afflictiones à fide moverentur , misit ad eos Timotheum , qui ipsos roboraret : illo autem reverso gratias Deo agit , quod in fide ad dilectionem firmi permanserint : ostendens quantum cupiat illos inviscere , ut suppleat quod deest fidei ipsorum.

1 **P**ropter quod non sustinentes amplius , placuit nobis remanere à hœnibus , solis :

2 Et misimus Timotheum fratrem nostrum , & ministrum Dei in Evangelio Christi , ad confirmandos vos , & exhortandos pro fide vestra :

3 Ut nemo moveatur in tribulationibus istis : ipsi enim scitis quod in hoc positi sumus.

4 Nam & cum apud vos essemus , prædicebamus vobis passuros nos tribulationes , sicut & factum est , & scitis.

5 Propterea & ego amplius non sustinens nisi ad cognoscendam fidem vestram : ne forte tentaverit vos is qui tentat , & inanis fiat labor noster.

6 Nunc autem veniente Timotheo ad nos à vobis , & annuntiante nobis fidem & charitatem vestram , & quia memoriam nostri habetis bonam semper , desiderantes nos videre , sicut & nos quoque vos :

7 Ideo consolati sumus fratres in vobis , in omni necessitate & tribulatione nostra , per fidem vestram ,

8 Quoniam nunc vivimus , si vos statis Domino.

9 Quem

16.16.

20.34.

1. Cor.
4. 12
2. Thes.
3. 8.

9 Quam enim gratiarum actionem possumus Deo retribuere pro vobis, in omni gaudio, quo gaudemus propter vos ante Deum nostrum,

10 Nocte ac die abundantius orantes, ut videamus faciem vestram, & compleamus ea quæ defunt fidei vestræ?

11 Ipse autem Deus & Pater noster, & Dominus noster Iesus Christus, dirigat viam nostram ad vos.

12 Vos autem Dominus multiplicet, & abundare faciat charitatem vestram in invicem, & in omnes, quemadmodum & nos in vobis:

13 Ad confirmanda corda sine querela in sanctitate, ante Deum & Patrem nostrum, in adventu Domini nostri Iesu Christi cum omnibus sanctis eius, Amen

CAPUT IV.

Horantur ut tradita sibi præcepta observent, abstinentes à fornicatione, ac se minus diligenter, manibusque operantes, quo nullius quidquam desiderare cogantur: docet modum nostræ resurrectionis, ne inordinata tristitia se crucient propter eos qui moriuntur.

1 DE cætero ergo, fratres, rogamus vos & obsecramus in Domino Iesu, ut quemadmodum accepistis à nobis, quomodo oporteat vos ambulare, & placere Deo, sic & ambuletis, ut abundetis magis.

2 Scitis enim quæ præcepta dederim vobis per Dominum Iesum.

a Rom. 11. 2. Ephes. 5. 17. 3 Hæc est enim voluntas Dei, sanctificatio vestra: ut abstineatis vos à fornicatione:

4 Ut sciat unusquisque vestrum vas suum possidere in sanctificatione, & honore;

5 Non in passione desiderii, sicut & Gentiles, quæ ignorant Deum:

6 Et ne quis supergrediatur, neque circumveniat in negotio fratrem suum: quoniam vindex est Dominus de his omnibus, sicut prædiximus vobis, & testificati sumus.

7 Non enim vocavit nos Deus in immunditiam, sed in sanctificationem.

8 Itaque qui hæc spernit, non hominem spernit, sed Deum: qui etiam dedit Spiritum suum sanctum in nobis.

9 De charitate autem fraternitatis non necesse habemus scribere vobis: ipsi enim vos à Deo didicistis ut diligatis invicem.

a 1. Ioan. 13. 34. 10 Etenim illud facitis in omnes fratres in universa Macedonia. Rogamus autem vos fratres ut abundetis magis,

a 1. Ioan. 2. 10. 11 Et operam detis ut quieti sitis, & ut vestrum negotium agatis, & operemini manibus vestris sicut præcepimus vobis: & ut honestè ambuletis ad eos qui foris sunt: & nullius aliquid desideretis

12 Nolurus autem vos ignorare fratres de dormientibus, ut non contristemini si ut & ceteri, qui spem non habent.

13 Si enim credimus quod Iesus mortuus est, & resurrexit: ita & Deus eos, qui dormierunt per Iesum, adducet cum eo.

14 Hoc enim vobis dicimus in verbo Domini: quia nos, qui vivimus, qui residui sumus in adventum Domini, non præveniemus eos, qui dormierunt.

15 Quoniam ipse Dominus in iussu, & in

voce Archangeli, & in tuba Dei descendet de celo: & mortui, qui in Christo sunt, resurgent primi.

16 Deinde nos, qui vivimus, qui relinquitur, simul rapiemur cum illis in nubibus obviam Christo in aëra, & sic semper cum Domino erimus.

17 Itaque consolamini invicem in verbis istis.

CAPUT V.

Diem iudicii dicit imminere adfuturum, qui tamen ipsos non potest incantatos opprimere, cum semper ad illum se præparent, ad quod illos etiam hortatur: monet quoque de obediencia erga suos præfatos, & quomodo erga invicem & erga Deum se habere debeant: orat pro ipsis, neque per se orens precatur.

1 DE temporibus autem, & momentis, fratres non indigetis ut scribamur vobis.

2 Ipsi enim diligenter scitis, quia dies Domini, sicut fur in nocte, ita veniet. *a 2. Pet. 3. 10.*

3 Cum enim dixerint pax, & securitas, tunc repentinus eis superveniet interitus, sicut dolor in utero habentis, & non effugient. *Apo. 3. 3. & 16. 15.*

4 Vos autem fratres non estis in tenebris, ut vos dies illa, tanquam fur comprehendat:

5 Omnes enim vos filii lucis estis & filii diei: non sumus noctis, neque tenebrarum.

6 Igitur non dormiamus sicut & ceteri, sed vigilemus, & sobrii sumus.

7 Qui enim dormiunt, nocte dormiunt: & qui ebrii sunt, nocte ebrii sunt.

8 Nos autem, qui diei sumus, sobrii sumus & indui lorica[m] fidei & charitatis, & galeam spem salutis:

9 Quoniam non posuit nos Deus in iram, sed in acquisitionem salutis per Dominum nostrum Iesum Christum, *b Isaia 59. 17. Ephes. 6. 17.*

10 Qui mortuus est pro nobis: ut sive vigilemus, sive dormiamus, simul cum illo vivamus.

11 Propter quod consolamini invicem, & edificate alterutrum, sicut & facitis.

12 Rogamus autem vos fratres, ut noveritis eos, qui laborant inter vos, & præfunt vobis in Domino, & monent vos,

13 Ut habeatis illos abundantius in charitate propter opus illorum: pacem habete cum eis.

14 Rogamus autem vos fratres, corripite inquietos, consolamini pusillanimes, suscipite infirmos, patientes estote ad omnes.

15 Videte ne quis malum pro malo alicui reddat: sed semper quod bonum est sectamini in invicem, & in omnes. *a 1. Pet. 17. 13. & 20.*

16 Semper gaudete.

17 & sine intermissione orate.

18 In omnibus gratias agite: hæc est enim voluntas Dei in Christo Iesu, in omnibus vobis. *a 1. Pet. 3. 9.*

19 Spiritum nolite extinguere.

20 Prophetias nolite spernere.

21 Omnia autem probate: quod bonum est tenete.

22 Ab omni specie mala abstinete vos.

23 Ipse autem Deus pacis sanctificet vos per omnia: ut integer spiritus vester, & ani-

ma. & corpus hanc querela in adventu
Dni nostri Iu Christi teruent.

14. Fides est, qui vocavit vos: qui
etiam faciet.

15. Erre vobis pro nobis.

16. Salutate fratres omnes in osculo sancto.

17. Adhuc vos per Dominum, ut legatur
epistola a lxx. omnibus sanctis fratribus.

18. Gratia Domini nostri Iesu Christi vo-
biscum. Amen.

EPISTOLA

BEATI PAULI

APOSTOLI

AD

THESSALONICENSIS

SECUNDA.

CAPVT PRIMVM.

*Gratias Deo agit pro fide ac tolerantia Thessalo-
nicensium in persecutionibus, propter quas dicit
illos gloriam, adversarios vero ultionem in die
iudicii recepturos; orans ut digni habeantur vo-
catione Dei.*

1. Paulus, & Silvanus, & Timotheus
Ecclesie Thessalonicensium, in Deo
Patre nostro, & Dño Iesu Christo.

2. Gratia vobis & pax à Deo Patre nostro,
& Domino Iesu Christo.

3. Gratias agere debemus semper Deo pro
vobis, fratres, ita ut dignum est, quoniam
supercrevit fides vestra, & abundat charitas
uniuscuiusque vestrum in invicem:

4. Ita ut & nos ipsi in vobis gloriamur in
Ecclesiis Dei, pro patientia vestra, & fide,
& in omnibus persecutionibus vestris, &
tribulationibus quæ sustinetis.

5. In exemplum iusti iudicii Dei, ut di-
gni habeamini in regno Dei, pro quo &
pa imini.

6. Si tamen iustum est apud Deum, retri-
buere tribulationem his qui vos tribulant:

7. Et vobis, qui tribulamini, requiem no-
biscum in revelatione Domini Iesu de cæ-
lo cum Angelis virtutis ejus,

8. In flamma igitur dantis vindictam his,
qui non noverunt Deum, & qui non obe-
dunt Evangelio Dñi nostri Iesu Christi.

9. Qui pœnas dabunt in interitu æternas
à facie Domini, & à gloria virtutis ejus:

10. Cū venerit glorificari in sanctis suis,
& admirabilis fieri in omnibus qui credi-
derunt: quia creditum est testimonium no-
strum super vos in die illo:

11. In quo etiam oramus semper pro vo-
bis ut dignetur vos vocatione sua Deus
noster, & impleat omnem voluntatem bo-
nitatis suæ, & opus fidei in virtute,

12. Ut clarificetur non en. Dñi nostri Iesu
Christi in vobis, & vos in illo, secundum
gratiam Dei nostri, & Domini Iesu Christi.

CAPVT II.

*De die Domini monet ne credant seductivis,
ostendens venturum primum filium perditionis, qui
varia edet prodigia fallacia, quibus reprobi se-*

*ducuntur: de electione & fide Thessalonicensium
patet, quod, monent ut servant acceptas ab ipso
revelationes, & pro eorum consolatione ac confir-
matione orat.*

1. Rogamus autem vos fratres, per ad-
ventum Domini nostri Iesu Christi,
& nostræ congregationis in ipsum:

2. Ut non citò moveamini à vestro sen-
su, neque terreamini, neque per spiritum,
neque per sermonem, neque per epistolam
tanquam per nos missam, quasi iustet des
Domini.

3. Ne quis vos seducat ullo modo: quo-
niam nisi venerit discessio primum, & reve-
latur fuerit homo peccati, filius perditionis,

4. Qui adversatur, & extollitur supra om-
ne quod dicitur Deus, aut quod colitur,
ita ut in templo Dei sedeat ostendens se
tanquam sit Deus.

5. Non retineris quod cum adhuc essem
apud vos, hæc dicebam vobis?

6. Et nunc quid detineat scitis, ut revele-
tur, in suo tempore.

7. Nam mysterium jam operatur iniquita-
tis: tantum ut qui tenet nunc, teneat, do-
nec de medio fiat.

8. Et nunc revelabitur ille iniquus, quem
Dominus Iesus interficiet spiritu oris sui, &
destruet illustratione adventus sui eum:

9. Cujus est adventus secundum opera-
tionem satanæ, in omni virtute, & signis,
& prodigiis mendacibus:

10. Et in omni seductione iniquitatis his
qui pereunt: eo quod charitatem veritatis
non receperunt ut salvi fierent. Ideo
mitter illis Deus operationem erroris, ut
credant mendacio,

11. Ut judicentur omnes, qui non credide-
runt veritati, sed consenserunt iniquitati.

12. Nos autem debemus gratias agere
Deo semper pro vobis, fratres dilecti à
Deo, quod elegerit vos Deus primitias in
salutem, in sanctificatione spiritus & in fide
veritatis:

13. In qua & vocavit vos per Evangelium
nostrum, in acquisitionem gloriæ Domini
nostri Iesu Christi.

14. Itaque fratres stare: & tenete traditio-
nes, quas didicistis, sive per sermonem, sive
per epistolam nostram.

15. Ipse autem Dominus noster Iesus Chri-
stus, & Deus & Pater noster, qui dilexit nos,
& dedit consolationem æternam, & spem
bonam in gratia,

16. Exhortetur corda vestra, & confirmet
in omni opere & sermone bono.

CAPVT III.

*Cupit ut pro se precantur, confidens quod servaturæ
sint ipsius præcepta, monetque ut subtrahant se à
Christianis nolentibus servare quæ ipse instituerat,
nec manibus laborare, quod tamen ipsemet Paulus
apud eos fecerat: cavet tamen ne tales ut inimici
existant, sed ut fratres corripiant.*

1. De cætero fratres orate pro nobis,
ut sermo Dei currat, & clarifice-
tur, sicut & apud vos:

2. Et ut liberemur ab importunis & malis
hominibus: non enim omnium est fides.

3. Fidelis autem Deus est, qui confirmabit
vos, & custodiet à malo.

III

4 Confidimus autem de vobis, in Domino, quoniam quæ præcepimus, & facitis, & facietis.

5 Dominus autem dirigat corda vestra in charitate Dei, & patientia Christi.

6 Denuntiamus autem vobis fratres in nomine Domini nostri Iesu Christi, ut subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinate, & non secundum traditionem quam acceperunt à nobis.

7 Ipsi enim scitis quemadmodum oporteat imitari nos: quoniam non inquieti sumus inter vos.

8 & Neque gratis panem manducavimus ab aliquo, sed in labore, & in fatigatione, nocte & die operantes ne quem vestrum gravaremus.

9 Non quasi non habuerimus potestatem, sed ut nosmetipsos formam daremus vobis ad imitandum nos.

10 Nam & cum essemus apud vos, hoc denuntiabimus vobis: quoniam si quis non vult operari, nec manducet.

11 Audivimus enim inter vos quosdam ambulare inquiete, nihil operantes, sed curiosi agentes.

12 Is autem, qui ejusmodi sunt denuntiatus, & osecramus in Domino Iesu Christo: ut cum silentio operantes, suum panem manducent.

13 Vos autem fratres nolite deficere benedicietis.

14 Quod si quis non obedit verbo nostro per epistolam, hunc nota, & ne commisceatur cum illo, ut contundatur.

15 Et nolite quasi inimicum existimare, sed corripite ut fratrem.

16 Ipse autem Dominus pacis, det vobis pacem semperpiternam in omni loco. Dominus sit cum omnibus vobis.

17 Salutatio mea manu Pauli: quod est signum in omni epistola, ita scribo.

18 Gratia Domini nostri Iesu Christi cum omnibus vobis. Amen.

EPISTOLA

BEATI PAULI

APOSTOLI

AD TIMOTHEVM I.

CAPVT PRIMVM.

Præceptum revocat quod Timotheo tradiderat, de retrahendis quibusdam à perversa doctrina & tradenda sana: lex ob iniustos posita est: Deo gratias agit, quod eum ab Ecclesia persecutione ad Apostolatam vocaverit: qui misericordiam in consuetudine est, ut credatur Dei longanimitas ad peccatorum infirmitatem: Timotheum monet ut strenuum agat militem.

1 Paulus Apostolus Iesu Christi secundum suum periculum Per Salvatoris nostri Iesu Christi: Gratia.

2 Timotheo dilecto filio in fide. Gratia, misericordia, & pax à Deo Patre, & Christo Iesu Domino nostro.

3 Sicut rogavi te ut remaneres Ephesi cum nemine in Macedoniam, ut denuntiares qui essent de aliter docerent.

4 Neque intendere fabulis, & genealogiis interminatis: quæ quæstiones præstant magis quam adhibeant tibi Dei, quæ est in fide.

5 Finis autem præcepti est charitas de corde puro, & conscientia bona, & hinc non ficta.

6 A quibus quidam aberrantes, conversi sunt in vaniloquium.

7 Volentes esse legis doctores, non intelligentes neque quæ loquuntur, neque de quibus affirmant.

8 Scimus autem quia bona est lex, si quis ea legitime utatur:

9 Sciens hoc quia lex iusto non est posita, sed iniustus, & non tuendus, impius, & peccatoribus, sceleratis, & contumacibus, parricidis, & homicidis, homicidis,

10 Fornicatis, masculorum concubitoribus, plagiaris, mendacibus, & perjuriis, & si quid aliud tale doctrinæ adversa sit.

11 Quæ est secundum Evangelium gloriæ beati Dei, quod credimus est mihi.

12 Gratias ago ei, qui me confortavit, Christo Iesu Domino nostro, quia fidem in me existimavit, ponens in ministerio:

13 Qui prius blasphemus fui, & persecutor, & contumeliosus: sed misericordiam Dei consecutus sum, quia ignorans feci in incredulitate.

14 Superabundavit autem gratia Domini nostri, cum fide, & dilectione, quæ est in Christo Iesu.

15 Fidelis sermo, & omni acceptione dignus: quod Christus Iesus venit in hunc mundum peccatores salvos facere, quorum primus ego sum.

16 Sed ideo misericordiam consecutus sum: ut in me primo ostenderet Christus Iesus omnem patientiam, ad informationem eorum, qui credantur sunt illi, in vitam æternam.

17 Regi autem sæculorum immortalis, invisibili, soli Deo, honor & gloria in sæcula sæculorum, Amen.

18 Hoc præceptum commendando tibi fili Timothee, secundum præcedentes in te prophetas, ut milites in illis bonam militiam,

19 Habens fidem, & bonam conscientiam quam quidam repellentes, circa fidem naufragaverunt:

20 Ex quibus est Hyrenus, & Alexander, quos tradidi Satanæ, ut discant non blasphemare.

CAPVT II.

Vult pro regibus & magis fratibus fieri orationes, nec acgritatem adhibere, neque autem se Deo & unum meliorem quam coram deo ac mulier, & quæ modis hac omnia debeat, ut non ei docere, sed in pennis de se.

1 Obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones, pro omni bono hominibus:

2 Pro regibus, & omnibus qui in sublimitate sunt, ut quæramus & oramus, ut in omni pace, & castitate.

6. 47.
20. 14
1. 10.
4. 12.
1. 7. 16.
2. 9.

Gal.
6. 9.

+

Gal.
6. 12.

7. 12

9. 23
12. 17

3 Hoc enim bonum est, & acceptum coram Salvatore nostro Deo.

4 Quia omnes homines vult salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire.

5 Vult enim Deus, unus & mediator Dei & hominum homo Christus Iesus:

6 Qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus, testimonium temporibus suis:

7 In quo positus sum ego, predicator & Apostolus (veritatem dico, non mentior) dicitur Gentium in fide, & veritate.

8 Volo ergo viros orare in omni loco, levantes puras manus sine ira & disceptatione.

2. 1. Pe. 3. 3. 9 Similiter & mulieres in habitu ornato, cum verecundia & sobrietate ornantes se, & non in tortis etnibus, aut auro, aut margaritis, vel veste pretiosa:

10 Sed quod decet mulieres, promittentes pietatem per opera bona.

11 Mulier in silentio discat cum omni subjectione,

1. 1. Co. 14. 34. 12 Docere autem mulieri non permittitur, neque dominari in virum; sed esse in silentio.

2. Gen. 1. 27. 13 Adam enim primus formatus est, deinde Heva:

1. 1. Gen. 3. 6. 14 Et Adam non est seductus, mulier autem seducta in pravaricatione fuit,

15 Salvabitur autem per filiorum generationem, si permanerit in fide, & dilectione, & sanctificatione cum sobrietate.

C A P V T I I I.

Docet Timotheum quales esse debeant Episcopi; Diaconi, ac mulieres: ut sciat quomodo conversari debeat in Ecclesia qua est columna veritatis: simulque commendat Dominica incarnationis sacramentum.

1 Fidelis sermo: Si quis Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat.

2. 1. Tim. 3. 7. 2 Oportet ergo Episcopum irreprehensibilem esse, unius uxoris virum, sobrium, prudentem, ornatum, pudicum, hospitalem; doctorem;

3 Non violentum, nec percussorem, sed modestum; non litigiosum, non cupidum, sed

4 Suae domui bene praepositum, filios habentem subditos cum omni castitate.

5 Si quis autem domui suae praesse nescit, quomodo Ecclesiae Dei diligentiam habebit?

6 Non neophytum: ne in superbiam elatus, in iudicium incidat diaboli:

7 Oportet autem illum & testimonium habere bonum ab iis qui foris sunt, ut non in opprobrium incidat, & in laqueum diaboli.

8 Diaconos similiter pudicos, non bilivagos, non aulico vino deditos, non turpe lucrum sectantes:

9 Habentes mysterium fidei in conscientia pura.

10 Et hi autem probentur primum: & sic ministrent, nullum crimen habentes.

11 Mulieres similiter pudicas, non detrahentes, sobrias, fideles in omnibus.

12 Diaconi sint unus uxoris viri qui filiis suis bene praesint, & suis domibus.

13 Qui enim bene ministraverint, gradum bonum sibi acquirent, & multam fiduciam in fide, quae est in Christo Iesu.

14 Hic tibi scribo, sperans me ad te venire cito.

15 Si autem tardavero, ut scias quomodo oporteat te in domo Dei conversari, quae est Ecclesia Dei vivi, columna & firmamentum veritatis.

16 Et manifestum est pietatis sacramentum, quod manifestatum est in carne, iustificatum est in spiritu, apparuit Angelis, praedicatum est Gentibus, creditum est in mundo, assumptum est in gloria.

C A P V T I V.

Pradicit quosdam falsam tradituros doctrinam, peccissimum de nuptiis accibus: discipulum autem monet ut sprete vana doctrina, exerceat se ad pietatem, qua corporali exercitationi praesentur: & quomquam sit adolescens, praebeat se reliquis exemplum.

1 Spiritus autem manifeste dicit, quia in novissimis temporibus discedent quidam a fide; attendentes spiritibus erroris, & doctrinis daemoniorum;

2 In hypocrisi loquentium mendacium, & cauteriam habentium suam conscientiam;

3 Prohibentium nubere, abstinere a cibis, quos Deus creavit ad percipiendum cum gratiarum actione fidelibus, & iis qui cognoverunt veritatem.

4 Quia omnis creatura Dei bona est, & nihil rejciendum quod cum gratiarum actione percipitur:

5 Sanctificatur enim per verbum Dei, & orationem.

6 Hic proponens fratribus, bonus eris minister Christi Iesu, nutritus verbis fidei, & bonae doctrinae, quam assecutus es.

7 In epulas autem, & aniles fabulas devota: exerce autem te ipsum ad pietatem.

8 Nam corporalis exercitatio, ad modicum utilis est: pietas autem ad omnia utilis est: promissionem habens vitae, quae nunc est, & futurae.

9 Fidelis sermo, & omni acceptione dignus.

10 In hoc enim laboramus, & maledicimur, quia speramus in Deum vivum, qui est Salvator omnium hominum, maxime fidelium.

11 Praecepta haec, & doce.

12 Nemo adolescentiam tuam contemnat; sed exemplum esto fidelium, in verbo, in conversatione, in charitate, in fide, in castitate.

13 Dum venio, attende lectioni, exhortationi, & doctrinae.

14 Noli negligere gratiam, quae est in te, quae data est tibi per prophetiam, cum impositione manuum presbyteri.

15 Haec meditare, in his esto: ut profectus tuus manifestus sit omnibus.

16 Attende tibi, & doctrinae: insta in illis. Hoc enim faciens, & teipsum salvum facies, & eos qui te audiunt.

C A P V T V.

Docet quomodo seniores, anus, ac juveniles gubernare debeat, rursus seniores ac juniores vindicare: & de conditionibus in eligenda vidua requisitis: presbyteri probè suo fungentes munere dupliciter honorantur: nec facile adversus presbyterium accusationem suscipiat, sed peccantes subiecti arguantur: haec mandata servet, nemini cuius magis

H I H 2

imponens: modico vino utatur: & de variis hominum peccatis.

1 Seniores ne increpaueris, sed obsecra
Sui patrem; juvenes, ut fratres:

2 Apud, ut matres, juvenulas, ut sorores,
in omni castitate:

3 Viduas honora, quæ verè viduæ sunt,

4 Si qua autem vidua filios, aut nepotes
habet: discat primum domum suam regere,
& mutuum vicem reddere parentibus: hoc
enim acceptum est coram Deo.

5 Quæ autem verè vidua est, & desolata,
speret in Deum, & instet obsecrationibus &
orationibus nocte ac die.

6 Nam quæ in deliciis est, vivens mortua est.

7 Et hoc præcipe, ut irreprehensibiles sint.

8 Si quis autem suorum, & maximè domesticorum curam non habet, fidem negavit, & est infideli deterior.

9 Vidua eligatur non minus sexaginta annorum, quæ fuerit unius viri uxor,

10 In operibus bonis testimonium habens
si filios educavit, in hospitio recepit, si sanctorum pedes lavit, si tribulationem patientibus subministravit, si omne opus bonum subsecuta est.

11 Adolescentiores autem viduas evita.
Cum enim luxuriatæ fuerint in Christo, nubere volunt:

12 Habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt.

13 Simul autem & otiosæ discunt circuire domos: non solum otiosæ, sed & verbosæ, & curiosæ, loquentes quæ non oportet.

14 Volo ergo juniores nubere, filios procreare, matres familias esse, nullam occasionem dare adversario maledicti gratia.

15 Iam enim quædam conversæ sunt retro satanam.

16 Si quis fidelis habet viduas, subministret illis, & non gravetur Ecclesia: ut iis quæ verè viduæ sunt, sufficiat.

17 Qui benè præsumt presbyteri, duplici honore digni habeantur: maximè qui laborant in verbo & doctrina.

18 Dicit enim Scriptura: Non alligabis os bovi trituranti. Et: Dignus est operarius mercede sua.

19 Adversus presbyterum accusationem noli recipere, nisi sub duobus aut tribus testibus.

20 Peccantes coram omnibus argue: ut & cæteri timorem habeant.

21 Testor coram Deo & Christo Iesu, & electis Angelis, ut hæc custodias sine præiudicio, nihil faciens in alteram partem declinando.

22 Manus ei non imponeris, neque communicaveris peccatis alienis. Te ipsum castum custodi.

23 Noli adhuc aquam bibere, sed modico vino utere, propter stomachum tuum, & frequentes tuas infirmitates.

24 Quorundam hominum peccata manifesta sunt, præcedentia ad iudicium: quos da namque & subsequatur.

25 Similes & facta bona manifesta sunt: & quæ aliter se habent, abscondi non possunt.

Servi dominis suis obsequantur, sive fidelibus sive infidelibus: fugiendi sunt qui his relictis vani dorent: quantum mali inducat avaritia: quæ devotus hortatur Timotheum ad virtutes amplectendas, servata fide quam in Baptismo confessus est, utque in finem usque serves hæc mandata: divites autem reprime à superbia, inducens ad eleemosynas.

1 Vicini que sunt sub iugo servi, dominos suos omni honore dignos arbitrentur, ne nomen Domini & doctrina blasphemetur.

2 Qui autem fideles habent dominos, non contemnant, quia fratres sunt: sed magis serviant quia fideles sunt & dilecti, qui beneficii participes sunt. Hæc doce, & exhortare.

3 Si quis aliter docet, & non acquiescit sanis sermonibus Domini nostri Iesu Christi, & ei, quæ secundum pietatem est, doctrinæ:

4 Superbus est, nihil sciens, sed languens circa quæstiones, & pugnas verborum: ex quibus oriuntur invidia, contentiones, blasphemie, suspensiones malæ:

5 Conflictationes hominum mente corruptorum, & qui veritate privati sunt, existimantium quæstum esse pietatem.

6 Est autem quæstus magnus, pietas cum sufficientia.

7 Nihil enim intulimus in hunc mundum: haud dubium quod nec auferre quid possumus.

8 Habentes autem alimenta, & quibus regamur, his contenti simus.

9 Nam qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli, & desideria multa inutilia, & nociva, quæ mergunt homines in interitum & perditionem.

10 Radix enim omnium malorum est cupiditas: quam quidam appetentes, erraverunt à fide, & inseruerunt se doloribus multis.

11 Tu autem o homo Dei hæc fuge: sectare verò iustitiam, pietatem, fidem, charitatem, patientiam, mansuetudinem.

12 Certa bonum certamen fidei, apprehende vitam æternam, in qua vocatus es. & confessus bonam confessionem coram multis testibus.

13 Præcipio tibi coram Deo, qui vivificat omnia, & Christo Iesu, qui testimonium reddidit sub Pontio Pilato, bonam confessionem:

14 Ut serves mandatum sine macula, irreprehensibile, usque in adventum Domini nostri Iesu Christi:

15 Quem suis temporibus ostendet a beatis & solus potens Rex regum, & Dominus dominantium.

16 Qui solus habet immortalitatem, & lucem inhabitat inaccessibleem: quem nullus hominum vidit, sed nec videre potest: cui honor, & imperium in æternum, Amen.

17 Divitibus huius sæculi præcipe non suble capere, sed neque sperare in incerto divitiarum, sed in Deo vivo (qui præstat nobis omnia abunde ad fruendum)

18 Benè agere, divites fieri in bonis operibus, facile tribuere, communicare.

19 Letari

4. 1. 10.
1. 27.
Ecclesi.
5. 14.
6. Prov.
27. 26.

2. 1. 10.
2. 10.
1. 37.

2. 1. 10.
1. 14.
1. 15.

1. 18.
1. 18.
4. 12.

1. 18.
1. 18.

in hac vita

10 Theſaurizare ſibi fundamentum bonum in futurum, ut apprehendant veram vitam.

20 O Timothee, depoſitum cuſtodi, devitans profanas vocum novitates, & oppoſitiones falſi nominis ſcientiæ,

21 Quam quidam promittentes, circa fidem exciderunt. Gratia tecum. Amen.

EPISTOLA

BEATI PAULI

APOSTOLI

AD TIMOTHEVM II.

CAPVT I.

Gratias Deo agit ob ſilem Timothei, quam in-
trepida prædicati ne iubet exeri: Chriſtus morſem
deſtruxit, & Paulum in gentium doctorem elegit,
ſervant ei debitum ipſius laboribus præmium: di-
cit quoddammodo Aſiani ipſum reliquerint, laudant
Onesiphori familiam quod inde multa receperis
obſequia.

1 Paulus Apoſtolus Ieſu Chriſti per
voluntatem Dei, ſecundum pro-
miſſionem vitæ, quæ eſt in Chri-
ſto Ieſu.

2 Timotheo chariſſimo filio, gratia, mi-
ſericordia, pax à Deo Patre, & Chriſto Ie-
ſu Domino noſtro.

3 Gratias ago Deo, cui ſervio à progeni-
toribus in conſcientia pura, quod ſine inter-
miſſione habeam tui memoriam in oratio-
nibus meis, nocte ac die.

4 Deſiderans te videre, memor lacryma-
rum tuarum, ut gaudio implear,

5 Recordationem accipiens ejus fidei,
quæ eſt in te non ficta, quæ & habitavit pri-
mum in avia tua Lo de, & matre tua Eunice,
certius ſum autem quod & in te.

6 Propter quam cauſam admoneo te, ut
reſciſces gratiam Dei, quæ eſt in te per im-
poſitionem manuum mearum.

7 Non enim dedit nobis Deus ſpiritum
timoris, ſed virtutis, dilectionis, & ſo-
brietatis.

8 Noli itaque erubereſcere teſtimonium
Domini noſtri, neque me vinctum ejus: ſed
collabora Evangelio ſecundum virtutem
Dei:

9 Qui nos liberavit, & vocavit vocatio-
ne ſua ſancta, & non ſecundum opera no-
ſtra, ſed ſecundum propoſitum ſuum, & gra-
tiam, quæ data eſt nobis in Chriſto Ieſu
ante tempora ſæcularia.

10 Manifeſtata eſt autem nunc per illu-
minationem Salvatoris noſtri Ieſu Chriſti,
qui deſtruxit quidem morſem, illuminavit
autem vitam & incorruptionem per Evan-
gelium:

11 In quo poſui ſum ego prædicator,
& Apoſtolus, & magiſter gentium.

12 Ob quam cauſam etiam hæc patior,
ſed non confundor. Scio enim cui credidi,
& certus ſum quia potens eſt depoſitum
meum ſervare in illum diem.

13 Formam habe ſanctorum verborum,

quæ à me audiſti & in dilectione in Chri-
ſto Ieſu.

14 Bonum depoſitum cuſtodi per Spiri-
tum ſanctum, qui habitat in nobis.

15 Scis hoc, quod averſi ſunt à me om-
nes qui in Aſia ſunt, ex quibus eſt Phigel-
lus, & Hermogenes.

16 De miſericordia Domini à Onesi-
phori domui: quia ſæpè me refrigeravit, & catenam meam non erubuit. d. Inf. 2. 4. 19.

17 Sed cum Romam veniſſet, ſollicite me
quaſivit & invenit.

18 Det illi Dominus invenire miſericor-
diam à Domino in illa die. Et quanta Ephe-
ſi miniſtravit mihi, tu melius noſti.

CAPVT II.

Hortatur Timotheum ad alios ſincere docendum
& patiendum pro Chriſto, ſacra mentione futuri
præmi ac reſurrectionis Chriſti: utque contentiones
& profane vaniloquia devitet, ſtultasque legum qua-
ſtiones: de magna domo variet habente vaſa, &
quas virtutes ſervus Dei ſecutari debeat.

1 Ergo fili mi confortare in gratia,
quæ eſt in Chriſto Ieſu:

2 Et quæ audiſti à me per multos teſtes,
hæc commenda fidelibus hominibus, qui
idonei erunt & alios docere.

3 Labora ſicut bonus miles Chriſti Ieſu.

4 Nemo militans Deo implicat ſe negotiis
ſæcularibus: ut ei placeat, cui ſe probavit.

5 Nam & qui cerrat in agone, non co-
ronatur niſi legitimè cetraverit.

6 Laborantem agricolam oportet pri-
mum de fructibus percipere.

7 Intellige quæ dico: dabit enim tibi
Dominus in omnibus intellectum.

8 Memor eſto Dominum I E S V M
C H R I S T V M reſurrexiſſe à mortuis
ex ſemine David, ſecundum Evangelium
meum.

9 In quo laboro uſque ad vincula, quaſi
male operans: ſed verbum Dei non eſt al-
ligatum.

10 Ideo omnia ſuſtineo propter electos,
ut & ipſi ſalutem conſequantur, quæ eſt in
Chriſto Ieſu, cum gloria cœleſti.

11 Fidelis ſermo: Nam ſi communortui ſu-
mus, & convivemus.

12 Si ſuſtinebimus, & conregnabimus: &
ſi negaverimus, & ille negabit nos: a. Matt. 10. 33. Marc. 8. 18. b. Rom. 3. 3.

13 Si non credimus, ille fidelis perma-
net, negare ſeipſum non poteſt.

14 Hæc commune, teſtificans coram Do-
mino. Noli contendere verbis ad nihil enim
utile eſt, niſi ad ſubverſionem audientium.

15 Sollicite cura teipſum probabilem ex-
hibere Deo, operarium inconfuſibilem,
rectè tractantem verbum veritatis.

16 Profana autem, vaniloquia devita:
multum enim proficiunt ad impietatem:

17 Et ſermo eorum ut cancer ſerpit: ex
quibus eſt Hyrenæus, & Philetus:

18 Qui à veritate exciderunt, dicentes re-
ſurrecti onem eſſe jam factam, & ſubverte-
runt quorundam fidem.

19 Sed firmum fundamentum Dei ſtat, ha-
bens ſtabaculum hoc: cognovit Dominus
qui ſunt ejus, & diſcedat ab iniquitate, om-
nis qui nominat nomen Domini.

20 In magna autem domo non ſolum

sunt vasa aurea, & argentea, sed & lignea, & fictilia: & quædam quidam in honorem, quædam autem in contumeliam.

21 Si quis ergo emundaverit se ab istis, erit vas in honorem sanctificatum, & utile Domino, ad omne opus bonum paratum.

22 Juvenilia autem desideria fuge, se-
citate verò justitiam, fidem, charitatem, &
pacem cum iis qui invocant Dominum de
corde puro.

23 & Stultas autem, & sine disciplina qua-
siones evita: sciens quia generant lites.

24 Servum autem Domini non oportet li-
tigare: sed mansuetum esse ad omnes, do-
cibilem, patientem.

25 Cum modestia corripientem eos, qui
resistunt veritati, nequando Deus det illis
penitentiam ad cognoscendam veritatem.

26 Et resipiscant à diaboli laqueis, à quo
captivi teneantur ad ipsius voluntatem.

CAPUT III.

*Prædicis homines futuros variis involutos pecca-
tis, qui mulierculas seducunt veritati resistentes:
Timotheum autem hortatur ut suo exemplo virtutes
amplectatur, ac tolerantiam in persecutionibus: &
de sacrarum litterarum utilitate.*

1. **H**oc autem scito, quod in novissi-
mis diebus instabunt tempora pe-
riculosa:

2 Erunt homines seipso amantes, cupi-
di, elati, superbi, blasphemæ, parentibus
non obediens, ingrati, scelesti.

3 Sine affectione, sine pace, criminales,
incontinentes, inimici, sine benignitate.

4 Proditores, protervi, tumidi, & volu-
ptatum amatores, magis quam Dei:

5 Habentes speciem quidem pietatis, virtu-
tem autem ejus abnegantes. Et hos evita:

6 Ex his enim sunt, qui penetrant domos,
& captivas ducunt mulierculas oneratas
peccatis, quæ ducuntur variis desideriis:

7 Semper dicentes, & nunquam ad scienti-
am veritatis pervenientes.

8 Quemadmodum autem & Ioannes &
Mambres resistunt Moyfi: ita & hi resi-
stunt veritati, homines corrupti mente, re-
probi circa fidem.

9 Sed ultra non proficient: Insipientia
enim eorum manifesta erit omnibus, sicut
& illorum fuit.

10 Tu autem affectus es meam doctri-
nam, institutionem, propositum, fidem, lon-
ganimitatem, dilectionem, patientiam.

11 Persecutiones, passiones: qualia mihi
facta sunt Antiochiæ, Iconii, & Lystris:
quales persecutiones sustinui, & ex omni-
bus eripuit me Dominus.

12 Et omnes, qui propter volunt vivere in
Christo Iesu, persecutionem patientur.

13 Mali autem homines, & seductores,
proficient in pejus: errantes, & in erro-
rem mittentes.

14 Tu verò permane in iis, quæ didicisti,
& credita sunt tibi, sciens à quo didicisti.

15 Quia ab infanzia sacras litteras nosti,
quæ te possunt instituere ad salutem, per fi-
dem quæ est in Christo Iesu.

16 Omnis scriptura divinitus inspirata,
utilis est ad docendum, ad arguendum, ad
corripiendum, ad erudicendum, in justitia:

17 Ut perfectus sit homo Dei, ad omne
opus bonum instructus.

CAPUT IV.

*Timotheum per Christum judicem obsecrat, ut
adversus falsos doctores, & eos qui tales sibi con-
servant, constanter prædicet, tolerando quacum-
que instigetur adversa: prædicetque suam passio-
nem & futurum premium: advocans Timotheum,
eo quod à multis desertus sit, & ab Alexandro
multa passus in prima sui defensione ab omnibus
desertus fuit, sed a Domino liberatus.*

1 **T**estificor coram Deo, & Iesu Christo
qui iudicaturus est vivos & mortuos
per adventum ipsius, & regnum ejus.

2 Prædica verbum, in omni opportune, im-
portune: argue, obsecra, increpa in omni
patientia, & doctrina.

3 Erit enim tempus, cum sanam doctrinam
non sustinebunt, sed ad sua desideria coacer-
vabunt sibi magistros, prurientes auribus:

4 Et à veritate quidem auditum avertent,
ad fabulas autem convertentur.

5 Tu verò vigila, in omnibus labora,
opus fac Evangelistæ, ministerium tuum im-
ple, sobrius esto.

6 Ego enim jam delibor, & tempus re-
solutionis meæ instat.

7 Bonum certamen certavi, cursum con-
summavi, fidem servavi.

8 In reliquo reposita est mihi corona ju-
stitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa
die iustus iudex: non solum autem mihi,
sed & iis qui diligunt adventum ejus. Festi-
na ad me venire cunctis.

9 Demas enim me reliquit, diligens hoc
seculum, & abiit Thessalonicam:

10 Crescens in Galatiam, Titus in Dalmatiam.

11 Lucas est mecum solus. Marcum as-
sume, & adduc tecum: est enim mihi uti-
lis in ministerium.

12 Tychicum autem misi Ephesum.

13 Penulam, quam reliqui Troade apud
Carpum, veniens affer tecum, & libros,
maxime autem membranas,

14 Alexander ærarius multa mala mihi
ostendit: reddet illi Dominus secundum
opera ejus:

15 Quem & tu evita: valde enim resistit
verbis nostris.

16 In prima mea defensione nemo mihi
affuit, sed omnes me dereliquerunt: non
illis imputetur.

17 Dominus autem mihi assistit, & con-
fortavit me, ut per me prædicatio implea-
tur, & audiant omnes Gentes: & liberatus
sum de ore Leonis.

18 Liberavit me Dominus ab omni opere
malo: & salvum faciet in regnum suum cele-
ste, cui gloria in sæcula sæculorum, Amen.

19 Saluta Priscam, & Aquilam, & Onesi-
phori domum.

20 Erastus remansit Corinthe. Trophi-
mum autem reliqui in Epheso.

21 Festina ante hiemem venire, & te
Eubulus, & Pudens, & Linus, & Cleas, &
& fratres omnes.

22 Dominus Iesus Christus cum spiritu
tuo. Gratia vobiscum. Amen.

EPISTOLA

BEATI PAULI

APOSTOLI

A D T T V M.

CAPUT I.

Facta in salutatione mentione spei vite aeternae quae iam manifestata est, ostendit quales debeat ordinare presbyteros ac Episcopos: & de quibusdam qui ob vitia vitia du e sunt increpandi: mundis omnia munda: quidam filio Deum negant.

PAULUS servus Dei, Apostolus autem Iesu Christi secundum fidem electorum Dei, & agnitionem veritatis, quae secundum pietatem est.

2 In spem vitae aeternae, quam promissit qui non mentitur, Deus, ante tempora saecularia:

3 Manifestavit autem temporibus suis verbum suum in praedicatione, quae credita est mihi secundum praeceptum Salvatoris nostri Dei:

4 Tiro dilecto filio secundum communem fidem, gratia, & pax à Deo Patre, & Christo Iesu Salvatore nostro.

5 Huius rei gratia reliqui te Cretae, ut ea quae desunt corrigas, & constituas per civitates presbyteros, sicut & ego disposui tibi.

21. 71
3. 2. **6** Si quis sine crimine est, unus uxoris vir, filios habens fideles, non in accusatione luxuriae, aut non subditos.

7 Oportet enim Episcopum sine crimine esse, sicut Dei dispensatorem: non superbum, non iracundum, non vinolentum, non percussorem, non turpis lucri cupidum;

8 Sed hospitalem, benignum, sobrium, iustum, sanctum, continentem.

9 Amplectentem eum, qui secundum doctrinam est, fidelem sermonem: ut potens sit exhortari in doctrina sana, & eos, qui contradicunt, arguere.

10 Sunt enim multi etiam inobedientes, vaniloqui, & seductores; maxime qui de circumcisione sunt:

11 Quos oportet redargui: qui universas domos subvertunt, docentes quae non oportet, turpis lucri gratia

12 Dixit quidam ex illis, proprius ipsorum propheta: Cretenses semper mendaces, malae bestiae, ventres pigri.

13 Testimonium hoc verum est. Quam ob causam increpa illos dure, ut sani sint in fide,

14 Non intententes Iudaicis fabulis, & mandatis hominum, averfantium se à veritate.

6 Rom.
14. 20. **15** Omnia munda mundis: contaminatis autem, & infidelibus nihil est mandatum, sed inquinatae sunt eorum & inens & conscientia.

16 Confrontentur se non sibi Deum, factis autem negant, cum sint abominati, & increduli, & ad omne opus bonum reprobi.

CAPUT II.

Quomodo docere debeat senes, animum, adolescentulum, & de juvenes, praebendo se omnibus vitam ex-

plum: & in quibus non erudias gratia Dei quae apparuit, beneficia etiam per Christum nobis exhibita ostendit.

TV autem loquere quae decent sanam doctrinam:

2 Senes ut sobrii sint, pudici, prudentes, sani in fide, in dilectione, in patientia:

3 Anus similiter in habitu sancto, non criminatrices, non multo vino servientes, bene docentes:

4 Vt prudentiam doceant adolescentulas, ut viros suos ament, filios suos diligant.

5 Prudentes, castas, sobrias, domus curam habentes, benignas, subditas viris suis, ut non blasphemetur verbum Dei.

6 Iuvenes si niliter hortare ut sobrii sint.

7 In omnibus te ipsum praebe exemplum bonorum operum, in doctrina, in integritate, in gravitate,

8 Verbum sanum, irreprehensibile: ut is, qui ex adverso est, videatur, nihil habens malum dicere de nobis.

9 & Servos dominis suis subditos esse, in omnibus placentes, non contradicentes,

10 Non fraudantes, sed in omnibus fidelem bonam ostendentes: ut doctrinam Salvatoris nostri Dei ornent in omnibus.

11 Apparuit enim gratia Dei Salvatoris nostri omnibus hominibus,

12 Erudiens nos, ut abnegantes impietatem, & saecularia desideria, sobrie, & iuste, & pie vivamus in hoc saeculo,

13 Expectantes beatam spem, & adventum gloriae magni Dei, & Salvatoris nostri Iesu Christi:

14 Qui dedit semetipsum pro nobis, ut nos redimeret ab omni iniquitate, & mundaret sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum.

15 Haec loquere, & exhortare, & argue cum omni imperio. Nemo te contemnat.

CAPUT III.

Ad quas virtutes suos debeat adhortari & a quibus vitiis dehortari: & quod à peccatis prioribus solus Dei benigne servati sumus per lavacrum regenerationis, facti in se heredes vitae aeternae: monetur ut haec docens vitam de vitiis doctrinam, similiter & haereticos.

Admonere illos principibus & potestatibus subditos esse, dicto obedire, ad omne opus bonum paratos esse:

2 Neminem blasphemare, non litigiosos esse, sed modestos, omnem ostendentes mansuetudinem ad omnes homines.

3 Eramus enim aliquando & nos insipientes, increduli, errantes, servientes desideriis & volupatibus variis, in malitia & invidia agentes, odibiles, odientes invicem.

4 Cum autem benignitas & humanitas apparuit Salvatoris nostri Dei.

5 & Non ex operibus iustitiae, quae fecimus nos, sed secundum suam misericordiam nos salvos nos fecit, per lavacrum regenerationis & renovationis Spiritus sancti,

6 Quam effudit in nos abunde per Iesum Christum Salvatorem nostrum:

7 Vt iustificati gratia ipsius, heredes simus secundum spem vitae aeternae.

8 Fidelis sermo est: & de his volo te commoneat, ut curis bonis operibus praestitae qui credis

4 Eph.
6. 5.
Coloss.
3. 22.
1 Petr.
2. 18.

4 Rom.
2. 11.
3. 7.
1. 9.

- Deo. Hæc sunt bona & utilia hominibus.
 9 Stultas autem quæstiones, & genealogias, & contentiones, & pugnas legis devitæ;
 sunt enim inutiles, & vanæ.
 10 Hereticum hominem, post unam & secundam correptionem devitæ;
 11 Sciens quia subversus est, qui ejusmodi est, & delinquit, cum sit proprio judicio condemnatus.
 12 Cum misero ad te Artemam, aut Ty-chicum, festina ad me venire Nicopolim: ibi enim statui hiemare.
 13 Zenam legisperitum, & Apollo sollicite præmitte, ut nihil illis desit.
 14 Discant autem & nostri bonis operibus præesse ad usus necessarios, ut non sint instructuosi.
 15 Salutant te, qui mecum sunt omnes: saluta eos, qui nos amant in fide. Gratia Dei cum omnibus vobis. Amen.

EPISTOLA

BEATI PAULI

APOSTOLI

AD PHILEMONEM.

Philemoni, cujus charitatem ac fidem collaudat, Onesimum servum ipsius remittit: quem illi commendat, & ejus culpam in se recipit; indicans se cupere ipsum habere, ut sibi ministraret in Evangelii prædicatione.

- 1 **P**aulus victus Christi Iesu, & Timotheus frater; Philemoni dilecto, & adjutori nostro,
 2 Et Appiæ sorori charissimæ, & Archippo commilitoni nostro, & Ecclesiæ, quæ in domo tua est.
 3 Gratia vobis & pax à Deo Patre nostro, & Domino Iesu Christo.
 4 Gratias ago Deo meo, semper memoriam tui faciens in orationibus meis,
 5 Audiens charitatem tuam, & fidem, quam habes in Domino Iesu, & in omnes sanctos:
 6 Ut communicatio fidei tuæ evidens fiat, in agnitione omnis operis boni, quod est in vobis in Christo Iesu.
 7 Gaudium enim magnum habui, & consolationem in charitate tua: quia viscera sanctorum requieverunt per te, frater.
 8 Propter quod multam fiduciam habens in Christo Iesu imperandi tibi quod ad rem pertinet:
 9 Propter charitatem magis obsecro, cum facias, ut Paulus Senex, nunc autem & victus Iesu Christi:
 10 Obsecro te pro meo filio, quem genui in vinculis, Onesimo,
 11 Qui tibi aliquando inutilis fuit, nunc autem & mihi & tibi utilis,
 12 Quem remitti tibi. Tu autem illum, ut mea viscera, suscipe:
 13 Quem ego volueram mecum delinere, ut pro te mihi ministraret in vinculis & vanis.
 14 Hinc consilio autem tuo nihil volui ta-

cere, uti ne velut ex necessitate bonum tuum esset, sed voluntarium.

- 15 Fortitan enim ideo discessi ad horam à te, ut æternum illum reciperes:
 16 Iam non ut servum, sed pro servo charissimum fratrem, maxime mihi, quanto autem magis tibi, & in carne, & in Domino.
 17 Si ergo habes me socium, suscipe illum sicut me:
 18 Si autem aliquid nocuit tibi, aut debet: hoc mihi impura.
 19 Ego Paulus scripsi mea manu: ego reddam, ut non dicam tibi, quod & te ipsum mihi debes:
 20 Ita frater. Ego te fruor in Domino: Refice viscera mea in Domino.
 21 Confidens in obedientia tua scripsi tibi: sciens quoniam & super id, quod dico, facies.
 22 Simul autem & para mihi hospitium: nam spero per orationes vestras donari me vobis.
 23 Salutat te Epaphras concaptivus meus in Christo Iesu.
 24 Marcus, Aristarchus, Demas, & Lucas, adjuvatores mei.
 25 Gratia Domini nostri Iesu Christi cum spiritu vestro. Amen.

EPISTOLA

BEATI PAULI

APOSTOLI

AD HEBRÆOS.

CAPUT PRIMVM.

Tantum veteri testamento per Angelos dato novum per Christum datum præfertur, quantum Christus Angelis dignior est, quos origine, dominio, presentia & honore antecellit.

- 1 **M**ultifariam, multisque modis olim Deus loquens patribus in Prophetis: novissime,
 2 Diebus istis locutus est nobis in filio, quem constituit hæc edem universorum, per quem fecit & sæcula.
 3 Qui cum sit splendor gloriæ, & figura ^{4 Sap.} substantiæ ejus, portansque omnia verbo ^{7. 36.} virtutis suæ, purgationem peccatorum faciens, seder ad dexteram majestatis in excelsis:
 4 Tanto melior Angelis est eius, quanto differentius præ illis nomen hæreditavit.
 5 Cui enim dixit al quando Angelorum:
 6 Filius meus es tu, ego hodie genui te: Et rursum: Ego ero illi in patrem, & ipse erit mihi in filium.
 7 Et cum iterum introductus primogenitum in orbem terræ, dicit: & tu adorem eum omnes Angeli Dei.
 8 Et ad Angelos quidem dicit: & Qui tu es Angelos tuos spiritus, & ministros facis flammam ignis.
 9 Ad filium autem: & Thronus tuus Deus, in seculum seculi: virga æquitas, & ^{6 Psal.} ^{2. 7.} ^{11. 22.} ^{7. 14.} ^{27. 7.} ^{96. 7.} ^{119. 4.} ^{135. 4.} ^{145. 4.} ^{148. 4.} ^{149. 4.} ^{150. 4.} ^{151. 4.} ^{152. 4.} ^{153. 4.} ^{154. 4.} ^{155. 4.} ^{156. 4.} ^{157. 4.} ^{158. 4.} ^{159. 4.} ^{160. 4.} ^{161. 4.} ^{162. 4.} ^{163. 4.} ^{164. 4.} ^{165. 4.} ^{166. 4.} ^{167. 4.} ^{168. 4.} ^{169. 4.} ^{170. 4.} ^{171. 4.} ^{172. 4.} ^{173. 4.} ^{174. 4.} ^{175. 4.} ^{176. 4.} ^{177. 4.} ^{178. 4.} ^{179. 4.} ^{180. 4.} ^{181. 4.} ^{182. 4.} ^{183. 4.} ^{184. 4.} ^{185. 4.} ^{186. 4.} ^{187. 4.} ^{188. 4.} ^{189. 4.} ^{190. 4.} ^{191. 4.} ^{192. 4.} ^{193. 4.} ^{194. 4.} ^{195. 4.} ^{196. 4.} ^{197. 4.} ^{198. 4.} ^{199. 4.} ^{200. 4.} ^{201. 4.} ^{202. 4.} ^{203. 4.} ^{204. 4.} ^{205. 4.} ^{206. 4.} ^{207. 4.} ^{208. 4.} ^{209. 4.} ^{210. 4.} ^{211. 4.} ^{212. 4.} ^{213. 4.} ^{214. 4.} ^{215. 4.} ^{216. 4.} ^{217. 4.} ^{218. 4.} ^{219. 4.} ^{220. 4.} ^{221. 4.} ^{222. 4.} ^{223. 4.} ^{224. 4.} ^{225. 4.} ^{226. 4.} ^{227. 4.} ^{228. 4.} ^{229. 4.} ^{230. 4.} ^{231. 4.} ^{232. 4.} ^{233. 4.} ^{234. 4.} ^{235. 4.} ^{236. 4.} ^{237. 4.} ^{238. 4.} ^{239. 4.} ^{240. 4.} ^{241. 4.} ^{242. 4.} ^{243. 4.} ^{244. 4.} ^{245. 4.} ^{246. 4.} ^{247. 4.} ^{248. 4.} ^{249. 4.} ^{250. 4.} ^{251. 4.} ^{252. 4.} ^{253. 4.} ^{254. 4.} ^{255. 4.} ^{256. 4.} ^{257. 4.} ^{258. 4.} ^{259. 4.} ^{260. 4.} ^{261. 4.} ^{262. 4.} ^{263. 4.} ^{264. 4.} ^{265. 4.} ^{266. 4.} ^{267. 4.} ^{268. 4.} ^{269. 4.} ^{270. 4.} ^{271. 4.} ^{272. 4.} ^{273. 4.} ^{274. 4.} ^{275. 4.} ^{276. 4.} ^{277. 4.} ^{278. 4.} ^{279. 4.} ^{280. 4.} ^{281. 4.} ^{282. 4.} ^{283. 4.} ^{284. 4.} ^{285. 4.} ^{286. 4.} ^{287. 4.} ^{288. 4.} ^{289. 4.} ^{290. 4.} ^{291. 4.} ^{292. 4.} ^{293. 4.} ^{294. 4.} ^{295. 4.} ^{296. 4.} ^{297. 4.} ^{298. 4.} ^{299. 4.} ^{300. 4.} ^{301. 4.} ^{302. 4.} ^{303. 4.} ^{304. 4.} ^{305. 4.} ^{306. 4.} ^{307. 4.} ^{308. 4.} ^{309. 4.} ^{310. 4.} ^{311. 4.} ^{312. 4.} ^{313. 4.} ^{314. 4.} ^{315. 4.} ^{316. 4.} ^{317. 4.} ^{318. 4.} ^{319. 4.} ^{320. 4.} ^{321. 4.} ^{322. 4.} ^{323. 4.} ^{324. 4.} ^{325. 4.} ^{326. 4.} ^{327. 4.} ^{328. 4.} ^{329. 4.} ^{330. 4.} ^{331. 4.} ^{332. 4.} ^{333. 4.} ^{334. 4.} ^{335. 4.} ^{336. 4.} ^{337. 4.} ^{338. 4.} ^{339. 4.} ^{340. 4.} ^{341. 4.} ^{342. 4.} ^{343. 4.} ^{344. 4.} ^{345. 4.} ^{346. 4.} ^{347. 4.} ^{348. 4.} ^{349. 4.} ^{350. 4.} ^{351. 4.} ^{352. 4.} ^{353. 4.} ^{354. 4.} ^{355. 4.} ^{356. 4.} ^{357. 4.} ^{358. 4.} ^{359. 4.} ^{360. 4.} ^{361. 4.} ^{362. 4.} ^{363. 4.} ^{364. 4.} ^{365. 4.} ^{366. 4.} ^{367. 4.} ^{368. 4.} ^{369. 4.} ^{370. 4.} ^{371. 4.} ^{372. 4.} ^{373. 4.} ^{374. 4.} ^{375. 4.} ^{376. 4.} ^{377. 4.} ^{378. 4.} ^{379. 4.} ^{380. 4.} ^{381. 4.} ^{382. 4.} ^{383. 4.} ^{384. 4.} ^{385. 4.} ^{386. 4.} ^{387. 4.} ^{388. 4.} ^{389. 4.} ^{390. 4.} ^{391. 4.} ^{392. 4.} ^{393. 4.} ^{394. 4.} ^{395. 4.} ^{396. 4.} ^{397. 4.} ^{398. 4.} ^{399. 4.} ^{400. 4.} ^{401. 4.} ^{402. 4.} ^{403. 4.} ^{404. 4.} ^{405. 4.} ^{406. 4.} ^{407. 4.} ^{408. 4.} ^{409. 4.} ^{410. 4.} ^{411. 4.} ^{412. 4.} ^{413. 4.} ^{414. 4.} ^{415. 4.} ^{416. 4.} ^{417. 4.} ^{418. 4.} ^{419. 4.} ^{420. 4.} ^{421. 4.} ^{422. 4.} ^{423. 4.} ^{424. 4.} ^{425. 4.} ^{426. 4.} ^{427. 4.} ^{428. 4.} ^{429. 4.} ^{430. 4.} ^{431. 4.} ^{432. 4.} ^{433. 4.} ^{434. 4.} ^{435. 4.} ^{436. 4.} ^{437. 4.} ^{438. 4.} ^{439. 4.} ^{440. 4.} ^{441. 4.} ^{442. 4.} ^{443. 4.} ^{444. 4.} ^{445. 4.} ^{446. 4.} ^{447. 4.} ^{448. 4.} ^{449. 4.} ^{450. 4.} ^{451. 4.} ^{452. 4.} ^{453. 4.} ^{454. 4.} ^{455. 4.} ^{456. 4.} ^{457. 4.} ^{458. 4.} ^{459. 4.} ^{460. 4.} ^{461. 4.} ^{462. 4.} ^{463. 4.} ^{464. 4.} ^{465. 4.} ^{466. 4.} ^{467. 4.} ^{468. 4.} ^{469. 4.} ^{470. 4.} ^{471. 4.} ^{472. 4.} ^{473. 4.} ^{474. 4.} ^{475. 4.} ^{476. 4.} ^{477. 4.} ^{478. 4.} ^{479. 4.} ^{480. 4.} ^{481. 4.} ^{482. 4.} ^{483. 4.} ^{484. 4.} ^{485. 4.} ^{486. 4.} ^{487. 4.} ^{488. 4.} ^{489. 4.} ^{490. 4.} ^{491. 4.} ^{492. 4.} ^{493. 4.} ^{494. 4.} ^{495. 4.} ^{496. 4.} ^{497. 4.} ^{498. 4.} ^{499. 4.} ^{500. 4.} ^{501. 4.} ^{502. 4.} ^{503. 4.} ^{504. 4.} ^{505. 4.} ^{506. 4.} ^{507. 4.} ^{508. 4.} ^{509. 4.} ^{510. 4.} ^{511. 4.} ^{512. 4.} ^{513. 4.} ^{514. 4.} ^{515. 4.} ^{516. 4.} ^{517. 4.} ^{518. 4.} ^{519. 4.} ^{520. 4.} ^{521. 4.} ^{522. 4.} ^{523. 4.} ^{524. 4.} ^{525. 4.} ^{526. 4.} ^{527. 4.} ^{528. 4.} ^{529. 4.} ^{530. 4.} ^{531. 4.} ^{532. 4.} ^{533. 4.} ^{534. 4.} ^{535. 4.} ^{536. 4.} ^{537. 4.} ^{538. 4.} ^{539. 4.} ^{540. 4.} ^{541. 4.} ^{542. 4.} ^{543. 4.} ^{544. 4.} ^{545. 4.} ^{546. 4.} ^{547. 4.} ^{548. 4.} ^{549. 4.} ^{550. 4.} ^{551. 4.} ^{552. 4.} ^{553. 4.} ^{554. 4.} ^{555. 4.} ^{556. 4.} ^{557. 4.} ^{558. 4.} ^{559. 4.} ^{560. 4.} ^{561. 4.} ^{562. 4.} ^{563. 4.} ^{564. 4.} ^{565. 4.} ^{566. 4.} ^{567. 4.} ^{568. 4.} ^{569. 4.} ^{570. 4.} ^{571. 4.} ^{572. 4.} ^{573. 4.} ^{574. 4.} ^{575. 4.} ^{576. 4.} ^{577. 4.} ^{578. 4.} ^{579. 4.} ^{580. 4.} ^{581. 4.} ^{582. 4.} ^{583. 4.} ^{584. 4.} ^{585. 4.} ^{586. 4.} ^{587. 4.} ^{588. 4.} ^{589. 4.} ^{590. 4.} ^{591. 4.} ^{592. 4.} ^{593. 4.} ^{594. 4.} ^{595. 4.} ^{596. 4.} ^{597. 4.} ^{598. 4.} ^{599. 4.} ^{600. 4.} ^{601. 4.} ^{602. 4.} ^{603. 4.} ^{604. 4.} ^{605. 4.} ^{606. 4.} ^{607. 4.} ^{608. 4.} ^{609. 4.} ^{610. 4.} ^{611. 4.} ^{612. 4.} ^{613. 4.} ^{614. 4.} ^{615. 4.} ^{616. 4.} ^{617. 4.} ^{618. 4.} ^{619. 4.} ^{620. 4.} ^{621. 4.} ^{622. 4.} ^{623. 4.} ^{624. 4.} ^{625. 4.} ^{626. 4.} ^{627. 4.} ^{628. 4.} ^{629. 4.} ^{630. 4.} ^{631. 4.} ^{632. 4.} ^{633. 4.} ^{634. 4.} ^{635. 4.} ^{636. 4.} ^{637. 4.} ^{638. 4.} ^{639. 4.} ^{640. 4.} ^{641. 4.} ^{642. 4.} ^{643. 4.} ^{644. 4.} ^{645. 4.} ^{646. 4.} ^{647. 4.} ^{648. 4.} ^{649. 4.} ^{650. 4.} ^{651. 4.} ^{652. 4.} ^{653. 4.} ^{654. 4.} ^{655. 4.} ^{656. 4.} ^{657. 4.} ^{658. 4.} ^{659. 4.} ^{660. 4.} ^{661. 4.} ^{662. 4.} ^{663. 4.} ^{664. 4.} ^{665. 4.} ^{666. 4.} ^{667. 4.} ^{668. 4.} ^{669. 4.} ^{670. 4.} ^{671. 4.} ^{672. 4.} ^{673. 4.} ^{674. 4.} ^{675. 4.} ^{676. 4.} ^{677. 4.} ^{678. 4.} ^{679. 4.} ^{680. 4.} ^{681. 4.} ^{682. 4.} ^{683. 4.} ^{684. 4.} ^{685. 4.} ^{686. 4.} ^{687. 4.} ^{688. 4.} ^{689. 4.} ^{690. 4.} ^{691. 4.} ^{692. 4.} ^{693. 4.} ^{694. 4.} ^{695. 4.} ^{696. 4.} ^{697. 4.} ^{698. 4.} ^{699. 4.} ^{700. 4.} ^{701. 4.} ^{702. 4.} ^{703. 4.} ^{704. 4.} ^{705. 4.} ^{706. 4.} ^{707. 4.} ^{708. 4.} ^{709. 4.} ^{710. 4.} ^{711. 4.} ^{712. 4.} ^{713. 4.} ^{714. 4.} ^{715. 4.} ^{716. 4.} ^{717. 4.} ^{718. 4.} ^{719. 4.} ^{720. 4.} ^{721. 4.} ^{722. 4.} ^{723. 4.} ^{724. 4.} ^{725. 4.} ^{726. 4.} ^{727. 4.} ^{728. 4.} ^{729. 4.} ^{730. 4.} ^{731. 4.} ^{732. 4.} ^{733. 4.} ^{734. 4.} ^{735. 4.} ^{736. 4.} ^{737. 4.} ^{738. 4.} ^{739. 4.} ^{740. 4.} ^{741. 4.} ^{742. 4.} ^{743. 4.} ^{744. 4.} ^{745. 4.} ^{746. 4.} ^{747. 4.} ^{748. 4.} ^{749. 4.} ^{750. 4.} ^{751. 4.} ^{752. 4.} ^{753. 4.} ^{754. 4.} ^{755. 4.} ^{756. 4.} ^{757. 4.} ^{758. 4.} ^{759. 4.} ^{760. 4.} ^{761. 4.} ^{762. 4.} ^{763. 4.} ^{764. 4.} ^{765. 4.} ^{766. 4.} ^{767. 4.} ^{768. 4.} ^{769. 4.} ^{770. 4.} ^{771. 4.} ^{772. 4.} ^{773. 4.} ^{774. 4.} ^{775. 4.} ^{776. 4.} ^{777. 4.} ^{778. 4.} ^{779. 4.} ^{780. 4.} ^{781. 4.} ^{782. 4.} ^{783. 4.} ^{784. 4.} ^{785. 4.} ^{786. 4.} ^{787. 4.} ^{788. 4.} ^{789. 4.} ^{790. 4.} ^{791. 4.} ^{792. 4.} ^{793. 4.} ^{794. 4.} ^{795. 4.} ^{796. 4.} ^{797. 4.} ^{798. 4.} ^{799. 4.} ^{800. 4.} ^{801. 4.} ^{802. 4.} ^{803. 4.} ^{804. 4.} ^{805. 4.} ^{806. 4.} ^{807. 4.} ^{808. 4.} ^{809. 4.} ^{810. 4.} ^{811. 4.} ^{812. 4.} ^{813. 4.} ^{814. 4.} ^{815. 4.} ^{816. 4.} ^{817. 4.} ^{818. 4.} ^{819. 4.} ^{820. 4.} ^{821. 4.} ^{822. 4.} ^{823. 4.} ^{824. 4.} ^{825. 4.} ^{826. 4.} ^{827. 4.} ^{828. 4.} ^{829. 4.} ^{830. 4.} ^{831. 4.} ^{832. 4.} ^{833. 4.} ^{834. 4.} ^{835. 4.} ^{836. 4.} ^{837. 4.} ^{838. 4.} ^{839. 4.} ^{840. 4.} ^{841. 4.} ^{842. 4.} ^{843. 4.} ^{844. 4.} ^{845. 4.} ^{846. 4.} ^{847. 4.} ^{848. 4.} ^{849. 4.} ^{850. 4.} ^{851. 4.} ^{852. 4.} ^{853. 4.} ^{854. 4.} ^{855. 4.} ^{856. 4.} ^{857. 4.} ^{858. 4.} ^{859. 4.} ^{860. 4.} ^{861. 4.} ^{862. 4.} ^{863. 4.} ^{864. 4.} ^{865. 4.} ^{866. 4.} ^{867. 4.} ^{868. 4.} ^{869. 4.} ^{870. 4.} ^{871. 4.} ^{872. 4.} ^{873. 4.} ^{874. 4.} ^{875. 4.} ^{876. 4.} ^{877. 4.} ^{878. 4.} ^{879. 4.} ^{880. 4.} ^{881. 4.} ^{882. 4.} ^{883. 4.} ^{884. 4.} ^{885. 4.} ^{886. 4.} ^{887. 4.} ^{888. 4.} ^{889. 4.} ^{890. 4.} ^{891. 4.} ^{892. 4.} ^{893. 4.} ^{894. 4.} ^{895. 4.} ^{896. 4.} ^{897. 4.} ^{898. 4.} ^{899. 4.} ^{900. 4.} ^{901. 4.} ^{902. 4.} ^{903. 4.} ^{904. 4.} ^{905. 4.} ^{906. 4.} ^{907. 4.} ^{908. 4.} ^{909. 4.} ^{910. 4.} ^{911. 4.} ^{912. 4.} ^{913. 4.} ^{914. 4.} ^{915. 4.} ^{916. 4.} ^{917. 4.} ^{918. 4.} ^{919. 4.} ^{920. 4.} ^{921. 4.} ^{922. 4.} ^{923. 4.} ^{924. 4.} ^{925. 4.} ^{926. 4.} ^{927. 4.} ^{928. 4.} ^{929. 4.} ^{930. 4.} ^{931. 4.} ^{932. 4.} ^{933. 4.} ^{934. 4.} ^{935. 4.} ^{936. 4.} ^{937. 4.} ^{938. 4.} ^{939. 4.} ^{940. 4.} ^{941. 4.} ^{942. 4.} ^{943. 4.} ^{944. 4.} ^{945. 4.} ^{946. 4.} ^{947. 4.} ^{948. 4.} ^{949. 4.} ^{950. 4.} ^{951. 4.} ^{952. 4.} ^{953. 4.} ^{954. 4.} ^{955. 4.} ^{956. 4.} ^{957. 4.} ^{958. 4.} ^{959. 4.} ^{960. 4.} ^{961. 4.} ^{962. 4.} ^{963. 4.} ^{964. 4.} ^{965. 4.} ^{966. 4.} ^{967. 4.} ^{968. 4.} ^{969. 4.} ^{970. 4.} ^{971. 4.} ^{972. 4.} ^{973. 4.} ^{974. 4.} ^{975. 4.} ^{976. 4.} ^{977. 4.} ^{978. 4.} ^{979. 4.} ^{980. 4.} ^{981. 4.} ^{982. 4.} ^{983. 4.} ^{984. 4.} ^{985. 4.} ^{986. 4.} ^{987. 4.}

10 Itaque Tu princeps Domine terram
laudasti. & opera manuum tuarum sunt
caeli.

11 Ipsi peribunt, tu autem permanebis,
& omnes ut vestimentum veterascent;

12 Et velut amictum mutabis eos, & mu-
tabuntur: tu autem idem ipse es, & anni
tui non deficient.

13 Ad quem autem Angelorum dixit ali-
quando: *b* Sede à dextris meis, quoadus-
que ponam inimicos tuos scabellum pe-
dum tuorum?

14 Nonne omnes sunt administratorii
spiritus, in ministerium missi propter eos,
qui hereditatem capient salutis?

C A P V T II.

*Cum Angelicorum preceptorum transgressio di-
gnam accepit ultionem, multo magis ea sequetur
transgressores preceptorum Christi qui per susceptam
humanitatem & crucem minoratus est ab Ange-
lo, & ex eo factus auctor salutis in ipsum cre-
dentium.*

1 Propterea abundantius oportet ob-
servare nos ea quæ audivimus, ne
forte pereffluamus.

2 Si enim qui per Angelos dictus est ser-
mo, factus est firmus, & omnis prævarica-
tio & inobedientia accepit justam mercede
retributionem:

3 Quomodo nos effugiemus, si tantam
neglexerimus salutem? quæ cum initium
accepit enarrari per Dominum, ab eis,
qui audierunt, in nos confirmata est,

4 Contestante Deo signis & portentis, &
variis virtutibus, & Spiritus sancti distribu-
tionibus secundum suam voluntatem

5 Non enim Angelis subiecit Deus orbem
terre futurum, de quo loquimur.

6 Testatus est autem in quodam loco
quis, dicens: *b* Quid est homo quod me-
mor es ejus, aut filius hominis quoniam
visitas eum?

7 Minuisti eum paulò minùs ab Angelis:
gloria & honore coronasti eum: & consti-
tuisti eum super opera manuum tuarum.

8 Omnia subiecisti sub pedibus ejus. In
eo enim quod omnia ei subiecit, nihil dimi-
sit non subiectum ei. Nunc autem necdum
videmus omnia subiecta ei.

9 Eum autem, qui modico quam Angeli
minoratus est, videmus Iesum, propter pas-
sionem mortis, gloria & honore corona-
ti: ut gratia Dei, pro omnibus gustaret mortem.

10 Decebat enim eum, propter quem om-
nia, & per quem omnia; qui multos filios in
gloriam adduxerat, auctorem salutis eorum
per passionem consummare.

11 Qui enim sanctificat, & qui sanctifican-
tur, ex uno omnes. Propter quam causam
non confunditur fratres eos vocare, dicens:

12 Nuntiabo nomen tuum fratribus
meis: in medio Ecclesie laudabo te.

13 Et iterum: *f* Ego ero fidens in eum. Et
iterum: *g* Ecce ego, & pueri mei, quos de-
dit mihi Deus.

14 Quia ergo pueri communicaverunt
carni & sanguini, & ipse similiter partici-
pavit eisdem; *h* ut per mortem destrueret
eum, qui habebat mortis imperium, id
est, diabolus;

15 Et liberaret eos, qui timore mortis per
totam vitam obnoxii erant servituti.

16 Nusquam enim Angelos apprehendit,
sed semen Abraham apprehendit.

17 Unde debuit per omnia fratribus simi-
lari, ut misericors fieret, & fidelis pontifex
ad Deum, ut repropitiaret delicta populi.

18 In eo enim, in quo passus est ipse &
tentatus, potens est & eis, qui tentantur,
auxiliari.

C A P V T III.

*Longè excellentior est Christus, neque filius,
quam Moyses, qui famulus fidelis erat in domo
Dei: curandum igitur ut huic in omnibus obtem-
peremus, ne in modum incredulorum Iudeorum
ab ejus requie repellamur.*

1 Unde fratres sancti, vocationis cœ-
lestis participes, considerate Apo-
stolum & pontificem confessionis nostræ
Iesum:

2 Qui fidelis est ei, qui fecit illum, sicut
& Moyses in omni domo ejus.

3 Amplioris enim gloriæ iste præ Moyse
dignus est habitus, quanto ampliorem ho-
norem habet domus, qui fabricavit illam.

4 Omnis namque domus fabricatur ab ali-
quo: qui autem omnia creavit, Deus est.

5 Et Moyses quidem fidelis erat in tota
domo ejus tamquam famulus, in testimo-
nium eorum quæ dicenda erant:

6 Christus verò tamquam filius in domo sua:
quæ domus sumus nos si fiduciam, & gloriā
spei usque ad finem, firmam retineamus.

7 Quapropter sicut dicit Spiritus sanctus:
b Hodie si vocem ejus audieritis,

8 Nolite obdurare corda vestra, sicut in
exacerbatione, secundum diem tentationis
in deserto,

9 Vbi tentaverunt me patres vestri, pro-
baverunt, & viderunt opera mea.

10 Quadraginta annis: Propter quod in-
fensus fui generationi huic, & dixi: sem-
per errant corde. Ipsi autem non cogno-
verunt vias meas.

11 Sicut juravi in ira mea: Si introibunt
in requiem meam.

12 Videte fratres, ne forte sit in aliquo
vestrum cor malum incredulitatis, disce-
dendi à Deo vivo:

13 Sed adhortamini vosmetipsos per sin-
gulos dies, donec Hodie cognominatur,
ut non obduretur quis ex vobis fallacia
peccati.

14 Participes enim Christi effecti sumus:
si tamen initium substantiæ ejus usque ad
finem firmum retineamus.

15 Dum dicitur: Hodie si vocem ejus au-
dieritis, nolite obdurare corda vestra,
quemadmodum in illa exacerbatione.

16 Quidam enim audientes exacerbave-
runt, sed non universi qui profecti sunt ex
Ægypto per Moysen.

17 Quibus autem infensus est quadraginta
annis? Nonne illis, qui peccaverunt, & quo-
rum cadavera prostrata sunt in deserto?

18 Quibus autem juravit non introire in
requiem ipsius, nisi illis, qui increduli
fuerunt?

19 Et videmus, quia non potuerunt in-
troire propter incredulitatem.

CAPVT IV.

*Quandopidem scilicet ob incredulitatem non
intromittitur in requiem illius, & non
est ut alii ingrederentur, curandum est ne frustra-
mur, sed credentes, in eam admittamur
de viro & efficaci Dei verbo quod omnis conficitur,
de quo scriptum est, ut dignus computetur ei
fons salutis.*

Teneamus ergo ne forte relicta pol-
licitatione introeundi in requiem
eius, existimetur aliquis ex vobis deesse.

2 Etenim & nobis nunciatum est, quem-
admodum & illis: sed non profuit illis
sermo auditus, non admissus fidei ex his
quæ audierunt.

3 Ingrediemur enim in requiem, qui cre-
diderunt: quemadmodum dixit: a Sicut
iuravi in ira mea: Si introibunt in requiem
meam: & quidem operibus ab institutione
mandi perfectis.

4 Dixit enim in quodam loco de die
septima sic: b Et requievit Deus die septi-
ma ab omnibus operibus suis.

5 Et in isto rursum: Si introibunt in re-
quiem meam.

6 Quoniam ergo superest introire quos-
dam in illam, & ii, quibus prioribus an-
nunciatum est, non introierunt propter in-
credulitatem:

7 Iterum terminat diem quendam, Hodie,
in David dicendo, post tantum temporis: si-
cut supra dictum est: c Hodie si vocem eius
audieritis, nolite obdurare corda vestra,

8 Nam si eis Iesus requiem præstisset,
numquam de alia loqueretur, posthac, die:

9 Itaque relinquunt sabbatum, ⁹populo Dei.

10 Qui enim ingressus est in requiem
eius; etiam ipse requievit ab operibus suis,
sicut & suis Deus.

11 Festinemus ergo ingredi in illam re-
quiem: ut ne in idipsum quis incidat in-
credulitatis exemplum.

12 Vivus est enim sermo Dei, & efficax, &
penetrabilior omni gladio ancipiti: & per-
tingens usque ad divisionem animæ ac spi-
ritus, compagum quoque ac medullarum, &
discriminator cogitationum & intentionum cordis.

13 d Et non est ulla creatura invisibilis in-
conspicua ejus: omnia autem nuda & aperta
sunt oculis ejus, ad quem vobis sermo.

14 Habentes ergo pontificem magnum,
qui penetravit caelos, Iesum filium Dei:
teneamus confessionem.

15 Non enim habemus pontificem, qui
non possit compari firmitatibus nostris:
tenentem autem per omnia pro si nili udine
aliquæ peccato.

16 Accedamus ergo cum fiducia ad thronum
gratiæ: ut misericordiam consequa-
mur, & gratiam inveniamus in auxilio
oportuno.

CAPVT V.

*Christus debitis ordine sentitur nosse Pontifex
precesque Patri offert, ex auditur est: & dis-
citur ex his quæ passus est obedientiam, saltem
est obtemperantibus causa salutis æternæ: sed
recordandum de ista maiestatem capite, non erant
in ad hoc hic facta ibi & ostendit.*

Omnis namque Pontifex ex homini-
bus assumptus, pro hominibus

constituitur in iis, quæ sunt ad Deum: ut
offerat dona, & sacrificia pro peccatis:

2 Quæ condolere possit iis, qui ignorant,
& errant: quoniam & ipse circumdatus
est infirmitate:

3 Et propterea debet, quemadmodum
pro populo, ita etiam & pro seipso
offerre pro peccatis.

4 e Nec quisquam sumit sibi honorem, *a Exod.*
sed qui vocatur à Deo, tamquam Aaron, *28. 1.*

5 Scilicet & Christus non semetipsum clavis
cavit ut ponifex fieret: sed qui locutus *2. 14.*
est ad eum: b Filius meus es tu, ego ho- *16. 18.*
die genui te. *6 Psal.*

6 Quemadmodum & in alio loco dicit: *1. 7.*
c Tu es sacerdos in æternum, secundum *1. 14.*
ordinem Melchisedech. *109. 4.*

7 Qui in debus carnis suæ, preces sup-
plicationisque ad eum, qui possit illum
salvum facere à morte, cum clamore valido
& lacrimis offerens, exauditus est pro sua
reverentia.

8 Et quidem cum esset filius Dei, didicit
ex his, quæ passus est, obedientiam:

9 Et consummatus, tactus est omnibus
obtemperantibus sibi, causa salutis æternæ,

10 Appellatus à Deo Pontifex iuxta or-
dinem Melchisedech.

11 De quo nobis grandis sermo, & inin-
terpretabilis ad decendum: quoniam imbe-
cilles facti estis ad audiendum.

12 Etenim cum deberetis magistri esse
propter tempus: rursum indigetis ut vos
doceamini quæ sint elementa exordia ser-
monum Dei: & facti estis quibus lacte
opus sit, non solido cibo:

13 Omnis enim, qui lactis est particeps,
expers est sermonis iustitiæ: parvulus enim
est

14 Perfectorum autem est solidus cibus;
eorum, qui pro consuetudine exercitia os
habent sensus ad discretionem boni ac
malis.

CAPVT VI.

*Non intendit de primis fides initiis trahere,
quandopidem reaptizari nequeunt qui post bap-
tismum baptismum in peccata relabuntur,
immo intendit illi esse æternam maledictionem: confutendo
autem Hebræos hortatur ut Abrahæ longinqua-
ritatem imitantes, reddant se participes eorum quæ
iurejurando promissi illis Deus.*

Quapropter intermittentes inchoa-
tionis Christi sermonem, ad per-
fectiora feramur, non rursum jacentes
fundamentum penitentiae ab operibus mor-
tuis, & fidei ad Deum;

1 Baptismatum doctrinæ, impositionis
quoque manuum, ac resurrectionis mor-
tuum & iudicii æterni.

3 Et hoc faciemus, si quidem permiserit
Deus

4 a Impossibile est enim, eos quiemel *1. 24.*
sunt illuminati, gustaverunt etiam donum *12. 45.*
cælestis, & participes facti sunt spiritus *1. 10.*
sancti, *1. 10.*

5 Gustaverunt cibum aquæ bonæ Dei *1. 10.*
verbum, vitæ utique æternæ, *25.*

6 Et prolapsi sunt: rursum reovari ad
penitentiam, cum iam conciperent lacte
ipsum filium Dei: & ostentum habent

2. 20. 12. 45.

7 Terra enim frpe venientem super se bibens imbrem, & generans heri am oportunitatem illis, a quibus colitur; accipit benedictionem a Deo.

8 Proterens item spinas ac tribulos, reprobata est, & maledicta proxima: ejus contumacia in combustionem.

9 Coasiliarius autem de vobis dilectissimi meliora, & viciniore salutis: tamen ita loquimur.

10 Non enim injustus Deus, ut obliuiscatur operis vestri, & dilectionis quam ostendistis in nomine ipsius, qui ministrastis factis & ministris.

11 Cupimus autem unumquemque vestrum eandem ostentare sollicitudinem ad expletionem spei usque in finem:

12 Ut non segnes efficiamini, verum imitatores eorum, qui fide & patientia hereditabunt promissiones.

13 Abraham namque promittens Deus, quoniam neminem habuit, per quem juraret, majorem, juravit per se ipsum,

6 Gen. 22.16. 14 Dicens: & N si benedicens benedicam te, & multiplicans multiplicabo te.

15 Et sic longanimiter ferens, adeptus est repromissionem.

16 Homines enim per majorem sui jurant: & omnis controversie eorum finis, ad confirmationem est juramentum.

17 In quo abundantius volens Deus ostendere pollicitationis hereditibus immobilitatem consilii sui, interpoluit iuramentum.

18 Ut per duas res immobiles: quibus impossibile est mentiri Deum, fortissimi nunc solatium habeamus, qui confugimus ad tenendam propositam spem:

19 Quam sicut anchoram habemus animæ utam ac firmam, & incedentem usque ad interiora velaminis?

20 Vbi præcursor pro nobis introiit Iesus, secundum ordinem Melchisedech pontifex factus in æternum.

C A P V T VII.

Cum Melchisedech sacerdotium, ex decimarum acceptisque & benedictione Leviticum excelleret: Christi sacerdotium necessitate quadam secundum ordinem Melchisedech in perpetuum institutum, ac juramento firmatum præcellit Leviticum, & ipsum una cum lege evacuat.

6 Gen. 14.18. 1 Hic enim Melchisedech, rex Salem, sacerdos Dei summi, qui obviavit Abraham regresso a cæde regum, & benedixit ei:

2 Cui & decimas omnium divisit Abraham: primum quidem qui interpretatur rex iustitiæ: deinde autem & rex Salem, quod est, rex pacis.

3 Sine patre, sine matre, sine genealogia, neque initium dierum, neque finem vite habens, assimilatus autem Filiis Dei, manet sacerdos in perpetuum.

4 Invenimus autem quantum sit hic, cui & decimas dedit de principis Abraham patriarchæ.

6 Rom. 8.3. 5 Qui quidem de filiis Levi sacerdotium accipientes, & mandatum habent decimas sumere a populo secundum legem, id est, a fratribus suis: quamquam

& ipsi exierint de lumbis Abraham.

6 Cujus autem generatio non annumeratur eis, decimas sumpsi ab Abraham, & huius qui habebat repromissiones benedixit.

7 Sive illa autem contradictione, quod non est, a meliore benedicatur.

8 Et hic quidem, decimas morientes homines accipiunt: ibi autem contestatur: quia vivit.

9 Et (ut ira dictum sit) per Abraham, & Levi, qui decimas accepit, decimatus est,

10 Adhuc enim in lumbis patris erat, quando obviavit ei Melchisedech.

11 Si ergo consuetudo per sacerdotium Leviticum erat (populus enim sub ipso legem accepit) quid adhuc necessarium fuit, secundum ordinem Melchisedech alium surgere sacerdotem, & non secundum ordinem Aaron dei?

12 Translato enim sacerdotio, necesse est ut & legislatio fiat.

13 In quo enim hæc dicuntur, de alia tribu est, de qua nullus altari præsto fuit.

14 Manifestum est enim quod ex Iuda ortus sit Dominus noster: in qua tribu nihil de sacerdotibus Moyses locutus est.

15 Et amplius adhuc manifestum est: si secundum similitudinem Melchisedech exargatur alius sacerdos.

16 Qui non secundum legem mandati carnalis factus est, sed secundum virtutem vite insolubilis.

17 Contestatur enim: Quoniam tu es sacerdos in æternum, secundum ordinem Melchisedech. Psal. 109.4.

18 Reprobatio quidem sit præcedentis mandati, propter infirmitatem ejus: & inutilitatem:

19 Nihil enim ad perfectum adduxit lex, introductio vero melioris spei, per quam proximamus ad Deum.

20 Et quantum est non sine iurejurando (alii quidem sine iurejurando sacerdotes facti sunt;

21 Hic autem cum iurejurando per eum, qui dixit ad illum: & Iuravit Dominus, & non poenitebit eum: tu es sacerdos in æternum.) d Psal. 109.4.

22 In tantum meliori testamenti sponsor factus est Iesus.

23 Et alii quidem plures facti sunt sacerdotes, idcirco quod morte prohiberentur permanere.

24 Hic autem eo quod maneat in æternum, sempiternum habet sacerdotium.

25 Unde & salvare in perpetuum potest accedentes per semetipsum ad Deum: semper vivens ad interpellandum pro nobis.

26 Talis enim decebat ut nobis esset pontifex, sanctus, innocens, impollutus, segregatus, a peccatoribus, & excellentior cælis factus:

27 Qui non habet necessitatem quotidie, quemadmodum sacerdotes, & prius pro suis delictis hostias offerre, deinde pro populi: hoc enim fecit semel, se ipsum oblatorem. Heb. 10.10.

28 Lex enim homines condidit sacerdotes infirmitates habentes: sermo autem iurisjurandi, qui post legem est, Filium in æternum perfectum.

C A P V T

CAPUT VIII.

✓ Excellentiū est Christi sacerdotium Levitico, cum ipse in dextera Patris sedeat in cælis, maiorum sacramentorum minister fuerit quam sacerdotes veteris legis: ostendit etiam novi testamenti necessitatem ex imperfectione veteris, & ex promissione Dei per Ieremiam.

1. Capitulum autem super ea quæ dicuntur: Talem habemus Pontificem, qui confedit in dextera sedis magnitudinis in cælis;

2. Sanctorum minister, & tabernaculi veri, quod fixit Dominus: & non homo.

3. Omnis enim pontifex ad offerendum munera, & hostias constituitur: unde necesse est & hunc habere aliquid, quod offerat:

4. Si ergo esset super terram, nec esset sacerdos: cum essent qui offerrent secundum legem munera;

5. Qui exemplari & umbræ deserviunt cælestium. Sicut responsum est Moysi, cum consummaret tabernaculum: & Vide in-

Exod. 25.40. quit) omnia facito secundum exemplar, quod tibi ostensum est in monte:

✓ 6. Nunc autem melius sortitus est ministerium quanto & melioris testamenti mediator est, quod in melioribus repromissionibus sancitum est.

7. Nam si illud prius culpa vacasset: non utique secundi locus inquireretur.

✓ 8. Vituperans enim eos dicit: b Ecce dies venient, dicit Dominus: & consummabo super domum Israël, & super domum Iuda, testamentum novum.

9. Non secundum testamentum quod feci patribus eorum, in die qua apprehendi manum eorum ut educerem illos de terra Egypti, quoniam ipsi non permanserunt in testamento meo, & ego neglexi eos, dicit Dominus.

✓ 10. Quia hoc est testamentum, quod disponam domui Israël post dies illos, dicit Dominus; Dando, leges meas in mentem eorum, & in corde eorum superscribam eas: & ero eis in Deum, & ipsi erunt mihi in populum:

✓ 11. Et non docebit unusquisque proximum suum, & unusquisque fratrem suum: dicens: Cognosce Dominum: quoniam omnes scient me à minore usque ad maiorem eorum:

✓ 12. Quia propitius ero iniquitatibus eorum, & peccatorum eorum jam non memorabor.

✓ 13. Dicendo autem novum, veteravit prius. Quod autem antiquatur & senescit, prope in eternum est.

CAPUT IX.

Ex his quæ in veteri erant testamento & imperfectione illarum hostiarum, ostendit novi perfectionem; in quo Christus Pontifex & hostia semel oblata emundat conscientiam à peccatis: quem ad testamenti sui confirmationem mori fuit necesse.

✓ 1. Habuit quidem & prius, iustificat ones culturæ, & sanctum sacculare.

✓ 2. Tabernaculum enim factum est primum, in quo erant candelabra, & mensa,

✓ 3. & propositio panum, quæ dicitur Sancta.

✓ 4. Post velamentum autem secundum

tabernaculum, quod dicitur Sancta sanctiorum.

4. Aureum habens & thuribulum, & arcam testamenti circumtectam ex omni parte auro, in qua urna aurea habens manna, & virga Aaron, quæ fronderat, & tabulæ testamenti,

5. Superque eam erant Cherubim gloriæ obumbrantia propitiatorium: de quibus non est modo dicendum per singula.

6. His vero ita compositis; in priori quidem tabernaculo semper introibant sacerdotes, sacrificiorum officia consummantes.

7. In secundo autem d semel in anno solus pontifex, non sine sanguine, quem offert pro sua & populi ignorantia.

8. Hoc significante Spiritu sancto, nondum propalatum esse sanctorum viam, adhuc priore tabernaculo habente statum.

9. Quæ parabola est temporis instantis: juxta quam munera, & hostiæ offeruntur, quæ non possunt juxta conscientiam perfectam facere servientem, & solummodo in cibis, & in potibus,

10. Et variis baptismatibus, & iustitiis carnis usque ad tempus correctionis impositis.

11. Christus autem assistens pontifex futurorum bonorum, per amplius & perfectius tabernaculum non manufactum, id est, non huius creationis:

12. Neque per sanguinem hircorum aut vitulorum, sed per proprium sanguinem, introivit semel in Sancta, æterna redemptione inventa.

13. Si enim sanguis hircorum & taurorum, & cinis vitulæ aspersus, inquinatos sanctificat ad emundationem carnis:

14. Quam magis sanguis Christi, qui per Spiritum sanctum semetipsum obtulit immaculatum Deo, emundabit conscientiam nostram ab operibus mortuis, ad serviendum Deo viventi?

15. Et ideo novi Testamenti mediator est: ut morte intercedente; in redemptionem earum prævaricationum, quæ erant sub priori testamento, repromissionem accipiant, qui vocati sunt æternæ hereditatis.

16. Vbi enim testamentum est, mors necesse est intercedat testatoris.

17. Testamentum enim in mortuis confirmatum est: alioquin nondum valet, dum vivit qui testatus est.

18. Unde nec primum quidem sine sanguine dedicatum est.

19. Lecto enim omni mandato legis à Moysè universo populo, accipiens sanguinem vitulorum & hircorum, cum aqua, & lana coccinea, & hyssopo; ipsum quoque lilium & omnem populum aspersit.

20. Dicens: b Hic sanguis testamenti, quod mandavit ad vos Deus.

21. Etiam tabernaculum & omnia vasa ministerii sanguine similiter aspersit.

22. Et omnia prae in sanguine secundum legem mundavit: & sine sanguinis effusione non fu remissio.

23. Necesse est ergo exemplaria quidem cælestium his mundari: ipsa autem cælestia melioribus hostiis quam istis.

24. Non enim in manufacta Sancta I u

b Num. 16.
Levit. 16.
Exod. 8. 9.
2. Par. 5. 10.

d Exod. 30. 10.
Levit. 16. 2.

e Levit. 16. 15.

f Pet. 1. 19.

1. Ioh. 1. 7.

Apoc. 1. 5.

g Gal. 3. 15.

L Exod. 24. 8.

Introivit, exemplaria verorum: sed in ipsum calum, ut appareat nunc vultui Dei pro nobis:

15 Neque ut sepe offerat semetipsum, quem admodum Pontifex intrat in Sancta per singulos annos in sanguine alieno:

16 Ah, quin oportebat eum frequenter pati ab origine mundi nunc autem semel in consummatione seculorum, ad destinationem peccati, per hostiam suam apparuit.

17 Et quemadmodum statutum est hominibus semel mori, post hoc autem iudicium:

i Rom. 28 i Sic & Christus semel oblatus est ad multorum exhaustiendā peccata; secundo sine peccato apparebit expectantibus se, in salutem.

CAPUT X.

Propter imperfectionem hostiarum veteris testamenti necessarium fuit novum indicī, cujus unica hostia auferentur universa peccata: cui nisi fide, spe, charitate, ac bonis operibus adhaerimus, acerbis puniemur quam veteris testamenti transgressores: laudat interim Hebraeos quod & multa passi sint, & patientibus assuerint.

1 Abram enim habens lex futurorum honorum, non ipsam imaginem rerum; per singulos annos eidem ipsis hostiis, quas offerunt indefinenter, numquam potest accedentes perfectos facere:

2 Alioquin cessassent offerri: ideo quod nullam haberent ultra conscientiam peccati, cultores semel mundati:

3 Sed in ipsis commemoratio peccatorum per singulos annos fit.

4 Impossibile enim est sanguine taurorum & hircorum auferri peccata.

a Psal. 39. 7. 5 Ideo ingrediens mundum dicit: Hostiam, & oblationem noluit: corpus autem aprasti mihi:

6 Holocausta pro peccato non tibi placuerunt.

b Psal. 39. 8. 7 Tunc dixi: Ecce venio: 6 in capite libri scriptum est de me: Ut faciam, Deus voluntatem tuam.

8 Superius dicens: Quia hostias, & oblationes, & holocausta pro peccato noluit, nec placita sunt tibi, quæ secundum legem offeruntur,

9 Tunc dixi: Ecce venio, ut faciam, Deus voluntatem tuam: auferit primum, ut sequens statuatur.

10 In qua voluntate sanctificati sumus per oblationem corporis Iesu Christi semel.

11 Et omnis quidem sacerdos præsto est quotidie ministrans, & eandem sepe offerens hostias, quæ numquam possunt auferre peccata:

12 Hic autem unam pro peccatis offerens hostiam, in sempiternum sedet in dextera Dei.

a Psal. 109. 2. 13 De cetero expectans: donec ponantur inimici eius sub pedibus eius.

1. Cor. 15. 25. 14 Una enim oblatione, consummavit in sempiternum sanctificatio.

d 109. 2. 15 Confessatur autem nos & Spiritus sanctus. Postquam enim dixit:

21. 33. 16 d Hoc autem testamentum, quod testabor ad illos post dies illos, dicit Dominus,

8. 8. nus, Dando leges meas in cordibus eorum, &

in mentibus eorum superscribam eas:

17 Et peccatorum, & iniquitatum eorum jam non recordabor amplius.

18 Vbi autem horum remissio: jam non est oblatio pro peccato.

19 Habentes itaque fratres fiduciam in introitu sanctorum in sanguine Christi.

20 Quam initiavit nobis viam novam, & viventem per velamen, id est, carnem suam,

21 Et sacerdotem magnum super domum Dei:

22 Accedamus cum vero corde in plenitudine fidei, aspersi corda a conscientia mala, & abluti corpus aqua munda.

23 Teneamus spei nostræ confessionem indeclinabilem (fidelis enim est qui repromisit)

24 Et confideamus invicem in provocationem charitatis, & bonorum operum:

25 Non deferentes collectionem nostram, sicut consuetudinis est quibusdam, sed consolantes, & tanto magis quanto videritis appropinquantem diem.

26 & Voluntarie enim peccantibus nobis post acceptam notitiam veritatis, jam non relinquitur pro peccatis hostia.

27 Terribilis autem quædam expectatio iudicii, & ignis cruciatio, quæ consumptura est adversarios.

28 Irritam qui faciens legem Moyse, sine ulla generatione f duobus vel tribus testibus moritur:

29 Quanto magis putatis deteriora mereri supplicia, qui filium Dei conculcaverit, & sanguinem testamenti pollutum duxerit, in quo sanctificatus est, & spiritui gratiæ contumeliam fecerit?

30 Scimus enim qui dixit: & Mihi vindicta, & ego retribuam. Et iterum: Quia iudicabit Dominus populum suum.

31 Horrendum est incidere in manus Dei viventis.

32 Rememoramini autem pristinos dies, in quibus illuminati magni certamen sustinistis passionum.

33 Et in altero quidem, opprobriis & tribulationibus spectaculum facti: in altero autem, focii taliter conversantium effecti.

34 Nam & vinctis compassi estis, & rapinam bonorum vestrorum cum gaudio suscepistis, cognoscentes vos habere meliorem substantiam.

35 Nolite itaque amittere confidentiā vestram, quæ magnam habet remunerationem.

36 Patientia enim vobis necessaria est: ut voluntatem Dei facientes, reportetis promissionem.

37 Adhuc enim modicum aliquantulum, qui venturus est, veniet, & non tardabit.

38 & Iustus autem meus ex fide vivet: quod si subtraxerit se: non placebit animæ mez.

39 Nos autem non sumus subtractionis filii in perditionem, sed fidei in acquisitionem animæ.

CAPUT XI.

Fidem inquisisse commendat ex actis patrum, a mundi exordio usque ad David ac Prophetas: & in universam quantā patrum ac populi fides sit, nec tamen plenam adhuc accepisse atributionem.

Et autem fides sperandarum substantiarum rerum, argumentum non apparentium.

In hac enim testimonium consecuti sunt senes,

Gen. 1. 3. Fide intelligimus aptata esse verba Dei, ut ex invisibilibus visibilia fierent.

Gen. 4. 4. Fide plurimam hostiam Abel, quam Cain, obtulit Deo: Per quam testimonium consecutus est esse justum, testimonium perhibente muneribus ejus Deo; & per illam deus testis adhuc loquitur.

Gen. 22. 1. Fide Henoch translatus est ne videret mortem, & non inveniebatur, quia translatu illum Deus: ante translationem enim testimonium habuit placuisse Deo.

Sine fide autem impossibile est placere Deo. Credere enim oportet a cedentem ad Deum quia est, & inquirentibus se remuneratori sit.

Gen. 6. 14. Fide Noe, responso accepto de his quae adhuc non videbantur, metuens aptavit arcam in salutem domus suae, per quam damnavit mundum, & iustitiae quae per fidem est, heres est institutus.

Gen. 12. 1. Fide qui vocavit Abraham obediuit in locum exite, quem accepturus erat in hereditatem: & exiit, nesciens quid fieret.

Fide demoratus est in Terra repton israhon tamquam in aliena, in calulis habitando, cum Isaac & Jacob cohereditus repton israhon israhon.

Expectabat enim fundamenta habentem civitatem: cuius auctor & conditor Deus.

Gen. 27. 19. Fide & ipsa Sara sterilis virtutem in conceptionem sibi accepit, etiam praeter tempus aetatis: quoniam fidem credidit esse eum, qui repton israhon.

Propter quod & ab uno orti sunt (& hoc e portuo) tamquam sidera caeli in multitudinem: & sicut arena, quae est ad oram maris, innumerabiles.

Iuxta fidem detinuit sunt omnes isti, non acceptis repton israhonibus, sed a longe eas aspicientes, & salutantes, & confidentes quia peregrini & hospites sunt super terram.

Qui enim haec dicunt, significant se patriam inquirere.

Et si quidem ipsius meminissent de qua exierunt, habebant ut que tempus revertendi:

Nunc autem meliorem appetunt, id est, celestem. Ideo non confunduntur Deus vocari Deus eorum: paravit enim illis civitatem.

Gen. 22. 1. Fide obtulit Abraham Isaac, cum tentaretur, & unigenitum offerebat, qui scilicet repton israhon israhon;

Gen. 22. 12. Ad quem dictum est: Quia in Isaac vocabitur tibi semen.

Gen. 22. 1. Fide ait quia & a mortuis suscitator potens est Deus: unde eum & in parabola accepit.

Gen. 22. 1. Fide de & de futuris benedixit Isaac Jacob, & Isaac.

Gen. 22. 1. Fide de Jacob, moriens, singulos filios.

rum Ioseph benedixit: & adoravit fastidium & per eum.

12. Fide Ioseph, moriens, de profectio ne filiorum Israel memoratus est, & de ossibus suis mandavit.

13. Fide Moyses, natus, occularius est mensibus tribus a parentibus suis, eo quod vidissent elegantem infantem, & non timuerunt regis edictum.

14. Fide Moyses grandis factus negavit se esse filium filiae Pharaonis,

15. Magis eligens affligi cum populo Dei, quam temporalis peccati habere iucunditatem;

16. Majores divitias aestimans thesauro Aegyptio um, in properium Christi: aspicebat enim in rem unetationem.

17. Fide reliquit Aegyptum, non veritus animosam regis: invisibilem enim tamquam videns sustinuit.

18. Fide celebravit Pascha, & sanguinis effusionem: ne qui vastabat primitiva, tangere eos.

19. Fide transierunt Mare rubrum tamquam per aridam terram: quod experti Aegyptii, devorati sunt.

20. Fide mari Ieticho corruerunt, circuitu dierum septem,

21. Fide Rahab meretrix non perit cum incredulis: & excipiens exploratores cum pace.

22. Et quid adhuc dicam? Deficiet enim me tempus enarrantem de Gedeon, Barac, Samson, Iephthae, David, Samuel, & Prophetis.

23. Qui per fidem vicerunt regna, operati sunt iustitiam, adperierunt repton israhon israhon, obtinuerunt ora leonum,

24. Extinxerunt impetum ignis, effugerunt aciem gladii, convalescerunt de infirmitate, fortes facti sunt in bello, castra vicerunt exteriorum,

25. Acceperunt mulieres de resurrectione mortuos suos. Alii autem discenti sunt, non solum pientes redemptionem, ut meliorem invenirent resurrectionem.

26. Alii vero ludibria & verbera experti, iniuper & vincula & carceres:

27. Lapidati sunt, sicut sunt, tentati sunt, in occisione gladii mortui sunt, circumierunt in peloris, in pellibus caprinis, egenes, angustiiati, afflicti:

28. Quibus dignus non erat mundus: insolandibus errantes, in montibus, & speluncis, & in cavernis terrae.

29. Et hi omnes testimonio fidei probati, non acceperunt repton israhon israhon.

30. Deo pro nobis natus aliquod providente, ut non sine nobis contingerentur.

CAPITULUM XII

Priservum in Christo exemplo induca ad tolerandos vinclis afflictiones, servantes a peccatis: & ex novis flammis super vestes extenditis a deo: terti ab inobedientia, ne majora quam inanis pati cogitavit superstitia.

1. Deo pro & nos tantam habentes in ipso in nubem testium, & deporentes omni pondus, & circumstantes nos peccatum, per patientiam custodiamus ad propitiam nobis certanem.

2. A pi

m. Gen.

47. 16.

Gen.

50. 23.

Exod.

2. 2.

Exod.

1. 17.

Exod.

2. 11.

Exod.

11. 21.

Exod.

14. 22.

Exod.

10. 6.

20.

Exod.

3.

Exod.

11. 21.

Exod.

14. 22.

Exod.

10. 6.

20.

Exod.

3.

Exod.

11. 21.

Exod.

14. 22.

Exod.

10. 6.

20.

Exod.

3.

Exod.

11. 21.

Exod.

14. 22.

Exod.

10. 6.

20.

Exod.

3.

Exod.

11. 21.

Exod.

14. 22.

Exod.

10. 6.

20.

Exod.

3.

Exod.

11. 21.

Exod.

14. 22.

Exod.

10. 6.

20.

Exod.

3.

Exod.

11. 21.

Exod.

14. 22.

Exod.

10. 6.

20.

Exod.

3.

Exod.

11. 21.

Exod.

14. 22.

Exod.

10. 6.

20.

Exod.

3.

Exod.

11. 21.

Exod.

14. 22.

Exod.

10. 6.

20.

Exod.

3.

Exod.

11. 21.

Exod.

14. 22.

Exod.

10. 6.

20.

Exod.

3.

Exod.

11. 21.

Exod.

14. 22.

Exod.

10. 6.

20.

Exod.

3.

Exod.

11. 21.

Exod.

14. 22.

Exod.

10. 6.

20.

Exod.

3.

Exod.

11. 21.

Exod.

14. 22.

Exod.

10. 6.

20.

Exod.

3.

Exod.

11. 21.

Exod.

14. 22.

Exod.

10. 6.

20.

Exod.

3.

Exod.

11. 21.

Exod.

14. 22.

Exod.

10. 6.

20.

Exod.

3.

Exod.

11. 21.

Exod.

14. 22.

Exod.

10. 6.

20.

Exod.

3.

Exod.

11. 21.

Exod.

14. 22.

Exod.

10. 6.

20.

Exod.

3.

Exod.

11. 21.

Exod.

14. 22.

Exod.

10. 6.

20.

Exod.

3.

Exod.

11. 21.

Exod.

14. 22.

Exod.

10. 6.

20.

Exod.

3.

Exod.

11. 21.

Exod.

14. 22.

Exod.

10. 6.

20.

Exod.

3.

Exod.

11. 21.

Exod.

14. 22.

Exod.

10. 6.

20.

Exod.

3.

Exod.

11. 21.

Exod.

14. 22.

Exod.

10. 6.

20.

Exod.

3.

Exod.

11. 21.

Exod.

14. 22.

Exod.

10. 6.

20.

Exod.

3.

Exod.

1

2 Aspicientes in auctorem fidei, & confutorem Iesum, qui propositis sibi pax & sustinuit crucem, consilioque contenta, atque in dextera sedis Dei sedet.

3 & cogitate enim eum, qui talem sustinuit à peccatoribus adversum semetipsum, contra dicitur enim, ut ne sanguinem, animis vestris deficientes.

4 Nondum enim usque ad sanguinem resistitis, adversus peccatum repugnantes:

5 Et obliti estis consolationis, quæ vobis tamquam filiis loquitur: dicens: 6 Filii mei, nolite negligere disciplinam Domini: neque frangeris dum ab eo argueris.

7 19. 6 Quem enim diligit Dominus, castigat, flagellat autem oninem filium, quem recipit.

7 In disciplina perseverare. Tamquam filius volus censes se Deus: quis enim filius, quem non corripit pater?

8 Quod si extra disciplinam estis, cuius participes facti sunt omnes: ergo adulteri, & non filii estis.

9 Deinde patres quidem carnis nostræ, eruditores habuimus, & reverebamur eos: nun non multo magis obtemperabimus Patri spirituum, & vivemus?

10 Et illi quidem in tempore paucorum dierum secundum voluntatem suam erudiebant nos: hic autem ad id, quod utile est in recipiendo sanctificationem eius.

11 Omnis autem disciplina, in presenti quidem videtur non esse gaudis, sed in æternis: postea autem fructum pacatissimi exercitatus, per eam reddet iustitiæ.

12 Propter quod, remissas manus, & soluta genua, erigite,

13 Etgressas rectos facite pedibus vestris: ut non claudicans quis erret, magis autem sanctetur.

e Rem. 14. Pacem sequimini cum omnibus, & 12. 18. sanctis omnia, sine qua nemo videbit Deum?

15 Contemplantur ne quis deficiat gratiæ Dei: nequa radix amaritudinis turpiter germen in vobis impediatur, & per illam inquinentur multi.

d Gen. 25. 33. 16 Ne quis fornicator, aut profanus dicitur: qui propter unam escam vendidit primam viam suam.

e Gen. 27. 32. 17 Scitote enim quoniam, & postea cupiens hereditatem benedictionem, reprobatus est, non enim invenit poenitentiam locum, quamquam cum lacrimis inquisisset eam.

18 Non enim accessistis ad tractabilem montem, & accessibilem ignem, & turbidum, & caliginem, & procelam,

19 Et tubæ sonum, & vocem verborum, quam qui audierunt, excusaverunt se, ne esset verbum.

20 Non enim portabant quod dicebatur: 21. 12. 21 Et ita terribile erat quod videbatur.

22. 22. 22 Sed accessistis ad Sion montem, & civitatem Dei viventis, Ierosolymam celestem, & non vidistis illum. Angelorum frequentiam,

23. 23. 23 Sed accessistis ad Sion montem, & civitatem Dei viventis, Ierosolymam celestem, & non vidistis illum. Angelorum frequentiam,

24 Et Ecclesiam primitivorum, qui conscripti sunt in cælis, & iudicant omnium Deum, & spiritus iustorum perfectorum.

24 Et testamentum novi mediatorum Iesum, & sanguinis asperitionem melius loquentem quam Abel.

25 Videte ne recusetis loquentem. Si enim illi non effugerunt, recusantes eum qui super terram loquebatur: multo magis nos, qui de cælis loquebatur, temerarius avertimus.

26 Cuius vox movit terram tunc: nunc autem reprobavit, dicens: 27. 7. 27 Adhuc semel ego movebo non solum terram, sed & cælum.

27 Quod autem, Adhuc semel dicit: declarat mobilium transitoriem, tamquam factorum, ut maneat ea quæ sunt immobilia.

28 Itaque regnum immobile suscipientes, habemus gratiam: per quam serviamus placentes Deo cum metu & reverentia.

29 h Ecce enim Deus noster ignis consumens est. b Deut. 4. 24.

C A P V T XIII.

Ad varias hostatur vires, jubens cavere ab extranea doctrina, ac memoriam reficiens altaris & hospitium veteris novique testamenti, & subinde monens ut præpositi o tempore: sint ut pro se presentur, idem vicissim pro aliis agens, additis multis salutationibus.

1 Caritas fraternitatis maneat in vobis.

2. 4. Et hospitalitatem nolite oblivisci, a Rem. 12. 13. per hanc enim b placuerunt quidam, Angelis hospitio recepti.

3 Mementote vincitorum, tamquam simul victi; & laborantium, tamquam ipsi in corpore morantes.

4 Honorabile concubium in omnibus, & thorus immaculatus. Fornicatores enim, & adulteros iudicat Deus.

5 Sint mores sine avaritia, contenti presentibus: ipse enim dixit: c Non te derelinquam, neque derelinquam.

6 Ita ut confidenter dicamus: d Domine mihi adiutor: non timebo quid faciat mihi homo.

7 Mementote præpositorum vestrorum, qui vobis locuti sunt verbum Dei quorum imitantes exitum conversationis, imitandi sunt.

8 Iesus Christus heri, & hodie, ipse & in æcula.

9 Doctrinis variis & peregrinis nolite abduci. Optimum est enim gratia stabilire cor, non escis: quæ non profuerunt ambulantes in eis.

10 Habemus altare, de quo edere non habent potestatem, qui tabernaculo deserviunt.

11 Quorum enim animalium inferitur sanguis pro peccato in Sancta per pontificem, horum corpora crenantur extra castra.

12 Propter quod & Iesus, ut sanctificaret per suum sanguinem populum, extra portam passus est.

13 Faciamus igitur ad eum extra castra, ut propriam ei & portantes.

14 f Non enim habemus hic permanentem civitatem.

clivatem, sed futuram inquirimus.

15 Per ipsum ergo offeramus hostiam laudis semper Deo, id est, fructum labiorum confitentium nomini eius.

16 Beneficentiae autem, & compunctionis nolite oblivisci: talibus enim hostiis promeretur Deus.

17 Obedite praepositis vestris, & subiacete eis. Ipsi enim pervigilant, quasi rationem pro animabus vestris redditurus, ut cum gaudio hoc faciant, & non gementes: hoc enim non expedit vobis.

18 Orate pro nobis: confidimus enim quia bonam conscientiam habemus in omnibus bene volentes conversari.

19 Amplius autem deprecor vos hoc facere, quo celerius restituar vobis.

20 Deus autem pacis, qui eduxit de matris utero pastorem magnum ovium, in sanguine testamenti aeterni, Dominum nostrum Iesum Christum;

21 Aperet vos in omni bono, ut faciatis ejus voluntatem: faciens in vobis quod placeat coram se per Iesum Christum: cui est gloria in saecula saeculorum. Amen.

22 Rogo autem vos fratres, ut suffertis verbum solatii. Etenim per paucis scripsi vobis.

23 Cognoscite fratrem nostrum Timotheum dimissum: cum quo (si celerius venerit) videbo vos.

24 Salutate omnes praepositos vestros, & omnes sanctos. Salutant vos de Italia fratres.

25 Gratia cum omnibus vobis. Amen.

EPISTOLA

CATHOLICA

BEATI IACOBI

APOSTOLI.

CAPUT I.

Docet tentationum utilitatem, & sapientiam a Deo cum confidentia postulandam. Deus tentator non est aut auctor peccati, sed ab eo procedit omnis bona donatio: hortatur ut ad audiendum velociter, ad loquendum vero & ad iram tardius sint: nec satis est veritatem audire, nisi illa opere compleatur: subdit etiam quam sit vera & immaculata religio.

Iacobus Dei & Domini nostri Iesu Christi servus, d. decem tribubus, quae sunt in dispersione, salutem.

2 Omne gaudium existimate fratres mei cum in tentationes varias incideritis:

3 4 Sciens quod probatio fidei vestrae patientiam operatur.

4 Patientia autem opus perfectum habet: ut sitis perfecti & integri, in nullo deficiente rei.

5 Si quis autem vestrum indiget sapientia, postulet a Deo, qui dat omnibus affluentem, & non improbet: & dabitur ei.

6 6 Postulet autem in fide nihil habens: qui enim habet, similis est fluctui maris,

qui a vento movetur & circumferitur.

7 Non ergo aestimet homo ille quod accipiet aliquid a Domino.

8 Vir duplex animo, inconstans est in omnibus viis suis.

9 Glorietur autem frater humilis in exaltatione sua;

10 Dives autem in humilitate sua, & quoniam sicut flos foeni transibit.

11 Exoritur enim sol cum ardore, & arefecit foenum, & flos ejus decidit, & decor vultus ejus deperit, ita & dives in itineribus suis marcescet.

12 4 Beatus vir, qui suffert tentationem: quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vitae quam repromisit Deus diligentibus se.

13 Nemo cum tentatur, dicat, quoniam a Deo tentatur: Deus enim intentator malorum est: ipse autem neminem tentat.

14 Vnusquisque vero tentatur a concupiscentia sua abstractus, & illectus.

15 Deinde concupiscentia cum conceperit, parit peccatum: peccatum vero cum consummatum fuerit, generat mortem.

16 Nolite itaque errare fratres mei dilectissimi.

17 Omne datum optimum, & omne donum perfectum, desursum est, descendens a Patre luminum, apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio.

18 Voluntarie enim genuit nos verbo veritatis, ut simus initium aliquid creaturae ejus.

19 Scitis fratres mei dilectissimi. Sit & Prover. 17. 27. autem omnis homo velox ad audiendum; tardus autem ad loquendum, & tardus ad iram.

20 Ira enim viri justitiam Dei non operatur.

21 Propter quod abicientes omnem immunditiam, & abundantiam malitiae, in mansuetudine suscipite insitum verbum, quod potest salvare animas vestras.

22 4 Estote autem factores verbi; & non auditores tantum, fallentes vosmetipsos. 7. 21.

23 Quia si quis auditor est verbi, & non factor: hic comparabitur viro consideranti vultum nativitate suae in speculo: 2. 13.

24 Consideravit enim se, & abiit, & statim oblitus est qualis fuerit.

25 Qui autem perspexerit in legem perfectam libertatis, & permanserit in ea, non auditor obliviosus factus, sed factor operis: hic beatus in facto suo erit.

26 Si quis autem putat se religiosum esse, non retinens linguam suam, sed seducens cor suum, huius vana est religio.

27 Religio munda & immaculata apud Deum & Patrem, haec est: Visi are pupillos & viduas in tribulatione eorum, & immaculatum se custodite, ab hoc saeculo.

CAPUT II

Monet ne personarum respectum in veritate: quod enim unicum legi praecceptum erat, videtur & recte transmissum esse. Locutus est operibus in ecclesia in unum: ostendit quod bona pro eorum vita sunt: non propter opera merita sua.

19. 15. **F**rater nri, nolite in personarum
 1. 17. **A**ceptione habere fidem Domini
 16. nostri Iesu Christi gloriam.
 19. **E**cce enim si introierit in conventum ve-
 24. 13. strum vir aureum anulum habens, in veste
 Eccl. candida, introietur ad eum & pauper in for-
 42. 1. dido habitus.
 3 Et intendatis in eum qui indutus est
 veste preclara, & dixeritis ei: Tu sede hic
 bene: pauperi autem dicatis: Tu sta
 illic; aut sede sub scabello pedum meo-
 rum:

4 Nonne iudicatis apud vosmetipsos,
 & facti estis iudices cogitationum ini-
 quarum?

5 Audite fratres mei dilectissimi, nonne
 Deus elegit pauperes in hoc mundo, di-
 vites in fide, & heredes regni, quod re-
 promissit Deus diligentibus se?

6 Vos autem exhonorastis pauperem.
 Nonne divites per potentiam opprimunt
 vos, & ipsi trahunt vos ad iudicia?

7 Nonne ipsi blasphemant bonum no-
 men, quod invocatum est super vos?

8 Si tamen legem perficitis regalem se-
 cundum scripturas: **6** Diliges proximum
 tuum sicut teipsum: bene factis:

9 Si autem personas accipitis, peccatum
 operamini, redarguit à lege quasi trans-
 gressores.

10 Quicumque autem totam legem
 servaverit, offendant autem in uno, factus
 est omnium reus.

11 Qui enim dixit, Non moechaberis,
 dixit, & Non occides. Quod si non mœ-
 chaberis, occides autem, factus es trans-
 gressor legis.

12 Sic loquimini, & sic facite, sicut per
 legem libertatis incipientes iudicari.

13 Iudicium enim sine misericordia illi,
 qui non fecit misericordiam: superexaltat
 autem misericordia iudicium.

14 Quid proderit fratres mei, si fidem
 quis dicat se habere, opera autem non ha-
 beat? Numquid poterit fides salvare eum?

15 Si autem frater & soror nudi sint,
 & indigeant victu quotidiano:

16 Dicat autem aliquis ex vobis illis: Ite
 in pace, calefacimini & saturamini: non
 dederitis autem eis, quæ necessaria sunt
 corpori, quid proderit?

17 Sic & fides, si non habeat opera,
 mortua est in se ipsa.

18 Sed dicet quis: Tu fidem habes, &
 ego opera habeo, ostende mihi fidem tuam
 sine operibus: & ego ostendam tibi ex
 operibus fidem meam.

19 Tu credis quoniam unus est Deus:
 Benefacis, & daemones credunt, & contem-
 niscunt.

20 Vis autem scire o homo inanis, quo-
 niam fides sine operibus mortua est?

21 Abraham pater noster, nonne ex
 22. 9. operibus iustificatus est, offerens Isaac fi-
 35. 5. lium suum super altare?

22 Vides quoniam fides cooperabatur
 23. 3. operibus illius: & ex operibus fides con-
 24. 5. summata est?

23 Et suppleta est Scriptura dicens: **6** Cre-
 didit Abraham Deo, & reputatum est illi

ad iustitiam, & amicus Dei appellatus est.

24 Vides quoniam ex operibus iustifi-
 catur homo, & non ex fide tantum?

25 Similiter & Rahab meretrix, nonne
 ex operibus iustificata est, suscipiens mun-
 tios, & alia via ejiciens?

26 Sicut enim corpus sine spiritu mortuum
 est, ita & fides sine operibus mortua est.

CAPUT III.

*Lingua mala recenset, quam difficillimum est
 recte gubernare, subditque differentiam inter sa-
 pientiam terrenam & celestem.*

1 **N**olite plures magistri fieri fra-
 tres mei, scientes quoniam ma-
 ius iudicium sumitis.

2 In multis enim offendimus omnes. Si
 quis in verbo non offendit: hic perfectus
 est vir. Potest enim freno circumducere
 totum corpus.

3 Si autem equis freno in ora mittimus
 ad consentiendum nobis, & omne corpus
 illorum circumferimus.

4 Ecce & naves, cum magnæ sint, & à
 ventis validis minentur, circumferuntur à
 modico gubernaculo ubi in petus dirigen-
 tis voluerit.

5 Ita & lingua modicum quidem mem-
 brum est, & magna exaltat. Ecce quantus
 ignis quam magnam silvam incendit!

6 Et lingua ignis est, universitas iniqui-
 tatis. Lingua constituitur in membris no-
 stris, quæ maculat totum corpus, & in-
 flammat rotam civitatis nostræ, inflam-
 mata à gehenna.

7 Omnis enim natura bestiarum, & volu-
 crum, & serpentium, & ceterorum do-
 mantur, & domita sunt à natura humana:

8 Linguam autem nullus hominum do-
 mare potest: inquietum malum, plena ve-
 neno mortifero.

9 In ipsa benedicimus Deum & Patrem:
 & in ipsa maledicimus homines, qui ad
 similitudinem Dei facti sunt.

10 Ex ipso ore procedit benedictio, &
 maledictio. Non oportet, fratres mei, hæc
 ita fieri.

11 Numquid fons de eodem foramine
 emanat dulcem, & amaram aquam?

12 Numquid potest, fratres mei, ficus
 uvas facere, aut vitis ficus? Sic neque sal-
 sa dulcem potest facere aquam.

13 Quis sapiens & disciplinatus inter vos?
 Ostendat ex bona conversatione operatio-
 nem suam in mansuetudine sapientiae.

14 Quod si zelum amarum habetis, &
 contentiones sint in cordibus vestris: no-
 lite gloriari, & mendaces esse adversus
 veritatem.

15 Non est enim ista sapientia desur-
 sum descendens; sed terrena, animalis,
 diabolica.

16 Vbi enim zelus & contentio: ibi in-
 constantia & omne opus pravam.

17 Quæ autem desursum est sapientia,
 primum quidem publica est, deinde pacifica,
 modesta, suavis, bonis consentiens, ple-
 na misericordia, & tractibus bonis, non
 iudicans, sine simulatione.

18 Fructus autem iustitiæ, in pace seme-
 natus facientibus pacem.

CAPVT IV.

Concupiscentiis non est obsequendum, sed diabolo resistendum, & Deo appropinquandum, maximeque dilectioni studendum, rebus incertis divina providentia committitur.

1 Vnde bella & lites in vobis? Nonne hic? ex concupiscentiis vestris, quæ militant in membris vestris?

2 Concupiscitis, & non habetis: occiditis, & zelatis: & non potestis adipisci: litigatis, & belligeratis, & non habetis, propter quod non postulatis.

3 Petitis, & non accipitis: eo quod male petatis: ut in concupiscentiis vestris insumatis.

4 Adulteri, nescitis quia amicitia huius mundi, inimica est Dei? Quicumque ergo voluerit amicus esse sæculi huius, inimicus Dei constituitur.

5 Aut putatis quia inaniter scriptura dicat: Ad invidiam concupiscit spiritus, qui habitat in vobis.

6 Majorem autem dat gratiam. Propter quod dicit: «Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam.

7 Subditi ergo estote Deo: resistite autem diabolo, & fugiet à vobis.

8 Appropinquate Deo, & appropinquabit vobis. Emundate manus, peccatores: & purificate corda, duplices animo.

9 Miseri estote, & lugete, & plorare: risus vester in luctum convertatur, & gaudium in mœrorem.

10 b Humiliamini in conspectu Domini, & exaltabit vos.

11 Nolite detrahere alterutrum fratres. Qui detrahit fratri, aut qui iudicat fratrem suum, detrahit legi, & iudicat legem. Si autem iudicas legem: non es factor legis, sed iudex.

12 Vnus est legislator, & iudex, qui potest perdere, & liberare.

13 c Tu autem quis es, qui iudicas proximum? Ecce nunc qui dicis: Hodie, aut crastino ibimus in illam civitatem, & faciemus ibi quidem annum, & mercabimur, & lacrum faciemus:

14 Qui igitur oratis quid erit in crastino.

15 Quæ est enim vita vestra? vapor est ad modicam parens, & deinceps exterminabitur. Pro eo ut dicatis: Si Dominus voluerit, & si vixerimus, faciemus hoc, aut illud.

16 Nunc autem exultatis in superbiis vestris. Omnis exultatio talis, maligna est.

17 Scienti igitur bonum facere, & non facienti, peccatum est illi.

CAPVT V.

Divitibus pauperum oppressoribus gravem comminatur ultionem, pauperes vero ad longanimitatem hortatur: iuramentum fugiendum, & infirmi à presbyteris oleo ungenti, ac peccata invicem confitenda; quam efficax sit iuxta oratio: errantes ad veritatem suam reducendi.

1 A Gre nunc divites, plorate ululantes in vobis ipsis vestris, quæ advenit vobis.

2 Divitiæ vestræ putrefactæ sunt, & vestimenta vestra à tinea comesta sunt.

3 Aurum & argentum vestrum ærugnavit: & ærugo eorum in testimonium vobis erit, & manducabit carnes vestras sicut ignis. Thesaurizastis vobis iram in novissimis diebus.

4 Ecce merces operationum, qui messierunt regiones vestras, quæ fraudata est à vobis, clamat: & clamor eorum in aures Domini Sabaoth introivit.

5 Epulati estis super terram, & in luxuriis enutristis corda vestra, in die occisionis.

6 Addixistis, & occidistis iustum, & non restitit vobis.

7 Patientes igitur estote fratres, usque ad adventum Domini. Ecce agricola expectat pretiosum fructum terræ, patienter ferens donec accipiat temporaneum, & scrocinum.

8 Patientes igitur estote & vos, & confirmate corda vestra: quoniam adventus Domini appropinquavit.

9 Nolite ingemiscere fratres in alerutrum, ut non iudicemini. Ecce iudex ante januam affuit.

10 Exemplum accipite, fratres, exitus mali, laboris, & patientiæ, Prophetarum: qui locuti sunt in nomine Domini.

11 Ecce beatificamus eos, qui sustinuerunt. Suffrentiam Iob audistis, & finem Domini vidistis, quoniam misericors Dominus est, & milerator.

12 Ante omnia autem fratres mei nolite jurare, neque per cælum, neque per terram, neque aliud quodcumque juramentum. Si autem sermo vester: Est, est: Non, non, ut non sub iudicio decidatis.

13 Tristatur aliquis vestrum? oret: æquo animo est? Psallat.

14 Infirmatur quis in vobis? inducat presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini:

15 Et Oratio fidei salvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus: & si in peccatis sit, remittentur ei.

16 Confitemini ergo alterutrum peccata vestra, & orate pro invicem ut salveamini: multum enim valet deprecatio iuxta assidua.

17 b Elias homo erat similis nobis passibilis: & oratione oravit ut non plueret super terram, & non pluit annos tres, & menses sex.

18 Et rursum oravit: & cælum dedit pluviam, & terra dedit fructum suum.

19 Fratres mei, si quis ex vobis erraverit à veritate, & converterit quis eum:

20 Scire debet, quoniam qui converti fecerit peccatorem ab errore viæ suæ, salvabit animam ejus à morte, & operiet multitudinem peccatorum.

e O'le 10 *e* Qui aliquando non populus, nunc
2.4. autem populus Dei: qui non consecuti mi-
Rom. 9. sericordiam, nunc autem misericordiam
19. consecuti.
d Rom. 11 *d* Charissimi, obsecro vos tamquam
13.14. advenas & peregrinos abstinere vos à car-
Galat. nalibus desideriis, quæ militant adversus
5.16. animam.

12 Conversationem vestram inter gentes
 habentes bonam: ut in eo, quod detre-
 ctant de vobis tamquam de malefactoribus,
 vos considerantes, glorificent Deum in die
 visitationis.

13 *e* Subjecti igitur estote omni humanæ
 creaturæ propter Deum: sive regi, quasi
 præcellenti:

14 Sive ducibus, tamquam ab eo missis
 ad vindictam malefactorum, laudem vero
 honorum:

15 Quia sic est voluntas Dei, ut bene fa-
 cientes obtumescere faciatis imprudentium
 hominum ignorantiam,

16 Quali liberi, & non quasi velamen
 habentes malitiæ libertatem, sed sicut servi
 Dei.

17 Omnes honorate: *f* fraternitatem di-
 ligite: Deum timete: Regem honorificate.

18 *g* Servi subditi estote in omni timore
 dominis, non tantum bonis & modestis,
 sed etiam dyabolis.

19 Hæc est enim gratia, si propter Dei
 conscientiam sustinet quis tristitias, pa-
 tiens injuste.

20 Quæ enim est gloria, si peccantes, &
 colaphizati suffertis? Sed si bene facien-
 tes patienter sustinetis; hæc est gloria apud
 Deum.

21 In hoc enim vocati estis: quia & Chri-
 stus passus est pro nobis, vobis relinquens
 exemplum ut sequamini vestigia ejus.

22 *e* Qui peccatum non fecit, nec inven-
 tus est dolus in ore ejus:

23 *i* Qui cum malediceretur, non maledi-
 cebat: cum pateretur, non comminabatur:
 irascebat autem iudicanti se injuste:

24 *k* Qui peccata nostra ipse perulit in
 corpore suo super lignum: ut peccatis mor-
 tui, iustitiam vivamus: cujus livore sanati
 estis.

25 Eratis enim sicut oves errantes, sed
 conversi estis nunc ad pastorem & episco-
 pu[m] animarum vestrarum.

C A P V T I I I.

*De mutua inter conjuges conversatione, & mu-
 lierum ornatu: hortatur ad varias virtutes, utque
 Christi exemplo ferant adversa: & quod per ba-
 ptismum salvamur in similitudinem eorum qui in
 arca Noe salvabuntur*

1 *S*imiliter & mulieres subditæ sint viris
 suis: ut & si qui non credunt verbo,
 per mulierum conversationem sine verbo
 iustificiantur,

2 Considerantes in timore castam con-
 versationem vestram.

3 *a* Quantum non sit extrinsecus capillatu-
 ra, aut circumdata auris, aut indumenti
 vestimenti in oculis:

4 Sed quæ ab interioribus est cordis homo, in-
 incorruptæ, pacis, quæ & modesti spari-
 tus, qui est in eo, spectu Dei laudatus.

5 Sic enim aliquando & sanctæ mulieres;
 sperantes in Deo ornabant se, subjectæ pro-
 priis viris.

6 *b* Sicut Sara obediebat Abraham, dominum
 eum vocans: cujus estis filix bene facientes,
 & non pertimentes ullam perturbationem.

7 *c* Viri similiter cohabitantes secundum
 scientiam, quasi infirmiori vasculo mulie-
 bri impatientes honorem, tamquam & co-
 heredibus gratiæ vitæ: ut non impediatur
 orationes vestræ.

8 In fine autem, omnes unanimes, com-
 patientes, fraternitatis amatores, miseri-
 cordes modesti, humiles:

9 *d* Non reddentes malum pro malo, nec
 maledictum pro maledicto, sed & contra-
 rio benedicentes quia in hoc vocati estis,
 ut benedictionem hereditate possideatis.

10 *e* Qui enim vult vitam diligere, & dies
 videre bonos, coercet linguam suam à
 malo, & labia ejus ne loquantur dolum.

11 *f* Declinet à malo, & faciat bonum:
 inquirat pacem, & sequatur eam.

12 Quia oculi Domini super iustos, &
 aures ejus in preces eorum; Vultus autem
 Domini super facientes mala.

13 Et quis est qui vobis noceat, si boni
 æmulatores fueritis?

14 *g* Sed & si quid patimini propter iusti-
 tiam, beati. Timorem autem eorum ne ti-
 mueritis, & non conturbemini.

15 Dominum autem Christum sanctifica-
 te in cordibus vestris, parati semper ad sa-
 tisfactionem omni po[n]enti vos rationem
 de ea, quæ in vobis est, spe.

16 *h* Sed cum modestia, & timore, con-
 scientiam habentes bonam: ut in eo, quod
 detrahunt de vobis, confundantur, qui ca-
 lumniantur vestram bonam in Christo con-
 versationem.

17 Melius est enim beneficientes (si vo-
 luntas Dei velit) pati, quam malefacientes.

18 Quia & Christus semel pro pec-
 catis nostris mortuus est, iustus pro injustis, ut
 nos offerret Deo, mortificatus quidem car-
 ne, vivificatus autem spiritu.

19 In quo & his, qui in carcere erant,
 spiritibus veniens prædicavit:

20 Qui increduli fuerant aliquando, i-
 quando expectabant Dei patientiam in die-
 bus Noë, cum fabricaretur arca: in qua
 pauci, id est octo animæ salvæ factæ sunt
 per aquam.

21 Quod & vos nunc simili formæ sal-
 vos facit baptisma: non carnis depositio
 sordium, sed conscientia bonæ interrogatio-
 nis in Deum per resurrectionem Iesu
 Christi.

22 Qui est in dextera Dei, deglutiens
 mortem ut vitæ æternæ heredes efficiat ut
 protectus in cælum, subiectis sibi angelis,
 & potestatibus, & virtutibus.

C A P V T I V.

*Christi morte redemptor hereditatem æternam præ-
 terita deinde peccata, & in nobis operantur
 ac mutua dilectioni, semper uniti in caritate
 referentes, & gaudentes se propter Christum pati
 oportere.*

1 *C*redam igitur passum in carne, & vos
 eadem cognatione amari, quia
 qui

b Gen.
 18.12.

e 1. Cor.
 7. 3.

d Prov.
 17.13.

Rom.
 12.17.

1. Thes.
 5. 15.

e Psal.
 31.31.

f Isa.
 1.16.

g Man.
 5.10.

h S. p. d.
 2. 12.

Rom. 5.
 6.

Hebr.
 9.28.

i Gen.
 7. 7.

Matth.
 14.37.

Luc.
 17.26.

Colos.

3.18.

2. Thes.

5.22.

1. Tim.

2. 9.

qui passus est in carne, desit à peccatis:
1 Ut jam non desideris hominum, sed
Voluntati Dei; quod reliquum est in carne
vivat temporis.

2 Eph. 4.23. Sufficit enim præteritum tempus ad
voluntatem Gentium consummandam, his
qui ambulaverunt in luxuriis, desideriis,
violentiis, comessationibus, potationibus,
& illicitis idolorum cultibus.

4 In quo admirantur non concurrenti-
bus vobis in eandem luxuriæ confusionem,
blasphemantes.

5 Qui reddent rationem ei, qui paratus
est judicare vivos & mortuos.

6 Propter hoc enim & mortuis evangeli-
zatum est: ut judicentur qui dem secundum
homines in carne, vivant autem secundum
Deum in Spiritu.

7 Omnium autem finis appropinquavit.
Estote itaque prudentes, & vigilate in ora-
tionibus.

8 Ante omnia autem, mutuam in vobis-
metipsis charitatem continuam habentes:
quia charitas operit multitudinem pecca-
torum.

9 Hospitales invicem sine murmuratione.

10 ¶ Vnusquisque, sicut accepit gratiam,
in aliterutrum illam administrantes, sicut
boni dispensatores multiformis gratiæ Dei.

11 ¶ Si quis loquitur, quasi sermones Dei:
si quis ministrat, tamquam ex virtute,

13.2. quam administrat Deus; ut in omnibus
honorificetur Deus per Iesum Christum:

2.14. cui est gloria, & imperium in sæcula sæcu-
lorum, Amen.

12.6. 12 Charissimi, nolite peregrinari in fer-
vore, qui ad tentationem vobis fit, quasi

1. Cor. 4.2. novi aliquid vobis contingat:

13 Sed communicantes Christi passioni-
bus gaudete, ut & in revelatione gloriæ
ejus gaudeatis exultantes.

14 Si exprobramini in nomine Christi;
beati eritis: quoniam quod est honoris,
gloriæ, & virtutis Dei, & qui est ejus spi-
ritus, super vos requiescit.

15 Nemo autem vestrum patiatutur ut ho-
micida, ut fur, aut maledicus, aut alieno-
rum appetitor.

16 Si autem ut Christianus, non erubef-
cat: glorificet autem Deum in isto nomine.

17 Quoniam tempus est ut incipiat judi-
cium à Domo Dei. Si autem primum à
nobis: quis finis eorum, qui non credunt
Dei Evangelio.

18 ¶ Et si justus vix salvabitur, impius &
peccator ubi parebunt?

19 Itaque & hi, qui patiuntur secundum
voluntatem Dei, fideli Creatori commen-
dent animas suas in beneficiis.

C A P V T V

Seniores oras ut verbo & exemplo pascant gre-
gem Dei, juniores autem illis subditi sint: hortatur
omnes ut sese demittant, divina cura totos se tra-
dentes, & in sobrietate ac fide diabolo resistentes.

1 Seniores ergo, qui in vobis sunt, ob-
secro, consenior & testis Christi pas-
si sumus: qui & eius, quæ in futuro reve-
landa est, gloriæ communicator:

2 Pascite qui in vobis est gregem Dei,
providentes non coacti, sed spontaneè se-

cundum Deum: neque turpis lucri gratia,
sed voluntariè:

3 Neque ut dominantes in cleris, sed
forma facti gregis ex animo.

4 Et cum apparueris princeps pastorum,
percipietis immarcescibilem gloriæ coro-
nam.

5 Similiter adolescentes subditi estote se-
nioribus. ¶ Omnes autem invicem humili-
tatem insinuate, quia Deus superbis resi-
stet, humilibus autem dat gratiam,

6 Humiliamini igitur sub potenti manu
Dei: ut vos exaltet in tempore visitatio-
nis:

7 Omnem sollicitudinem vestram projici-
entes in eum, quoniam ipsi cura est de
vobis.

8 Sobrii estote, & vigilate: quia adver-
sarius vester diabolus tanquam leo rugiens
circuit, querens quem devoret:

9 Cui resistite fortes in fide: scientes ean-
dem passionem ei, quæ in mundo est, ve-
stræ fraternitati fieri.

10 Deus autem omnis gratiæ, qui voca-
vit nos in æternam suam gloriam in Chri-
sto Iesu, modicum passos ipse perficiet,
confirmabit, solidabitque.

11 Ipsi gloria, & imperium in sæcula sæ-
culorum. Amen.

12 Per Silvanum fidelem fratrem vobis,
ut arbitror, breviter scripsi: obsecrans &
testans, hanc esse veram gratiam Dei,
in qua statis.

13 Salutat vos Ecclesia, quæ est in Baby-
lone collecta, & Marcus filius meus.

14 Salutate invicem in osculo sancto.
Gratia vobis omnibus, qui estis in Christo
Iesu. Amen.

EPISTOLA

BEATI PETRI

APOSTOLI

SECUNDA.

CAPUT PRIMVM.

Hortatur ut memores maximorum quæ à Deo ac-
ceperunt donorum, per varias scandant virtutes,
ut sic introitus in regnum Domini illis ministretur:
dicitque se brevi moriturum, & sua doctrina certi-
tudinem ostendit ex Christo docente, quem & vox
Patris & Propheta commendavit.

1 Simon Petrus, servus & Aposto-
lus Iesu Christi, iis qui coæqua-
lem nobiscum sortiti sunt fidem
in iusticia Dei nostri, & salvatoris Iesu
Christi.

2 Gratia vobis & pax adimpleatur in
cognitione Dei, & Christi Iesu Domini
nostri:

3 Quomodo omnia nobis divine virtutis
sunt, quæ ad vitam & pietatem donata sunt,
per cognitionem ejus, qui vocavit nos pro-
pria gloria & virtute,

4 Per quem maxima & pretiosa nobis
promissa donavit: ut per hæc efficiamus

divinæ confortes naturæ : & fugientes ejus
quæ in mundo est , concupiscentiæ cor-
ruptionem.

s Vos autem curam omnem subinse-
gentes, ministrare in fide vestra virtutem,
in virtute autem scientiam.

6 In scientia autem abstinentiam, in ab-
stinencia autem patientiam, in patientia
autem pietatem.

7 In pietate autem amorem fraternitatis
in amore autem fraternitatis charitatem.

8 Hæc enim si vobiscum adfuerit, & superent; non vacuos, nec sine fructu vos constituent in Domini nostri Iesu Christi cognitione.

9 Cui enim non praesto sunt hae, excus est, & manu tentans, oblivionem accipiens purga ionis veterum suorum delictorum.

10 Quapropter fratres magis fatigae, ut
per bona opera certam vestram vocatio-
nem & electionem faciat: hæc enim fa-
cientes, non peccabitis aliquando.

11. Sic enim abundanter ministrabitur vo-
bis introitus in æternum regnum Domini
nostri, & Salvatoris Iesu Christi.

12 Propter quod incipiam vos semper commovere de his : & quidem scientes & confirmatos vos in præsentē veritate :

13. Iulium autem arbitror quamdiu sum
in hoc tabernaculo, suscitare vos in com-
monitione :

14 Certus quod velox est depositio tabernaculi mei, secundam quod & Dominus noster Iesus Christus & significavit mihi.

21. 17. 15 Dabo autem operam & frequenter habere vos post obitum meum, ut horum memoriam facitis.

1. 17 **6** Non enim doctas fabulas secuti, no-
tam tecinus vobis Domini nostri Iesu
Christi virtutem & praesentiam: sed specu-
latores facti illius magni utilitatis.

17 Accipiens enim à Deo Patre honorem
& gloriam, voce delapsa ad eum hujusce
modi à magnifica gloria: & Hic est Filius
meus dilectus, in quo mihi complacui, ip-
sum audire.

18. Et hanc vocem nos audivimus de celo allatam, cum essemus cum ipso in monte sancto.

19 Et habemus firmiter propheticum
sermonem : cui benefacitis attendentes
quasi lucernæ lucenti in caliginoso loco
donec dies elucescat, & lucifer oriatur in
corribus vestris :

20 d. Hoc primum intelligentes, quod
omnis prophetia Scripturae propria inter
pretatione non fit.

et Non enim voluntate humana allatus
est aliquando propheta : sed Spiritu
facto inspirati , locuti sunt sancti De-
homines.

C A P V T II.

Pseudo-prophetae in dies seducunt, verum veritate
 puerentur, fides de multis nihil est tempore dilu-
 a. de Sads. 11. : prosequitur autem puer-
 a. de Sads. 11. : prosequitur autem puer-
 a. de Sads. 11. : prosequitur autem puer-
 a. de Sads. 11. : prosequitur autem puer-

¶ Verum vero & pseudoprophetae in populo, nec & in vobis erunt, & sicut adulteros, qui introduceat ficta.

perditionis, & eum, qui emit eos, Domi-
num negant, superducentes sibi celerem
perditionem

2 Et multi sequuntur eorum luxurias, per quos via veritatis blasphemabitur:

3 Et in avaritia fictis verbis de vobis negotiabantur : quibus judicium jam olim non cessat, & perditio eorum non dormitat.

4. Si enim Deus angelis peccantibus non peperit, sed rudemibus inferni detractis in tartarum tradidit cruciandos, in iudicium reservari.

Os Et originali mundo non peperci, sed octavum Noë justitiæ præconem esse, divit, diluvium mundo impiorum indit cens.

6. Et civitates Sodomorum & Gomorrah in cinerem redigens, evertere 19.25.
dam navis: exemplum eorum, qui impie
acturi sunt, ponens:

7 Et justum Lot oppressum à nefandorum
injuriam, ac luxuriosa conversatione eripuit.

8 Aspectu enim, & auditu iustus erat: habitans apud eos, qui de die in diem animam iustam iniquis operibus cruciantur.

9. Novit Dominus pios de tena iose et
pere : iniquos vero in diem iudicii re-
servare cruciandos :

10. Magis autem eos, qui post carnem in
concupiscentia inmunditiae ambulant, do-
minationemque continent, audaces, si-
bi placentes, sectas non metunt intro-
dere blasphemantes.

11 Vbi angeli fortitudine & virtute ca-
si ut maiores, non portant adversum se ex-
crabile iudicium.

[12. Hi vero velut irrationabilia pecora naturaliter in captivum & in perniciem his quæ ignorant blasphemantes in corruptione sua peribunt ,

13 Percipientes mercedem injustitiae
voluptatem existimantes dei delicias : et
inquinaciones, & maculae deficiens affluente
in conviviiis suis luxu iantes vobiscum ,

14 Oculos habentes plenos adulterii,
inextinguibilis delicti. Pellicientes animas
stabiles, cor exercitatum avaritia habet
tes, maledictionis filii.

15 Derelinquentes rectam viam erraverunt, & fecerunt viam Balaam ex Babor, quæ mercedem iniquitatis amavit;

16 Corruptionem vero habuit fux vasa-
niz: subingale mutum animal + hominē + X.
voce loquens, prohibuit prophetz infi- 2:14
pientiam.

17. Hi sunt fontes line aqua, & nebulae
turbiniibus exagitantur, quibus caligo tene-
brarum reservatur.

18 Superba enim variatis loquuntur
pelliculis in delictis carnis luxur et eos
qui paulatim effugiant, qui in errore con-
versantur ;

12 Libertatem illis promiseret, cum ipsi e regno
servi sint corrupti. 13: e. d. quod cum quibus 14.
Imperavit, h. j. v. & c. v. s. c. d. 15.

[illegible]

21. Mel'utenim erat illis non cognoscere
via n' passur' , quam post agnitio'em , re-
troriam convertere ab eo , quod illis tradi-
tum est sancto' mendato.

22. Contingent enim eis illud veri prover-
bii : Canis reversus ad suum vomitum ;
28. 11. N. Salsola , in volutabro luti.

CAPVT III.

Propter quodam' m'iores secundum Domini
adventum n'gentes , agniti futuram mundi reno-
vationem , cum brevi & inperato Dominus ad-
veniet ad cuius adventum monet ut se prepa-
rent , laudans Pauli scripta quae indisti de-
pravant.

1. Hanc ecce vobis , charissimi , se-
cundam scribo epistolam , in qui-
bus vestram excito in commonitione sin-
ceram mentem :

2. Ut memores sitis eorum , quae praedixi ,
verborum a sanctis Prophetis & Apostolo-
rum vestrorum , praceptorum Domini &
Salvatoris.

3. Hoc primum scientes , quod venient
in novissimis dieb' in deceptione illusores ,
juxta proprias concupiscentias ambulantes.

4. Dicentes : Vbi est promissio , aut ad-
ventus ejus ex quo enim patres dormierunt ,
omnia sic perseverant ab initio creaturaz.

5. Laet enim eos hoc volentes , quod
caeli erant prius , & terra , de aqua & per
aquam consistens Dei verbo.

6. Per quae , ille tunc mundus aqua inun-
datus perivit :

7. Caeli autem qui nunc sunt , & terra ,
eodem verbo repositi sunt , igni reservati
in diem judicii , & perditionis impiorum
hominum.

8. Vnum vero hoc non lateat vos , charis-
simi , quia unus dies apud Dominum sicut
mille anni , & mille anni sicut dies unus.

9. Non tardat Dominus promissionem
suam , sicut quidam existimant : sed patien-
ter agit propter vos , nolens aliquos perire ,
sed omnes ad poenitentiam reverti.

10. Adveniet autem dies Domini ut fur
in quo caeli magno impetu transierint , ele-
menta vero calore solventur , terra autem
& quae in ipsa sunt opera exurentur.

11. Cum igitur haec omnia dissolvenda
sint , quales oportet vos esse in sanctis
conversationibus & pietatibus.

12. Expectantes & properantes in adven-
tum diei Domini , per quem caeli ardentes
solventur , & elementa ignis ardore tabescent.

13. Novos vero caelos , & novam terram
secundum promissa ipsius expectamus , in
quibus justitia habitat.

14. Propter quod charissimi haec expe-
ctantes , satagite immaculati & inviolati ei
inveniri in pace.

15. Et Domini nostri longanimitatem ;
salutem arbitramini : sicut & charissimus
frater noster Paulus secundum datam sibi
sapientiam scripsit vobis.

16. Sicut & in omnibus epistolis , loquens
in eis de his : in quibus sunt quidam diffi-
ciles & inintellectib' , quae in lecti & instabiles
depravant , sicut & ceteras Scripturas , ad
suam ipsorum perditionem.

17. Vos igitur fratres praedicantes custodi-

te : ne insipientium errore traducti excida-
tis a propria firmitate.

18. Crescite vero in gratia , & in cogni-
tione Domini nostri , & Salvatoris Iesu
Christi. Ipsi gloria & nunc , & in diem
aeternitatis , Amen.

EPISTOLA

BEATI IOANNIS

APOSTOLI

PRIMA.

CAPVT PRIMVM.

Ioannes quod de Christo vidit & audivit aliis
annuntias , ut una cum ipso societur Deo &
Christo ejus filio , ejus sanguine hominum peccata
mundantur : porro qui se peccasse negat , Deum
mendacem facit.

1. Quod fuit ab initio , quod audivi-
mus , quod vidimus oculis no-
stris , quod perspeximus , & ma-
nus nostrae contrectaverunt de verbo vitae.

2. Et vita manifestata est , & vidimus , &
testamur , & annunciamus vobis vitam
aeternam , quae erat apud Patrem , & appa-
ruit nobis :

3. Quod vidimus & audivimus , annuncia-
mus vobis , ut & vos societatem habeatis
nobiscum , & societas nostra sit cum Patre ,
& cum filio ejus Iesu Christo.

4. Et haec scribimus vobis ut gaudeatis ,
& gaudium vestrum sit plenum.

5. Et haec est annuntiatio , quam audivimus
ab eo , & annunciamus vobis : Quoniam
Deus lux est , & tenebrae in eo non sunt ullae.

6. Si dixerimus quoniam societatem habe-
mus cum eo , & in tenebris ambulamus ,
mentimur , & veritatem non facimus.

7. Si autem in luce ambulamus , sicut &
ipse est in luce ; societatem habemus ad
invicem , & sanguis Iesu Christi Filii ejus ,
emundat nos ab omni peccato.

8. Si dixerimus quoniam peccatum non
habemus ; ipsi nos seducimus , & veritas
in nobis non est.

9. Si confiteamur peccata nostra ; fidelis est ,
& justus , ut remittat nobis peccata nostra ,
& emundet nos ab omni iniquitate.

10. Si dixerimus quoniam non peccavi-
mus mendacem facimus eum , & verbum
ejus non est in nobis.

CAPVT II.

Iesus Christus advocatus noster est apud Patrem Ecclae.
& propitiatio pro peccatis totius mundi , observa-
tione autem mandatorum Dei comprobatur vera
Dei notitia ac dilectio : quod sit verus ac novum
mandatum : quis sit in luce & in tenebris : variis
scribit statibus , revocans a mundi dilectione &
ab haereticis , ac monens ut semel accepta fidei ad-
haerent , sequentes datum spiritus sancti.

1. Filii mei , haec scribo vobis , ut non
peccetis. Sed & si quis peccaverit ,
advocatum habemus apud Patrem , Iesum
Christum justum :

2 Et ipse est propitiatio pro peccatis nostris non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi.

3 Et in hoc scimus quoniam cognovimus eum si mandata ejus observemus.

4 Qui dicit se nosse eum, & mandata ejus non custodit, mendax est, & in hoc veritas non est.

5 Qui autem servat verbum ejus, vere in hoc charitas Dei perfecta est: & in hoc scimus quoniam in ipso sumus.

6 Qui dicit se in ipso manere, debet, sicut ille ambulavit, & ipse ambulare.

7 Charissimi, non mandatum novum scribo vobis, sed mandatum vetus, quod habuistis ab initio: Mandatum vetus, est verbum quod audistis.

8 Iterum mandatum novum scribo vobis, quod verum est, & in ipso, & in vobis: quia tenebrae manserunt, & verum lumen jam lucet.

9 Qui dicit se in luce esse, & fratrem suum odit, in tenebris est usque adhuc.

10 Qui diligit fratrem suum, in lumine manet, & scandalum in eo non est.

11 Qui autem odit fratrem suum, in tenebris est, & in tenebris ambulat, & nescit quocumque: quia tenebrae obsecaverunt oculos ejus.

12 Scribo vobis, filioli, quoniam remittuntur vobis peccata propter nomen ejus.

13 Scribo vobis, patres, quoniam cognovistis eum, qui ab initio est. Scribo vobis adolescentes, quoniam vicistis malignum.

14 Scribo vobis infantes: quoniam cognovistis patrem. Scribo vobis juvenes, quoniam fortes estis, & verbum Dei manet in vobis, & vicistis malignum.

15 Nolite diligere mundum, neque ea quae in mundo sunt. Si quis diligit mundum, non est charitas Patris in eo.

16 Quoniam omne quod est in mundo, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia vitae: quae non est ex Patre, sed ex mundo est.

17 Et mundus transiit, & concupiscentia ejus. Qui autem facit voluntatem Dei, manet in aeternum.

18 Filioli, novissima hora est: & sicut audistis quia Antichristus venit, & nunc Antichristi multi facti sunt: unde scimus, quia novissima hora est.

19 Ex nobis prodierunt, sed non erant ex nobis, nam, si fuissent ex nobis, permansissent utique nobiscum: sed ut manifesti sint quoniam non sunt omnes ex nobis.

20 Sed vos unctionem habetis à Sancto, & nostis omnia.

21 Non scripsi vobis quasi ignorantibus veritatem, sed quasi scientibus eam: & quoniam omne mendacium ex veritate non est.

22 Quis est mendax, nisi is qui negat quoniam Iesus est Christus? Hic est Antichristus, qui negat Patrem, & Filium.

23 Omnis qui negat Filium, nec Patrem habet qui confitetur Filium, & Patrem habet.

24 Vos quod audistis ab initio, in vobis permaneat: Si in vobis permanerit quod audistis ab initio, & vos in Patre, & Patre in vobis.

25 In hoc est reprobissimum, quam ipse pelliculus est nobis, vitam aeternam.

16 Hec scripsi vobis de his, qui seducunt vos.

17 Et vos unctionem quam accepistis ab eo, maneat in vobis. Et non necessarium habetis ut aliquis doceat vos: sed sicut unctio ejus docet vos de omnibus & verum est, & non est mendacium. Et sicut docuit vos: manete in eo.

18 Et nunc Filioli manete in eo, ut cum apparuerit, habeamus fiduciam, & non confundamur ab eo in adventu ejus.

19 Si scitis quoniam justus est, scitote quoniam & omnis qui facit iustitiam, ex ipso natus est.

C A P V T I I I.

De Dei erga nos charitate, & quomodo distinguantur qui ex Deo sunt, & qui ex diabolo: de dilectione & odio fratrum: qui mentis puritate & fide in Christum quidpiam à Deo petitis, impetatis.

1 Videte qualem charitatem dedit nobis Pater, ut filii Dei nominemur & simus. Propter hoc mundus non novit nos: quia non novit eum.

2 Charissimi, nunc filii Dei sumus: & nondum apparuit quid erimus. Scimus quoniam cum appa verit, similes ei erimus: quoniam videbimus eum sicuti est.

3 Et omnis qui habet hanc spem in eo, sanctificat se, sicut & ille sanctus est.

4 Omnis qui facit peccatum & iniquitatem facit: & peccatum est iniquitas.

5 Et scitis quia ille apparuit ut peccata nostra tolleretur: & peccatum in eo non est.

6 Omnis qui in eo manet, non peccat: & omnis qui peccat, non vidit eum, nec cognovit eum.

7 Filioli, nemo vos seducat. Qui facit iustitiam, justus est: sicut & ille justus est.

8 Qui facit peccatum, ex diabolo est: quoniam ab initio diabolus peccat. In hoc apparuit Filius Dei, ut dissolvat opera diaboli.

9 Omnis qui natus est ex Deo, peccatum non facit: quoniam semen ipsius in eo manet, & non potest peccare, quoniam ex Deo natus est.

10 In hoc manifesti sunt filii Dei, & filii diaboli. Omnis qui non est justus, non est ex Deo, & qui non diligit fratrem suum:

11 Quoniam haec est annuntiatio, quam audistis ab initio, & ut diligatis alterutrum.

12 Non sicut d Cain, qui ex maligno erat, & occidit fratrem suum. Et propter quid occidit eum? Quoniam opera ejus maligna erant, fratris autem ejus iusta.

13 Nolite mirari fratres, si odit vos mundus.

14 Nos scimus quoniam transiit sumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres. Qui non diligit, manet in morte:

15 Omnis qui odit fratrem suum, homicida est. Et scitis quoniam omnis homicida non habet vitam aeternam in semetipso, manet in morte.

16 In hoc cognovimus charitatem Dei, quoniam ille animam suam pro nobis posuit: & nos debemus pro fratribus animas ponere.

17 Qui habuerit substantiam huius mundi, & viderit fratrem suum in necessitate habere, & clausit viscera sua ab eo: quomodo charitas Dei manet in eo?

18 Filioli mei, non diligamus verbo, neque lingua, sed opere & veritate.

12 In

19 In hoc cognoscimus quoniam ex veritate sumus: & in conspectu eius suadebitur corda nostra.

20 Quoniam si reprehenderit nos cor nostrum: maior est Deus corde nostro, & non timemus.

21 Charissimi, si cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum:

22 Et quicquid petierimus, accipiemus ab eo: quoniam mandata eius custodimus, & ea, quae sunt placita coram eo, faciemus.

23 Et hoc est mandatum eius: ut credamus in nomine Filii eius Iesu Christi: & diligamus alterutrum, sicut dedit mandatum nobis.

24 Et qui servat mandata eius, in illo manet, & ipse in eo: & in hoc scimus quoniam manet in nobis de Spiritu, quem dedit nobis.

CAPUT IV.

Qui spiritus ex Deo sit, & qui non: cum Deus sua nos dilectione praevenit, de se pro nobis Filio suo, debemus & nos Deum ac proximum diligere: perfectae autem charitas foras mittit timorem.

1 Charissimi, nolite omni spiritui credere, sed probate spiritus si ex Deo sint: quoniam multi pseudoprophetae exierunt in mundum.

2 In hoc cognoscitur spiritus Dei: omnis spiritus qui confitetur Iesum Christum in carne venisse ex Deo est:

3 Et omnis spiritus, qui solvit Iesum, ex Deo non est, & hic est Antichristus, de quo audistis quoniam venit, & nunc jam in mundo est.

4 Vox ex Deo estis filii, & vicistis eum, quoniam maior est qui in vobis est, quam qui in mundo.

5 Ipsi de mundo sunt: ideo de mundo loquuntur, & mundus eos audit.

6 Non ex Deo sunt. Qui novit Deum, audit nos: qui non est ex Deo, non audit nos: in hoc cognoscimus spiritum veritatis, & spiritum erroris.

7 Charissimi, diligamus nos invicem: quia charitas ex Deo est. Et omnis qui diligit, ex Deo natus est, & cognoscit Deum.

8 Qui non diligit, non novit Deum: quoniam Deus charitas est.

9 In hoc apparuit charitas Dei in nobis: quoniam Filium suum unigenitum misit Deus in mundum, ut vivamus per eum.

10 In hoc est charitas, non quasi nos dilexerimus Deum, sed quoniam ipse prior dilexit nos, & misit Filium suum propitiationem pro peccatis nostris.

11 Charissimi, si sic Deus dilexit nos: & nos debemus alterutrum diligere.

12 Deum nemo vidit unquam. Si diligamus invicem, Deus in nobis manet, & charitas eius in nobis perfecta est.

13 In hoc cognoscimus quoniam in eo manemus, & ipse in nobis: quoniam de Spiritu suo dedit nobis.

14 Et nos vidimus, & testificamur, quoniam Pater misit Filium suum Salvatorem mundi.

15 Qui quis confiteri fuerit quoniam Iesum Filium Dei, Deus in eo manet, & ipse in Deo.

16 Et nos cognovimus, & credidimus charitati, quam habet Deus in nobis. Deus Charitas est: & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo.

17 In hoc perfecta est charitas Dei nobiscum, ut fiduciam habeamus in die iudicii: quia sicut ille est, & nos sumus in hoc mundo.

18 Timor non est in charitate: sed perfecta charitas foras mittit timorem: quoniam timor poenam habet: qui autem timet, non est perfectus in charitate.

19 Nos ergo diligamus Deum, quoniam Deus prior dilexit nos.

20 Si quis dixerit quoniam diligo Deum, & fratrem suum oderit, mendax est. Qui enim non diligit fratrem suum quem videt, Deum, quem non videt, quomodo potest diligere?

21 Et hoc mandatum habemus à Deo: ut qui diligit Deum, diligat & fratrem suum.

CAPUT V.

Denatis ex Deo, veraque erga ipsum charitate: fides mundum vincit: et in terra testantur Christum verum hominem, & in caelo verum Dei filium, in quem credens habet vitam aeternam: de peccatis ad mortem, & non ad mortem.

1 Omnis qui credit, quoniam Iesus est Christus, ex Deo natus est. Et omnis qui diligit eum qui genuit, diligit & eum qui natus est ex eo.

2 In hoc cognoscimus quoniam diligimus patres Dei, cum Deum diligamus, & mandata eius faciamus.

3 Haec est enim charitas Dei, ut mandata eius custodiamus: & mandata eius gravia non sunt.

4 Quoniam omne quod natum est ex Deo, vincit mundum: & haec est victoria, quae vincit mundum, fides nostra.

5 Quis est, qui vincit mundum, nisi qui credit quoniam Iesus est Filius Dei?

6 Hic est, qui venit per aquam & sanguinem, Iesus Christus: non in aqua solum, sed in aqua & sanguine. Et spiritus est qui testificatur, quoniam Christus est verus.

7 Quoniam tres sunt, qui testimonium dant in caelo: Pater, Verbum, & Spiritus sanctus: & hi tres unum sunt.

8 Et tres sunt, qui testimonium dant in terra: Spiritus, & aqua, & sanguis: & hi tres unum sunt.

9 Si testimonium hominum accipimus, testimonium Dei majus est: quoniam hoc est testimonium Dei, quod majus est, quoniam testificatus est de Filio suo.

10 Qui credit in Filium Dei, habet testimonium Dei in se. Qui non credit Filio mendacem facit eum: quia non credit in testimonium, quod testificatus est Deus de Filio suo.

11 Et hoc est testimonium, quoniam vitam aeternam dedit nobis Deus. Et haec vita in Filio eius est.

12 Qui habet Filium, habet vitam: qui non habet Filium, vitam non habet.

13 Hic scribo vobis: ut sciatis quoniam vitam habetis aeternam, qui creditis in nomine Filii Dei.

14 Et haec est fiducia, quam habemus ad eum: Quia quaecumque petierimus secundum voluntatem eius, audit nos.

d Ioan.
13.34.
15.
12.
Ephes.
5.2.

1. Cor.
15.57.

Ioan.
3.35.

15 Et scimus quia audit nos quicquid petierimus : scimus quoniam habemus petitiones quas postulamus ab eo.

16 Qui si sit frater noster non peccare peccatum non ad mortem petat, & dabitur ei vita peccanti non ad mortem. Est peccatum ad mortem, non pro illo dico ut roget quis.

17 Omnis iniquitas, peccatum est : & est peccatum ad mortem.

18 Scimus quia omnis qui natus est ex Deo non peccat : sed generatio Dei conservat eum, & malignus non tangit eum.

19 Scimus quoniam ex Deo sumus : & mundus huius in maligno positus est.

20 Et scimus quoniam Filius Dei venit, & dedit nobis sensum ut cognoscamus verum Deum, & simus in vero Filio eius. Hic est verus Deus, & vita æterna.

21 Filii, custodite vos à simulacris. Amen.

EPISTOLA

BEATI IOANNIS

APOSTOLI

SECUNDA.

Electam hanc ejusque filios in charitate & fide confirmat, ne ab hæreticis seducantur : idque paucis cetera servans donec ad eos veniat.

1 Senior Electæ dominæ, & natis ejus, quos ego diligo in veritate, & non ego solus, sed & omnes qui cognoverunt veritatem.

2 Propter veritatem quæ permanet in nobis, & nobiscum erit in æternum,

3 Sit vobiscum gratia, misericordia, pax à Deo Patre, & à Christo Iesu Filio Patris, in veritate & charitate.

4 Gavissus sum valde, quoniam inveni de filiis tuis ambulantes in veritate, sicut mandatum accepimus à Patre.

5 Et nunc rogo te domina, non tamquam mandatum novum scribens tibi, sed quod habuimus ab initio. 4 Ut diligamus alterum.

6 Et hæc est charitas, ut ambulemus secundum mandata ejus. Hoc est enim mandatum, ut quemadmodum audistis ab initio, in eo ambuletis :

7 Quoniam multi seductores exierunt in mundum, qui non confitentur Iesum Christum venisse in carnem : hic est seductor, & antichristus.

8 Videte vosmetipsos, ne perdati quæ operati estis : sed ut mercedem plenam accipiat.

9 Omnis qui recedit, & non permanet in doctrina Christi, Deum non habet : qui perhaeret in doctrina, hic & Patrem & Filium habet.

10 Si quis venit ad vos, & hanc doctrinam non assentit, nolite recipere eum in domum, nec AVE ei dixeritis.

11 Qui enim dicit illi AVE, communicat operibus ejus malignis.

12 Plura habens vobis scribere, nolui per

chartam & atramentum : spero enim me futurum apud vos, & os ad os loqui : ut gaudium vestrum plenum sit.

13 Salutant te filii sororis tuæ L'ectæ.

EPISTOLA

BEATI IOANNIS

APOSTOLI

TER TIA.

Gaium collaudat quod in veritate ambulet, & peregrinos humane excipiat : subdens de Diotrophis calumniis & inhumanitate, ac Demetrio optimum perhibens testimonium, subiungens se illum brevi invisurum.

1 Senior Gaius charissimo, quem ego diligo in veritate.

2 Charissime, de omnibus orationem facio prospere te ingredi, & valere, sicut prospere agit anima tua.

3 Gavissus sum valde venientibus fratribus, & testimonium perhibentibus veritati tuæ, sicut tu in veritate ambulas.

4 Majorem horum non habeo gratiam, quam ut audiam filios meos in veritate ambulare.

5 Charissime, fideliter facis quicquid operaris in fratres, & hoc in peregrinos,

6 Qui testimonium reddiderunt charitati tuæ in conspectu Ecclesiæ : quos, benefaciens, deduces digne Deo.

7 Pro nomine enim ejus profecti sunt, nihil accipientes à Gentibus.

8 Nos ergo debemus suscipere hujusmodi cooperatores sinus veritatis.

9 Scripsissem forsitan Ecclesiæ : sed is, qui amat primatum gerere in eis, Diotrophes, non recipit nos.

10 Propter hoc si venero, commonebo ejus opera, quæ facit, verbis malignis gartens in nos : & quasi non ei ista sufficiant : neque ipse suscipit fratres : & eos, qui accipiunt, prohibet, & de Ecclesia ejicit.

11 Charissime, noli imitari malum, sed quod bonum est. Qui benefacit, ex Deo est : qui malefacit, non vidit Deum.

12 Demetrio testimonium redditur ab omnibus, & ab ipsa veritate, sed & nos testimonium perhibemus : & nosti quoniam testimonium nostrum verum est.

13 Multa habui tibi scribere : sed nolui per atramentum & calamus scribere tibi.

14 Spero a te protinus te videre, & os ad os loquemur. Pax tibi. Salutant te amici. Saluta amicos non nominatim.

EPISTOLA

CATHOLICA

BEATI IVDÆ

APOSTOLI.

Admet et fons fuit in terram fons fuit in terram

fat infirmitas impiorum, & deinde de ho-
rum infirmitate in modum iudeorum & sodomorum:
nam & in iudeis, & in sodomis, effusa est secunda in om-
nem carnem concupiscentiam, quos diversis rebus
carnalibus, & in iudeis ad Ezechielum, & Apollonem de
illis variis revocata.

I Vta Iesu Christi servus, frater au-
tem Iacob, his qui sunt in Deo Pa-
tre dilectis, & Christi Iesu conserva-
tis, & vocatis.

1. Misericordia vobis, & pax, & charitas
adimplere vult.

2. Charissimi, omnem sollicitudinem fac-
iens scribendi vobis de communi vestra
salute, necesse habui scribere vobis: depre-
cans supercertari semel traditæ sanctis fidei.

3. Sabintroierunt enim quidam homines
(qui olim præscripti sunt in hoc iudicio)
impii, Dei nostri gratiam transferentes in
luxuriam, & solum Dominatorem & Do-
minum nostrum Iesum Christum negantes.

4. Commonere autem vos volo, scientes
semel omnia, quoniam Iesus populum de
terra Aegypti salvans, & secundo eos, qui
non crediderunt, perdidit.

5. Angelos vero, qui non servaverunt suum
principatum, sed dereliquerunt suum do-
micilium, in iudicium magni diei, vinculis
æternis sub caligine reservavit.

6. Sicut Sodoma & Gomorra, & finiti-
æ civitates si vili modo exfornicatæ, & abun-
tes post carnem alteram, factæ sunt exem-
plum, ignis æterni poenam sustinentes.

7. Similiter & hi carnem quidem macu-
lant, dominationem autem sperant maje-
statem autem blasphemant.

8. Cum Michael Archangelus cum dia-
bolo disputans altercatur de Moyse cor-
pore, non est ausus iudicium inferre blas-
phemæ: sed dixit: Imperet tibi Dominus.

9. Hi autem, quæ unque quidem igno-
rant, blasphemant: quæcumque autem na-
turaliter, tanquam muta animalia, norunt,
in his corrumpuntur.

10. Væ illis, quia in via Cain abierunt,
& errore Balaam mercede effusi sunt, &
in contradictione Core perierunt.

11. Hi sunt in epulis suis maculæ, convi-
vantes sine timore, semetipsos pascentes,
nubes sine aqua, quæ à ventis circumfe-
runtur, arbores autem inuales, infructuosæ,
bis mortuæ, eradicatæ.

12. Eluctas feri maris, despumantes suas
confusiones, sile a errantia: quibus pro-
cella tenebrarum servata est in æternum.

13. Prophetavit autem & de his septimus
ab Adam Enoch, dicens: Ecce venit Do-
minus in saeculis millibus suis.

14. Tunc iudicium contra omnes, & ar-
guere omnes impios de omnibus operibus
impietatis eorum, quibus impie egerunt, &
de omnibus duris, quæ locuti sunt contra
Deum peccatores impii.

15. Hi sunt murmuratores, querulosi, se-
culum desiderantia ambulantes, & os
eorum loquitur superba, mirantes pe-
sca quæ restus causi.

16. Vos autem charissimi, memores estote
verborum, quæ prædicta sunt ab Apосто-
lo Domini nostri Iesu Christi.

17. Qui dicebant vobis, quoniam in no-
vissimis tempore venient illi, scilicet, secundum
desideria sua ambulantes in impietate.

18. Hi sunt, qui segregant semetipsos, ani-
males, Spiritum non habentes.

19. Vos autem charissimi, super exultan-
tes vos semetipsos sanctissime vestra fidei, in
Spiritu sancto orantes.

20. Vos semetipsos in dilectione Dei servare,
expectantes misericordiam Domini nostri
Iesu Christi in vitam æternam.

21. Et hos quidem arguite iudicatos:

22. Illos vero salvate, de igne rapentes. Aliis
autem miseremini in timore: odentes &
eam, quæ carnalis est, maculatam tunicam.

23. Et autem, qui potens est vos conserva-
re sine peccato, & constitui vere ante con-
spectum gloriæ suæ immaculatos in exultatione
in adventu Domini nostri Iesu Christi:

24. Soli Deo Salvatori nostro, per Iesum
Christum Dominum nostrum, gloria &
magnificencia, & imperium, & potestas,
ante omne sæculum, & nunc, & in omnia
sæcula sæculorum, Amen.

APOCALYPSIS

BEATI IOANNIS

APOSTOLI

CAPVT PRIMVM.

Ioannes in Patmos insula relegatus iulius scri-
bere quæ viderit septem Ecclesiis, per septem
candelabra designatis, quæ vidit in circuitu fidei
hominum, modum describens quæ hic ipse demon-
stratur sit.

A Pocalypsis Iesu Christi, quam de-
dit illi Deus palam facere servis
suis, quæ oportet fieri cito, &
significavi mittens per Angelum suum ser-
vo Iohanni.

2. Qui testimonium perhibuit verbo Dei
& testimonium Iesu Christi, quæcumque
vidit.

3. Beatus, qui legit & audit verba pro-
phetiæ huius: & servat ea quæ in ea scripta
sunt: tempus enim prope est.

4. Ioannes septem Ecclesiis quæ sunt in
Asia. Gratia vobis & pax ab eo, qui est &
qui erat, & qui venturus est: & a septem spi-
ritibus, qui in conspectu throni eius sunt.

5. Et à Iesu Christo qui est testis fidelis, &
primogenitus mortuorum, & princeps reg-
num terræ: qui dilexit nos & lavit nos à
peccatis nostris in sanguine suo,

6. Et fecit nos regnum & sacerdotes Deo
& Patri suo: ipsi gloria, & imperium in
sæcula sæculorum: Amen.

7. Et ecce venit cum nubibus, & videbit
eum omnis oculus, & qui eum pupaverunt.
Et plantent se super eum omnes tribus ter-
ræ: Eiam: Amen.

8. Ego sum & & & : principium & fi-
nis, dicit Dominus Deus, qui est, & qui
erat, & qui venturus est, omni pœss.

9. Deo Ioannes frater vester, & particeps
in tribulatione, & regno, & patientia in
Christo Iesu, facta in istis, quæ appellantur
signa.

Pauos, propter verbum Dei, & testimonium Iesu:

10 Eui in spiritu in Dominica die, & audiui post me vocem magnam tamquam tubæ.

11 Dicentis: Quod vides, scribe in libro: & mittere septem Ecclesiis, quæ sunt in Asia, Epheso, & Smyrnæ, & Pergamo, & Thyatiræ, & Sardis, & Philadelphie, & Laodiceæ.

12 Et conversus sum, ut viderem vocem quæ loquebatur mecum: Et conversus vidi septem candelabra aurea:

13 Et in medio septem candelabrorum aureorum similem filio hominis, vestitum podere, & præcinctum ad mamillas Zona aurea:

14 Caput autem ejus & capilli erant candidi tamquam lana alba, & tamquam nix, & oculi ejus tamquam flamma ignis:

15 Et pedes ejus similes aurichalco, sicut in camino ardenti, & vox illius tamquam vox aquarum multarum.

16 Et habebat in dextera sua stellas septem: & de ore ejus gladius utraque parte acutus exibat: & facies ejus sicut sol lucet in virtute sua.

17 Et cum vidissem eum, cecidi ad pedes ejus tamquam mortuus. Et posuit dexteram suam super me, dicens: Noli timere: ego sum primus, & novissimus;

18 Et vivus, & fui mortuus; & ecce sum vivens in sæcula sæculorum, & habeo claves mortis, & inferni.

19 Scribe ergo quæ vidisti, & quæ sunt, & quæ oportet fieri post hæc.

20 Sacramentum septem stellarum, quas vidisti in dextera mea, & septem candelabra aurea: septem stellæ, Angeli sunt septem Ecclesiarum: & candelabra septem Ecclesiarum sunt.

C A P V T II.

Iubetur Ioannes variis scribere Ecclesiis Ephesi, Smyrnæ, Pergami & Thyatiræ: collaudans eos qui Nicolaitarum doctrinam non admiserant, alios autem minis ad poenitentiam revocans: septidum quoque detestans, & vincenti primum pollicens.

1 Angelo Ephesi Ecclesiæ scribe: Hæc dicit, qui tenet septem stellas in dextera sua, qui ambulat in medio septem candelabrorum aureorum:

2 Scio opera tua, & laborem, & patientiam tuam, & quia non potes sustinere malos: & tentasti eos, qui se dicunt Apostolos esse, & non sunt: & invenisti eos mendaces.

3 Et patientiam habes, & sustinuisti propter nomen meum, & non defecisti.

4 Sed habeo adversum te, quod charitatem tuam primam reliquisti.

5 Memor esto itaque unde excideris: & age poenitentiam, & prima opera fac; sin autem, venio tibi, & movebo candelabrum tuum de loco suo, nisi poenitentiam eperis.

6 Sed hoc habes, quia odisti facta Nicolaitarum, quæ & ego odi.

7 Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dica Ecclesiis: Vincenti dabo edere de ligno vitæ, quod est in Paradiso Dei mei.

8 Et Angelo Smyrnæ Ecclesiæ scribe: Hæc dicit primus, & novissimus; qui fuit mortuus, & vivit:

9 Scio tribulationem tuam, & pauperiam tuam, sed dives es: & blasphemaris adhuc, qui se dicunt Iudæos esse, & non sunt, sed sunt synagoga satanæ.

10 Nihil horum timeas quæ passurus es. Ecce missurus est diabolus aliquos est vobis in carcerem, ut tentemini: & habebitis tribulationem diebus decem. Esto fidelis usque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ.

11 Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat Ecclesiis: Qui vicerit, non lædetur à morte secunda.

12 Et Angelo Pergami Ecclesiæ scribe: Hæc dicit qui habet rhomphæam utraque parte acutam:

13 Scio ubi habitas, ubi sedes est satanæ: & tenes nomen meum, & non negasti fidem meam. Et in diebus illis Antipas testis meus fidelis, qui occisus est apud vos, ubi satanas habitat.

14 Sed habeo adversus te pauca: quia habes illic tenentes doctrinam Balaam, qui docebat Balac mittere scandalum coram filiis Israël, edere, & fornicari:

15 Ita habes & tu tenentes doctrinam Nicolaitarum.

16 Similiter poenitentiam age: si quo minus veniam tibi citò, & pugnabo cum illis in gladio oris mei.

17 Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat Ecclesiis: Vincenti dabo manna absconditum, & dabo illi calculum candidum: & in calculo nomen novum scriptum quod nemo scit, nisi qui accipit.

18 Et Angelo Thyatiræ Ecclesiæ scribe: Hæc dicit Filius Dei, qui habet oculos tamquam flammam ignis, & pedes ejus similes aurichalco:

19 Novi opera tua, & fidem, & charitatem tuam, & ministeriū, & patientiam tuam, & opera tua novissima plura prioribus.

20 Sed habeo adversus te pauca: quia permittis mulierem Iezabel, quæ se dicit prophetem, docere, & seducere servos meos fornicari, & manducare de idolothytis.

21 Et dedi illi tēpus ut poenitentiam ageret: & non vult poenitere à fornicatione sua.

22 Ecce mittam eam in lectum: & qui moechantur cum ea, in tribulatione maxima erunt, nisi poenitentiam ab operibus suis egerint.

23 Et filios ejus interficiam in morte, & scient omnes Ecclesiæ, quia ego sum scrutans renes & corda: & dabo unicuique vestrum secundum opera sua. Vobis autem dico,

24 Et ceteris qui Thyatiræ estis: Qui cumque non habent doctrinam hanc, & qui non cognoverunt altitudines satanæ, quemadmodum dicunt, non mittam super vos aliud pondus:

25 Tamen id, quod habetis, tenete donec veniam.

26 Et qui vicerit, & ei foderit usque in finem opera mea, dabo illi potestatem super gentes.

27 Et recet eas in viros ferrea, & tamquam vas ferreum confringentur.

28 Scit & ego accepti à Patre meo: & dabo illi stellam matutinam.

29 Qui

Num.

24.3.

28

2.

17.20

16.7.

7.10.

17.10.

17.10.

17.10.

29 Quid habet autem, audiat quid Spiritus dicat Ecclesiis.

CAPUT III.

*Inleat scribere Ecclesie Sardis, Philadelphia & Laodicea; etantes ad penitentiam moue re-
uocant, sed alios collaudant, & vincenti primum
premiunt: Deum dicent ad ostium pulsare, ut in-
grediantur ad illum qui aperuerit.*

1 **E**T Angelo Ecclesie Sardis scribe: Hoc dicit qui habet septem Spiritus Dei, & septem stellas: Scio opera tua, quia nomen habes quod vivas, & mortuus es.

2 Esto vigilans, & confirma cetera, quæ moritura erant. Non enim invenio opera tua plena coram Deo meo.

3 In mente ergo habe qualiter acceperis, & *Infra* audieris, & serua, & penitentiam age. Si ergo *16. 15.* non vigilaveris, *4* Veniam ad te tanquam *1. Thes.* fur, & nescies qua hora veniam ad te.

5. 2. *4* Sed habes pauca nomina in Sardis, qui *2. Petr.* non inquinaverunt vestimenta sua: & am-
3. 10. bulabunt mecum in albis, quia digni sunt.

5 Qui vicerit, sic vestietur vestimentis albis, & non delebo nomen ejus de Libro vitæ, & confitebor nomen ejus coram Patre meo, & coram Angelis ejus.

6 Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat Ecclesiis.

7 Et Angelo Philadelphie Ecclesie scribe: *6. Isaia* Hæc dicit Sanctus & Verus, *21. 22.* b qui habet *106.* clauem David: qui aperit, & nemo claudit: claudit & nemo aperit:

12. 14. 8 Scio opera tua. Ecce dedi coram te ostium apertum, quod nemo potest claudere: quia modicam habes virtutem, & servasti verbum meum, & non negasti nomen meum.

9 Ecce dabo de synagoga satanæ, qui dicunt se Iudæos esse, & non sunt, sed mentiuntur: Ecce faciam illos ut veniant, & adorent ante pedes tuos: & scient quia ego dilexi te.

10 Quoniam servasti verbum patientiæ meæ, & ego servabo te ab hora tentationis, quæ ventura est in orbem universam tentate habitantes in terra.

11 Ecce venio cito: tene quod habes, ut nemo accipiat coronam tuam.

12 Qui vicerit, faciam illum columnam in templo Dei mei, & foras non egredietur amplius: & scribam super eum nomen Dei mei, & nomen civitatis Dei mei novæ Ierusalem, quæ descendit de celo Deo meo, & nomen meum novum.

13 Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat Ecclesiis.

14 Et Angelo Laodiceæ Ecclesie scribe: *2. Ioan.* Hæc dicit: Amen, testis fidelis, & verus, qui *14. 6.* est principium creaturæ Dei.

15 Scio opera tua, quia neque frigidus es, neque calidus: utinam frigidus esses, aut calidus:

16 Sed quia tepidus es, & nec frigidus, nec calidus, incipiam te evomere ex ore meo.

17 Quia dicis: Quod dives sum, & locupletatus, & nullius egeo: & nescis quia tu es miser, & miserabilis & pauper, & cæcus, & nudus.

18 Suadeo tibi emere à me aurum ignitum probatum, ut locuples fias, & vesti-

mentis albis induaris, & non appareat confusio nuditatis tuæ, & collum munge ocu-
los tuos, ut videas.

19 *19* d Igo quos amo, arguo, & castigo. *d Prov. 3. 12.* Amulac ergo, & penitentiam age.

20 Ecce sto ad ostium, & pulso: si quis audierit vocem meam, & aperuerit mihi ianua, intrabo ad illum, & cenabo cum illo, & ipse mecum.

21 Qui vicerit, dabo ei sedere mecum in throno meo: sicut & ego vici, & sedi cum Patre meo in throno ejus.

22 Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat Ecclesiis.

CAPUT IV.

*Aperito in celo ostio vides sedentem in throno, & in hujus circuitu vigintiquatuor seniores se-
dentes: & quæ hic describit, quatuor animalia, quæ sedentem in throno aspiciunt una cum viginti-
quatuor senioribus glorificabant.*

1 **P**ost hæc vidi: & ecce ostium apertum in celo: & vox prima, quam audiui, tanquam tubæ loquentis mecum, dicens: Ascende huc, & ostendam tibi quæ oportet fieri post hæc.

2 Et statim fui in spiritu: & ecce sedes posita erat in celo, & supra sedem sedens.

3 Et qui sedebat, similis erat aspectui lapidis jaspidis & sardinis: & iris erat in circuitu sedis, similis visioni smaragdinae.

4 Et in circuitu sedis sedilia vigintiquatuor & super thronos vigintiquatuor seniores sedentes, circumamicti vestimentis albis, & in capitibus eorum coronæ aureæ.

5 Et de throno procedebant fulgura, & voces, & tonitrua: & septem lampades ardentes ante thronum, qui sunt septem Spiritus Dei.

6 Et in conspectu sedis tanquam mare vitreum simile crystallo: & in medio sedis, & in circuitu sedis, quatuor animalia plena oculis ante & retro.

7 Et animal primum simile leoni, & secundum animal simile vitulo, & tertium animal habens faciem quasi hominis, & quartum animal simile aquilæ volanti.

8 Et quatuor animalia singula eorum habebant alas senas: & in circuitu, & intus plena sunt oculis: & requiem non habebant die ac nocte, dicentia: *a Isaia 6. 5.* Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus omnipotens, qui erat, & qui est, & qui venturus est.

9 Et cum darent illa animalia gloriam, & honorem, & benedictionem sedenti super thronum, viventi in sæcula sæculorum,

10 Procidebant vigintiquatuor seniores ante sedentem in throno, & adorabant viventem in sæcula sæculorum, & mittebant coronas suas ante thronum, dicentes:

11 Dignus es Domine Deus noster accipere gloriam, & honorem, & virtutem: quia tu creasti omnia, & propter voluntatem tuam erant, & creata sunt.

CAPUT V.

Flente Joanne quod librum septem sigillis signatum nemo posset aperire, agnus primum & ceteros illos aperit; postea, quatuor animalia & vigintiquatuor seniores, cum innumera turba gloriam ei dant: sic omni creatura illum maxime glorificavit.

1 **E**T vidi in dextera sedentis supra thronum, librum scriptum intus &

& foris, signatum sigillis septem.

2. Et vidi Angelum fortem, prædicantem
voce magna: Quis est dignus aperire librum
& tollere signacula eius?

3. Le necro poterat, neque in calo, neque
in terra, neque sub us terram, aperire li-
bra, neque relinere illum.

4. Et ego flebam, quoniam nemo
dignus inveniret apertum librum, nec vi-
dere eam.

5 Et unus de seniotibus dixit mihi : Ne
flexeris : ecce venit leo de tribu Juda , radix
David , aperit librum & tollere septem
signacula eius.

6. Levati : & ecce in medio throni & quatuor animalium, & in medio seniorum, agnū stantem tanquam occisum, habentem cornu septem, & oculos septem : qui sunt septem spiritus Dei, missi in omnem terram.

7 Et venit, & acceptu de dextera sedentis
in throno librum.

8 E cum apertus esset Iherosolymis, quatuor animalia, & viginti quatuor iuniores ceciderunt coram agno, habentes singuli cibarias, & phialas aureas plenas odoramentorum, quæ sunt orationes sanctorum.

9 Et cantabant canticum novum, dicentes:
Dignus es Domine accipere librum, & ape-
rire signacula ejus: quoniam occisus es, &

redemisti nos Deo in sanguine tuo ex omni
tribu, & lingua, & populo, & natione:
Tu ita fecisti, nos Deo nostro regnum, & sa-
cerdotes: & regnabimus super terram.

11 Et vidi, & audiui vocem Angelorum
multorum in circuitu throni, & animalium,
& seniorum: & erat numerus eorum & mil-
lia millium.

7. 10. *12* Dicentium voce magna: Dignus est Ag-
nus, qui occisus est, accipere virtutem, & di-
vinitatem, & sapientiam, & fortitudinem, &
honorem, & gloriam, & benedictionem.

13. *Li omnem creaturam, quæ in celo est, & super terram, & sub terra, & quæ sunt in mari, & quæ in eo: omnes audiui dicen- tes: Sedeti in throno, & Agno, benedi- ctio, & honor, & gloria, & potestas in sæcu- la sæculorum.*

14 Et quatuor animalia dicebant: Amen.
Et viginti quatuor seniores ceciderunt in
facies suas, & adoraverunt viventem in
secula seculorum.

C A P V T V I.

*Apertis quatuor sigillis, varii adversus terram
sequuntur effectus : quinto vero aperto, adunc mar-
tum perunt accelerari judicium : ad sexti autem
aperitionem ostenduntur si ne futuri judicii*

ET vidi quod aperuisset Agnus unum
de septem sigillis, & audiui unum
de quatuor animalibus, dicens, tamquam
voci in cornu: Veni, & vide.

ad la vidit: & ecce equus albus: & qui se-
debat super illum habebat arcum, & data est
ei corona, & exivit vincens ut vinceret.

It cum aperuisset sigillum secundum,
ad dicit secundum animal, dicens: Veni, &
vide.

4 Et exivit alius equus rufus: & qui sedebat
fup. illum, datus est ei ut timeret pacem
de terra, & ut invicem fe interficiant, &
datus est ei gladius magis.

5 Et cum aperisset sigillum tertium, audivi tertium animal, dicens : Veni, & vide. Et ecce equus niger : & qui sedebat super illum, habebat stateram in manu sua.

6. Li. acchytranquamve can. n. n. ed. v. q. 2.
t. r. o. a. n. i. m. a. l. i. m. y. d. e. c. o. r. a. m. : B. l. b. r. i. t. r. e. s. i.
d. e. n. a. r. i. o. & t. r. e. s. l. i. b. r. i. e. s. h. o. r. d. e. d. e. n. a. r. i. o. &
v. i. u. m. & o. l. e. u. m. p. e. l. a. t. e. n. s.

7. Et cum aperuisset sigillum quartum, audivi vocem quarti animalis dicentis : Veni, & vide.

8 Et ecce equus pallidus : & , qui sedebat super eum, nomen illi Mors, & absumebatur eum, & data est illi potestas super quatuor partes terræ ; interficere gladio, fame, & morte, & bellis terræ.

¶ Et cum aperisset sigillum quintum, vi-
di subtus aliae animas interfectarum pro-
pter verbum Dei, & propter testam. omniū,
quod habebant.

— Ito it clamabant voce magna, dicentes:
Usquequo Domine, (sanctus, & verus) non
judicas, & non vindicas sanguinem nostrum
de iis qui habitant in terra?

11 Et data sunt illis singule stolæ albe:
& dictum est illis ut requiescerent adhuc
tempus modicum, donec compleantur con-
servi eorum, & fratres eorum, qui interfici-
endi sunt sicut & illi.

12 Et vidi eum aperuisse sigillum sextum: & ecce terræ motus magnus factus est, & sol factus est niger tanquam saccus cilicinus: & luna tota facta est sicut sanguis.

13 Et stellæ de cælo ceciderunt super terram, sicut filius emittit grossos suos cum æ vento magno moveantur.

14 Et cælum recessit sicut liber involutus; & omnis mons, & insulæ de locis suis motæ sunt:

15 Et reges terræ & principes, & tribuni,
& divites & fortes, & omnis servus, & li-
ber: absconderunt se in speluncis, & in pe-
tris montium:

† 16 Et dicunt montibus, & petris: Cadite
super nos, & abscondite nos à facie sedentis
super thronum, & ab ira Agni:

† 17 Quoniam venit dies magnus iuxta ipso-
rum, & quis poterit stare?

C A P V T VII.

Dom punitenda ej terra, jubentur absque no-
cumento servari signum in fronte gerentes: qui de-
scribuntur tam ex ludæis quam ex Gentibus, be-
nedicentes Deum: & de his qui amici erant flo-
ris ulbis.

I Post hæc vidi quatuor Angelos stan-
tes super quatuor angulos terræ, te-
nentes quatuor ventos terræ, ne flarent
super terram, neque super mare, neque in
ullam arborum.

2 Et vidi Alterum Angelum ascendentem
ab oriente habentem signum Dei vivi: &
clamavit voce magna quatuor Angelis, qui
illis dandum est nocere terræ, & mari.

3 Domine: Noſte tenere ſerua, & nati;
neque laborioſus, quoadſeque ſigillatim
ſervos Dei noſtri in ſua ſua ſervorum

4 Et audiui numerum si gentium, etiam
quod regna qua non sunt a te, ac ex omni
tribu filiorum Israel.

5 Ex tribu Iuda duodecim milia signati

Ex tribu Ruben duodecim millia signati :

Ex tribu Gad duodecim millia signati :

6 Ex tribu Aser duodecim millia signati :

Ex tribu Manasse duodecim millia signati :

7 Ex tribu Simeon duodecim millia signati :

Ex tribu Levi duodecim millia signati :

Ex tribu Issachar duodecim millia signati :

8 Ex tribu Zabulon duodecim millia signati :

Ex tribu Ioseph duodecim millia signati :

Ex tribu Benjamin duodecim mil-

lia signati.

9 Post hæc vidi urbem magnam, quam dinumerare nemo poterat, ex omnibus gentibus, & tribubus, & populis, & linguis: stantes ante thronum, & in conspectu Agni, amicti stolis albis, & palmæ in manibus eorum:

10 Et clamabant voce magna dicentes: Salus Deo nostro, qui sedet super thronum, & Agno.

11 Et omnes Angeli stabant in circuitu throni, & seniorum, & quatuor animalium: & ceciderunt in conspectu throni in facies suas, & adoraverunt Deum.

12 Dicentes, Amen. Benedictio, & claritas, & sapientia, & gratiarum actio, honor, & virtus, & fortitudo Deo nostro, in sæcula sæculorum, Amen.

13 Et respondit unus de senioribus, & dixit mihi: Hi, qui amicti sunt stolis albis, qui sunt? & unde venerunt?

14 Et dixi illi: Domine mi, tu scis. Et dixit mihi: Hi sunt, qui venerunt de tribulatione magna, & laverunt stolas suas, & dealbaverunt eas in sanguine Agni.

15 Ideo sunt ante thronum Dei, & serviunt ei die ac nocte in templo eius: & qui sedet in throno, habitabit super illos.

a Isaiæ 16 Non esurient, neque sitient amplius, *49. 10.* nec cadet super illos sol, neque ullus æstus:

17 Quoniam Agnus, qui in medio throni est, reget illos, & deducet eos ad vitæ fontes aquarum, *b Isaiæ* 25. 8. & absterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum.

Infra C A P V T V I I I.

21. 4. *Aperto septimo sigillo septem Angeli cum tubis ostenduntur, effusoque in terram igne altaris ab alio Angelo sunt varia tempestates: similiter quatuor Angeli tuba canentibus producantur varia plaga adversus homines.*

1 Et cum aperisset sigillum septimum factum est silentium in cælo, quasi media hora.

2 Et vidi septem Angelos stantes in conspectu Dei: & datæ sunt illis septem tubæ.

3 Et alius Angelus venit, & stetit ante altare habens thuribulum aureum: & data sunt illi incensa multa, ut daret de orationibus sanctorum omnium super altare aureum, quod est ante thronum Dei.

4 Et ascendit fumus incensorum de orationibus sanctorum de manu Angeli coram Deo.

5 Et accepit Angelus thuribulum, & implevit illud de igne altaris, & misit in terram, & factæ sunt tormenta, & voces, & fulgura, & terræmotus magnus.

6 Et præcepit Angelus, qui habebat septem tubas, præparaverunt se ut tuba caceret.

7 Et primus Angelus tuba cecinit, & facta est grandis, & vis, & nix in terram:

ne, & missum est in terram, & tertia pars terræ combusta est, & tertia pars arborum concombusta est, & omne scenum viride combustum est.

8 Et secundus Angelus tuba cecinit: & tanquam mons magnus igne ardens missus est in mare, & facta est tertia pars maris sanguis,

9 Et mortua est tertia pars creaturæ eorum quæ habebant animas in mari, & tertia pars navium interiit.

10 Et tertius Angelus tuba cecinit: & cecidit de cælo stella magna, ardens tamquam facula, & cecidit in tertiam partem fluminum, & in fontes aquarum:

11 Et nomen stellæ dicitur Absinthium, & facta est tertia pars aquarum in absinthium: & multi hominum mortui sunt de aquis, quia amaræ factæ sunt.

12 Et quartus Angelus tuba cecinit: & percussa est tertia pars solis, & tertia pars lune, & tertia pars stellarum, ita ut obscuraretur tertia pars eorum, & diei non luceret pars tertia, & noctis similiter.

13 Et vidi, & audiivi vocem unius aquilæ volantis per medium cæli, dicens voce magna: Væ, væ, væ habitantibus in terra, de cæteris vocibus trium Angelorum, qui erant tuba canituri.

C A P V T I X.

Quinto Angelo tuba canente stella cadit, & locustæ a fumo putei egressæ describuntur, quæ homines cruciant: sexto vero Angelo canente solvuntur quatuor Angeli, qui ingenti equestri exercitu tertiam hominum partem occidant.

1 Et quintus Angelus tuba cecinit: & vidi stellam de cælo cecidisse in terram, & data est ei clavis putei abyssi:

2 Et aperuit puteum abyssi: & ascendit fumus putei, sicut fumus torracis magnæ: & obscuratus est sol & aer de fumo putei:

3 Et de fumo putei exierunt locustæ in terram, & data est illis potestas, sicut habent potestatem scorpiones terræ:

4 Et præceptum est illis ne læderent fructum terræ, neque omne viride, neque omnem arborem: nisi tantum homines, qui non habent signum Dei in frontibus suis:

5 Et datum est illis ne occiderent eos: sed ut cruciarentur mensibus quinque: & cruciatus eorum, ut cruciatus scorpionum percutit hominem.

6 Et in diebus illis quærent homines mortem, & non invenient eam: & desiderabunt mori, & fugiet mors ab eis.

7 Et similitudinem locustarum, similes equis paratis in prælium: & super capita earum tamquam coronæ sive illes auræ: & facies earum, tamquam facies hominum.

8 Et habebant capillos sicut capillos mulierum: & dentes earum, sicut dentes leonum erant:

9 Et habebant loricas sicut loricas ferreas, & vox alarum earum sicut vox currum equorum multorum currentium in bellum:

10 Et habebant caudas similes scorpionum, & aculei erant in caudis earum: & percutiebant homines in mortem: & habebant super se

11 Regem

f

a Isaiæ 2. 19. f

Osai

10. 8.

Isaiæ

2. 30.

Isaiæ

16. 9.

11 Regem Angelum abyssi; cui nomen Hebraice Abaddon, Græcè autem Apollyon, Latine habens nomen Exterminans.

12 Væ unum abiit, & ecce veniunt adhuc duo væ post hæc.

13 Et sextus Angelus tuba cecinit: & audiui vocem unam ex quatuor cornibus altaris aurei, quod est ante oculos Dei.

14 Dicentem sexto Angelo, qui habebat tubam: Solve quatuor Angelos, qui alligati sunt in flumine magno Euphrate.

15 Et soluti sunt quatuor Angeli; qui parati erant in horam, & diem, & mentem, & annum, ut occiderent tertiam partem hominum.

16 Et numerus equestris exercitus vicies millies dena millia. Et audiui numerum eorum.

17 Et ita vidi equos in visione: & qui sedebant super eos, habebant loricas igneas, & hyacinthinas, & Sulphureas, & capita equorum erant tanquam capita leonum; & de ore eorum procedit ignis, & fumus, & sulphur.

18 Et ab his tribus plagis occisa est tertia pars hominum, de igne, & de fumo, & sulphure, quæ procedebant de ore ipsorum.

19 Potestas enim equorum in ore eorum est, & in caudis eorum. Nam caudæ eorum similes serpentibus, habentes capita: & in his nocent.

20 Et æri homines, qui non sunt occisi in his plagis, neque poenitentiam egerunt de operibus manuum suarum, ut non adorarent daemonia, & simulacra aurea, & argentea, & ærea, & lapidea, & lignea, quæ neque videre possunt, neque audire, neque ambulare:

21 Et non egerunt poenitentiam ab homicidiis suis, neque à beneficiis suis, neque à fornicatione sua, neque à furtis suis.

C A P V T X.

Clamante alio forti Angelo loquuntur septem tonitrua: porro Angelus iurat non amplius fore semper, sed consummandum ad vocem septimi Angeli mysterium: datque librum Iohanni devorandum.

1 ET vidi alium Angelum fortem descendentem de cælo amictum nube, & iris in capite eius, & facies eius erat ut sol, & pedes eius tanquam columinæ ignis:

2 Et habebat in manu sua libellum apertum: & posuit pedem suum dextrum super mare, sinistrum autem super terram,

3 Et clamavit voce magna, quemadmodum cum leo rugit. Et cum clamasset, locuta sunt septem tonitrua voces suas.

4 Et cum locuta fuissent septem tonitrua voces suas, ego scripturus eram; & audiui vocem de cælo dicentem mihi: Signa quæ locuta sunt septem tonitrua, & noli ea scribere.

5 Et Angelus, quem vidi stantem super mare, & super terram, levavit manum suam ad cælum:

6 Et iuravit per videntem in secula seculorum, qui creavit cælum, & ea quæ in eo sunt; & terram, & ea quæ in ea sunt; & mare, & ea quæ in eo sunt: Quia tempus non erit amplius:

7 Sed in diebus vocis septimi Angeli, cum coeperit tuba canere, consummabitur mysterium Dei, sicut evangelizavit per servos suos Prophetas.

8 Et audiui vocem de cælo iterum loquentem mecum, & dicentem: Vade, & accipe librum apertum de manu Angeli stantis super mare, & super terram.

9 Et abiit ad Angelum, dicens ei, ut daret mihi librum. Et dixit mihi: Accipe librum, & devora illum: & faciet amaricari ventrem tuum, sed in ore tuo erit dulce tanquam mel.

10 Et accepi librum de manu Angeli, & devoravi illum: & erat in ore meo tanquam mel dulce: & cum devorassem eum, amaricatus est venter meus:

11 Et dixit mihi: Oportet te iterum prophetare Gentibus, & populis, & linguis, & regibus multis.

C A P V T XI.

Iohannes templum metiens audit predicatorum duos testes, quos bestia à mari ascendens occidet: ac illi resurgentes in cælum ascendent, & cætera. mox occiduntur 7000. hominum, & ad cælum septimi Angeli vigintiquatuor seniores Deo gratias agunt.

1 ET datus est mihi calamus similis virgæ; & dicitur mihi: Surge, & metre templum Dei, & altare, & adorantes in eo.

2 Atrium autem, quod est foris templum, ejice foras, & ne metiaris illud: quoniam datum est Gentibus, & civitatem sanctam calcabunt mensibus quadraginta duobus:

3 Et dabo duobus testibus meis, & prophetabunt diebus mille ducentis sexaginta, amicti saccis.

4 Hi sunt duæ olive, & duo candelabra, in conspectu Domini terræ stantes.

5 Et si quis voluerit eos nocere, ignis exiet de ore eorum, & devorabit inimicos eorum: & si quis voluerit eos ledere, sic oportet eum occidi.

6 Hi habent potestatem claudendi cælum, ne pluat diebus prophetiæ ipsorum: & potestatem habent super aquas convertendi eas in sanguinem, & percutere terram omni plaga quotiescumque voluerint.

7 Et cum finierint testimonium suum, bestia quæ ascendit de abyssu, faciet adversum eos bellum, & vincet illos, & occidet eos.

8 Et corpora eorum jacebunt in plateis civitatis magnæ, quæ vocatur spiritualiter Sodomæ, & Aegyptus, ubi & Dominus eorum crucifixus est.

9 Et videbunt de tribubus, & populis, & linguis, & Gentibus, corpora eorum per tres dies & dimidium: & corpora eorum non fiant poni in monumentis.

10 Et inhabitantes terram gaudebunt super illos, & juchodabuntur: & munera mittent invicem, quoniam hi duo prophetæ cruciaverunt eos, qui habitabant super terram.

11 Et post dies tres & dimidium, spiritus vivæ à Deo invavit eos. Et steterunt super pedes suos, & timor magnus cecidit super eos, & viderunt eos.

12 Et audierunt vocem magnam de caelo, dicentem eis: Accendite lucas. Et accendite sunt in caelum in nube: & viderunt illos inimici eorum.

13 Et in illa hora factus est terramotus magnus, & decima pars civitatis cecidit: & occisa sunt in terramotu nomina hominum septem millia: & reliqui in timorem sunt missi, & dederunt gloriam Deo caeli.

14 Vix secundum abiit: & ecce vix tertium veniet cito.

15 Et septimus angelus tuba cecinit: & factae sunt voces magnae in caelo dicentes: Factum est regnum hujus mundi, Domini nostri & Christi ejus, & regnabit in saecula saeculorum: Amen.

16 Et viginti quatuor seniores, qui in conspectu Dei sedent in sedibus suis, ceciderunt in facies suas, & adoraverunt Deum, dicentes:

17 Gratiarum agimus tibi Domine Deus omnipotens, qui es, & qui eras, & qui venturus es: quia accepisti virtutem tuam magnam, & regnasti.

18 Et iratae sunt Gentes, & advenit ira tua, & tempus mortuorum judicari, & reddere mercedem servis tuis Prophetis, & sanctis, & timentibus nomen tuum pusillis & magnis, & exterminandi eos qui corrumperunt terram.

19 Et apertum est templum Dei in caelo: & visa est arca testamenti ejus in templo ejus, & facta sunt fulgura, & voces, & terramotus, & grando magna.

C A P V T XII.

Cum mulier cernente dracone filium peperisset, raptus est ab ea filius ejus ad Deum: tunc subito in caelo praelio, lapsus draco cepit mulieris semen persequi.

1 Et signum magnum apparuit in caelo: Mulier amicta sole, & luna sub pedibus ejus, & in capite ejus corona stellarum duodecim:

2 Et in utero habens, clamabat parturiens, & cruciabatur ut pariat.

3 Et visum est aliud signum in caelo: & ecce draco magnus rufus, habens capita septem, & cornua decem: & in capitibus ejus diademata septem:

4 Et cauda ejus trahebat tertiam partem stellarum caeli, & misit eas in terram: & draco stetit ante mulierem, quae erat paritura, ut cum peperisset, filium ejus devoraret.

5 Et peperit filium masculum, qui recturus erat omnes Gentes in virga ferrea: & raptus est filius ejus ad Deum, & ad thronum ejus:

6 Et mulier fugit in solitudinem, ubi habebat locum paratum à Deo, ut ibi pascant eam diebus mille ducentis sexaginta.

7 Et factum est praelium magnum in caelo, Michael, & angeli ejus praeliabantur cum dracone, & draco pugnabat, & angeli ejus:

8 Et non valuerunt, neque locus inventus est eorum amplius in caelo.

9 Et projectus est draco ille magnus, serpens antiquus, qui vocatur diabolus, &

satanas, qui seducit universum orbem: & projectus est in terram, & angeli ejus cum illo missi sunt.

10 Et audivi vocem magnam in caelo dicentem: Nunc facta est salus, & virtus, & regnum Dei nostri, & potestas Christi ejus: quia projectus est accusator fratrum nostrorum, qui accusabat illos ante conspectum Dei nostri die ac nocte.

11 Et ipsi vicerunt eum propter sanguinem Agni, & propter verbum testimonii sui, & non dilexerunt animas suas usque ad mortem.

12 Propterea latamini caeli, & qui habitatis in eis: Vix terra, & mari, quia descendit diabolus ad vos, habens iram magnam, sciens: quod modicum tempus habet.

13 Et postquam vidit draco quod projectus esset in terram, persecutus est mulierem, quae peperit masculum:

14 Et datae sunt mulieri alae duae aquilae magnae, ut volaret in desertum in locum suum; ubi alitur per tempus & tempora & dimidium temporis, à facie serpentis.

15 Et misit serpens ex ore suo post mulierem, aquam tamquam flumen, ut eam faceret trahi à flumine:

16 Et adjuvit terra mulierem, & aperuit terra os suum; & absorbit flumen, quod misit draco de ore suo.

17 Et iratus est draco in mulierem: & abiit facere praelium cum reliquis de semine ejus, qui custodiunt mandata Dei, & habent testimonium Iesu Christi.

18 Et stetit supra arenam maris.

C A P V T XIII.

Bestia de mari ascendens septem capitum & decem cornuum decemque diademata, cuius plura curatur, Deum blasphemans, & sanctos decens: alteraque bestia duorum cornuum de terra ascendens illi maxime facit, regni perit & adorari ejus imaginem, habetque characterem nominis ejus.

1 Et vidi de mari bestiam ascendentem; habentem capita septem, & cornua decem, & super cornua ejus decem diademata, & super capita ejus nomina blasphemiae.

2 Et bestia, quam vidi, similis erat pardo, & pedes ejus sicut pedes ursi, & os ejus sicut os leonis. Et dedit illi draco virtutem suam; & potestatem magnam:

3 Et vidi unum de capitibus suis quasi occisum in mortem, & plaga mortis ejus curata est. Et admirata est universa terra post bestiam.

4 Et adoraverunt draconem, qui dedit potestatem bestiae; & adoraverunt bestiam, dicentes: Quis similis bestiae? & quis poterit pugnare cum ea?

5 Et datum est ei os loquens magna & blasphemias: & data est ei potestas facere menses quadraginta duos.

6 Et aperuit os suum, in blasphemias ad Deum, blasphemare nomen ejus, & tabernaculum ejus, & eos qui in caelo habitant.

7 Et est datum illi bellum facere cum

K & K

sanctis, & vincere eos. Et data est illi potestas in omnem tribum, & populum, & linguam, & gentem.

8 Et adoraverunt eam omnes, qui inhabitabant terram: quorum non sunt scripta nomina in Libro vitæ Agni, qui occisus est ab origine mundi.

9 Si quis habet aurem, audiat.

10 Qui in captivitatem duxerit, in captivitatem vadet: 4 Qui in gladio occiderit, oportet eum gladio occidi. Hic est patientia, & fides Sanctorum.

11 Et vidi aliam bestiam ascendentem de terra, & habebat cornua duo similia Agni, & loquebatur sicut draco.

12 Et potestatem prioris bestię omnem faciebat in conspectu ejus: & fecit terram, & habitantes in ea, adorare bestiam primam, cujus curata est plaga mortis.

13 Et fecit signa magna, ut etiam ignem faceret de cælo descendere in terram in conspectu hominum.

14 Et seduxit habitantes in terra propter signa, quæ dara sunt illi facere in conspectu bestię, dicens habitantibus in terra, ut faciant imaginem bestię, quæ habet plagam gladii, & vixit.

15 Et datum est illi ut daret spiritum imagini bestię, & ut loquatur imago bestię: & faciat ut quicumque non adoraverint imaginem bestię, occidantur.

16 Et faciet omnes pusillos, & magnos & divites, & pauperes, & liberos, & servos habere characterem in dextera manu sua, aut in frontibus suis.

17 Et ne quis possit emere, aut vendere, nisi qui habet characterem, aut nomen bestię, aut numerum nominis ejus.

18 Hic sapientia est. Qui habet intellectum, computet numerum bestię. Numerus enim hominis est: & numerus ejus sexcenti sexaginta sex.

C A P V T XIV.

Virgines cum Agno cantantes ambulant, Angelo uno Evangelium annuntiante, altero Babylonis lapsum, tertio vero cruciatum eorum qui bestiam adoraverunt predicante, porro duo habentes falces jubentur, ille messim, hic autem vineam terra demettere.

1 ET vidi, & ecce Agnus stabat supra montem Sion, & cum eo centum quadraginta quatuor millia, habentes nomen ejus, & nomen Patris ejus scriptum in frontibus suis.

2 Et audiavi vocem de cælo, tanquam vocem aquarum muliarum, & tanquam vocem tonitruu magni: & vocem, quam audiavi sicut citharædorum citharizantium in citharis suis.

3 Et cantabant quasi canticum novum, ante sedem, & ante quatuor animalia, & seniores: & nemo poterat dicere canticum, nisi illa centum quadraginta quatuor millia qui empti sunt de terra.

4 Hi sunt, qui cum mulieribus non sunt coinquinati: Virgines enim sunt. Hi sequuntur Agnum quocumque ierit. Hi empti sunt ex hominibus primitiæ Deo, & Agno:

5 Et in ore eorum non est inventum men-

dacium: sine macula enim sunt ante thronum Dei.

6 Et vidi alterum Angelum volantem per medium cœli, habentem Evangelium æternum, ut Evangelizaret sedentibus super terram, & super omnem gentem, & tribum, & linguam, & populum:

7 Dicens magna voce: Timete Dominum, & date illi honorem, quia venit hora iudicii ejus: & adorare eum, 4 qui fecit cælum, & terram, mare, & fontes aquarum,

8 Et alius Angelus secutus est dicens: 6 Cecidit, cecidit Babylon illa magna: quæ à vino iræ fornicationis suæ potavit omnes gentes.

9 Et tertius Angelus secutus est illos, dicens voce magna: Si quis adoraverit bestiam, & imaginem ejus, & acceperit characterem in fronte sua, aut in manu sua:

10 Et hic biberit de vino iræ Dei, quod missum est mero in calice iræ ipsius, & cruciabitur igne & sulphure in conspectu Angelorum sanctorum, & ante conspectum Agni:

11 Et fumus tormentorum eorum ascendet in sæcula sæculorum: nec habent requiem die ac nocte, qui adoraverunt bestiam, & imaginem ejus, & si quis acceperit characterem nominis ejus.

12 Hic patientia sanctorum est, qui custodiunt mandata Dei, & fidem Iesu.

13 Et audiavi vocem de cælo, dicentem mihi: Scribe: Beati mortui, qui in Domino moriuntur. A modo jam dicit Spiritus, ut requiescant à laboribus suis: opera enim illorum sequuntur illos.

14 Et vidi, & ecce nubem candidam: & super nubem sedentem similem Filio hominis, habentem in capite suo coronam auream, & in manu sua falcem acutam.

15 6 Et alius Angelus exivit de templo, clamans voce magna ad sedentem super nubem: 4 Mitte falcem tuam, & metere, quia venit hora ut metatur, quoniam aruit messis terræ.

16 Et misit qui sedebat super nubem, falcem suam in terram, & demissa est terra.

17 Et alius Angelus exivit de templo, quod est in cælo, habens & ipse falcem acutam.

18 Et alius Angelus exivit de altari, qui habebat potestatem supra ignem: & clamavit voce magna ad eum qui habebat falcem acutam, dicens: Mitte falcem tuam acutam, & vindemia botros vineæ terræ: quoniam maturæ sunt uvæ ejus.

19 Et misit Angelus falcem suam acutam in terram, & vindemiavit vineam terræ, & misit in lacum iræ Dei magnum:

20 Et calcatus est lacus extra civitatem, & exivit sanguis de lacu usque ad frænos equorum per stadia mille sexcenta.

C A P V T XV.

Qui bestiam viderant & ejus imaginem enumerant nomen ejus, Deum glorificant, & septem Angelis habentibus septem plagas novissimas dantur septem phials iræ Dei plenas.

1 ET vidi aliud signum in cælo magnum & mirabile, Angelos septem, habentes plagas septem novissimas: Quoniam

a Psal. 145. 6.

Alt. 14. 14.

b Isai 21. 9.

Jerem. 51. 2.

c Matt. 13. 39.

d Luc. 3. 17.

nam in illis consummata est ira Dei.

2 Et vidi tanquam mare vitreum mirum igne, & eos, qui vicerunt bestiam, & imaginem ejus, & numerum nominis ejus, stantes super mare vitreum, habentes citharas Dei.

3 Et cantantes canticum Moysi servi Dei, & canticum Agni, dicentes: Magna & mirabilia sunt opera tua, Domine Deus omnipotens: iustæ & veræ sunt viæ tuæ, Rex seculorum.

4 Quis non timebit te Domine, & magnificabit nomen tuum? quia solus plus es: quoniam omnes gentes venient, & adorabunt in conspectu tuo, quoniam judicia tua manifesta sunt.

5 Et post hæc vidi, & ecce apertum est templum tabernaculi testimonii in celo:

6 Et exierunt septem Angeli habentes septem plagas de templo, vestiti lino mundo & candido, & præcincti circa pectora zonis aureis.

7 Et unum de quatuor animalibus dedit septem Angelis septem phialas aureas, plenas iracundiæ Dei viventis in sæcula seculorum.

8 Et impletum est templum fumo à maiestate Dei, & de virtute ejus: & nemo poterat introire in templum, donec consummarentur septem plagæ septem Angelorum.

C A P V T X V I.

Ad septem phialarum effusionem in terram, mare, fontes, solem, bestia sedem, Euphraten & aërem, multa in terra plaga oriuntur.

1 Et audiivi vocem magnam de templo, edicentem septem Angelis: Ite, & effundite septem phialas iræ in terram.

2 Et abiit primus, & effudit phialam suam in terram: & factum est vulnus sævum & pessimum in homines, qui habebant caracterem bestię, & in eos, qui adoraverunt imaginem ejus.

3 Et secundus Angelus effudit phialam suam in mare, & factus est sanguis tanquam mortui: & omnis anima vivens morua est in mari.

4 Et tertius effudit phialam suam super flumina, & super fontes aquarum, & factus est sanguis.

5 Et audiivi Angelum aquarum dicentem: Iustus es Domine, qui es, & qui eras Sanctus, qui hæc iudicasti:

6 Quia sanguinem Sanctorum & Prophetarum effuderunt, & sanguinem eis dedisti bibere: digni enim sunt:

7 Et audiivi alterum ab altari dicentem: Etiam Domine Deus omnipotens, vera & iusta judicia tua.

8 Et quartus Angelus effudit phialam suam in solem; & datum est illi æstu affligere homines, & igni:

9 Et æstuaverunt homines æstu magno, & blasphemaverunt nomen Dei habentis potestatem super has plagas, neque egerunt poenitentiam ut darent illi gloriam.

10 Et quintus Angelus effudit phialam suam super sedem bestię: & factum est regnum ejus tenebrosum, & commandaverunt linguæ suas præ dolore:

11 Et blasphemaverunt Deum calli, præ

doloribus & vulneribus suis, & non egerunt poenitentiam ex operibus suis.

12 Et sextus Angelus effudit phialam suam in flumen illud magnum Euphraten: & sicavit aquam ejus, ut præpararetur via rebus ab ortu solis.

13 Et vidi de ore draconis, & de ore bestię, & de ore pseudoprophetę spiritus tres immundos in modum ranarum.

14 Sunt enim spiritus dæmoniorum facientes signa, & procedunt ad reges totius terrę congregare illos in prælium ad diem magnum omnipotentis Dei.

15 Ecce venio sicut fur. Beatus qui vigilat, & custodit vestimenta sua, ne nudus ambulet, & videant turpitudinem ejus.

16 Et congregabit illos in locum, qui vocatur Hebraicè Armagedon.

17 Et septimus Angelus effudit phialam suam in aërem, & exivit vox magna de templo à throno, dicens: Factum est.

18 Et facta sunt fulgura, & voces, & tonitrua, & terræ motus factus est magnus, qualis nunquam fuit ex quo homines fuerunt super terram: talis terræ motus, sic magnus.

19 Et facta est civitas magna in tres partes: & civitates Gentium ceciderunt, & Babylon magna venit in memoriam ante Deum, date illi calicem vini indignationis iræ ejus.

20 Et omnis insula fugit, & montes non sunt inventi.

21 Et grando magna sicut talentum descendit de celo in homines: & blasphemerunt Deum homines propter plagam grandinis: quoniam magna facta est veliementer.

C A P V T X V I I.

Mulier fornicaria fræ Babylon variis induta ornamentis, & ebria martyrum sanguine, sedes super bestiam septem capitum & decem cornuam: quæ omnia hic declarat Angelus.

1 Et venit unus de septem Angelis, qui habebant septem phialas, & locutus est mecum, dicens: Veni, ostendam tibi damnationem meretricis magnæ, quæ sedet super aquas multas.

2 Cum qua fornicati sunt reges terrę, & inebriati sunt qui inhabitant terram de vino prostitutionis ejus.

3 Et abstulit me in spiritu in desertum. Et vidi mulierem sedentem super bestiam coccineam, plenam nominibus blasphemię, habentem capita septem, & cornua decem.

4 Et mulier erat circumdata purpura, & coccino, & inaurata auro, & lapide pretioso, & margaritis, habens poculum aureum in manu sua, plenum abominatione, & immunditia fornicationis ejus.

5 Et in fronte ejus nomen scriptum: Myserium: Babylon magna, mater fornicationum, & abominationum terrę.

6 Et vidi mulierem ebriam de sanguine sanctorum, & de sanguine martyrum Iesu. Et miratus sum cum vidissem illam admiratione magna.

7 Et dixit mihi Angelus: Quare miraris? Ego dicam tibi sacramentum mulieris, & bestię quæ portat eam, quæ habet capita

KKk 2

Supra
3. 3.
Marth.
24. 43.
Lucia
11. 39.

septem, & cornua decem.

8 Bestia, quam vidisti, fuit, & non est, & ascensura est de abyssu, & in interitum ibit: & mirabuntur inhabitantes terram (quorum non sunt scripta nomina in Libro vitæ à constitutione mundi) videntes bestiam, quæ erat, & non est.

9 Et hic est sensus, qui habet sapientiam. Septem capita, septem montes sunt, super quos mulier sedet, & reges septem sunt.

10 Quinque ceciderunt, unus est, & alius nondum venit: & cum venerit, oportet illum breve tempus manere.

11 Et bestia, quæ erat, & non est: & ipsa octava est: & de septem est, & in interitum vadit.

12 Et decem cornua, quæ vidisti, decem reges sunt: quia regnum nondum acceperunt, sed potestatem tamquam reges una hora accipient post bestiam.

13 Hi unum consilium habent, & virtutem & potestatem suam bestię tradent.

14 Hi cum Agno pugnabunt, & agnus vincet illos: quoniam Dominus domino. 15. rum est, & Rex regum, & qui cum illo sunt, Inf. 19. vocati, electi, & fideles.

16. 15 Et dixit mihi: Aquæ, quas vidisti ubi meretrix sedet, populi sunt, & Gentes, & linguæ.

16 Et decem cornua, quæ vidisti in bestia: hi odient fornicariam, & desolatam facient illam: & nudam, & carnes ejus manducabunt, & ipsam igni concremabunt.

17 Deus enim dedit in corda eorum ut faciant quod placitum est illi: ut dent regnum suum bestię donec consummentur verba Dei.

18 Et mulier, quam vidisti, est civitas magna, quæ habet regnum super reges terræ.

C A P V T XVIII.

Babylonis lapsus, iudicium, plaga, & ultiones, propter quas reges ac negotiatores terra olim ipsi adherentes amare lugebunt; cælum vero, Apostoli ac Prophetæ exultabunt.

1 Et post hæc vidi alium Angelum descendentem de cælo, habentem potestatem magnam: & terra illuminata est à gloria ejus.

2 Et exclamavit in fortitudine dicens: a Esaiâ a Cecidit, cecidit Babylon magna: & facta 21. 9. est habitatio dæmoniorum, & custodia omnis spiritus immundi, & custodia omnis vo- 51. 2. lucris immundæ & odibilis:

3 Quia de vino iux fornicationis ejus biberunt omnes gentes: & reges terræ cum illa fornicati sunt: & mercatores terræ de virtute deliciarum ejus divites facti sunt.

4 Et audiivi aliam vocem de cælo, dicentem: Exite de illa populus meus, ut ne participes suis delictorum ejus, & de plagis ejus non accipiatis.

5 Quoniam pervenerunt peccata ejus usque ad cælum, & recordatus est Dominus iniquitatum ejus.

6 Reddite illi sicut & ipsa reddidit vobis; & duplicate duplicia secundum opera ejus: in poculo, quo miscuit, miscere illi duplicum.

7 Quantum glorificavit se, & in delictis suis; tantum date illi tormentum &

luctum: quia in corde suo dicit: b Sedeo regina: & vidua non sum: & luctum non videbo.

8 Ideo in una die venient plagæ ejus, mors, & luctus, & fames, & igne comburetur: quia fortis est Deus, qui judicabit illam.

9 Et flebunt, & plangent se super illam reges terræ, qui cum illa fornicati sunt, & in deliciis vixerunt, cum viderint fumum incendii ejus:

10 Longe stantes propter timorem tormentorum ejus, dicentes: Væ, væ civitas illa magna Babylon, civitas illa fortis: quoniam una hora venit iudicium tuum.

11 Et negotiatores terræ flebunt: & logebunt super illam: quoniam merces eorum nemo emet amplius:

12 Merces auri, & argenti, & lapidis pretiosi, & margaritæ, & byssi, & purpuræ, & serici, & cocci, (& omne lignum thynum, & omnia vasa eboris, & omnia vasa de lapide pretioso, & æramento, & ferro, & marmore,

13 Et cinnamomum) & odoramentorum, & unguenti, & thuris, & vini, & olei, & similia, & tritici, & jumentorum, & ovium, & equorum, & rhedarum, & mancipiorum, & animarum hominum.

14 Et poma desiderii animæ tuæ discesserunt à te, & omnia pingua & præclara perierunt à te, & amplius illa jam non inventient.

15 Mercatores horum, qui divites facti sunt, ab ea longe stabunt propter timorem tormentorum ejus, flentes ac lugentes,

16 Et dicentes: Væ, væ civitas illa magna, quæ amicta erat bysso, & purpura, & cocco, & deaurata erat auro, & lapide pretioso, & margaritis:

17 Quoniam una hora destituta sunt tantæ divitiæ. Et omnis gubernator, & omnis qui in lacum navigat, & nautæ, & qui in mari operantur, longe steterunt,

18 Et clamaverunt videntes locum incendii ejus, dicentes: Quæ similis civitati huic magnæ?

19 Et miserunt pulverem super capita sua, & clamaverunt flentes & lugentes, dicentes: Væ, væ civitas illa magna, in qua divites facti sunt omnes, qui habebant naves in mari, de pretiis ejus: quoniam una hora desolata est.

20 Exulta super eam cælum, & sancti Apostoli, & Prophetæ: quoniam iudicavit Deus iudicium vestrum de illa.

21 Et sustulit unus Angelus fortis lapidem quasi molarem magnum, & misit in mare dicens: Hoc impetu mittetur Babylon civitas illa magna, & ultra jam non invenietur.

22 Et vox citharædorum, & musicorum, & tibia canentium, & tuba non audient in te amplius: & omnis artifex omnis artis non invenietur in te amplius: & vox molæ non affluet in te amplius:

23 Et lux lucernæ non lucebit in te amplius: & vox sponsi & sponsæ non audietur adhuc in te: quia mercatores tui erant principes

principes terrarum, quia in beneficiis tuis erraverunt omnes gentes.

24 Et in ea sanguis prophetarum & sanctorum inventus est, & omnium qui interfecit sunt in terra.

CAPUT XIX.

Sanctus de iudicio meretricis Deum glorificanti. Eius, parantur nuptiae Agni, & Angelus à locum adorari recusat: apparet autem quidam equo infidens cum exercitu, qui Verbum Dei & Rex regum ac Dominus dominantium, pugnat adversus bestiam & reges terra ac eorum exercitus, vocatis interim avibus caeli ad edendas eorum carnes.

1 Post hæc audiivi quasi vocem turbarum multarum in caelo dicentium: Alleluia: Salus, & gloria, & virtus Deo nostro est:

2 Quia vera & iusta iudicia sunt ejus, qui iudicavit de meretrice magna, quæ corripuit terram in prostitutione sua, & vindicavit sanguinem servorum suorum de manibus ejus.

3 Et iterum dixerunt: Alleluia. Et fumus ejus ascendit in sæcula sæculorum.

4 Et ceciderunt seniores viginti quatuor & quatuor animalia, & adoraverunt Deum sedentem super thronum, dicentes: Amen, Alleluia.

5 Et vox de throno exivit, dicens: Laudem dicite Deo nostro omnes servi ejus & qui timeris eum, pusilli & magni.

6 Et audiivi, quasi vocem turbae magnæ, & sicut vocem aquarum multarum, & sicut vocem tonitruorum magnorum, dicentium: Alleluia: quoniam regnavit Dominus Deus noster omnipotens.

7 Gaudeamus, & exultemus, & demus gloriam ei: quia venerunt nuptiae Agni, & uxor ejus preparavit se.

8 Et datum est illi, ut cooperiat se byssino splendens & candido. Byssinum enim, justificationes sunt Sanctorum.

22.2. *Lucæ* 9 Et dixit mihi: Scribe: « Beati, qui ad cœnam nuptiarum Agni vocati sunt: & dicit mihi: Hæc verba Dei vera sunt.

10 Et cecidi ante pedes ejus, ut adorarem eum. Et dicit mihi: Vide ne feceris: confervus tuus sum, & fratrum tuorum habentium testimonium Iesu. Deum adora. Testimonium enim Iesu, est spiritus prophetiæ.

11 Et vidi cælum apertum, & ecce equus albus, & qui sedebat super eum, vocabatur Fidelis, & Verax, & cum iustitia iudicabit, & pugnat.

12 Oculi autem ejus sicut flamma ignis, & in capite ejus diadema multa, habens nomen scriptum, quod nemo novit nisi ipse.

63.3. *Isaia* 13 b Et vestitus erat veste aspersa sanguine: & vocatur nomen ejus, Verbum Dei.

14 Et exercitus qui sunt in caelo, sequentur eum in equis albis, vestiti byssino albo & mundo.

15 Et de ore ejus procedit gladius ex utraque parte acutus: ut in ipso percutiat

2.6. *Psal.* Gentes. c Et ipse reget eas in virga ferrea, & ipse calcet torcular vini furoris iræ Dei omnipotentis.

17.14. *1. Tim.* 16 Et habet in vestimento & in femore suo scriptum: d Rex regum, & Dominus dominantium.

17 Et vidi unum Angelum stantem in sole, & clamavit voce magna, dicens omnibus avibus, quæ volabant per medium caeli: Venite, & congregamini ad cœnam magnam Dei.

18 Ut manducetis carnes regum, & carnes tribunorum, & carnes fortium, & carnes equorum, & sedentium in ipsis, & carnes omnium liberorum, & servorum, & pusillorum, & magnorum.

19 Et vidi bestiam, & reges terræ, & exercitus eorum congregatos, ad faciendum prælium cum illo qui sedebat in equo, & cum exercitu ejus.

20 Et apprehensa est bestia, & cum ea pseudopropheta: qui fecit signa coram ipso, quibus seduxit eos, qui acceperunt characterem bestiae, & qui adoraverunt imaginem ejus. Vivi missi sunt hi duo in stagnum ignis ardentis sulphure:

21 Et ceteri occisi sunt in gladio sedentis super equum, qui procedit de ore ipsius: & omnes aves saturatae sunt carnibus eorum.

CAPUT XX.

Ligatum draconem sive diabolum mittit Angelus in abyssum ad mille annos, quibus anima martyrum in resurrectione prima regnabunt cum Christo: post quos solutus Sathanas excitabit Gog & Magog innumerum exercitum adversus civitatem dilectam, sed igni caelesti devorabuntur: deinde apertis libris: à sedente super thronum iudicabuntur omnes mortui secundum opera ipsorum.

1 ET vidi Angelum descendentem de Eccelo, habentem clavem abyssi, & catenam magnam in manu sua.

2 Et apprehendit draconem, serpentem antiquum, qui est diabolus & sathanas, & ligavit eum per annos mille:

3 Et misit eum in abyssum, & clausit, & signavit super illum, ut non seducat amplius gentes, donec consummentur mille anni: & post hæc oportet illum solvi modico tempore.

4 Et vidi sedes, & sederunt super eas, & iudicium datum est illi: & animas decollatorum propter testimonium Iesu & propter verbum Dei, & qui non adoraverunt bestiam, neque imaginem ejus, nec acceperunt characterem ejus in frontibus aut in manibus suis, & vixerunt, & regnaverunt cum Christo mille annis.

5 Ceteri mortuorum non vixerunt, donec consummentur mille anni. Hæc est resurrectio prima.

6 Beatus, & sanctus: qui habet partem in resurrectione prima: in his secunda mors non habet potestatem, sed erunt sacerdotes Dei & Christi, & regnabunt cum illo mille annis.

7 a Et cum consummati fuerint mille anni, solvetur sathanas de carcere suo, & excitabit, & seducet Gentes, quæ sunt super quatuor angulos terræ, Gog, & Magog, & congregabit eos in prælium, quorum numerus est sicut arena maris.

8 Et ascenderunt super latitudinem terræ, & circumierunt castra sanctorum, & civitatem dilectam.

9 Et descendit ignis à Deo de caelo, & devoravit eos: & Diabolus, qui seduce-